

॥ इति उपदेशांतराङ्गिणी संसाराणां ॥

उपदेशतरङ्गिण्याः शुद्धिपत्रम् ।

शुद्धम् ।	शुद्धम् ।
वचुरचाणाव्यचकोरः	वचुरचाणाव्यचकोरः
नालिनगुग्गुमसञ्जयणं	नालिनगुग्गुमसञ्जयणं
सप्तशतसत्रकारान्	सप्तशतसत्राणारान्
पुनरपि सुलभसम्भो	पुनरपि सुलभसम्भो
-मुन्नादिसूरिविषद्वन्दं	-मुन्नादि सूरिविषद्वन्दं
क कं	कं कं
द्ववणेण	न्द्ववणेण
प्रातपचान्द्रं	प्रतिपचान्द्रं
दृपतिन्प्राणकं	दृपति क्प्राणकं
समत्पद्यते	समुत्पद्यते
वावत्तरिकुलकलसा	वावत्तरिकलकुसला
प्रामाधिपत्यं	प्रामाधिपत्यं च

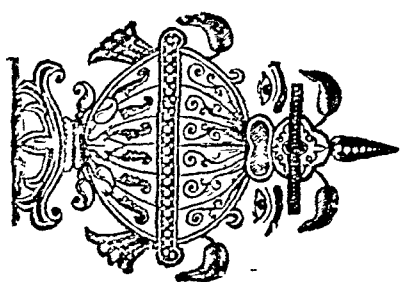
धनुकमणिकायाः शुद्धिपत्रम् ।

शुद्धं	धनुं
२६१-१२ औत्पत्तिकी चैन-	३
न उवलखनल-	७
नाशाम्बरत्वे न सिताम्बरत्वे	९
पुरिसोहि-	३
२३७-११ मृत्योर्दशैवे कि	४
लज्जातो भयतो	१२
सुप्रसन्नवदनस्य	१३
	५
	९
	१३
	१४
	१७

पृ	पङ्क्ति	पृ	पङ्क्ति	पृ	पङ्क्ति	पृ	पङ्क्ति
४	७ सार सिद्धगिरेयंदेव	२७३	११ सुकुलजन्मविभृति	१५	७ सो भ सवो कायव्या	१८६	५ हस्तात् प्रस्तुतिव क्षिती
१४	३ सा लक्ष्मीर्वा धर्मकर्मा	२७७	१ सुकृतमेव सुपरमृत	२०	२ सोऽकण गुणिक्रत	२५९	१ हस्ताद्वा मर्दभिन्नगाल्वर
१५	१०(२३-९) साह्यिन्मभिमि	१३	११ सुतासेव्य तपो भीम ।	६३	१२ सो जयउ कूडगउछो	६	७ हस्तो भाति भदेन क
१३५	६ सिद्धभव गणहृर	२०६	८ सुधा ज्ञाणद फल्लाण	२२७	६ सो पढमचक्रवटी	२७६	४ हस्ता स्फुल्वयु सचाङ्क
१६२	६ सिद्धपुरात्रावरण	१४४	१० सुदुह गाद्वय सुदुह पाद	२०८	७ सो हेमसूरिगुण्णा	७७	३ हशे । रोहण । रोहति त्व
२५	१ सारसाशसुमारो	७०	५ सुन्दर सर भसुराह	२६९	५ सोरनाय भवस्येके	७९	५ हसंलपप्रशौक्लरहित
१८	८ सिद्धस्वय प्रक्रम एव	२२२	४ सुप्रभाए पढम साययस्स	—०—	ह	१६	६ हिसा विम्राय जायेत
१४८	२ सिद्धनेव मदाप्यग	२६९	११ सुप्रसपवदनस्स भूपते	२१७	४ हृदण परप्पाणे	२१०	५ हतुना वन दपोड्य
८७	१ सिद्धो बालिद्विरदशरत्न	१७	४ सुमेरुहस्ता शशकाभय	८३	५ ह्यविदिष्णा सगारे	६८	६ हेम गृहारा करमव
८५	१ सांतया हुरपवार्त्तया	८६	२ सुविगुहसालजुसो	५८	३ ह्यशेद्वितानजगार्त्त	२१	७ हेमधनुपरार्त्तानां दातार
८८	२ सीमा स्तानिपु वन्न	७८	२ सूरौ रणेपु च रणप्रणोदु	१४९	६ हार दुह गुणर सुह	२०	१ होर चउरथोवासरय
१४४	८ सुवमालय कीमल	२५६	७ सुशाचद्रमसापेत्तो	३	१ १० ह्यप्रकपताधिर	—०—	
१७३	७ सुवमालण वर्येण	७८	१२ सय समुद्रवसना				

पृ	पङ्क्ति
२८	१ धीरस्य कारयिष्यामि
५२	३ धासलद विरुद करइ
१८	१ शूशो यथा दोहदपरणेन
१२१	८ येगसरीणां गर्भां दुर्जं
२७१	१० येशयानामिष्य विद्यानां
८७	४ येशया रागायती सदा तद
५९	१० यैरिणोऽपि हि मुच्यन्ते
२२१	६ ंयारयानप्रयण
१२	७ व्याा साद् द्विगुण वित
श	
११६	३ शतेषु जायते शर
२४९	३ शत्रुञ्जय दिवपुर
२५३	४ शत्रुञ्जये जिने दृष्टे
५७	१ (२३७-१२) धामसुप्रशालि
१०६	११ शरीर स्वरूप तथा वा कलम
२६९	४ शर्वरीदीपकनाम

पृ	पङ्क्ति
२३७	७ शरासात् कुञ्जरो मेयो
२७४	७ धान्तस्य मान सुपितस्य
२०९	७ श्रीकाक्यामभूत् पुर्वा
६९	५ शचीलय । स दक्षिणस्तव
१६३	२ (२४६-२) श्रीतीथपापरज
२५४	६ श्रीदानधर्मकपडुर्जा
२४४	४ श्रीदेशल सुकृतपेशलवि
५२	१ श्रीनदिरकाशिध्मेण
३२	६ धानभेयाजोश्वरो धनभवे
१	६ धीनाभेय स यो दया
८७	६ श्रीनमितोऽपि शकशालसुत
१३१	११-धिमका दहतोय
७८	४ धीभोजवदनां
१६१	११ धीभोजन कितोऽस्मिति
२२८	६ धीमज्जिने द्रनमन तिरुकस्य
२०३	१० धीमज्जिनेन्द्रपद
१०५	८ धीमज्जोनाष्टे जिनप्र

पृ	पङ्क्ति
१३	४ धीमद्वीराजिनो दृढप्रहरण
१४७	४ धीमदसस्कारपदानि
८८	७ धीमभेमिजिना दिनोऽप्यतमसा
७५	१० धीमन्ति दृष्ट्या द्विजराजमेक
१०३	१२ धीरिय पुरुयान प्राय
७८	८ धीवस्तुपाल । तव
२६३	२ धीवस्तुपालचिम
७५	६ धीवासान्मुजमानन
१०	४ धीयुद्धिर्नरावच्छेया
२५२	५ धीसोमसु दरागुरुप्रवरम
१	८ धीसोमसुन्द्ररयश पूर
२३५	११ श्रुत्वा धर्म विजानाति
३९	१ धृयतां धर्मसवस्य धृत्वा
२२	८ धृयते प्राणियातेन
२७	७ धेयस्येन यदर्कित सुकृतिना
२१३	७ श्लोकार्कन प्रवक्ष्यामि
१३	१२ शानचर्मगाता गात्रा

पृ	पङ्क्ति
२४	११ (२६३-२) शालिभद्रोऽपि
३४	१० शार्ङ्गनिर्घतिभस्य किं
८५	४ शील प्रथान न कुल प्रथान
९८	७ शुल तप केवलमश्रुदार
६६	१ शरणां समुत्तायेय पदानि
२०८	१ शैल्य नाम गुणस्तवेव भवत
—०—	
प	
१५४	३ पदाश्रयता हेममये शह
२७८	५ पदपद पुष्यमप्यस्य
— — —	
स	
२७२	७ स एव स्व स एवाह
२७३	९ स एव स्व स एवा
१६	९ सकमलवनमप्रवासर
१४८	४ सामनासागरकरी द्र
१५४	११ सह सद्गुणसहस्रदति

पृ.	परि.	पृ.	परि.	पृ.	परि.	पृ.	परि.
२३९	८ सदाचारं सद्यारसत्त्वं	१०४	५(२२३-१)संप्रद्विक्रमवाहः	५९	१ राव्यस्य अरिष धम्मो	१७५	१२ कानं विलेपनिविभूषण-
५८	८ सचं भण गोदावरि ।	१७२	५ साप्तो लिणगवणे	२७६	५ सव्य वलं धम्मवलं	२४	६ स्नुही महातरुविर्द्धि- वृह-
२३०	६ सचित्तदव्वविगद-	२६३	३ सप्रतिभरतप्रमुत्ता-	२५३	९ राव्यसुरासुररु- न	५४	६ स्वच्छं सज्जनचित्तवज्जुतरं
१३९	६ सज्जानाण्डुप्रपा	१०६	६ संप्रतिर्वतयासार	२७५	१० सव्ये ताए पसारथा	१९०	२ स्वर्गस्तस्य गृह्यज्ञाण
२३६	१ सज्जाएण पसस्यं द्वाण	२४६	७ सम समप्ररिप	१७५	८ सत्वावधारपुआ	६६	१२ स्वर्गे न क्षितिमण्डले
१२४	७ संजय भेली रिद्धिडा	२४७	२ समुदयुतैर्जार्ण-	१	७ स धीपार्यप्रभुर्भूयत्	२४	१ (२५७-९)स्वर्गोभर्ता नृप-
९३	९ सट्ठिससहस्सा धाविलम्ब	२९	७ सम्यग् भिध्याहारां विप्रां	४७	२ स धीशान्तिजिन धान्ति	१४८	१२ स्वस्थाने पूर्णसुभारं
९६	७ सट्ठि वासराट्स्सा निसस-	१०५	१० सय पमज्जणे पुत्र	१६	१२ स धीशान्तिजिन धान्ति	१४८	१ स्वस्यकच्छन्नता विश्वे
३२	१२ सत्पात्र महती श्रद्धा	२७४	१० सरमससुराणसाहित.	१२	१२ ससाहंत पि जल	२०७	७ स्वार्थानेऽपि कलत्रे
११४	१० सत्रागारसालानि	५६	१० सरस्वती स्थिता चमत्रे	८३	६ ससार । तव नितारपद्वी	६४	५ स्वामिन् । श्रीजयसिंह ।
२६०	५ सस्त्वामां सन्निव्रं	२३८	११ सर्वं महता नामोच्चार-	१८६	२ संसारपारग वीतरागं	११८	२ स्वैर्देवैर्जिनमनिदराणि
४०	८ सद्गीता नवगीतरूपमणी-	४३	१ सर्वत्र वायमा कृष्णा	३०	४ ससारवारानिधियानपात्र	१७४	११ साइमपूआइ पुणो
१५६	८(२४९-२) सद द्रव्यं सत्कुले	५६	६ सर्वदा सर्वदेर्जाति	२१६	८ ससाराम्मोधिबेडा	९	६ साकारोऽपि सविद्योऽपि
२४४	८ सारा शुभायानमसारल-	४०	३ सर्वस्य गान्ध्या दार. प्रधानं	२५१	९ ससारोऽसुमता नरामर-	१६०	८ साधर्मिकाणा वातसत्त्वं
९२	११ सदापमणि वसिेन	२२०	१ सबच्छर चाउम्मसिपुसु	२३३	१२ सह केलेवर । सेद-	२६३	१ साधु श्रीसारनो
२५३	११ सत्ती कुन्धु अरा अरिह	९१	२ (२५७)सबच्छरसुसभाजिणो	९६	११ स्थाल्या वेद्वयमप्या	२२१	४ सामाधिकान्द्रयक-
१३६	७ सन्मृत्तिमाऽमलशिला-	१९	२ स वट पय ते यक्षा	३५	१० स्थावर जज्ञम चति	११	१(११३-५) सारं तदेव सारं

७३	७	लक्ष्मि । प्रेयसि । केयमास-
९८	१०	लक्ष्मी कृतार्था सफल त-
११७	९	लक्ष्मीधरला शिवा चण्डी
२६४	२	लज्जातो भवतो वितकं वशात
२३	२	लक्ष्मद तिलोअलच्छा
३५	८	लहुओ वि हु सोवज्जद
१२४	६	लाभ कलन्तरि चिन्तविधो
१४६	२	लेखनायमनो जैनं शाख
१४१	७	लेखयन्ति नरा धन्या
१३९	४	लेखयित्वा सदा शाख
२५	८	लोकाद्वितयमुद्धरु
१५२	१०	लोकेश्यो नृपतिलतोऽपि हि
२०७	१	लोहविविज्जाअ सिहरहिय

व

५४	९	वक्रनाभ्योजे सरस्वत्याधिव-
२००	३	वचं तस्स य जायइ

४७	४	वज्रविश्वि वि न लज्जासि
१७१	३	वज्रन्तो जिणद्वयं
१८५	४	वत्थेण वर्धाज्जण
१४७	११	वत्तर वंजजोरा
२६१	९	वनकुसुम कृपणधो
२१४	१०	वने रणे शत्रु-
८	५	वन्याते यदवन्धोऽपि
२३८	३	वन्धालीर्थकृत सुरेन्द्र-
१७३	९	वन्नगन्धोववन्नहि
२४१	८	वपु परिव्रोकु
२३४	७	वप्रजयं चार चतुर्मुखा-
८	४	वयोवृद्धास्तपोऽ-
१८२	८	वत्तसयवरफलाई
२०६	१	वत्तसयवराजिनावा
२६०	१२	वत्तवालासुहकमलं
१८३	२	वत्तवारिभारिअधजो
९	७	वरं रेणुवं भस्स

३८	६	वर्पन् क्षाराणंवेऽप्यन्दो
४८	१	वर्षाकाले पयोराशि
६४	१२	वत्तसई चऊद चुंआल
१२	११	वत्तसउ वत्तसउ अम्बुहर
२००	५	वत्तससहस्सवासांसि
२	३	वत्तुवाऽऽभरणं पुरय
१८७	७	वत्तवत्तविभूत-
३४	८	वाणी रसवती यस्य
२२८	१०	वारवारजिणद्वन्द-
८३	९	वारी गायण जालन्ति
३	१२	वासासु चउम्मासं
३३	१२	विकल्पिते स्यादत्तायुर्ही-
१९२	४	विकल्पेन पुनर्देवा-
८	२	विशुणमविशुणद्ध
१७५	३	विशयोवसासिमिगो
९३	७	(२५७-७) विज्जाहरीहि
१००-१०(२४०-१२)		वित्तसाध्यमिह

४५	४	वित्तीउ सुवत्तस्स वारस
२६२	६	विद्याविज्ञानसद्धर्म-
६२	४	विद्वन् । वद क चलितोऽसि
२०६	११	विना गुरुभ्यो गुण-
२०९	४	विपुलमन्चुलमज्जल-
८५	६	विभूयोऽपि मा भूवन्
१८०	१	विमला दुर्द्धा देहो
१४६	१२	विमुच्य निद्रा चरमे
९५	२	विरज्य विपयेभ्यो चै-
२३२	४	विवेक सह संपत्त्या
९५	१२	विवेकेन विना यच्च
८६	१०	विश्वानिन्नपराश्वरप्रभृतयो
१४०	११	विपयजसुखमिच्छो-
६६	७	विहारं कुर्वता वैरिवनिता-
२२७	५	विहितं वेयावच्च
१८८	१०	वीतरागं स्सरन् योगी
९९	११	वीरजिणकाहियसत्तस-

६१	१२	भोज । स्वामसमानदानविधि
२६०	१०	भोजन सूत्रप्रवचनणि
६२	८	भोजनार्त । गलिऋणलड
२६०	११	भोज्य भोजनशाक्तिध
१३२	७	भो भव्या ! भवभीमसागर
१३	५	भौमे भद्रलनभ

—०—

म

८२	४	मकरध्वजशादूल
२३५	१	मङ्गलिणावि अ
२५९	२	मङ्गलानि द्विधा
२२२	७	मन्त्रन्ने-पुण वि
२६८	४	मन्त्ररिभि षिक
७२	१	(११३-३) मदी सुरकी रद
१७२	३	मणसाहोद चलय
१४९	१	मन्तान मन्तो परसो इ मुति
९०	१	(२२-५) मन्त्राणां परमे

दृ

पङ्क्ति

२१५	६	मन्ना दवे गुरी तीर्थ
८७	१०	मनसि वचसि कावे
८५	३	मातृपया किकरायन्ते
१८३	६	मानयाफामपत्रो
८०	७	मन्येऽह सदसद्वदशावितरणे
१७९	७	मयणाभिचन्दणागुह
२०९	११	मया प्राच्यभवे नाय
१४६	६	मन्तव्य न निजेच्छया न
१२३	९	मर्दय मानमतज्ञजदर्थे
१५४	१	मस्यणसुस्यणपद्वेभास
१९५	३	महाराष्ट्रे महारा
६४	२	महालयो महायात्रा महाभयान
२१७	१	महाव्याधिप्रस्त
३२	११	(१६१-९) महाप्रतिसहस्रेषु
८३	१२	महिला वृडचरित
१७०	१	म्लायन्ति पुष्यनिचया
११०	११	माणिक्यहेमरत्नाद्ये

दृ

पङ्क्ति

२३७	१	माण्डव्य द्रुलिका
६४	४	मानयाऽप्यधिक किञ्चिन्न
१४५	४	मायाता स महर्षति
२३९	१	मालादयडनस
८२	११	मा वचह वर्तसभ
३२	१०	(१६१-८) मिष्यादृष्टिसहस्रेषु
२६६	६	मुणिणां वि तु हली
३५	३	सुतृण पत्तनियर
३१	८	मुनिप्रदत्तपायसक्तपुष्येन
१३	१०	मूलरूपस्त्री राजेन्द्र !
२७२	४	मैहाण जल चदा
२०४	२	मौलिं स्व च जिनभरस

—०—

य

२५५	१	यथाक्रिताऽऽप्ता
१५५	४	यजन्मैव गुणाऽऽसद
२१४	११	यदहो ह्यदो यदुष्णकिरणो

दृ

पङ्क्ति

२५२	१०	यद् कल्याणकरोऽवसारस
९३	११	यद् अष्टाद्विपरिष्ठरोप
२३२	२	यत्सतोपसुर यादन्दिबदना
३	८	यद्य सप्तवासापार्दि
२७	१	यदपि तदपि शुद्ध चन्दना
२५५	२	यदनुर्चावो नृप
२३	९	यद् गोभद्र सुरपरिहता
२५३	६	यद् पद्यानदन स्वय
९१	६	(१७-५) यद् इर यद्
१९२	१	यद्भक्ति सवस
१५८	९	यद्भक्तो फलमहदादि
२७९	६	यद् यदस्तमिते
३५	५	यदाऽस्ति पात्र न तदाऽस्ति
१४५	११	यदि मायापद चक
१६	७	यदि प्राया तोय तरति
२७१	५	य प्रशसन्ति कितवा
२७१	४	य प्रशसन्ति राजानो

१८६	१०	पूजा कुर्वन्नात्मने
१७२	८	(२१४-८) पूजाकोटिसमं
२०४	७	पूजा नैव कृता जिनस्य
१९३	९	पूजा प्रभावनाद्भु.
२६	१	पूजाभोजनमानशान्ति-
२३२	२९	पूजामाचरता जगत्त्रयपते
९५	११	पूजालोभप्रसिद्धपर्ये
१८६	८	पूर्तिगन्धान्यगन्धा-
१२	४	पूर्वगुण्यविभवव्ययव्या.
२४	७	पूर्वं न भन्नो न तदा विचार
१९५	६	पूर्वं नवान्न नवभिः
६९	१	पूर्वं वीरजिनेश्वरेऽपि
१६२	३	पूर्वं श्रीऋषभान्वयो
४०	२	दुष्यिव्या त्रीणि रत्नानि
२७	३	दुष्वीनायसुता भुजिष्यवतिता
९६	५	पोरिसिचउत्थच्छे

१७	७	फरासयणेण
२६८	१	फल च पुष्यं सुतरस्तनोति
१९४	१	फलं पूजाविधातु स्यात्
		—०—
		व
८३	८	बहुधा नर दीसन्ति
२१८	७	बहुवर्तिसमायुक्तं
२७७	३	बहूना कलहो नित्यं
८०	४	बाधी वाक्ष्य शरस्य कारण-
२५९	८	बालाण रवो सुरथाण हिंसणं
२०७	११	बालादपि हितं भाष्यं
२७६	७	बावनरि कलकुसला
११७	१	बिन्दव. श्रीयशोवर !
२२०	१०	बाया दुविदे धम्मो
२२०	८	बाया पयामि उद्धमि
२७८	२	बुद्धे फलं तत्त्वविचारणं

८	१०	बुभुक्षितैर्व्याकरणं न भुज्यते
		—०—
		भ
१७१	४	भक्त्यणे देवदन्वस्स
२३९	१	भक्तिर्जनेषु दृढता
२४०	१०	भक्तिस्तीर्थकरे गुरौ
२२२	६	भक्तिभारविन्धरशो
४५	६	भक्तिविदवाणुर्वं वाने वि
१९२	६	भद्रक प्रातस्तथाय
१९२	७	भद्रकश्चिन्तयत्येव
१४	११	भयं लोभस्तथा क्षेद-
६७	९	भरहसगारसणकुमारहरियन्द
६८	१२	भल्लवं पारिसनाथ जइ
१३२	११	भवकोटीदृष्टपापामवाप्य
१९३	३	भवणं जिणस्स
२४१	२	भवन्ति भुरिभिर्भावयै
२२७	१	भवममणनित्ययाए

५१	३	भव्यं मुक्तं तत्
५१	१०	भ्रमद्भृगार्थाने कचचिचय-
७५	९	भाक भराहि कादं सेचुंजि
१	९	भारता सा रति रातु
१०१	३	भावद् भरतेसर तरयो
३१	४	(२२७-८) भावण भावद्
२२९	२	भावसारिच्छं कसु फलं
१०१	१	भावस्यवात्रविरस्य
१०१	२	भावो धर्मस्य हन्मिन्नं
३४	३	भित्तली उद्धता लोभाणा
२४६	१०	भुद्धे स्म सर्वेष्वपि
४९	१२	भुञ्जामिहि वय भैक्षं
२६	९	भुवणं जसेण भयवं !
१२१	९	भूपश्रुपल्लवप्रान्तिरालम्बा
४६	१२	भूर्माणेण जइ कहवि
१४७	९	भोक्षणसमये सयणे
५१	५	भोगे रोगमयं

६	पङ्क्ति	१० पङ्कम चिधं पविशती
१५५	६	पतद्प्रहादिकं पात्र देय
१२	१०	पस परिप्राह किं करह
२२२	५	पसि भोजनकले
११९	८	पदे पद् निधानानि
५९	७	पदे पदे सन्ति भटा रणोक्त्या
५७	४	पद्भ्यां गलदुपानद्भ्यां
५७	२	पद्भ्यामप्यनि सन्तरेष विरस
२३१	३	परकककरणनिरया
११९	३	परक्याद्रभ्येण प्रचुरतरा
४३	१०	परपरयणापयण मा जणणि
२०५	३	परलाए देवासुरिन्दस
२३१	१	परोपकार सुहृत्कमूल
२५१	५	पत्न्योपनसहस्र च
२५	२	पथाद् दस परीदस
१७१	८	प्रकारेणाधिको मन्त्रे
२१८	१	प्रयत्नात्स दयदेयस

६	पङ्क्ति	३ प्राणहन्ति क्षणार्धन
२१५	४	प्रातिपद्यद् सुरभी
२३९	१	प्रातिवर्षे सहर्षण निज
२४४	७	प्रभावना धाजिनराजचैस्रे
२४६	११	प्रभूतभोज्यानि
१११	७	प्रार्थवाटवशमूर्धन्यो
१५२	९	प्राह्मकरुखालोऽब्दी
३३	३	प्राणिस्येच्छाच्छिद्र मूरा
१६९	३	प्रात प्रपूजयादासै
४६	४	प्रातर्भूमानिवादेति
५१	१	प्रासा श्रिय सयलकामसुधा
८२	१२	प्राप्तु पारमपरस
८४	११	प्राय पुमांस सरलसभावा
२३९	७	प्रासादप्रतिमा पूजा
२३९	६	प्रासादे कल्याणशिरसेपणसम
९८	५	प्रासादे कल्याणशिरसेपणसम
२२	१२	प्राकारेणाव्यते पाप

६	पङ्क्ति	१ पान्शेजमिद
२५	२	पाने त्यागी गुणे रागी
३२	१	पाने धन योजयते विद्वान्यो
३७	१	पाने धन योजयते विद्वान्यो
१२	१	पाने धन योजयते विद्वान्यो
१४	५	पाने न्यायार्जित श्रेय
२४६	५	पानेयवन्त पयि
६६	१०	पादलान्तमहीपाले
२३	११	पादाभ्योजरज प्रमाजमपि
१२९	४	पापनिष्कन्दर धर्म
१९९	४	पाप सुभ्यति दुर्गति
१७२	६	पापवसणण पावह
२७	६	पापवसणण पावह
१३५	१	पित्तलसुवप्ररूप्य
७८	६	पीयूयादपि पक्षला
२२०	२	पुष्य सदा पुष्यवता विधेय
१२६	११	पुष्याद् पापपागार
२६१	५	पुष्यादेव समीहिताय

६	पङ्क्ति	३ पुन्यनन्मविवाहादिमद्र
१५३	३	पुरिताउ होह तिर्य
२	१०	पुरतोदि रज्जालिख
२३६	२	पुष्यभये श्रिय नाण
२२७*	३	पुत्रिय क्यबम्भाण
१६९	१	पुण्यायर्चा तदाशा च
१७६	५	पुण्यायर्चा तदाशा च
२६२	८	पुरात शिरसिर्भाषन्ते
७२	२	पुरादि बरणे धराड
१७७	२	पूशद् जो जिणचन्द
१६६	३	पूशद् भावमुद्धी
२२९	१०	पूजा जिणण भाष
२१२	१	पूजा पषवराण
१३३	१	पूज्यद् जिणपादिमा
२२४	१	पूज्यपूजा दयादान
१६७	३	पूजया पूज्यत् ताव
२०९	१२	पूजयाम्यभुगा पूजय

४	पक्षिः.	न	
४१	१२	नउकरवाली भाणियडा	
१६१	१	न कयं दीणुद्धरणं	
२६६	३	न करन्ति जे	
१८५	७	न कुर्यात् सांहितं वसं	
१५८	६	नगररहचक्रपउम	
२५५	११	न ज्वलत्यनिल-	
२७९	८	न तथा शशी न	
१४१	९	न ते नरा दुर्गतिमाप्नुवन्ति	
२४९	४	नमस्कारसमो	
२६६	७	नमिभविनमी	
६७	११	न यद् मुक्तं पूत्रै रघुनहुप-	
२०७	२	नयरगाइरासण-	
२३	६	न्यायोपात्तं ससुचितशुणं	
१५५	३	न्यायोपात्तं सितैर्वसै.	
१२५	४	न्यायोपाजितवित्तो भतिमान्	
१७५	९	नृवणविलेवणधंगाम्मि	

	५.	पक्षिः .	
१७४	५	नृवणविलेवणआहरण-	
२०१	२	नृवणेण निम्मलत्तं	
१६६	४	नरेणु धरणोपतिस्सणु	
१४९	११	नवकार इफ़ अमस्सर	
१९५	४	नवलइया नवको-	
२४६	८	न वाहन यंस्य स	
२४८	३	नवि तं मुक्कभू-	
१४	१	न विथया केवलया	
१४५	८(२६५-१२)	नवि भारीद् नवि	
४५	१२	नवे ज्वरे वाकि न भेषजं	
१४३	११	न शुक्र कापि मासाशी	
१६९	५	(१८६-७)न शुक्कै. पूजयेद्	
२१८	४	न स्तुतिस्त्वधि न चापि	
४	१२	नोगेन्द्रचन्द्रनिर्वाति-	
१४३	१	नाण नियमगाहणं	
७७	८	नादत्ते भासितं सितं	
२५३	८	नारका अपि गो-	

	५.	पक्षिः .	
१४३	३	नारी नदी नरेन्द्राणा	
१८	२	नाशाम्बरत्वे न दिगम्बरत्वे	
६०	७	नाहं स्वर्गफलोपभोगतु-	
४३	७	निजउअरपूरणे असमयथा	
१७६	९	निवा विथ संयुधा	
२७७	५	नित्यमिन्नसमं	
२३३	३	निद्रान्ते परमेष्ठिस-	
२७९	२	निफेडिआणि	
२५४	९	निरालम्बा	
३८	५	निशुणोष्यपि सत्त्वेषु	
१३४	११	निर्मायाहृतविम्बमाहृतपद्-	
८३	७	नीशंगमाहि सुपवोहराहि	
२२६	५	नीयागोअ रत्ते	
१०६	४	(२११-३) नूतनाहंद्रावासै	
१९५	५	नुपो नवनिधित्थामी	
२१०	२	नेत्रहीनतथा शङ्कोः	
१९६	१०	नेत्रानन्दकरी	

	५	पक्षिः .	
२२६	२	नैवेद्यै. सजलै	
५७	१२	नो दुष्कर्मप्रयासो	
२३८	२	नो ह्यं भवानं शशा-	
६२	२	नो भ्रुहारकथा कुलहलकथा	
१९५	११	नौरैपा भवधारिधौ	

प

१८२	२	पकात्रानि वहुनि
२३०	११	पज्जलिओ विहु जलणो
१४७	८	पञ्चताया क्षणे पथ
१५०	१	पथानमुक्कारसमं
१५२	५	पथपरमिद्धिरयणाइं
१४७	६	पथादौ यरपदानि
१५५	८	पट्ठलादिवासासि
३८	१२	पठितं श्रुतं च शास्त्रं
१८३	१०(३१२-१०)	पडिलेहपूअभो-
८३	१०	पडन शुनन कविचातुरी

४	पङ्क्ति	४ दातव्यमिति यद् दाता
३३	४	दातव्यमिति यद् दाता
३८	७	दानक्षणे महच्छान्तौ
९९	७	दान तपस्त्रया क्षील
२३६	१०	दान दरिद्रस्य विभो
२२७	९	दान धनदपद् देय
३४	७	(११७-८) दाता प्रियवाक्
१०	६	(२३२-७) दाता भागो ना
२७८	८	दान विसाद्
१०	५	'दानायप्येकव्यवस्थी
२३६	४	दानो भूतानि वशी
३०	३	दायिष्ठानादान
१३४	३	दाक्षिण्यं दाहयाम
२००	४	दिद्रे जिणदावणे
५५	११	दिद्रेभिशुशुषाडस्त्रि
२५८	१०	दिने दिन भञ्जुल
४	३	दशायेषेवलिश्रुति
१८१	४	दशिय विधाय दवानामप्रत

४	पङ्क्ति	१ दीयन्ता दश लक्षणे
५६	१	दीयन्ता दश लक्षणे
१६	४	दासमायु पर रूप
४९	९	दायायुभव भण्यत यदि
१८२	१०	दावार्त्तापञ्चदशे
१७५	११	दावाधुवकुरोव नेवञ
९७	३	दाव्याहापदाराय
१९८	५	दुर्गत कुरुती यति
६७	६	दुर्गिद्योदयमप्रसप्तदपर
२१	५	दुर्गामिषि सत्रास प्रार्था
४९	७	दुर्गता वारणदा
३६	५	दुर्गहाव मुहादाद
१०	१०	देय आज । धन धन
८६	३	(२६५-९) देवराज्यगप्यन्ता
१८४	६	देव । दीयोत्सव प्राप्त
२२५	१	देवपूजा गुरुवास्त्रि
२५९	७	देवपूजा शुरो पूजा
२२३	१	देवपूजा दद्यादान

४	पङ्क्ति	३ देव । धीमतिरिदुममल ।
६३	३	देव । धीमतिरिदुममल ।
७६	९	देव । स्वनाथ । षट ननु
२३३	१	देव पूजयतो दयो विदपत
२२५	९	देव भणिकचत् प्रपूजय
२२१	८	देवचनार्दिविधिया
२७४	१२	देवाण वर्द सिद्धा
४५	७	देवाणुवित्तियती
१६७	१०	देवार्थाशा प्रामर्मेक
९२	४	देवदुममुदमाणि तावत्
१००	३	देवमासराज्यपञ्च
२३१	७	देवपूजाक्रमपद्वाम मातो
१२४	४	देवसामयमूलजाल

ध

४	पङ्क्ति	७ धमत्त सु ३राण
२८	७	धमत्त सु ३राण
२५५	५	धयाडाधका मत्त र्व
२६५	२	धम्मो मण्ण हुन्ता
२६०	३	धम्मा मत्तलुपाध
२७५	९	धम्मा मत्तलम्
२७७	६	धमतत सत्तमत्त गवथ
५०	३	धर्मलाभ र्दति भाक्
१२७	१	धमशुगतप्रतिक्रान्तिवति
२०६	९	(२६७-१०)धम श्रुताडा
१३९	१	धर्म मत्त श्रुता शुद्ध
२७५	७	धर्मा महामत्तलम्पत्तभाज
१४८	६	ध्यातोऽपि धाणमान
६३	१०	धाद धायाधाय त्पार्तिद
२४०	१	धिणपार व्यापार
१९२	९	धिण धित् म जीवित
१८८	८	धुप ददर्द पपयानि
२१८	१०	धुपा ददर्द पपयानि

पु पङ्क्तिः.

ख

- १८४ २ खंडं तस्मात् समधि
१८५ १ साहितं संहितं छिन्न
१९४ ३ ररिण जो अभिसेअं

ग

- १८३ ८ गइउं कलेवर चेईअहरि
१ १२ गत्थाऽपहत्था श्रुतसंघ-
१७४ १२ गन्धवन्नद्वयार्द
२१९ ३ गन्धैवाशिविलेपने.
२०० २ गमणारम्भे संपद्ध
१७२ ४ गमणे दसमं तु भवे
२७४ ३ गरथह गउरव
१५८ ३ गह अद्रासी नरसत्त
४१ ५ गुणगणकथास्लावत् तावद्
३५ ७ गुरुओ वि न सेविज्जइ
२२८ ८ गुवाझा तिलक

पु पङ्क्तिः.

- २४० ७ गुर्वकथावयादापि
४६ २ गेयं नाट्यं रमा रामा
५२ ६ गेयं शोडयं सुवचनं
२१ १० गोपो वट्टूलशलाप्र-
७३ १० गौरी रागवती त्वयि त्वयि

घ

- २४७ ७-पत्तै प्रसूतैर्वसनैरकृतैः
१७३ ६ घुसिणकपूरमांसं तु
२६५ ५ चउसठि करिसहत्सा
१४५ १ चधिदुगं हरिपणा
९० ९ चक्रे तीर्थकरे स्वयं निजगदे-
१६५ ५ चक्रे तेन जिनाचनं
१५१ १० चष्टुर्दयवं परस्त्रीभि-
६८ ५ चन्दि दीवउ धरणि पशुक

पु पङ्क्तिः.

- २७९ ४ चलं चित्तं चलं चित्तं
२३८ ७ चित्तमन्तर्गतं दुष्टं
३ ३ चित्तस्य पुत्रिमाण
१९५ २ (२३५-६) चित्रं जगत्त्रयी
१९३ १० चिन्तयन्नन्दकस्त्वैव
२१० १ चिन्तयित्वेति सा मुक्त-
१९९ ८ चिरसंचिअपावपणासणाइ
९९ ८ चिरादेकेन दानादिकेशैः
१७५ १० ह्युग्रासहणं जिणपुगवाण
१७१ ५ चैद्वयदव्याविणासे
१४४ ३ चौरोऽपि रौहेण्य. श्री-
१५७ ५ चौड्वय परमाहृतो

छ

- ९४ २ छज्जइ सण्हुमारो
२४८ २ छउण भत्तेणं

पु पङ्क्तिः.

ज

- २१७ ६ जइ न कुणसि तवचरणं
९७ ९ जं अज्जियं चरितं
४४ ९ जं आसगमुदगगामपण्डिह्य
२७९ ९ जं पिज्जइ पियवयणं
६६ ११ जन्तुत्तामवनं ससुव्यसनाना
९३ २ जन्मकौटिहुत्तमेकहलया
२०७ ९ जन्मस्थानं न राख
१४२ ८ जम्बूद्वीपे जलाधिपरि-
३१ ६ जयन्ति वक्कचूलाया.
८३ ४ जलमज्जे मच्छपयं
१८९ ६ जलाहारौपथसाप-
१२ ६ जले तैल यले गुणं
२७५ ४ जस सहित जे नर हुआ
१७९ ५ जइ जिणपुरओ
२१९ ३ क्षात्वा श्रीजनधर्मस्य
१५२ ३ क्षानादिनिश्शेषगुणै-

पृ	पङ्क्ति	पृ	पङ्क्ति	पृ	पङ्क्ति
२१८	८ कपूरैण सु य सुर्वात्	२७८	९ (२१३-८) क्षेन रक्षति चया	४१	१० किं किं न कव्य को को
१२७	२ फलितुर्दिक् फलक्षेत्रे	१४४	५ क्षत्रपाला ग धारुन	७१	१२ किं कृतान न यन च
१५९	९ फल्गोर्षादहसन्तसि	२६८	८ फचित् यन्ता रमण	६०	१२ किं नन्दी किं सुरारि
४६	८ कश्चिद् धोरजि योणती	२१२	८ का चीवराण पयरा	१२५	२ किं पुनरुपचितपनाशिला
६२	६ कश्चिपु कामिपु योगिपु	८३	११ काम युल्लक्ष्माय	५०	११ (२०६-३) किं राजयेन धनन
२९	२ कश्चिद् पुरतश्वे पात्रे	१७४	६ (१८५-५) कथयच्छुभयण	१७९	३ किं वन्द्य शुचिभगविताना
६८	१ कपायदेहकारायी	११०	१० कारयन्ति जितेन्द्राणा	२६०	७ किंता जसा सुआथा
२७८	१० यस्तूरी शुपती रदा	१३०	१ कारयन्ति गरा धन्या	२७५	३ जसा या सलद्विम्बर
७९	२ कर्मण भन्दार्णतयणशक्ति	१३७	१० काराय प्रतिसा जैनी	१४७	२ किंमत्र मन्त्रापधि
२०६	६ मोषमानविनिमुक्ते	३४	१ फालउ याकड सुद कर	१७	१ तिसु दयमदय वा कृपा
३३	८ क्रोधाद् यलत्रियोगाद् वा	१४१	३ फालागुभावाद् मति	१६९	७ कौटिकेशापधिकानि
७१	३ कश्चित् सून कश्चित् सुल	२९	१२ फालेड्यमधि पात्राय दत्त	२६१	१ पुत्रम कञ्चल केव
५०	८ कश्चिद् योणवेणुप्रवणरमणी	१०	१ कायेनेव कव्यधियेव	८५	१२ सुण्डल नाभिजानासि
६९	१० क्षारोऽपि क्षिरितो मया	१०६	१ (२१०-१) कण्ठादीनां क्षिना	२७९	५ पुत्रोर्जनंदिन नाष्ट
३३	१० क्षिसकाल कृतावश	९३	६ (२५७-६) किं क्षासि नदि	६६	१ पुनरपाल । मत चित्तनरि
३३	११ क्षिसकाले भवेद्यारी निर्वृता	२३०	१ किं ररन्ति सुरास्स	१४४	११ पुनर सत्यादिवय
६	१० क्षीराब्धाययत धने	५९	१२ किं कारण जु कविराज ।	१७७	८ कुमारो भूयोऽभूद्
				१५१	१ बुराणमातपपलङ्ग
				८७	११ बुराण्डरुडनणद्विगाह
				१९२	१२ बुधिरप्यभिमाप
				१७५	६ क्रुमुमफलयणपधरुव
				६२	१ कृतानरुष्टद सत्यरुड
				२५१	३ कृत्या पापसदृक्षाणि
				२३३	५ कृत्याडहरुदपुनन
				२४	३ कृत्या समर्थं यदि वा
				२३७	८ कृत्यायुग सुष्णपुञ्जे
				२६४	६ कृद् सुतीला सुदमा
				७५	३ पे निधाय यगुपतालै
				२७६	१० क्रेडपि सदृशभरयो
				५७	५ केनोसारणमरुणमनसान
				६३	९ को जाणद् को नाह
				२६६	११ काडिपदिप्रसावाल
				२६४	११ कोसयाण जणद्

(४)

पु	पङ्क्ति .
७४	१२ इच्छासिद्धिरमुन्नते सुरगण
१९४	५ इतो घयाभिरसेअं
१७६	२ इत्येकविंशतिविधा जिनराज-
३८	४ इय मोक्षफले दाते पात्रापात्र-
८२	७ इयं रण्डा कुण्डी
१८०	४ इहलोइअपरलोइअ
२०५	२ इह लोए दुरिआदं
१७४	१ इह होइ असणपूआ
—०—	
उ	
१७२	१ उक्कोस द्ब्वरययमाराहिय
१७४	७ उच्चियत्तं पूआए
३२	८ (१६१-७) उत्तम पत्तं साहू
१५	१ उत्तमफलं सुपात्रे
५८	१ उत्तरओ हिसवन्तो
३९	१ उत्पत्तिर्दुर्लभा यस्य
१२८	१ उत्तपय कलिक्कालान्त

पु	पङ्क्ति .
२६१	७ उयमं कुर्वता पुसा
२४१	४ उपदेशतरनिष्ठा
२८०	३ उपदेशतरनिष्ठा
२१४	१ उपसर्गा क्षयं यान्ति
१५२	७ उर्वा शुर्वा तदनु जलद.
१९६	८ उवसमइ दुरिअवयगं
११	५ (१४३-१२) उवसमविवेता-
३	२ उवसपिण्णइ
१४४	६ उहावसी पहावसी
—०—	
ए	
४५	५ एवां च्चव पमाणं नवरं
२४८	१ एअ जम्मस्स फलं
८६	५ एकरात्रोपितस्यापि था गति-
१८५	१० एकवत्तो न भुञ्जीत
७६	१ एकस्सं भुवनोपकारक इति
२४३	१ एकाहारी भूमिस्सारकारी

पु	पङ्क्ति .
१७	८ एकेन दिनेन तनोस्सेज
२३	४ एकपा दु सलब्धवनपहरति
६४	३ एकैव जणुहे धारा
१९३	५ एकैव हि जिनपूजा
९६	६ एक भक्तं सेवते यो मनुष्य-
१५३	१० एक वास सुरसौ कृतसुकृत-
२६५	८ एगदिवसं पि जीवो
२५४	१ एगा हिरण्णकोडी
२७६	१ एगो दोषदधडा
६३	६ एतस्यास्य पुरस्य पौरवनिता
१६६	७ एवं व्रतस्थितो भक्त्या
६०	३ एया तदाकमिपतो वरदान-
१३९	७ एया शुभा पुसकदानशाला
१४९	१ एसो मङ्गलनिलओ
—०—	
ऐ	
८५	८ ऐश्वर्याजराजोऽपि

पु	पङ्क्ति .
१००	८ औचिखेन गुणेच्चय
—०—	
क	
२६२	४ कइ करि पहिरहु
२६९	१० कइ प्रभु यईइ आण-
२६१	१० कळण कुरतो वाळ्ळा
१९४	६ कयणमोत्तियविद्धुम-
१८५	८ कटिसुष्टं तु यद् वल्लं
१६७	७ कतिपयपुरस्वामी कायव्य-
१५४	६ (१६३-५) कदा किल भवि-
२२४	६ कदाचिवातक्क
१७३	८ कपूरमोसिडं काडं कुंक्रमं
२११	८ कयजिणपडिमुद्धारा
४५	११ करच्छुअपाणिण्ण वि
६६	८ करवालजलै क्कता
२३५	४ कर्तव्यं जिनवन्दनं

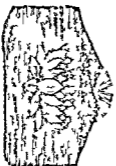

प्यति । राज्ञोक्तम्--कथं ज्ञायते भोज. १ । तेनोक्तम्--मधुरवाण्या । तुष्टेन राज्ञा स्वरराजवाहन १२आमाधिपत्य
दत्तम् ॥ इति धर्मोपदेशः १२ ॥

उपदेशातरङ्गिण्या पञ्चमोऽभूत्तरङ्गक । धर्मोपदेशानामाज्य रत्नमन्दिरनिर्मित. ॥ १ ॥

इति श्रुतपागच्छाधिनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिशिष्यश्रीरत्नदेवरसूरिपं०नन्दिरत्नगणेशि-
ष्य-रत्नमन्दिरगणेशुभिकतायामुपदेशातरङ्गिण्या धर्मोपदेशरूपः पञ्चमस्तरङ्गः समाप्तः ।

त्रयस्त्रिंशच्छतान्यत्र ३३००श्लोकसख्या प्रकीर्तिता । उपदेशातरङ्गिण्या समग्राक्षरमेलने ॥ २ ॥

दृष्टान्तो मेतार्यादीनाम् ।

निष्फेडिआणि दुद्भवि सीसावेद्रेण जसस अर्घीणि । न हु संजमाउ चलिओ मेअब्जो मंदरागिरिव्व ॥७॥
अर्थसारं पात्रदानम् । दृष्टान्तः कर्णस्य--

चलं चित्तं चलं वित्तं चलं जीवितभावयोः । प्रसारय करं विप्र ! धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥ ८ ॥

कुभोजनैर्दिनं नष्टं कुत्रिया यौवनं गतम् । कुपुत्रेण कुलं नष्टं तन्नष्टं यन्न दीयते ॥ ९ ॥

यद् यदस्त्वमिते सूर्ये न दत्तं धनमर्थिनाम् । तदहं नैव जानामि प्रातः कस्य भविष्यति ? ॥ १० ॥
वाचः फलं यथा--

न तथा शशी न सलिलं न चन्दनरसो न शीतलच्छाया । आह्लादयन्ति पुरुषं यथा हि मधुराक्षरा वाणी ॥११॥
जं पिञ्जइ पिचवयणं किञ्जइ विणओ अ दिञ्जए द्वाणं । परगुणगहणं किञ्जइ अमूलमंतं वसीकरणं ॥१२॥
अवगुण क्षपइ गुण चवइ न चवइ निट्ठुर वाणि । सुगुण सुभाण सदेव गुणि देवह हुंति कि खाणि ॥१३॥

यथा--श्रीभोजेन राजपाटिकां कृत्वा पश्चाद् बलमानेन संकीर्णमार्गो संसुखागतः कश्चिदन्धोऽप्रसन्नैर्निर्भ-
त्स्यमानो दृष्टः, मातुल ! भवतामस्ति सौख्यमित्यालापितः । ततस्तेनोक्तम्--भोज ! अतः परं त्वत्प्रसादाद् भवि-

पत्राभरणोपमानि रत्नसुवर्णाभरणानि । ततः स्वकुल नगरे समानीतम् ॥ इति धर्मोपदेश ११ ॥

बुद्धे फल तत्त्वविचारण च देहस्य सार व्रतधारण च ।

अर्थस्य सार किल पात्रदान वाच फल प्रीतिकर नराणाम् ॥ १ ॥

भान्येन प्राप्तानामेपा चतुर्णा विवेकिना फल ग्राह्य बुद्धे । यथा--

पट्पदं पुष्पमध्यस्य यथा सार समुद्धरेत् । तथा सर्वेषु कार्येषु सार गृह्णाति बुद्धिमान् ॥ २ ॥

देहसार यथा--

अधारेण थिरो समलेण निम्मलो परवसेण साहीणो । देहेण जइ विटप्पइ धम्मो ता कि न पज्जत्त ? ॥ ३ ॥

दान वित्ताद् ऋत वाच, कीर्त्तिधर्मो तथायुष । परोपकरण कायादसारात् सारमुद्धरेत् ॥ ४ ॥

क्षेत्र रक्षति चञ्चा सौध लोलरपटी कणान् रक्षा । दन्तात्तट्टण प्राणान् नरेण कि निरुपकारेण ? ॥ ५ ॥

कस्तूरी पुपता रदा करटिना कुत्ति पशना पयो धेनूना छदमण्डलानि शिरिन्ना रोमाण्ययीनामपि ।

पुच्छस्नायुवसाविपाणनखरस्वेदादिक किचन स्यात्कस्याप्युपकारि मर्त्यवपुषो नामुष्य किञ्चित् पुनः ॥ ६ ॥

सुकुनमेव बुधैरमुतं मतं तद्वितरद् विपमं विपमुच्यते ।

सुकृतिनो विलसन्ति सदा मुदा तद्वितरे विविधाऽऽपदमाश्रिताः ॥ ८ ॥

यथा नभिरार्जुपः—बहूनां कलहो नित्यं द्वयोः संवर्षणं भवेत् । एकाकी विचरिष्यामि कुमारीवल्लभं यथा ॥९॥

इत्यादिशुभध्यानप्रव्रज्याप्रहणमनोरथवतो दावज्वरोपशमः । तथा धर्मो मित्रवद् नित्यं हर्षं करोति ।

यतः--नित्याभित्रसमं देहं स्वजनाः पर्वसन्निभाः । नमस्कारसमो धर्मस्तस्माद् धर्मं समाचरेत् ॥ १० ॥

धर्मतः सकलमङ्गलावली धर्मतः सकलशर्मसंपदः । धर्मतः स्फुरति निर्मलं यशो धर्म एव तद्गहो! विधीयताम ॥११॥

श्रीजिनधर्मस्य निरुपमानस्यापरोपमानाभावात् पित्रादीन्युपमानानि यानि दत्तानि सन्ति तानि वनेचरदृष्टान्तेन ज्ञातव्यानि । यथा—अथाह्वननराह्वननृपः केनचिद् वनेचरेण शीतलजलस्नादुफलोपदौकनेन संतोषितः; पश्चात् स्वसैन्यमिलने राज्ञा भिद्यः सार्धमाकारितः स्यावासासन्नसंधे रथापितः पट्टकुलतुरङ्गमो-दकादिनानाविधवस्तुप्रदानेनावर्जितः; किंपद्वर्षानन्तरं स्वकुलमिलनार्थमैकाकी वने प्राप्तः, सज्जना मिलि-ताः, तेषामग्रे स्वभोजनादिवार्तां करोति स्म । तैरभाणि--अश्वाः कीदृशाः ? तेन तत्रोपमानाभावादुक्तम्--हरिण-रोह्योपमाना अश्वाः; कपित्थफलोपमाना मोदकाः; कन्दरासमा आवासाः; भूर्जपत्रसमानानि पट्टकुलानि, ताड-

कीखण्डविजययात्राऽवसरे कारितान्यपि समुद्रशुडनावसरे धर्ममङ्गलाभावाद् विफलान्येव जातानि । एव कोणि-
कस्यापि कुत्रिमाश्रगजदण्डचक्रनादीनि चकिंशरत्नानि धर्माभावाद् मरणाय जातानि, अतः सर्वत्र चन्द्र-
बलताराबलग्रहबलदुर्गाबलबाहुबलादिभ्यो बलवत्तर धर्मबल विलोक्यते । यत -

तावच्चन्द्रबल ततो ग्रहबल ताराबल भूबलं ॥४॥ हस्ती रथूलवपु स चाङ्कुशतनु किं हस्तिमात्रोऽङ्कुश १॥५॥

सव्य बल धम्मबल जिणाइ सव्या कहा धम्मकहा जिणाइ ।

सव्या कला धम्मकला जिणाइ सव्य सुह मुत्तिसुह जिणाइ ॥ ४ ॥

बावत्तरिकुलकलसा पडिअपुरिसा अपडिआ चेव । सव्यकलाण पवर जे धम्मकल न याणति ॥ ५ ॥

तथा धर्म पितृवत् सर्वप्रकारहितकारक स्यात् । यथा-श्रेणिकस्य जनकापमानितस्य वेन्नातटे धर्मप्र-

सादात् पाणिग्रहणराजमान्यताऽऽद्यनेकमनोवाञ्छितानि जातानि । यतः-

केऽपि सहस्रभरयो लक्षभरयश्च केऽपि केऽपि नराः । नात्मभरय केचित् फलमेतत्सुकृतदुष्कृतयो ॥६॥

एगो दोषदृषडा रहेसु ज पाणवाहणारूढा । वच्चति सुक्यपुद्गा अन्ने धावति से पुरओ ॥ ७ ॥

तथा धर्मो मातृवत् रोगवियोगादिपीडा दलयति । यतः-

राजमान्यं धनाऽऽद्यं च विद्यावन्तं तपस्विनम् । रणे शूरं च दातारं लघुं वृद्धतया विदुः ॥ ११ ॥
तथा विमलं यशः पुण्यैर्याऽऽप्यते--

किञ्ची सा सलहिज्जइ जा सुणीइ अप्पणेहिं कन्नेहिं । पच्छा मुआण सुंदरि ! सा किञ्ची होउ मा होउ ॥१२॥
जस सहित जे नर हुआ रविपहिला जगति । जोगा जाते दीहडे गिरिपत्थरा दुलंति ॥१३॥
कीरतहन्दा कोट्टडा पाज्याहि न पडन्ति ॥

दृष्टान्ताः श्रीभोजकर्णादीनां वाच्याः ॥ इति धर्मोपदेशः १० ॥

धर्मो महामङ्गलमङ्गभाजां धर्मः पिता पुरितसर्वकामः । धर्मो जनन्युदलितारिर्धर्मः सुहृद् वर्धितनित्यहर्षः ॥ १ ॥

इह जगति सर्वकार्यसाधकं महामङ्गलं श्रीजिनधर्मो भवति । यतः--

धम्मो मंगलमूलं ओसहमूलं च सत्त्वदुक्खाणं । धम्मो बलं च विउलं धम्मो ताणं च सरणं च ॥ २ ॥

सत्त्वे ताह पसत्था सुमिणा सउणा तहेव नक्खत्ता । तिहुअणमंगलनित्यं जस्स य हिययम्मि जिणधम्मं ॥ ३ ॥

सुभूमचक्रिणा दधिभोजनसपर्याणवरारश्चसंसुखीकारणसधवकुलखीवर्धापनादीनि बाह्यमङ्गलानि धात-

नार्थमाकारितौ । वैषस्य घृतादिका भृशं भस्तिं करोति स्म, भैषस्य स्वल्पमेव । तदा स्वभाजनं शीर्षं चटप्य
नाढ्य कुर्वता भेषेनाभाणि--

गरग्रह गडग्रव नो नरह अवर म कारण जोइ । वैषा बलहल नामीइ भेषा टीप न होइ ॥ ७ ॥
एव केनापि बान्धवेन स्वभगिनी पूर्व निर्धनत्वाद्समानिता, पश्चात्सधनत्वात् भृश भोजनाच्छादना-
दिना समान्यमाना चाह--ना गला र्थीट लाओ जिमड रे । जिमओ ॥

तथा प्रियवस्त्रागमोऽपि पुण्यादेव । यत -

श्रान्तस्य यान तृपितस्य पानमन्ना क्षुधार्तस्य भये च रक्षा ।

एतानि यस्योपनयन्ति काले त लक्षणज्ञा प्रवदन्ति धन्यम् ॥ ८ ॥

सौख्यासि पुण्यादेव । यत --

सरभससुरगणसहित सुरयोपिज्जनितनृत्यसगीत । सुरलोके सुरनाथो भवति हि पुण्यानुभावेन । ९ ॥

तथा--राजकुले मान्यता पुण्यात् प्राप्यते । यत --

देवाण वर सिद्धाण दरिसण गुरुनरिन्दसम्माण । गयभूमिनिदृद्व्य पाप्मिज्जइ पुन्नरेहाइ ॥ १० ॥

तृपकुले गुरुता विमलं यशो भवति पुण्यतरोः फलमीदृशम् ॥ १ ॥

यादवेक्ष्याकुव्यवहारिकुलेपूरपत्तिः पुण्यादेव भवति । यतः--

राज्यं सुसंपदो भोगाः कुले जन्म सुरुपता । पाण्डित्यमायुरारोग्यं धर्मस्थैतत्फलं विदुः ॥ २ ॥

कुलोत्पत्तिरपि विभूत्या भ्राजते । यथा--श्रीराम उत्तमकुलजोऽपि वनवासे वसिष्ठेन स्वाश्रमे प्राप्तेऽपि निर्धनत्वाद् नालापितः । रावणजयं लङ्काधिपत्यं प्राप्य पश्चात्तदाश्रमे प्राप्तः, तेन संमुखोत्थानाऽऽसनदानादिना भृशं संमानितः । तदा रामेणोक्तम्--

स एव त्वं स एवाहं स एव च त्वदाऽऽश्रमः । पूर्वं नैवादरः कोऽपि साम्प्रतं केन हेतुना ? ॥ ३ ॥

वसिष्ठवचः--

स एव त्वं स एवाहं स एव च मदाऽऽश्रमः । पूर्वं तु निर्धनोऽभूस्त्वं सांप्रतं तु पुरन्दरः ॥ ४ ॥

धनमर्जय काकुत्स्थ ! धनमूलमिदं जगत् । अन्तरं नैव पश्यामि निर्धनस्य मृतस्य च ॥ ५ ॥

त्रिण दिण त्रिच न अप्पणइ तिण दिणि मित्त न कोइ । सूरह कमलह मित्त पुण जल त्रिणु वयरी सोइ ॥६॥
क्वापि ग्रामे वेधामेधाऽभिधौ द्वौ बान्धवौ वसतः स्म । वेधा धनी, मेधा निर्धनः । भगिन्या स्वपुत्रोद्वाहे भोज-

धाना ज्ञातार्थप्रकटीकरणशक्ति, देवसूरीणा वादलविधर्जगत्प्रसिद्धा, श्रीहेमसूरीणा लक्षणाऽऽद्यनेकशास्त्रकरण-
श्रीकुमारपालप्रतिबोधनादिसामर्थ्यम्, मलयगिरिश्रीशुभयदेवसूरिप्रभृतीना सकलसिद्धान्तवृत्तिकरणशक्तिर्ध-
र्मदेवासीत् । तथा--पुण्यानुसारिणी लक्ष्मीभोग्यता विपमकालादौ सकललोकोपयोगिनी स्यात् ।

यत्--मेहाण जल चदाण चदिमा तस्वराण फलनिवहो । सद्युरिसाण विदच सामन्न सयललोअस्स ॥६॥
अय निज. परो वेति गणना लघुचेतसाम् । उदारचरिताना तु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ ७ ॥

सा०मुहणसिहसाधुः सत्यवादी लोके प्रासिद्धः--सुरत्राणेन कूटमालापयितु सभासमक्ष तव गृहे कियद् धन-
मस्तीति पृष्ट. । तेन स्वगृहाद्देवान्तरस्थवस्त्रवस्तुधनकणमूल्यलेवक धिलोक्य प्रोक्तम्--स्वामिन् ! मद्गृहे ८४-
लक्षजर्णिटङ्कका सन्ति । तुष्टेन सुरत्राणेन १६लक्षार्पणेन कोटीश्वरः कृत. । तद्गृहे कोटिविजा सपरिवारसाधुपरि-
धापनपूर्वं सुरत्राणेन स्वहस्तेन प्रौढोत्सवपूर्वं बद्धा । तत सा लक्ष्मी श्रीमुहणसिहेन दानेन कृतार्थीकृता ॥

इति धर्मोपदेशः १ ॥

सुकुलजन्म विभूतिरनेकधा प्रियसमागमसौख्यपरम्परा ।

अतिनिर्मला विशालाः सकलजनाऽऽनन्दकारिणी प्रवरा । कीर्तिर्विद्या लक्ष्मीर्धर्मण विजृम्भते लोके ॥१॥
कीर्तिर्भाग्यलभ्या । यतः--

यस्य कीर्तिं जनो वक्ति न्यायधर्मो दृढा मतिः । अपवादाद् भयं यस्य पुरयः पुरयो हि सः ॥ २ ॥
यं प्रशंसन्ति राजानो यं प्रशंसन्ति सज्जनाः । गुरवो यं प्रशंसन्ति तमाहुः पुरयोत्तमम् ॥ ३ ॥
यं प्रशंसन्ति कितवा यं प्रशंसन्ति चारणाः । यं प्रशंसन्ति वन्धुव्यस्तमाहुः पुरपाधमम् ॥ ४ ॥

श्रीरथूलभद्रस्य निर्मलब्रह्मव्रतपरिपालनजा कीर्तिः ८४जिनचतुर्विंशतिकवधिविनिनी । श्रीरामस्य ११लक्ष-
वर्षभवनेऽपि न्यायजा कीर्तिरद्यापि नवीनैवाऽस्ति, रावणादीनां दुष्कीर्तिरपि । ब्रह्मेन्द्रस्य विंशतिसागरकोटीकाल-
प्रमाणा रैवते श्रीनोसिविभवानिर्माणजा जनैर्गायते कीर्तिः । एवं श्रीयुगादिवेवादीनामपि वाच्या ॥

निर्मला विद्याऽपि पुण्यादेव भवति । यतः--

वेद्यानामिव विद्यानां मुखं कैः कैर्न तुम्भितम् ? हृदयग्राहिणस्तासां द्वित्राः सन्ति, न सन्ति वा ॥५॥
श्रिबिष्वसिद्विसूरीणां क्षुल्लकत्वे ऽश्वातश्रोकाध्ययनप्रज्ञा, श्रिवजूस्वामिना पालनकसुषेनैकादशाङ्गी पठिता,
दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य विद्याऽध्ययनध्यानेन सोहलकधृताऽऽहारग्रहणेऽपि दुर्बलत्वम्, श्रीसोमप्रभसूरीणां श्लोकगा-

नृपप्रसादकोपर्यो फलम्, यथा--

ते गच्छन्ति महा-पद भुवि परा-भूतिः समत्पद्यते तेषां, तैः समल-कृत निजकुल तैरेव लब्धा क्षिति ।
तेषा द्वारिन-दन्ति-त्राजिनिवहास्ते भूषिताः सर्वदा ये दृष्टाः परमेश्वरेण भवता तुष्टेन वा ॥१॥

दृष्टान्त.--सा०समरा-सा०गोविन्दादिभिः स्वस्वनृपमानत श्रीशशुज्यतारणदुर्गातीर्थविभ्योऽक्षर) सुखेन
कारित, । यथा-चकरन्नकर्कर्महाशिल्यहलमुशलवज्रादि दिव्याख १२ चकि १ वासुदेनवलदेवचेटकमहाराजको-
णिकनृपकरकण्डूशिलादित्यपुण्याढ्यादीना राज्यसमुद्भिद वभूव । यथा-हस्तिरत्नव्यनसायाभ्या श्रे०जावाडि-
जनकभावडेन प्रवहणागतश्वेतगजप्रदानसतुष्टविनमार्कप्रसादात् ध्रामससुक्तमधुमतीनगरीराज्य लब्धम् ।
मेतार्यकृतपुण्यकाभ्या रत्नदानत, श्रेणिकपुत्रीपाणिग्रहण कृतम् । तथा विसा० आभडेन लब्धाऽजागले टोक-
रान्तरालवद्धमणिप्रदानत, पञ्चशतप्रामाधिपत्य सपादकोटिद्रव्य च श्रीजयसिंहप्रसादात् पत्तने प्राप्तम्, तथा
श्रीजिनधर्म सिद्धत्यादिमहालाभदो भवति । यत -

द्युमणिरपर्शपापाणदक्षिणावर्त्तशङ्खवत् । कृष्णाचित्रकवल्लीवल्लाभद जिनशासनम् ॥ ५ ॥

॥ इति धर्मोपदेश, ८॥

(३०)

इक्षुक्षेत्रं समुद्रश्च यानं पापाण एव च । प्रसादो भूमिजां ज्ञानि क्षणादेव दरिद्रताम् ॥ ६ ॥

दृष्टान्ता मं० उदयन-वाग्भट-मं० करीर-वस्तुपाल-तेजपाल-ज्ञांज्ञाणदेप्रभृतीनां वाच्याः । यथा सुपुत्रः पूर्वजानां स्वकुलस्य च ऋद्धिं लयातिं च प्रकुरुते । यतः--

शर्वरीदीपकश्चन्द्रः प्रभाते रविदीपकः । त्रैलोक्यदीपको धर्मः सुपुत्रः कुलदीपकः ॥ ७ ॥

सौरभाय भवन्त्येके चन्दना इव नन्दनाः । कुलच्छित्त्यै भवन्त्येके वालका इव बालकाः ॥ ८ ॥

दृष्टान्तः--श्रीयुगादिदेवश्रीवर्धमानश्रीरामादीनाम् ॥ तथा श्रीजिनधर्मो भव्यानां भुक्तिं राज्यक्रुष्टिपरिवार-दिकाम्, परलोके भुक्तिं च ददाति; दृष्टान्ताः पाण्डवसगरादीनां वाच्याः ॥ इति धर्मोपदेशः ७ ॥

राज्ञः प्रसादो दिव्यास्त्रं वाणिज्यं हस्तिराजयोः । जैनधर्मस्तथैकोऽपि महालाभाय जायते ॥ १ ॥

यथा राजप्रसादस्तीर्थोद्धारयात्रादिदुस्साध्यकार्यसाधकत्वेन महालाभदो भवति । यतः--

कइ प्रभु भईइ अपणै कै प्रभु कीजै हचिछ । कज्ज करे वामाण सह बीजो मग्ग न अचिछ ॥ २ ॥

सुप्रसन्नवदनस्य भूपतेर्यत्र यत्र विलसन्ति दृष्टयः । तत्र तत्र शुचिता कुलीनता दक्षता सुभगता च गच्छति ॥ ३ ॥

फल च पुष्प सुतरस्तनोति विच च तेजश्च नृपप्रसादः ।

ऋद्धि प्रसिद्धिं तनुते सुप्रबो मुक्ति च मुक्तिं च जिनेन्द्रधर्मः ॥ १ ॥

यथा-सुवृक्षा, सहकारदाडिमादयः पुष्पफलशालिनो जगदाह्लादका भवन्ति । यतः—

मञ्जरिभिः पिकनिकर रजोभिरलिन फलैश्च पान्यगणम् । मार्गसहकार ! सततमुपकुर्वन् नन्द चिरकालम् ॥ २ ॥

जातीचम्पकादयः सुवृक्षा विफलत्वेन न विश्वाह्लादका, यत -चम्पक -

जिहि परिमल तिहि तुच्छदल जिहिदल तिहि नवि गन्ध । रे चपय ! तुह तिन्नि गुण सदल मुल्लुन सुगन्ध ॥ ३ ॥

इत्यादिगुणवानपि भ्रमरैर्निष्फलत्वेन परित्यज्यते । यदुक्तम्—भावशतके—

काचित् कान्ता रमणवसतौ प्रेपयन्ती करण्ड प्रेयोवस्त्राकलितमलिखद् व्यालमस्योपरिष्ठात् ।

गौरीनाथ झगिति चकिता चम्पक चात्र भाव पृच्छत्यार्यान् विपुलधिपणो मलिनाथ कमीन्द्रः ॥ ४ ॥

वसन्तविलासेऽपि—

अलियुग ! चरण न चापए चापए अति हि सुगन्ध । रूडए दीहग लागए आगए एह निनन्ध ॥ ५ ॥

यथा नेन्द्रप्रसादः लक्ष्मी प्रताप च दत्ते । यत —

अभिरुद्धो वंसगो मुणिपत्रे दृष्टु केवलं पत्नो । जोगिह वेसधरो वि हु तमिलापुत्रं नमंसाभि ॥ १६ ॥
 व्यवहृतौ, अभयकुमारारऽऽर्द्रकुमारवत् ॥ भावे, भरतचक्रिवत्, चन्द्रावतंसकवद् वा । यथा—
 जोनिच्छृणु गिह्वइ देवच्चाए विनयधियं सुवइ । सो साहेइ सकळं जह चन्दवडिसओ राया ॥ १७ ॥
 कुलाचारे, सूर्यवंशीयपलितदर्शनानन्तरं दीक्षाग्राहिकीर्तिधरसुकोसलवत् ॥ वैराग्ये, जम्बूस्वामिधनगिरि-
 वज्रस्वामिप्रसन्नचन्द्रचिलतीपुत्रादयो दृष्टान्ताः ॥ क्षमायाम्, गजसुकुमालकूरगाडुकश्रीवीरपार्श्वस्कन्दकाचा-
 यीदीनां दृष्टान्ता वाच्याः ॥ शीले, सुदर्शन-श्रीमच्छि-नेमि-स्थूलभद्र-सीता-द्रौपदी-राजामतीदृष्टान्ताः ॥ सम्यक्त्वे,
 श्रेणिक-नारायण-विक्रमदृष्टान्ताः ॥ प्रभावकत्वे, श्रीहेमाचार्य-कालिकाचार्य-जीवदेवरसूरि-जिनप्रभसूरि-विष्णुकमार-
 श्रियशोदेवसूरि-आर्यस्वर्षट-श्रीबप्पभादिसूरि-पादलिससूरि-श्रीधर्मवोपसूरि-मानदेवसूरि-मानतुङ्गसूरि-बोहादीनां दृ-
 ष्टान्ता वाच्याः ॥ किं बहुना ?, धर्मः सर्वप्रकारैः कृतो महालाभाय भवति । यतः—

धर्मः श्रुतोऽपि दृष्टोऽपि कृतो वा कारितोऽपि वा । अनुमोदितोऽपि राजेन्द्र ! पुनात्याससमं कुलम् ॥ १८ ॥

॥ इति धर्मोपदेशः ६ ॥

इत्यादिभ्रशतदुरधषटश्रवणाद् निरहङ्कारत्वेन प्रतिबोधः ॥ याकिनीमहत्तरासूनुश्रीहरिभद्रसूरिप्रबन्धो वाच्यः ॥

शालिभद्रोऽपि भेऽधीशः, स्थूलभद्रः, पितुर्मुतौ । विरक्त कार्तिको दूनो भेतार्थस्तु विगोपित ॥ ११ ॥

न करन्ति जे तव सजम च ते तुल्यपाणिपायाण । पुरिसासमपुरिसाण अवस्स पेसत्तणमुवेइ ॥ १२ ॥

इत्याद्यभिमानतः शालेः प्रतिबोधः ॥ विनये, नमिविनमिसेवकयो—इह लोके विद्याधरपदवी वैसा-
द्वपर्वताधिपत्यप्राप्ति, परलोके तु मोक्षाऽप्राप्तिः ।

मुणिणो वि तुहल्लीणा नमिविनमी स्वयराहिया जाया । गुरुआण चरणसेवा न निष्फला होइ कईआ वि ॥ १३ ॥
नमिविनमी स्वयारिन्दा सिद्धा कोडीहि दोहि साहूण । जिहि जाया जयउ तव सिरीसित्तुजयमहारिथ ॥ १४ ॥

तथा श्रीवीरसेवकपुण्यशालवत् ॥ शृंगारे, ब्रह्मदत्तचक्रिपूर्वभवचण्डालभ्रातृयुगवत् ॥ कीर्तिविषये,
आभीरवत् ॥ आदिशब्दाद् विद्याध्ययनार्थं सेमदेवसुतार्थरक्षिताचार्यवत् ॥ तु खे, अन्यतीर्थिकतापसपराभूत-
कार्त्तिकश्रेष्ठिवत् ॥ कौतुके, श्रीगौतमप्रतिबोधित १५०३ तापसवत् प्रतिबोध केवलज्ञान च—

कोडिन्नादिन्नसेवात्नानामए पञ्चपञ्चसयकलिए । पडिबुद्धे गोअमदसणेण पणमामि सिद्धेअ ॥ १५ ॥

विस्मये, इलापुत्रवत्—

वाच्यम् ॥ हठै, बाहुबलिवत्—

धर्मो मरण हुंतो तो नवर्साउल्लावाय विव्भडिओ । संवच्छर मणसीओ बाहुबली तह किलिरसन्तो ॥५॥
अभिमाने, दशार्णभद्रनुपवत्—

दशार्णभद्रादपरो न मानी श्रीशान्तिनाथादपरो न दानी । श्रीशालिभद्रादपरो न भोगी श्रीशूलभद्रादपरो न योगी॥६॥
चउसट्ठि करिसहरसा चउसट्ठि स अट्टदन्त अट्टिसरा । इंतो अ एगमेगे पुक्खरणिओ अ अट्ठट्ठ ॥७॥
इत्यादिपुरन्दरऋद्धिं दृष्ट्वा श्रीदशार्णभद्रराजेन्द्रः श्रीवीरपार्श्वे प्रव्रजितः; सुरेन्द्रः पादे पतितो जितं
त्वया मया हारितमित्युक्त्वा । यतः—

एगदिवसं पि जीवो पवज्जमुआणओ अनन्नमणो । जइ वि न पावइ मुक्खवं अवरस वेमाणिओ होइ ॥८॥

देवदाणवगंधव्वा जक्खवरक्खसकिंझरा । बंभयारिं नमंसन्ति दुक्करं जं करंति ते ॥ ९ ॥
तथाऽहङ्कारे सत्यप्रतिज्ञे श्रीगौतमस्यामिप्रमुख४४शतद्विजदीक्षासंबन्धा वाच्याः । श्रीसिद्धसेनदिव्यकरग्र

बुद्धवादिकृतः—

नवि मारीइ नवि चोरीइ परदारा गमण निवारीइ । थोवा थोबुं दाईइ इम टगमणि सरणिं जाईइ ॥१०॥

लीक माला पामो ॥ अयं विशेषकरणीयकृतामुपदेशः ५ ॥

लज्जातो भयतो वितर्कवशतो मात्सर्यत स्नेहतो लोभादेव हठाभिमानविनयशृङ्गारकीर्त्यादित ।

दुखात् कौतुकविस्मयव्यवहतेर्भावात् कुलाचारतो वैराग्याच्च भजन्ति धर्ममसम तेपाममेय फलम् ॥१॥

लज्जायाम्, अर्धमण्डितनागिलासुक्तभगदेवघातुभवदत्तवत् ॥ भये-मेतार्थहन्तसुवर्णकारवत्, देवकृतभय-
प्रवर्जितमेतार्थवद् वा ॥ नितर्के, चण्डरुद्राचार्याशिव्यवद् द्वयोरपि केवलज्ञानम्—

केइ सुसीला सुहमा य सज्जना गुरुजणस्स वि सुसीसा । विउल जणति सुद्धि जह सीसो चण्डरुद्रस्स ॥२॥
भार्याहसितधन्यवद्, वेश्याप्रोक्त—“ अद्य दशमा यूयम् ” इति वचसा प्रबुद्धनन्दिपेणवद् वा—

दस दस दिवसे दिवसे धम्मे बोहइ अह व अहिइरे । इय नन्दिसेणस्सी तहविय से सज्जमविवत्ती ॥३॥
मात्सर्ये, शूलभद्रोपरि मत्सरिसिंहगुहासाधुवत् । स्नेहे, अर्हन्नकयतिमातृवत्, श्रीरशूलभद्रानुजम० गिरीभावाद्
वा ॥ लोभे, श्रीसुहस्तिप्रतिगोधितद्रम्भकवत्—

कोसवीए जेणदमगो पव्वाविओ जो जाओ । उज्जेणीए सपइराया सो नदउ सुहत्थी ॥ ४ ॥

त्रिखण्डाधिपत्याऽऽसिसपादलक्ष्मैर्नप्रासादसपादकोटीजिनिविभ्यानिर्माणद्यवदातसुभगा श्रीसप्रतिनृपचरित्र

साधुश्रीसारंगो मुहणसिंहश्च समरराजश्च । सुरगिर्यां गजसिंहो मण्डपदुर्गे च पेशडः साधुः ॥ ३ ॥

श्रीवस्तुपालविमलौ जावडिनामा च बाहडो मन्त्री । नरपतिकुमारपालो गोपगिरौ वप्यभाट्टिनूपआमौ॥४॥
संप्रतिभरतप्रमुखा नरपतयोऽन्येऽपि केऽपि वृषभाद्याः । सुकृताद्भुतकृतकृत्या जयन्ति विश्वैककोटीराः॥५॥

यथा एतै तथाऽपरेऽपि सुकृतवन्तः शिरोमणितां गच्छन्ति, तथा आश्रीयन्ते च० जिम वर्षाकालिं महा-
वृक्ष वल्लीवितानद् करी आशीद्, जिम दक्षिणावर्त्तं शंखतणी श्रेणिकरी आ०, जिम वसंत ऋतु विविध वनरपती-
पुष्पप्रकरिं करी आ०, जिम सफल सहकार कोकिलद् करी आ०, जिम परिमलबहुल कमल मधुकरनिकरद् करी
आ०, जिम लवणसमुद्र गंगायमुनाप्रमुख १४सहस्रमहानदी करी आ०, जिम वयरागर हीरे करी आ०, जिम चक्र-
वर्ती ३२सहस्रमुकुटबद्धनरेश्वरिं करी आ०, जिम चन्द्रभा ग्रहणण तारा नक्षत्रे करी आ०, जिम इन्द्रमहाराजा देवदे-
वीनद् परिवारिं करी आ०, जिम गौतमस्वामी मुनिवरकरी आशीद्, तिम सुकृतवन्त पुरुष मान महत्त्व प्रतिष्ठा
सिद्धि बुद्धि रिद्धि समृद्धि ऐश्वर्य गरुडआडि धन धान्य यशः कीर्त्ति पुत्र पौत्र सन्तान प्रमुख प्रवर संपद श्रेणिं करी
आशीद् । तो एह भणी तुह्ये भाग्यवन्त जाण उत्तम छे, अनेक प्रकारद् दान शील तपो भावना पूजा जिन-
शासनप्रभावना प्रमुख पुण्य करणीय करोछे, तिम हवद् करिवां, जिम श्रीसर्वज्ञतणे प्रसादि उत्तरोत्तर मङ्ग-

म०अभयकुमार-रोहक-दूतडामर-त्रज्जस्वाम्यादीना दृष्टान्ता वाच्याः । यथा-अभयकुमारमन्त्रिणा कूपकण्ठ-
स्थिताना पञ्चशतमन्त्रिणामग्रे भणितम्-

डाहिम लोकह विनडवा डाहिम खावा रज्ज । तिणि डाहिभिहि किम सरइ सामी केरूँ कज्ज ? ॥२५॥
कइ करि पहिरहु मूदडी कइ जठी धरि जाड । वरसह वाटव बारमव लोकह तणव मखाव ॥ २६ ॥
तथा सर्वत्र सिद्धिः पुण्यादेव । यत --

विद्याविज्ञानसद्धर्मनृपसेवाधनार्जने । यत्रोद्यम कृती कुर्यात् तत्र तत्रेष्टसिद्धयः ॥ २७ ॥

॥ इति धर्मोपदेश ४॥

पुसा शिरोमणायन्ते धर्मोर्जनपरा नरा । आश्रयन्ते च सपद्मिर्लताभिरिव पादपा ॥१॥

आभरणानि दशाधा । तद्यथा-

अद्भुलिमुद्गा नूर मेहल करकडगा वहिरसा हारा । कण्ठाहरण तिलय कुण्डलजुअल तओ मडडो ॥२॥
अय एते पुरुषाः पुण्यार्जनपरा, पुसा पुरुषाणां शिरोमणिता गाता, विश्वस्वाधनीयतया श्रूयन्ते । तद्यथा-

कुंकुम कञ्जल केवडउ कंकण कूर कपूर । कामिणि कंचण कण्डा ए पुणह अंकुर ॥ १७ ॥

तथा इष्टार्थसिद्धिः--

यात्रापदप्रतिष्ठासाधर्मिकवत्सलानि च विवाहाः । इष्टार्थसिद्ध्यः सर्वाः संपद्यन्ते सुधर्मतः ॥ १८ ॥

यतः--भर्जयति व्यवसाये क्षेत्रे पच्येत जयति युद्धे । रोगादेरयति सदा धर्मोऽभीष्टार्थसिद्ध्यै स्यात् ॥ १९ ॥

पुण्यादेव समीहितार्थघटना नो पौरुषात् प्राणिनां यद् भानोर्धर्मतोऽपि नाऽम्बरतले जातस्तुरङ्गोऽष्टमः ।

स्वस्थानात् पद्मेकमप्यचलतो वन्ध्यस्य चानेकशो जायन्ते मधुपालिपालितयशःश्रीलम्बिनः कुम्बिनः ॥ २० ॥

दृष्टान्तो यथा--उद्यमं कुर्वतां पुंसां भान्यं सर्वत्र कारणम् । समुद्रमथनाद्धेमे हरिर्लक्ष्मीं हरो विषम् ॥ २१ ॥

लौकिकी कथा ॥ पुण्याभावे मनोरथभङ्ग एव स्यात् । यतः--

वनकुसुमं कृपणश्रीः कूपच्छाया सुरङ्गधूली च । तत्रैव यान्ति विलयं मनोरथः पुण्यहीनानाम् ॥ २२ ॥

कच्छपः कुरुते वाञ्छां यदि स्यात् कर्दमो गुडः । मण्डकाः पद्मिनीपत्राण्यम्भो राज्यं तदाऽदन्यहम् ॥ २३ ॥

निष्पुण्यकच्छपमनोरथकथावद्भाग्यशेखरप्राससक्तुनाशकथा ॥

तथा बहुला बुद्धिः--औत्पातिकी वैनायिकी कार्मिकी पारिणामिकी । चतुर्धा बुद्ध्यः प्रोक्ता धन्यानां सुकृताश्चिताः ॥

जिणभर्त्ता गुरुविणओ छ्विहआवससयम्मि सञ्जाओ । दाण शील च तवो सब्भावण भावमगत्य ॥९॥

भावधर्ममङ्गराधने फल यथा—

धम्मो मगलमुक्किट्ठ अहिंसा सज्जमो तवो । देवा वि त नमसति जस्स धम्मो सया मणो ॥ १० ॥
दृष्टान्तो यथा—धम्मिञ्छादीना सुसपद् ।

मत्त्वामी सन्निव्र सद्वन्धु सत्सुत सत्कलत्रम् । सत्सुजन. सद्गुह्यो धर्मादन्यदपि सत् सर्वम् ॥११॥
धण धन्न च सुवन्न रूप कुविय तहेव खित्त च । वञ्छ दुपय चउपपय च बाहिरिया सपया नवहा ॥१२॥
किन्ती जसो सुअत्थो गुणा सुभित्त कला य विजाण । ईसरिय च महत्त पयाव दसहा य अचराओ ॥१३॥
दृष्टान्तो चिकमाकस्य पुण्याद् राज्यप्राप्ति , द्विसुवर्णपुरुषप्राप्ति , भट्टमात्रदत्तश्रेष्ठिप्रमुखा. सुहृद् , अग्निने-
तालादय. सद्भृत्या , दानगुणजा आचन्द्रार्क कीर्ति ॥ तथा सौख्यपरम्परा च--

भोजन सूक्ष्मवस्त्राणि ताभूत्स सौधसरिच्यति । पल्यङ्क मर्दन स्नान कर्पूर कुसुमाम्बि च ॥ १४ ॥

भोज्य भोजनशक्तिश्च रतिशक्तिर्वरञ्चिय । विभवो दानशक्तिश्च नात्पस्य तपस फलम् ॥१५॥ (युत्तमम्)
धुरवालासुदकमल बालमुह धूलिधूसरच्छाय । सामिमुह सुपसन्न तिञ्चि वि सग्ग विसेसन्ति ॥ १६ ॥

श्रीसर्वज्ञप्रणीतधर्मं सृजतां पुंसामेते पदार्थाः संपनीपद्यन्ते । कथमिति ?

मङ्गलानि द्विधा लोके प्रोक्तानि मुनिपुङ्गवैः । सद्द्रव्यभावभेदाभ्यां तज्ज्ञावा बहवोऽत्र च ॥ २ ॥

दधिदूर्वाऽक्षतचन्दनवर्धापनवन्दिद्वन्द्वन्दजयवादाः । सर्वेभ्योऽभ्यधिकतरं मङ्गल्यं धर्म एव सर्वत्र ॥ ३ ॥

दधिमधुघृतदूर्वाचन्दनेन्दीवराणि ध्वजगजचमराश्च च्छत्रसिंहासनानि ।

कमलकलशवीणावेणुभृङ्गारहाराः श्रवणवचनवीक्षास्पर्शनैर्मङ्गलानि ॥ ४ ॥

दृष्यणभद्रासणवक्रमाणसिरिवच्छमच्छवरकलसा । सस्थीनंदावत्ता कहिया इह अट्ट मंगलया ॥ ५ ॥

देवपूजा गुरोः पूजा विवाहादिमहोत्सवाः । बन्दिनां जयवादाश्च भवन्ति कृतिनां गृहे ॥ ६ ॥

वालाण रवो तुरयाण हिसणं बंदिविदनिगयोसो । गुरुओ मंथासदो धन्नाण धरे समुच्छलद् ॥ ७ ॥

एतानि द्रव्यमाङ्गलिकानि कुतपुण्यानां गृहे भवन्ति । यतः—

हस्तिन्द्रा मदाभिन्नागह्यकरटारितष्ठन्ति निद्रालसा द्वारे हेमविभूषिताश्च तुरगा हेपन्ति यद् दर्पिताः ।

वीणावेणुमृदङ्गशङ्खपणवैः सुसश्च यो बोध्यते तत्सर्वं सुरलोकभूतिसदृशं पुण्यस्य विरफूर्जितम् ॥ ८ ॥

दृष्टान्ताः श्रीशान्तिनाथचक्रवर्त्यादीनाम् ।

जनि, तेन च धर्मस्थानव्ययेन सा लक्ष्मी सफलीकृता । यथा—१८कोटि ३९लक्षणव्यटङ्ककव्यय श्रीशशुज्जये
 कृत. । १८कोटि ८३लक्षाणि रैवते, १२कोटि ५३लक्षाणि अर्बुदे, इत्यादिसर्वोऽप्येन २९शतकोटि ७३कोटि ८०
 लक्ष २०सहस्र ९०९३लोष्टिकैरुत्तरतस्य धर्मव्ययो ज्ञेय. । तथा मण्डपदुर्गे संपेयडदेसुतसंश्चाब्जणदेवस्य
 विवाहानन्तर वध्या श्रीजयसिंहदेवभूषोत्सङ्गमोचने राज्ञा स्वदेशप्रतिग्रामस्वर्णगद्याणकदान दत्तम् । तत्तरत-
 स्या. प्रतिवर्ष १८लक्ष ९२सहस्रग्रामगद्याणकै. ९४६मणप्रमाण स्वर्ण मित्ति स्म, नायकत्व च, यथा—दधिरथल्यादि-
 १२ग्रामाधिपत्रिभुवनपालाङ्गजेन श्रीकुमारपालनृपेण १८देशराज्य प्राप्तम् ॥ आनन्दश्च, यथा—रोहिणिराज्ञ्या स्व-
 भर्त्वा सह गवाक्षस्थया पुरमध्ये रोदन श्रुत्या सदा शोकभावेन तत्स्वरूपमजानन्त्या कोऽय राग. ? इति नृपपार्श्वे पृ-
 ष्टम् । तेन तद्दर्शनाय स्वोत्सङ्गस्थसुतो भूमौ क्षिप्त, पुण्यादेव तथा पतन् पुत्र कराभ्या धृत्या तदुत्सङ्गे मुक्त ॥
 जयश्च—भरतकृष्णरामलक्ष्मणबाहुबल्यादीनाम् ॥ वाञ्छितावासिश्च—युग्मिना सुरादीना च ॥ इति धर्मोपदेश ३॥

—०*०—

दिने दिने मञ्जुलमङ्गलावली, सुसपद सौख्यपरम्परा च ।

इष्टा च सिद्धिर्वाहुला च बुद्धि सर्वत्र सिद्धि सृजता सुधर्मम् ॥ १ ॥

(३५८)

वाञ्छितं ददति । श्रीवस्तुपालादीनां स्वप्नं दत्त्वा दक्षिणावर्तशङ्खकृष्णचित्रावलिप्रभृतयो मिलिताः । स
श्रीधर्मो युष्माकं सौख्यलक्ष्मीं विस्तारयतु ॥ इति श्रीधर्मोपदेशो द्वितीयः २ ॥

—*—

अरोमयं सौभाग्यं धनाढ्यतां नायकत्वमानन्दः । कृतपुण्यस्य स्यादिह सदा जयो वाञ्छिताऽत्राप्तिः ॥१॥
धर्मदारोमयं स्याद् यथा-श्रीआदिनाथस्य ८४पूर्वलक्ष्मण्ये शिरोऽर्तिमात्रमपि नाऽजनि । संवत्सरतपःपारणेऽपि
सर्वलेशुरससहनम् , व्याख्यानादौ श्रमाभावः ॥ सौभाग्यं च, यथा-वसुदेवस्य सामान्यत्वेऽपि ३२सहस्रकन्यापा-
णिग्रहणम् । यदुक्तम्-किं आसि नांदिसेणरस० ॥ २ ॥

विज्जाहरीहिं सहरिसं नरिन्ददुहिआहिं अहमहंतीहिं । जं पतिञ्जउ तइया वसुदेवो तं तवरस फलं ॥३॥
धनाढ्यता, यथा-श्रीशालिभद्रस्य ।

स्वर्भोगभङ्गी नृपतिकयाणकं सुवर्णनिर्मात्यमभूत् सगणदिवस ।
भूपस्य मानेऽप्यपमानचिन्तनं शालेर्महाश्वर्षिकं चतुष्टयम् ॥ ४ ॥

श्रीवस्तुपालस्य चाणहिल्लपत्तनादि ५४स्थानेषु पृथक् पृथक् पट्पञ्चाशत्कोटिद्रव्योपरि ५४सुङ्गलवाद्म-

(२५७)

पञ्चद्वे नाम एणे, जिम्हे नाम एणे ।

पुम्बलसवदृष्टण महामेहेण एणेण वासेण दसवाससहस्साइ भावेइ । जीमूएण महामेहेण एणेण वासेण दसवासाइं भावेइ । पञ्चनेण महामेहेण एणेण वासेण दसवाससयाइ भावेइ । जिम्हेण मेहेण वद्दहि वासेहि एण वास भावेइ, नो भावेइ वा ।

एव यथा यथा धर्मस्य हानिस्तथा तथा मेघस्यापि जित्प्रता ॥ धर्मवृद्धौ सर्वरसाना वृद्धिः न्युगादिदेववारके सुत्तिका शर्करोपमा, घृतस्नेहश्चानन्तगुणः, सर्वप्रकारप्रजावृद्धिश्च ।

किञ्च—सूर्याचन्द्रमसवैतौ विश्वोपकृतिहेतवे । उदयेते जगत्यस्मिन् नून धर्मस्य शासनात् ॥ ११ ॥

तथा धर्मत सुरेन्द्रचक्रवर्तिवासुदेवादिभिः सपदो भुज्यन्ते । यथा—सौधर्मेन्द्रस्य ३२लक्षविमान ८४सहस्र-सामानिकदेव ८इन्द्राणिप्रभृतिप्रभुता, तथा ६खण्डभरत ३२सहस्रदेश १निधान १४रत्न १६कोटिग्राम १६कोटिपा-यक ८४लक्षगजतुरङ्गमरथ ६४सहस्रान्तःपुरी १लक्ष २८सहस्रवारङ्गना ३२सहस्रमुकुटवद्धनृपसेव्यमानतादिप्रभुता-चक्रिणा भवति, तदर्थं वासुदेवाना राज्य भवति, तथा धर्मस्यादेशकारिणश्चिन्तामणिकामधेनुकामकुम्भदाक्षि-णावर्तशङ्खकुणाचित्रावलिस्पर्शपाणकल्पवृक्षादिपदार्थाः संभवन्ति । यथा युगलिना धर्मोदये कल्पवृक्षा

यच्चक्रिताऽऽसा भरेतेश्वरेण, बाह्वचलित्वाहुवली वभूव । सनत्कुमाराऽभ्यशालिभद्रा रूपद्विधीर्भोगयुताः क्रमेण ॥५॥
यदस्युचिवो नृपतिर्वभूव, नन्दस्य यद्वेष्यनरैरयोधि । रथालं सुभूमस्य वभूव चक्रं, तद् धर्ममाहात्म्यमिदं वदन्ति ॥६॥

याधिः कसत् काङ्गुनृपस्य विशुत्, पुण्याढ्यभूपस्य तृणं तु वज्रम् ।

रक्षाऽभवत् पाण्डुभुवां सुरङ्गा तद् धर्माविरफूर्जितमामनन्ति ॥ ७ ॥

धन्योऽधिको यत्स्वसहोदरेभ्यो न्यासे निर्धिं प्राप च वस्तुपालः ।

यज्जीवितं चाऽऽप कुमारपालस्तद् धर्ममाहात्म्यमुदाहरन्ति ॥ ८ ॥

तथा धर्मस्य जलधिमेघादय आदेशकारिणः, तद्यथा-न्दिलक्षयोजनविस्तार १६सहस्रयोजनप्रमाणोच्च-
शिरसो लवणसमुद्रो वेदनधरदेवताधार्यमाणजलनिचयो यज्जम्बूद्वीपं न प्लवयति, मर्यादां च न मुञ्चति; तद्
धर्ममाहात्म्यम् । यतः--

आप्लावयति नाऽन्भोधिराश्वासयति चाऽऽस्युदः । यन्महीं, तत्प्रभावोऽयं ध्रुवं धर्मस्य केवलम् ॥ ९ ॥

न ज्वलत्यनलस्तिर्यग् यदूर्ध्वं वाति नाऽनिलः । अचिन्त्यमहिमा तत्र धर्म एव निबन्धनम् ॥१०॥

तथा मेघोऽपि धर्मानुसारेण वर्षति । यथा-चचारि मेहा पन्नचा-पुक्खलसंवट्टए नामं एगो, जीसूए नामं एगो,

एषा हिरणकोडी अद्वैत अणूण्णा सयसहस्सा । सूरौदयमार्हैअ दिज्जइ जा पायरासाओ ॥ ७ ॥
 तिन्नेव य कोडिसया अट्टासीअ च हुन्ति कोडीओ । असिय च सयसहस्सा एय सवच्छरे दिव ॥८॥
 इन्द्रादिकृतदीक्षामहोत्सव शिविनासनवादित्रच्छनादि, केवलज्ञाने समवसरणरथापनाष्टप्रातिहार्य ३४
 अतिशयादिका यदनन्ता जिनर्द्धय. सहस्रजिह्वावतोऽपि वक्तुमशक्या , तत्सर्वं पूर्वजन्माराधित २०२दान-
 कादिश्रीधर्मफल ज्ञेयम् । यत —
 श्रीदानधर्मकल्पहुर्जायात् सौभाग्यभारयम् । पूर्वापश्चिमतीर्थेशलक्ष्मीभोगमहाफल ॥९॥ इति धर्मोपदेश ॥१॥

—१३०३—

आधारो यस्त्रिलोक्या जलधिजलधराऽकन्दवो यस्त्रियोज्या मुज्यन्ते यत्प्रसादादसुरसुरनराधीश्वरैः सपदस्ता ।
 आदेश्या यस्य चिन्तामणिसुरसुरभीकामकुम्भादिभावा श्रीमर्ज्जेनेन्द्रधर्म. किसलयतु स व शाश्वती सौख्यलक्ष्मीम् ॥१॥
 यं श्रीजिनधर्मज्ञैलोक्ययाधार । यदुक्तम्-निरालम्बा निराधारा विश्वाधारा ॥२॥ वने रणे शत्रुजलान्नि-
 मध्ये महार्णवे पर्वतमस्तके वा ॥३॥ अयन्धूनामसौ वन्धु ॥४॥ दृष्टान्त -धर्माद् निराधारस्यापि कुमारपालस्य
 १८देशराज्यप्राप्ति, श्रीपालस्य सिद्धचक्राऽऽराधनत कुष्ठोपशम , श्रीविन्मार्कस्याग्निनेतात् नशीकरणम् ।

यद् दानं व्रतसंपदुज्ज्वलतरा यत् कैवलश्रीर्नवा यद् रम्याऽतिशया जिने तदखिलं धर्मस्य विरफूर्जितम् ॥१॥
जिनानामवतारकल्याणकं माङ्गलिककारणं यथा--स्त्रीत्वेऽपि जनन्या रत्नकुक्षिधारिणि ! तुभ्यं नमोऽस्त्विति
शक्रादीनां नमस्करणीयता, जनकगृहे पुराणनिधानस्थापना, श्रीवर्धमानावतारे सर्वहर्ष्या वृद्धिः, श्रीशान्त्यवतारे
जननीस्नानवारिणा रोगोपशान्तिः, श्रीश्राजितावतारे जनन्या जयः, गयव्रतहेत्यादि १४स्वप्ना अतिदुर्लभाः ।
तथा जन्मनि--

यद् षण्टानदनं स्वयं सुरपतेर्यद् विष्टराऽऽन्दोलनं दिक्कन्याऽऽगमनं सुपर्वचलनं जन्मोत्सवायाऽऽदरात् ।
वृक्षाणां नमनं ह्यधोमुखतया यत् कण्टकाध्यासनं प्रौढच्छत्रमिवाधिपस्य तदिदं धर्मस्य संसूचकम् ॥ २ ॥
नारका अपि रोदन्ते ॥ ३॥ मणिमौक्तिकवस्त्ररत्नवृष्टिरिन्द्रकुता पारणकादौ । जिनरूपं जगदद्भुतम् । यतः--
सवसुरासुरस्त्वं अंगुडयमाणयं विडविजा । जिणपायंगुडं पद्मं न सीहद्व एतं जह इंगालो ॥ ४ ॥
धैः शान्तरागहचिभिः ॥ ५ ॥ राज्यश्रियस्त्रैलोक्यरपृहणीयाः । यतः--
सन्ती कुंभू अरा अरिहन्ता चैव चक्रवर्दी श । अवसेसा तित्थयरा मण्डलिशा आसि रायाणो ॥ ६ ॥
दानं तु सांवत्सरिकम्--

आदिनाथ सेवुञ्जि नेमि गिरिनारि नमेविणु । मुनिसुव्रत भरुअच्छि वीर मोढेर युणेविणु ॥

मुहरा पास सुपास नभिय दुअ धडि अभितरि । सोरठ दुढण विहरिवार गोवाल गिरीसरि ॥

अदुसयलवीसा वीरजिणुमुहरि नयरि थिर यप्पीड । सो आमरायनयपयकमल वप्रहभट्टिसरि चिर जयउ ॥२॥

॥ इति यात्रोपदेश, ११ ॥

श्रीसोमसुन्दरगुरुभ्रवरप्रसादात् तुर्यस्तरङ्ग उपदेशतरङ्गवत्याम् ।

आसीदसीमविमलाचलमुख्यतीर्थयात्राविधानविधिदर्शनसावधान ॥ ३ ॥

इति श्रीवपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरस्वरिश्रीरत्नशेखरस्वरिप० नन्दिरत्नगणिशिष्यप०-रत्नमन्दिरगणिगुम्फिताया श्रीउपदेश

तरङ्गिण्यां चतुर्थस्तीर्थयात्रोपदेशस्तरङ्गं समाप्तः ॥

अथ धर्मोपदेशरूपः पञ्चमस्तरङ्गः ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

तद्यथा—यत् कल्याणकरोऽवतारसमय, स्वप्नानि जन्मोत्सवे यद् रत्नादिकवृष्टिरिन्द्रविहिता यद् रूपराज्यश्रिय ।

तैरात्मा सुपवित्रितो निजकुलं तैर्निर्मलं निर्मितं तैः संसारमहान्धकूपपततां हस्तावलम्बो दृढे ।

लब्धं जन्मफलं कृतं च कुणतिद्वारैकसंरोधनं ये शत्रुञ्जयमुख्यतीर्थानिवहे यात्रासु कलसोद्यमाः ॥ १ ॥

यतः--कृत्वा पापसहस्राणि हत्वा जन्तुशतानि च । इदं तीर्थं समासाद्य तिर्यञ्चोऽपि दिवं ययुः ॥ २ ॥

शत्रुञ्जये जिने दृष्टे दुर्गातिद्वितयं क्षिपेत् । सागराणां सहस्रं च पूजास्नात्रविधानतः ॥ ३ ॥

पल्योपमसहस्रं च ध्यानाद्, लक्षमभिग्रहात् । दुष्कर्म क्षीयते मार्गं सागरोपमसंचितम् ॥४॥ (धुन्मम्)

इत्यादि श्रीशत्रुञ्जयमाहात्म्यं बहु कल्पस्तोत्रगतं वाच्यम् ॥ सर्वोपपदेशेषु दृष्टान्ताः ५२देवालययात्राका-

रकसा० सारङ्ग-४४देवालययात्राकृत्सा०सोनपाल-२४देवालययात्राकृत्सा०सालिग-सा०समरा-१०देवालययात्रापर-

सा०गुणराजादीनां वाच्याः ॥ इति यात्रोपदेशः १० ॥

संसारेऽसुमता नरामरभवाः प्राप्ताः श्रियोऽनेकशः कीर्तिरसूतिमदार्जितं च शतशः साम्राज्यमध्यर्जितम् ।

स्वाराज्यं बहुधा सुधाभुजचयाराध्यं समासादितं लेभे पुण्यमयं कदापि न पुनः संघाधिपत्यं पदम् ॥ १ ॥

दृष्टान्तो यथा-त्र्यपमद्विसुरिभिः प्रत्यहं पञ्चतीर्थे देववन्दनं विना वाराकरणनियम आकाशगामिनी-

विद्यया प्रतिपालितः ।

करणियभासुरा कृता ॥ तद्विस्तर. प०--श्रीरत्नमण्डनसुरिकृतसुकृतसागरकाव्यगतो वाच्य ॥ इति यात्रोपदेश. ८ ॥

—••••—

तर्षिं यात्रा विधेया निजकरकमलै पूजनीया जिनेन्द्रा आदेशा श्रोत्रपेया सगुणगणभृता जन्तवक्षानुकम्प्या ।
देय पात्रेषु दान सुकृतिजनशुभा संगति साधु कार्या मोक्षश्रियेप्यतीत्य विधिवदिह जना कुर्वता पश्यता च॥१॥
दृष्टान्तो यथा--भरतेश्वरेण श्रीशत्रुञ्जयस्वर्णमयप्रासादो मणिमयविम्ब च कारितम्, तद्वारके ९९ कोटि ८९ लक्ष
८४ सहस्रराजान सङ्घपतय सजाता । सगरेण ताम्रमय प्रासादो रत्नमयविम्ब कारितम् । तद्वारके ५० कोटि
९५ लक्ष ७५ सहस्रराजान सङ्घपतय । पाण्डवै काष्ठमयप्रासादो लेप्यमय विम्ब कारितम्, तद्वारके २५
कोटि ९५ लक्ष ७५ सहस्रराजान सङ्घ । पाण्डवविक्रमादित्यान्तराले ८४ सहस्रनृपा श्रेणिकदधिविवाहन-
शिलादित्यसदृक्षा. सङ्घ । श्रेष्ठि । जावडि श्रे । सा । समरान्तराले ३ लक्ष ८४ सहस्रश्रावकसङ्घ । ७० सहस्रभाव-
सारसङ्घ । १६ सहस्रराजपुत्रसङ्घ । १५ सहस्रजैनब्राह्मणसङ्घ । १२ सहस्राजिणास । ९ सहस्रलेऊआसङ्घ ।
५ सहस्र ४५ कसारास । सप्तसहस्रमातङ्गसध । ५०० ऊकड १ मातङ्गस्य सधि आगता, ५ श्रीशत्रुञ्जयप्रद-
क्षिणा दूर्त्तैव तलहृदिकात, पश्चाद् वलिता मलिनत्वान्न तूपरि चटिता. ॥ इति यात्रोपदेश. ९ ॥

नन्नावस्थाञ्चलिकाकरणेन विभेदः कृतः ॥ इति यात्रोपदेशः ६॥

सद् द्रव्यं सत्कुले जन्म सिद्धक्षेत्रं समाधयः । संवञ्चतुर्विधो लोके सकाराः पञ्च दुर्लभाः ॥ १ ॥
शत्रुञ्जयः शिवपुरं नदी शत्रुञ्जयाऽभिधा । श्रीशान्तिः शमिनां दानं शकाराः पञ्च दुर्लभाः ॥ २ ॥
नमस्कारसप्तो सन्त्रः शत्रुञ्जयसप्तो गिरिः । गजेन्द्रपदजं नीरं निर्दण्डं भुवनत्रये ॥ ३ ॥

अत्र श्रीभरतेश्वरयात्रा अयोध्यातः ३२ सहस्रसुकुटबद्धनृपाः, ८४ लक्षतुरङ्गमाः, ८४ लक्षरथाः, ९६
कोटिपादचारी, ८४ लक्षा निःस्नानः । एवं ऋद्धिविस्तारः श्रीशत्रुञ्जयमाहात्म्यगतो वाच्यः ॥ इति यात्रोपदेशः ७ ॥

—*—

तैश्चन्द्रे लिखितं स्नानाम विरादं धात्री पवित्रीकृता ते वन्धाः कृतिनः सतां सुकृतिनो वंशस्थ ते भूषणम् ।
ते जीवन्ति जयन्ति भूरिविभवास्ते श्रेयसां मन्दिरं सर्वाङ्गैरपि कुर्वते विधिपरा ये तीर्थयात्राभिसाम् ॥ १ ॥
इति श्रीतपा० श्रीधर्मबोधसूरिप्रदत्तोपदेशं श्रुत्वा सं० पथडदे-झाञ्झणदेवाभ्यां श्रीविमलाचलरैवतकयात्रा-
षट्पञ्चाशत्टीर्थोपदेशमालापरिधानतीर्थद्वयस्वर्णैकध्वजाप्रदानस्वर्णपत्रश्रीशत्रुञ्जयादिनाथप्रासादसदनार्चनेकपुण्य-

एथ जम्मसस फल सार विहवरस इत्तिय चैव । जं अधिज्जइ गतु सित्तुजे रिसहत्तिययो ॥ १ ॥
 छट्टेण भत्तेण अपाणएण च सत्त जत्तायो । जो कुणइ सित्तुजे सो तर्हैअभवे त्थइ सिद्धि ॥ २ ॥
 न वि त सुवचभूमीभूत्सणदाणेण अज्जात्तियेसु । ज पावइ पुब्बफल पूआन्हवणेण सित्तुजे ॥ ३ ॥

दृष्टान्तो यथा—सुराष्ट्राया गोमण्डलग्रामवास्तव्य सप्तपुत्र , सप्तशतसुभट , १३ शतशकटसङ्घ १३ कोटिस्व-
 र्णपति स० धाराक श्रीशत्रुञ्जययात्रा कृत्या ५० वर्षावधि दिगम्बराधिष्ठितरैवतयात्रावसरे खड्गारतुर्गोपसैन्यै-
 सह युद्धेऽपुत्रशतसुभटक्षये श्रीवप्यभट्टिप्रतिगोधित गोपगिरौ श्रीआमभूपति ज्ञात्या तस्याऽऽमनुपस्य स्मरिपार्थ-
 न्याख्यानोपविष्टस्याष्टशार्द्धे समस० धाराक समागत । तेन दिगम्बरगृहीततीर्थस्वरूप कावितम् । गुरुभिरत्तन्माहि-
 मोत्तौ आमनुपेण गिरिनारनोभिवन्दन विना भोजनाभिग्रहो गृहीतस्तदनु सहस्रशार्द्धैरपि स एनाभिग्रहो गृहीतस्तत-
 सपञ्चचाल । १ लक्ष पौष्टिकानाम् , एकलक्ष तुरङ्गमाणाम् , ७ शतानि राजानाम् , विशतिसहस्राणि करमाणाम् ,
 लक्षत्रय पादचाराणाम् , विशतिसहस्राणि श्रावककुलानाम् , ३२उपवासै स्तम्भतीर्थ प्राप्त । राज्ञ शरीर रत्नत्रयम् ।
 गुरुभिरन्विका प्रत्यक्षीकृत्य अपापमटात् प्रतिसैका आनीता । नृपाभिग्रहो मुत्कळो जात , मासमेक दिगम्बर
 सह वाद , पश्चादन्विकया उज्जितसेलसिहरेतिगायया विवाद्यो भवन , तीर्थे लाल्ना दिगम्बरश्वेतान्बरजिनार्चिना

यात्राप्रसङ्गेन जगाम येषु पुरेषु पौरोच्छ्रिततोरणेषु । तेषामधीशैः स विशेषमेव संमान्यमानः सममानयत्तान् ॥७॥
समुद्धृतैर्जाणिजिनेन्द्रहर्म्यर्षैः सरोभिश्च सरोजरम्यैः । प्रस्थानमार्गः सचिवस्य सोऽभूद्जानतामप्युपलक्षणीयः ॥८॥

यावन्ति विम्बानि जिनेश्वराणां श्वेताम्बराणां च कन्दम्बकानि ।
मार्गेषु तेषां कलयन् स पूजां शत्रुञ्जयं शत्रुजयी जगाम ॥ ९ ॥

तत्रादिनाशस्य नमस्यमूर्त्तैः स्नात्रं च पूजां च विधाय मन्त्री ।
पुरः कुरङ्गीनयनाः प्रमोदतुल्यन्मना नृत्यमकारयत् सः ॥ १० ॥

वनैः प्रसूनैर्वसनेरनूतैः पत्रैः पवित्रैरशनैः प्रधानैः । नृत्तैर्वधूनां च गृहीताचित्तैर्गानैः सदानैर्विततान पूजाम् ॥११॥
इत्यादिकीर्तिकौमुदीकाव्यमध्यगतयात्रावर्णन८१ काव्यानि वाच्यानि । तत्र प्रथमयात्रायां सं० १२८५

कृतायामयं विस्तरः । २४ दन्तमया देवालयः, १२० काष्ठदेवालयः, ४५ शतानि शकटानाम्, १८ शतानि वाहिन्यः,
७०० सुरधारनानि, पञ्चशतानि पालुपिकानाम्, ७०० आचार्याः, द्विसहस्रश्वेताम्बरतपोधनाः, ११शतदिगम्बराः
१९ शतश्रीकर्यः, ४ सहस्रतुरङ्गमाः, द्विसहस्रोष्ट्राः, ससलक्षमनुष्याः । इदं प्रथमयात्राप्रमाणम् । तदनु प्रवर्धमानप्र-
माणाऽत्रेतनयात्रा ज्ञेयाः ॥ इति यात्रोपदेशः ५ ॥

प्रासादा निष्यन्ते । एव ससक्षेत्र्या ससकोटीद्रव्यव्यय, प्रान्तसमये स्वहस्तेन कृत, ॥ इति यात्रोपदेश ४ ॥

श्रीतीर्थपान्थरजसा विरजीभवन्ति तीर्थेषु वम्शमणतो न भवे भ्रमन्ति ।

द्रव्यव्ययादिह नरा स्थिरसपदः स्यु पूज्या भवन्ति जगदीशमथार्चयन्ति ॥ १ ॥

यथा शीवरतुपालेन सार्द्धं १२ यात्रा कृता । तत्राद्यतीर्थयात्राविस्तरो यथा—

पायेयवन्त पथि योग्ययुन्याः सोपानह सोदकभाजनाश्च ।

शीवरतुपालेन सम जनोषाः प्रयाणकाय प्रवणा बभूवु ॥ २ ॥

सम समप्रैरपि वन्धुवर्गैर्निसर्गवन्धुर्विबुधव्रजस्य । शुभे सुहृर्तेऽय शुभैर्निमित्तैर्मन्त्री स्वनायानुमत प्रतस्थे ॥३॥

न वाहन यस्य स तस्य यान नाऽऽसीद् धन यस्य स तस्य वित्तम् ।

न चीवर यस्य स तस्य वस्त्र कल्पद्रुकल्प प्रददौ पृथिव्याम् ॥ ४ ॥

भुङ्क्ते स्म सर्वेष्वपि भुक्तवत्सु शैते स्म सुसेषु स यात्रिकेषु । प्रबुध्यते स्म प्रथम तदित्य सङ्घप्रभुत्वव्रतमाचचार ॥५॥

प्रभूतभोज्यानि बहुदकानि सुगोरसान्धुन्मदमानवानि । तस्याति दुर्गोऽपि पथि प्रयाणान्युद्यानलीलासदृशान्यभून्त् ॥६॥

ससक्षेत्र्यां वपनेन चपलकमलासफलीकरणं स्यात्; तथा धरीपालनेन चतुर्धा दानशीलतर्पोभावनादिसुकृत-
 प्राप्तिः स्यात् । तथा स्थाने स्थाने महामहोत्सवेन परेषां चमत्कारकरणेन तीर्थोद्घातिर्जिनशासनप्रभावना
 स्यात्, तीर्थङ्करगोत्रकर्मबन्धः स्यात् परभवे । दृष्टान्तो यथा—थारापद्रनगरे लघुकाश्मीरापराभिधाने पश्चिम-
 मण्डलीकविरुदः श्रीश्रीमालज्ञातीयः सं० आभूः । यस्य यात्रायां ससशतदेवालयः एकसहस्रपञ्चशतदशोत्तराजिनवि-
 श्वानि षसहस्रशकटानि पञ्चसहस्राणि तुरङ्गमाणाम्, २२ शतोद्गाः, १० सुखासनानि, ११ श्रीकर्मः ७ प्रपाः ४२
 जलवाहिवलीवर्दाः, ३० जलवाहिमहिपाः; शतं रन्धनकटाहिकानि, ३६ सूर्यः, शतं कान्दविकानाम्, शतं सूप-
 काराणाम्, शतद्वयं मालाकाराणाम्, शतं ताभूलिकानाम्, १ शतं ३६हृदयानि १४लोहकाराः १६सूत्रधाराः; एवं
 १२कोटिस्वर्णव्ययः; इत्यादिवहुपरिवारपरिवृतः श्रीशत्रुञ्जयतीर्थयात्रां पञ्चवर्षीपट्टकूलसहस्रध्वजाप्रदानादिवहु-
 विस्तरसुभगां कृतवान् । तेनैव एककोटिसुवर्णटङ्कैः श्रीज्ञानकोशे ६ लक्ष ३१ सहस्रप्रमाणसिद्धान्तप्रतिरेका
 सौवर्णाक्षरा, द्वितीया सर्ववर्तमानग्रन्थानां मध्यक्षरमयी प्रतिलिखिता; तथा ३६० श्राद्धा आत्मसदक्षाः कृताः;
 प्रत्यहं स्नात्रसाधर्मिकवात्सल्यसङ्घात्प्रिभावनाकरणार्थम् । तेनैव च भूनेतामहांकृग्रामयोः सारुआरघाटमयौ द्वौ
 प्रासादौ कारितौ । सारुआरघाट इति किमुच्यते ? यस्यैकप्रासादस्य मूर्त्येन अन्ये सामान्याः कोरणरिहिताः ८४

प्रतिवर्षं सहर्षेण निजाविज्ञानुमानत. । पूजनीया सधर्माणो धर्माचार्याश्च धीमता ॥ ३ ॥

यथा--उन्वरराजस्थापितश्रीधनुंदाचलतलहट्टिकालङ्कारउन्वरणीनगरत. सा०पारससुतसा०देसल. श्रीशत्रु-
ज्यादिससतीर्थेषु १४कोटिद्रव्यव्ययेन चतुर्दशयात्रा कृतवान् । उक्त च—

श्रीदेशल. सुकृतपेशलविचकोटीश्वञ्चतुर्दशजगज्जनितावदातः ।

शत्रुज्जयप्रमुखविश्रुतससतीर्थयात्राश्चतुर्दश चकार महामहेन ॥ ४ ॥

तदन्वये सा०लछवीजडाभ्या विमलवसत्युद्धारः कारित स० १३५३ वर्षे । एवमपरैस्तीर्थयात्रा विधेया ॥

॥ इति यात्रोपदेश. ३॥

सदा शुभध्यानमसारलक्ष्म्याः फल चतुर्धा सुकृतासिख्ये ।

तीर्थोन्नतिस्तीर्थकृता पदासिर्गुणा हि यात्राप्रभवा स्युरेते ॥ १ ॥

तीर्थयात्राकर्तुं सदा मार्गं देवपूजाग्रामरक्षैत्यपरिपाटीसाधर्मिकनास्त्व्यादिमनोरथकरणपूरणादिशुभध्यान
भवति, न तु धान्यघृतचर्मचीवरादिक्रयविक्रयकारकवद् भेषाभाषपशुरोगमहर्ष्यतादिदुर्ध्यानम्, तथा नर

तदा राज्ञा पृष्टम्--भगवन् ! कतिधा तीर्थयात्रा ? । गुरुः प्राह--त्रिधा--

अष्टाह्निकाभिधामेकां रथयात्रां तथाऽपराम् । तृतीया तीर्थयात्रां चेत्याहुर्ग्रीवां त्रिधा बुधाः ॥ ३ ॥

ततः पत्तनात् श्रीकुमारपालेन ७२ राणकदंबालयप्रधानाम्बुदंबाहृदंप्रमुखेऽष्टादशशतकोटीध्वजव्यवहारा-
दिदेवालयधाडम्बरेण श्रीविमलाचलंरवनकथाया । रीपट्टकप्रतिपालनपूर्वं स्थानस्थानरनात्रध्वजासङ्घाऽर्चासङ्घ-
वात्सल्यगीतनृत्तादिमहोत्सवः । यात्राविसतरः श्रीजिनमण्डनवाचकविरचिनकुमारपालप्रतिबोधमध्यगतो वाच्यः ॥

॥ इति यात्रोपदेशः २ ॥

—१५०३—

यात्रायां क्लिप्तसंचरन्ति कृत्स्नः पञ्चेन्द्रियाणां यमं कृत्वा दानपरायणाः शुभधियः पित्रोः पदारोधनाः ।
तत्प्रादेश्चिन्तयन्त्युत्सवगतिकाः श्लिष्यन्ति मोक्षार्थिनस्तंषां पुण्यमिति स वेत्ति भगवान् सर्वज्ञ एव स्वयम् ॥१॥

तद्विधिर्यथा--एकाहारी भूषिसंस्तारकारी परत्रयां चारी शुद्धसम्यक्त्वधारी ।
यात्राकाले सर्वसच्चिच्चहारी पुण्यात्मा स्याद् ब्रह्मचारी विवेकी ॥ २ ॥

तथा यात्रापुण्यविधानेन धर्माचार्यसाधर्मिकभक्तिः कृता स्यात् । यद्गुत्तम्--

(१४२)

वापीमध्यशासनदेवतादत्तौपधसर्पपक्षेपण ३ रवापिक ३६ दण्डायुधश्रमव्यप्रसर्पप्रमाणसुभटप्रकटनमुद्रलमहाकटक-
 भञ्जनमानसिकनमस्कारधर्मलाभप्रदानबहुकाव्यकरणायनेकावदातकारकश्रीसिद्धसेनदिनाकरप्रतिबोधितश्रीनिक-
 मादित्यनृपेण श्रीशत्रुञ्जययात्रा कृता । तद्विस्तरो यथा-१४ सुकुटबद्धनृपा , ७० लक्षाणि श्राद्धकुटुम्बानाम् , श्रीसि-
 द्धसेनदिवाकरप्रमुखा पञ्चसहस्रसूर्य , एकशतैकोनससति . सौवर्णदेवाल्या , एककोटिदशलक्षपञ्चसहस्राणि
 शकटानाम् , १८ लक्षाणि तुरङ्गमानाम् , पट्टत्रिशतशतानि गजानाम् , एव करभवृपभादीना मान ज्ञेयम् ॥

॥ इति यात्रोपदेश १ ॥

प्रभावना श्रीजिनराजचैले जिनप्रतिष्ठा जिनतीर्थयात्रा । अमारिरेतानि महावृषाणि पञ्चापि पञ्चाङ्गरमाकराणि ॥ १ ॥
 दृष्टान्तो यथा--एकदा १८०० कोटीध्वजव्यवहारिभि सार्द्धं श्रीकुमारपालेन पौषधो गृहीत , राज्ञा सुर-
 वो वन्दिता । अत्रे निषण्णसतदा श्रीहेमाचार्यस्तीर्थोपदेश प्रदत्त । यथा--

आरम्भाणा निवृत्तिर्द्रविणसफलता सङ्घवारसल्यमुच्चैर्नर्मत्त्य दर्शनस्य प्रणयिजनहित जीर्णचैत्यादिकृत्यम् ।
 तीर्थान्नस्य जिनेन्द्रोदितवचनकृतिस्तीर्थकृत्नर्मवन्ध सिद्धेरासन्नभाव सुरनरपदनी तीर्थयात्राफलानि ॥ १ ॥

दुष्कराणि च तपांसि भावना स्वीयचित्तवशोति भाव्यताम् ॥ १० ॥
भवन्ति शूराभिर्मान्यैर्धर्मकर्मननोरथाः । फलन्ति यत्पुनस्तेऽपि तत्सुवर्णस्य सौरभम् ॥ ११ ॥

॥ इति जिनाचोपदेशः ५३ ॥

—०*०—

इति तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरस्वारिशीरत्नशेखरस्वारिपं०-नन्दिरत्नगणेशिष्यपं०-रत्नमन्दिरगणेशिकृतायां श्रीजपदेश-
तपत्रिण्यां पूजापञ्चाशिकानामा तृतीयस्तरङ्गः समाप्तः ॥

अथ तीर्थयात्राकरणोपदेशारूपश्चतुर्थस्तरङ्गः ।

तद्यथा--वपुः पवित्रीकुरु तीर्थयात्रया चित्तं पवित्रीकुरु धर्मवाञ्छया ।
चित्तं पवित्रीकुरु पात्रदानतः कुलं पवित्रीकुरु सञ्चारित्रैः ॥ १ ॥
अथा १२ वर्षवनावरथानान्ते कल्याणमन्दिरसहासतोत्रफोटितमहाकाललिङ्गमध्यश्रीपार्श्वप्रतिमाप्रकटीकरण-

धिगपार व्यापार धिक कमला मे समुद्रजलबहुलाम् । विहितमुभयानुरूप किमपि न करणियमिह येन ॥७॥
 इति चेतसि विचिन्त्य चतुरश्रुलपशुला द्वादशयोजनदीर्घा सौवर्णमयी एकैव धजा दत्ता । एव मधुमतीवा-
 सिना सा० क्षगण्डकेन श्रीकुमारपालसङ्घे श्रीविमलाचलरैवतकदेवपत्तनेषु सपादकोटिमूल्यरत्नत्रिकेण प्रथम-
 माला गृहीता । १२ वारतज्जनकम०हासाक्षेमजलधियात्राकरणसतुष्टसमुद्राधिष्ठायकार्पितपञ्चरत्नमध्यात् शेष-
 द्वय कुमारपालेन मूल्येन गृहीत्वा तत्पदकगर्भं हारपञ्चकमकारि श्रीशानुज्जयरैवतदेवकपत्तनभृगुकञ्छत्रिभुवन-
 निहारनिमित्तम् । तथा गुरुवाक्ये दृढता यथा--

गुर्वेकवाक्यादपि पापभीता राज्य त्यजन्ति स्म नरा सुधीरा ।

व्याख्यासहस्रैर्न भवेद्विरागो भुव कलौ वज्रहृदो मनुष्याः ॥ ८ ॥

जम्बूखाम्यादीना दृष्टान्ताः । तथा धर्मकरणीयेषु वासना । यथा--

भक्तिस्तीर्थकरे गुरौ जिन्मते शकालुता शासने शुश्रूषा मुनिपुङ्गवे सुविहिते दानप्रवृत्ति सदा ।

वात्सल्य सहधर्मचारिषु दया भूतेषु सर्वेष्वहो ! मन्ये श्रावकधर्मवर्तिनि जने पर्याप्तकर्पो विधिः ॥ ९ ॥

विचसाध्यामिह दानमुत्तम शीलमप्यविकल सुदुर्द्धरम् ।

भक्तिर्जिनेषु दृढता गुरुभाषितेषु श्रद्धा च धर्मकरणेषु गुणेषु रागः ।

दानेषु तीव्रश्चिता विनयेषु वृत्तिः कस्यापि पुण्यगुरुपस्य भवन्त्यवश्यम् ॥ १ ॥

कस्याऽपि पुण्यवतः पुण्यप्रकारा एते संभवन्ति नान्यस्य । यतः--

प्रातपञ्चन्द्रं सुरभी नकुलो नकुली पयश्च कलहंसः । कृष्णकवर्ची पश्री शुद्धं धर्मं सुधीर्वृत्ति ॥ २ ॥
जिनभक्तिः । यथा--

प्रासादप्रतिमा यात्रा प्रतिष्ठा च प्रभावना । अमार्थुद्धोपणादीनि पुष्णन्ति विमलं यशः ॥ ३ ॥

प्रासादप्रतिमापूजासत्राभारिसुपस्तकैः । वात्सल्यसङ्घपूजाद्यैर्धर्माङ्गैर्धार्मिको नरः ॥ ४ ॥

सङ्घार्चा सङ्घवात्सल्यं शास्त्रारम्भप्रपाटिका । महापूजाद्यापनानि महापुण्यानि पुण्यतः ॥ ५ ॥

मालोद्धृत्नसचैत्यपरिपाटीजिनार्चनैः । ध्वजप्रदानसन्नुत्थगीतस्नात्रमहोत्सवैः ॥ ६ ॥ दृष्टान्ताः--

पट्पञ्चाशद्धटीसुवर्णेन श्रीनेमीश्वरेन्द्रमाला सङ्घाधिपपेथडेन परिदधे । तन्नन्दनसंज्ञाङ्गणदेवेन श्रीश-
त्रुञ्जयरैवताचलयोः श्रीऋषभनेमिप्रासादयोः सं० आभूपदत्तसर्वप्रासाददेवकुलिकावृक्षादिषु पञ्चवर्षीपट्टकूल-

ध्वजसहस्रं दृष्टा--

- विधिना जिनपूजा कार्या तदभावे निरर्थक जन्म । यत --

नो दृष्ट भवन शशाङ्कसदृश शुभ जिनेन्द्रालय नो शास्त्र विदित प्रबोधजनक भव्याभ्युजाना प्रियम् ।
नो दत्त मुनिपुङ्गवाय सतत दान मया भक्तित. कालोऽय खलु यातु पापमनसा नो साधित किञ्चन ॥१०॥
तथा विशुद्धा न्यायवृत्ति शीलादिसदाचाराऽऽचरण महालाभाय ।

तीर्थानि वा व्रजतु तिष्ठतु वैकृपाद् तोये निमज्जतु पतल्यवाऽद्रिशृङ्गात् ।

नैवासित शीलरहितस्य परत्र सिद्धिर्वाजाच्छिलतलगात्तादिव सस्यवृद्धि ॥ ११ ॥

चित्तमन्तर्गत दृष्ट तीर्थस्नानैर्न शुद्ध्यति । शतशस्तीर्थसशुद्ध सुराभाण्डमिवाऽशुचि ॥ १२ ॥

श्रीरामवचथा-

यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यञ्चोऽपि सहायताम् । अपन्थान तु गच्छन्त सोद्गरोऽपि निमुञ्चति ॥ १३ ॥
न्यायपररामनाम्नाऽपि श्रेय । यत --

सर्वत्र महता नामोच्चारार्द्रवति वाञ्छितम् । लभते भव्यभोज्यानि शुको राम इति ज्ञवन् ॥ १४ ॥

॥ इति जिनाचार्यपदेश ५३ ॥

चाणक्येऽपि च-त्यजेद्धर्मं दयाहीनं क्रियाहीनं गुरुं त्यजेत् ।

त्यजेत्क्रोधमुखीं भार्यां निःस्नेहान् बान्धवांस्त्यजेत् ॥ ३ ॥

क्रियाकलापः सकलोऽपि दयाञ्चित एव सार्थकः ।

दयां विना देवगुरुकर्मार्चास्तपांसि सर्वेन्द्रिययन्त्रणानि ।

दानानि शास्त्राध्ययनानि सर्वं सैन्यं गतस्वामि यथा वृथैव ॥ ४ ॥

दृष्टान्ता यथा--

शाशकात् कुञ्जरो भेषो भेतार्यः क्रौञ्चतः शिवम् । कपोताच्छान्तिनाथोऽभूत् सुव्रतः षष्टियोजनीम् ॥ ५ ॥

कृषीमृगाः पुष्पचूखो मत्स्यवतीकुमारकः । दामन्नकमुखा ह्येते स्युर्दयागुणशालिनः ॥ ६ ॥

माण्डव्यः शूलिकाभिन्नो विद्धो बाणेन केशवः । तीर्थचारी छिन्नहस्तोऽनिष्टोऽभूद्गङ्गदत्तकः ॥ ७ ॥

वैराग्यं सनत्कुमारचक्रिवद्यथा--

स्वदेहं कुष्ठाकान्तं दृष्ट्वा चिन्तयति-मृत्योर्विभेषि किं बाल्य! स च भीतं न मुञ्चति । अजातं नैव गृह्णाति कुरु यत्नमजन्मनि
शामसुखशीलितमनसा मशानमपि द्वेषमेति किमु कामाः ? । स्थलमपि दहति क्षयाणां किमङ्ग ! पुनरुज्ज्वलो वह्निः ? ॥ ९ ॥

चिलातीपुत्रकथा वकचूलकथा ॥ सञ्ज्ञाएण पसत्थ ज्ञाण जाणइ य सव्णपरमत्थ० ॥ ५ ॥

पुव्वभवे विय नाण विराहिज्जण तहा दुही होड । वीयभवे सञ्ज्ञाया मासतुसो केवली जाओ ॥ ६ ॥
मासतुसकथा वाच्या । दान दातव्यम् । यत.—

दानेन भूतानि वशीभवन्ति दानेन वैराण्यपि यान्ति नाशम् ।

परोऽपि बन्धुत्वमुपैति दानात्ततः पृथिव्या प्रवर हि दानम् ॥ ७ ॥

चन्दनगालामूलदेवशालिभद्रादीना दृष्टान्ता । व्रतपालने अम्बडपरिब्राजककृतपरीक्षाप्राप्तप्रतिष्ठासुलसा-
श्राविकादृष्टान्तः ॥ इत्यर्चोर्षदेश. ५१ ॥

दया दीनेषु वैराग्य विधिवज्जिनपूजनम् । विशुद्धा न्यायवृत्तिश्च पुण्य पुण्यानुबन्धद ॥ १ ॥

इमानि पुण्यानि पुण्यानुबन्धीनि चटत्प्रकर्षपत्सुगातिप्रदानि । तत्र जीवदया यथा—

दान दरिद्रस्य विभो प्रशान्तिर्युना तपो ज्ञानवता च मौनम् ।

इच्छानिवृत्तिश्च सुखोचिताना दया च भूतेषु दिव नयन्ति ॥ २ ॥

देवगिरिनगरे सा०जगसिंहेन ३६०व्यवहारिणः स्वसमानाः कोटीध्वजाः स्वधनार्पणप्रौढव्यवसायकरणमैह्य्याः कृताः प्रत्यहं सविस्तररनात्रसाधर्मिकवात्सल्यसङ्घाच्चादिदिपुण्यपरम्परकारणार्थम् ।

॥ इति जिनाचर्योपदेशः ५० ॥

—१३०३—

कर्तव्यं जिनवन्दनं विधिपरैर्हर्षोच्छ्रित्सन्मानसैः सच्चारित्रविभूषिताः प्रतिदिनं मेध्याः सदा साधवः ।

श्रोतव्यं च दिने दिने जिनवचो मिथ्यात्वनिर्णयानं दानादौ व्रतपालने च सततं कार्या रतिः श्रावकैः ॥१॥
चित्रं जगत्त्रयीमर्तुः संलया कुसुभावली । स्वर्गापवर्गसंप्राप्तिकलं भव्येषु यच्छति ॥ २ ॥

यथा—श्रीकुमारपालेन श्रीशत्रुञ्जये श्रीयुगादिप्रतिमा नवलक्षद्रव्यमूल्यनव्यकारितशतदलस्मेरनवकमलैर्नवाङ्गं पूजिता पूर्वम् ; ततः कोटिचम्पकैश्च । गुरुभक्तिर्यथा—

मह्णल्लिणावि अ अरहउसीसा तेअरस उवगया दड्ढा । ते वि तह उञ्जमाणा पडिवन्ना उत्तमं ठाणं ॥३॥
जिनवचः श्रोतव्यं यथा—

शुल्बा धर्मं विजानाति शुल्बा त्यजति दुर्मतिम् । शुल्बा ज्ञानमवाप्नोति शुल्बा मोक्षं च गच्छति ॥ ४ ॥

धनतरं च सहिष्यसि जीव । हे । परवर्शो न च तत्र गुणोऽस्ति ते ॥ ५ ॥

शुभध्यानान्मृत्वा शक्रसमानो देवो जातस्तत आगत्य ता भार्या समबोधयत् ॥ इत्यर्चोर्पदशा ४९ ॥

वन्द्यास्तीर्थकृत. सुरेन्द्रमहिता पूजा विधायामला सेव्या सन्मुनयश्च पूज्यचरणा श्रव्यं च जैनं वच ।
सञ्छील परिपालनियमतुल कार्यं तपो निर्मल ध्येया पञ्चनमस्कृतिश्च सतत भाव्या च सद्भावना ॥ १ ॥

अशोकवृक्ष सुरपुष्पवृष्टिर्दिव्यो ध्वनिश्चामरमासनं च ।

भामण्डल दुन्दुभिरातपत्र सत्यातिहार्याणि जिनेश्वराणाम् ॥ २ ॥

वप्रत्रय चारु चतुर्मुखाङ्गता चैत्यद्रुमोऽधोवदनाश्च कण्टका ।

चतुर्विधा मर्त्यनिकायकोटिर्जघन्यभावादपि पार्श्वदेशे ॥ ३ ॥

इत्यादिसुरेन्द्ररचितपूजोत्सवा श्रीजिना सुविधिना पूज्या वन्दनीयाश्च । यदुक्तम्—

तिन्नि निसीही तिन्नि पयाहिणा तिन्नि चैव य पणामा । तिन्निहा पूआइ तहा अन्त्यतियभानण चैव ॥४॥

इत्यादिवृहद्वाप्यलशुभाप्यगता विधिर्विधेया । दृष्टान्तो यथा—

देवं पूजयतो दयां विदधतः सत्यं वचो जल्पतः साद्भिः सङ्गमनुद्भतो वितरतो दानं मदं मुञ्चतः ।

यस्येत्यं पुरुषस्य धान्त दिवसास्तरथैव मन्यामहे गोत्रं जन्म च जीवितं च सफलं श्लाघ्या कथा चाग्निमा ॥२॥
निद्रान्ते परमेष्ठिसंस्मृतिरथो देवार्चने व्यापृतिः साधुभ्यः प्रणतिः प्रमादविरतिः सिद्धान्ततत्त्वश्रुतिः ।

सर्वस्योपकृतिः शुचिव्यवहृतिः सत्पात्रदाने रतिः श्रेयोनिर्मलधर्मकर्मनिरतिः श्लाघ्या नराणां स्थितिः ॥३॥
कृत्वाऽर्हत्पदपूजनं यतिजनं नत्वा विदित्वाऽऽगमं हित्वा सङ्गमधर्मकर्मठधियां पात्रेषु दत्त्वा धनम् ।

गत्वा पद्धतिमुत्तमक्रमजुषां जित्वाऽन्तरारिव्रजं स्मृत्वा पञ्चनमरिकयां कुरु करकोडस्थमिष्टं सुखम् ॥४॥
दृष्टान्तो यथा--चम्पायां जिनदासः श्राद्धस्त्रिसन्ध्याजिनार्चाद्विवारप्रतिक्रमणप्रत्याख्यानकरणपरः सा-

धुसेवापरायणः परिव्रसति स्म । सोऽन्यदा स्वकार्यसाधनसावधानोऽष्टम्यां निशि शून्यगृहे पौषधं गृहीत्वा कार्थो-
त्सर्गो स्थितः, दैवात्परपुरुषासक्तया भार्यया तं शून्यागारे स्थितमजानन्त्या लोहतीक्ष्णकालिकाञ्चितपादा खट्वा
तत्र गृहे क्षिप्त्वा, कार्थोत्सर्गस्थजिनदासपादः कीलकेन विद्धः ।

महाव्यथायां जाततन्मिशुनमेलापकभारोत्पन्नायां स चिन्तयति स्म--

सह कलेवर ! खेदमचिन्तयन् स्ववशता हि पुनस्तव दुर्लभा ।

दैर्घ्यौ चकार । एव सर्वत्र विवेक एव विलोक्यते । यतः—

यत्सतोपसुख यदिन्द्रियदमो यच्चेतस शान्तता यद्दीनेषु दयालुता यदपि गीः सत्याभूतस्यन्दिनी ।

शौर्य धैर्यमनार्थसङ्गविरतिर्या सङ्गतिः सज्जने एते ते परिणामसुन्दरतराः सर्वे विवेकाङ्गराः ॥ ११ ॥

विवेकः सह सम्पत्त्या विनयो विद्यया सह । प्रभुत्व प्रश्रयोपेत चिह्नमेतन्महात्मनाम् ॥ १२ ॥

यथा-दान भोगो नाशरित्तो गतयो भवन्ति वित्तस्य । यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति॥१३॥

इति पुरोहितोक्ते भूमिगृहान्तरालभणनोत्पन्नविवेकेन सोमनृपतनयेन भर्तृहरेणोक्तम्—

आयासशतलब्धस्य प्राणेभ्योऽपि गरीयस । गतिरेकैव वित्तस्य दानमन्या विपत्तयः ॥ १४ ॥

अतो जिनार्चा विवेकेनैव कार्या ॥ इति जिनार्चापदेशः, ४८ ॥

पूजामाचरता जगत्त्रयपते. सङ्घार्चनं कुर्वता तीर्थानामभिवन्दन विदधता जैन वच शृण्वताम् ।

सद्दान ददता तपश्च चरता सत्त्वानुकम्पाकृता येषा याति दिनानि जन्म सफल तेषा सपुण्यात्मनाम् ॥१॥

देवपूजादिपुण्यकरणीयकारकाणा सफल जीवित गोत्र च ज्ञातव्यम् । यतः—

परोपकारः सुकृतैकमूलं परोपकारः कमलादुकूलम् । परोपकारः प्रभुताविधाता परोपकारः शिवसौख्यदाता ॥७॥
दृष्टान्तो यथा—

परकञ्जकरणिरया महाणुभावा चयंति नियकज्जं । अस्मिन्वोवसमणभेरिं पत्थंतो वासुदेवव्व ॥ ८ ॥

अन्यदा सौधर्मेन्द्रो निजसभायां प्राह—भो देवाः ! भुवि श्रीकृष्णः कस्याप्यत्रगुणं न वदति । तच्छ्रुत्वा कश्चित्सुरः परीक्षार्थमागत्य श्रीकृष्णस्य मार्गं गच्छतः श्वानं मृतं दुर्निधं श्यामं कृतवान् । कृष्णः सर्वावगुणान् त्यक्त्वा मरकतरशाले मुक्ताफलवत्, आकाशे तारकपङ्क्तिवत्, सारमेयस्य कृष्णे शरीरे दन्ता धवला भ्राजमानाः सन्ति । दोषजालमपहाय मानसे धारयन्ति गुणमेव सज्जनाः । क्षारभावमपहाय वारिधेर्युक्ते सलिलमेव वारिदाः ॥९॥ तद् दृष्ट्वा सुरस्तुष्टः शकप्रशंसादि चारब्धत् । श्रीकृष्णः प्राह—भो देव ! यदि तुष्टोऽसि, तदा तथा कुरु यथा सर्वजनानां रोगो न भवति । यतः—

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् । उदारचरितानां च वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ १० ॥

देवेन चन्दनभेरी समर्पिता, प्रोक्तं चारथाः शब्देन षष्मासान् जने रोगा न भवन्ति । सुरस्तिरोदधे । एवं रोगो नश्यति कालान्तरेण भेरीपालकस्तां लोभेन खण्डीकृतवान् ; पुना रोगोपशमनाय कृष्णो धन्वन्तरिवैतरणीनामानौ

किंकरन्ति सुरास्य तस्य भिन्नन्ति शत्रव । यस्य जन्मान्तरोपात्ता पूजा पुण्यमहौषधी ॥ २ ॥

जनाज्ञा यथा—

इक्कु चिच्य तुह आणा सुहदुह देइ सामियमणत । इक्का वि भेहवुटी विस व अभिअ व पत्तगुणा ॥ ३ ॥
नयगमभङ्गेति जिनाज्ञासतोत्र वाच्यम् ।

वृत्ति.—

सचिचत्तद्व्यविगाइवाहणतबोत्वत्थकुसुमेसु । वाणहिसयणनित्तेवणवभदिसिन्हाणभत्तेसु ॥ ४ ॥

इत्याद्यनेकाभिग्रहग्रहणम् ।

साधर्मिकवात्सल्य यथा—

साहभिमअस्मि पत्ते धरणे जस्स होइ न हु नेहो । जिणसासणभणिअभिणं सम्मत्ते तस्स सदेहो ॥ ५ ॥

शालि च यथा—

पज्जलिओ वि हु जलणे सीलपभावेण पाणिय हवइ । सा जए जयउ सीआ जसिे पयडा जसपडाया ॥६॥
परोपकारो यथा—

दृष्टान्तो यथा--

भावसरिच्छं सु फलं इक्काइ वि हेइ जं तु किरियाए । जह संबपालयाणं वन्दणवडियाए नेमिसस ॥ ५ ॥

एकदा द्वारिकायां श्रीनेमिनाथः संध्यायां समवसतः । कृष्णनोक्तम्--प्रातः प्राक् श्रीनेमिं यो वन्दिष्यते
तस्य पट्टसुरङ्गमं दास्यामीति जल्पते पालकोऽश्वलोभाद्रात्राविव गत्वाऽवन्दत । शाम्बः स्ववासभवनस्थ एव
ससाष्टपदानि संसुखमागत्योत्तरासङ्गं विधाय ।

यः प्रातरेव नमतां भवदंष्ट्रियुग्मं संजायते क्षितिरजस्तलको ललाटे ।

पुसां स एव सपदि त्रिदिवाऽपवर्गालक्ष्मीवशीकरणकौशलमाविभर्ति ॥ ६ ॥

इत्याद्यष्टोत्तरशतनमस्कारैः स्तुत्वा भावेनाऽवन्दत । प्रातः श्रीनेमिसुखात् तयोः स्वरूपं श्रुत्वा शाम्बस्य
पट्टाश्वः प्रदत्तः । पालकः पुराद्वाहिष्कृतः; अमव्यत्वात् ॥ इत्यर्चोपदेशः ४७ ॥

पूञ्जा जिणाण आणं विची साहम्मिआण वच्छंछं । सीलं परोवयारो विवेगतरुपह्छवा एए ॥ १ ॥

जिनपूजा । यथा—

यूयमत्र कस्मादागतौ ?। ताभ्यामुक्तम्-वय गृहस्थारस्तसायोगैलककल्प, सारम्भा । राज्ञा वन्दितौ पूजितौ ।
एते दृष्टान्ताः स्वयमेव सविस्तरं वाच्या, ॥ इति जिनाचार्योपदेश, ४६ ॥

जिनपूजन विवेक, सत्य शौच सुपात्रदान च । महिमनीडागार शृङ्गार श्रावकत्वस्य ॥ १ ॥

श्रावकाणामयमेव मुख्यः शृङ्गारः, न तु तिलनमुकुटकङ्कणहारमुद्रिकाकटकैपूरत्राहुरक्षकाङ्ग-
द्वलयादिक. । यदुक्तम्—

श्रीमज्जिनेन्द्रनमन तिलकललीके वक्ष स्थले विमलमालति सद्दिवेक ।

ताडङ्कति श्रवणयो, सुगुरूपदेशस्त्यागस्तु कङ्कणति पाणितले सता हि ॥ २ ॥

गुर्वाज्ञा तिलक, सदागभवच कर्णावतस, श्रुतौ ज्ञान हारलता प्रदानमनघ भूपा करान्भोजयो ।

यात्रा जङ्गमजङ्गमेतरमहातीथेषु पादद्वयालङ्कारश्च स एष भूषणनिधि प्रत्यन्तमाधीयताम् ॥ ३ ॥

वार वार जिणद्वदणकिण भालस्थलीमडण सिद्धन्तुज्जलवन्थुतत्तसवण कणणन्तरे कुण्डल ।

अच्चन्त गुरुभत्तिमुत्तियसिरी धोलेइ वञ्चउद्वले सदाण च करागुलीसु रयण धन्नाण भूसा इमा ॥ ४ ॥

भवभमणनिबमयाए अभयाए पाडिओ वि तह विसमे । निव्वुढोसि सुदंसण ! तुह किच्ची तेण महमहइ ॥८॥
तप आदीश्रवत् ।

पुठिं व कयकममाणं तवेण मुक्खत्ति हेउणा विहियं । रिसहाजिणेण पढमं संवच्छरिअं तवो कम्मं ॥ ९ ॥
संवच्छरसुरभाजिणो ॥ १० ॥ भावना भरतेशवत् ।

विहियं वेयावच्चं विहिणा साहूण सुद्धसीलाणं । सिररिसहसुओ जाओ भरहो भरहाहिवो तेणं ॥११॥
सो पढमच्चक्कवट्टी भरहो भविआण कुणह कल्लाणं । आयंसघरे केवल्लच्छीए जो सयं वरिओ ॥१२॥
यद्दा--रामो तवप्पभावा सुपत्तदाणाउ झत्ति रहकारो । अणुमोअणाइ हरिणो संपत्ता बंसलोगम्मि ॥१३॥
भावण भावइ हरिणलउ नयणे नीर झरंत । मुणि वहरावत् करि करी जइ हुं माणस हुंत ॥ १४ ॥
आपि च--दानं धनद्वयेयं शीलं सीतेव निर्मलम् । सुन्दरीवत्तपः कार्यं भावना भरतेशवत् ॥ १५ ॥

किं बहुना ? धर्मं ददता कामदैववत्कार्या । यथा श्रेणिकाभयकुमारभ्यां धवलकृष्णप्रासादौ कारितौ, पुराद्
बहिर्धर्मवत्पापिपरीक्षार्थं नगरे पटहो वादितः । धर्मिभिर्धवलप्रासादे, पाप्मभिः कृष्णे प्रासादे गन्तव्यम् ।
ततो व्यवहारिप्रभृतयः पौराः कालकरूकरादयश्च धवले समागताः । आनन्दकामदेवौ कृष्णे । राज्ञोक्तम्—

पूजय सद्यस्कसुगन्धकुसुमै कनकमययनशास्त्रिस्त्रिकाष्टमङ्गलाऽऽस्त्रिखनादिप्रकारै । यत --

नैवेद्यै सजलै शिवाध्वसुखद स्पष्ट नम शम्बल धूपेनोर्ध्वगति सुगन्धितदिशा वासेन शुभ्र यश ।

नृस्वर्गादिफल फलैश्च कलमैः स्वस्याऽऽढ्यता चाऽक्षतै पुष्पैर्लोकशिर.स्थिति शिवतनुर्दीर्घैर्जिनार्चाफलम् ॥ १॥

तथा गुरु गुणवन्त कृष्णवद् वन्दय । यथा--श्री कृष्णेन नेमीश्वरप्रमुखाष्टादशसहस्रसाधनो वन्दनैर्वन्दिता ।
यत --नीभागोअ खवे कम्म उच्चागोअ निवधए । सिटिल कम्मगाठि तु वदणेण नरो करे ॥ ३ ॥

तिरथयरत्तं समत्त खाइय सत्तमीइ तइआए । साहूण वदणेण वद्ध च दसारसीहेण ॥ ४ ॥

अभिगमणनमसणेण पडिपुच्छणेण साहूण । चिरसच्चिय पि कम्म सिटिलेइ दसारनेआ वा ॥ ५ ॥
न तु वीरातन्तुवायवत् भाव विना स्वाभिप्रतिपत्तिदाक्षिण्यस्वशोभादर्शनाऽऽहाराचर्यं वन्दनीया ।

तथा दान श्रेयासकुमारवत् ।

रिसहेससम पत्त निग्गज्ज इक्खुरसससम दाण । सेयससमो भावो हविज्जइ मग्गिअ हुज्जा ॥ ६ ॥

शील सुदर्शनश्रेष्ठिवत् । यथा--

अज्ञाणी विद्य गोवो आराहिता मओ नमुक्कार । चपाए सिटिसुओ सुदसणो निस्सुओ जाओ ॥ ७ ॥

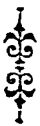
देवपूजा गुरुपास्तिः स्वाध्यायः संयमस्तपः । दानं चेति गृहस्थानां षट् कर्माणि दिने दिने ॥ १ ॥

यथा गृहादृपत्तनव्यवसायकुटुम्बचिन्ताधनार्जनादिकर्माणि गृहिणामैहिकसाधकानि, परं श्राद्धानामिमानि षट् कर्माणि महालाभकराणि नित्यं कर्तव्यान्येव । श्रावकाणां सिद्धान्तेऽयमेव धर्मः कथितः । यतः—
त्रैकाल्यं जिनपूजनं प्रतिदिनं सङ्घस्य संमाननं स्वाध्यायो गुरुसेवनं च विधिना दानं तथाऽऽवश्यकम् ।

शकत्या च व्रतपालनं वरतपो ज्ञानस्य पाठस्तथा सैष श्रावकपुङ्गवस्य कथितो धर्मो जिनेन्द्रागमे ॥ २ ॥

मण्डपदुर्गे संकुंवरपालेन प्रत्यहाष्टवारं पूजा, प्रतिप्रहरं पृथक्धौतपटनवनवाङ्गीकरणादिना सीतामहासती-
कारितश्रीसुपार्श्वप्रतिमाया गोक्षीरस्नानकरणपूर्वं यावज्जीवं निद्राविकथादिप्रमादं त्यक्त्वा सर्वशकत्या कृता ॥

॥ इत्यर्चोपदेशः ४५ ॥

देवं श्रेणिकवत्सपूजय गुरुं वन्दस्व गोविन्दवत् दानं शीलतपःप्रसङ्गसुभगां चाभ्यस्य सद्भावनाम् ।

श्रेयांसश्च सुदर्शनश्च भगवानाद्यः स चक्री यथा धर्मं कर्माणि कामदेववदहो ! चेताश्चिरं रथापय ॥ १ ॥

यदि रे आत्मन् ! आगामिभवे सुखमिच्छसि तदैतानि पुण्यानि कुरु । यथा--श्रीश्रेणिकनरेन्द्रवद् वीतरागां

पूज्यपूजा दया दान तीर्थयात्रा जपस्तप । श्रुत परोपकारस्य मर्त्यजन्मफलाष्टकम् ॥ १ ॥

मनुष्यजन्मकल्पद्रो फलाष्टक ग्राह्यम् । यदुक्तम्—

त्रिसन्ध्य देवार्चा विरचय चय प्राप यशसः श्रिय पात्रे वाप जनय नयमार्गं नय मन ।

स्मरक्रोधाद्यारीन् दलय कलय प्राणिषु दया जिनोक्त सिद्धान्त शृणु वृणु जवान्मुक्तिरमलाम् ॥ २ ॥

पूजाफल यथा—

कदाचिन्नातङ्क कुपित इव पश्यत्यभिमुख विदूरे दारिद्र्य चकितमिव नश्यत्यनुदिनम् ।

विरक्ता कान्तेव त्यजति कुगतिः सद्गुदयो न मुञ्चत्यभ्यर्णं सुहृदिव जिनार्चा रचयत ॥ ३ ॥

दृष्टान्तो यथा—चन्द्रावतीनगरीशेन श्रीविमलदण्डनायकेन स्वकारितार्तुद्राचलमण्डनश्रीविमलवसतिमूल-

नायक १८भारमितस्वर्णमिश्ररीरमयसपरिकर ५१अङ्गुलप्रमाणाऽऽदीश्वरस्य प्रत्यहखात्रध्वजारोपेतसवार्धं मुण्डरथ-

लादि ३६०ग्रामेषु प्राग्वाटा वासिता , सर्वप्रकारकर्मोचनाद्यनेकोपकारकरणेन महाधनाढ्या कृता , तत प्रत्यह

स्वचारकमेण मुण्डरथलादिश्रीसङ्घै खान्नादिपुण्यानि व्यधीयन्त ॥ इत्यर्चोपदेश ४४ ॥

देवपूजा दया दानं दाक्षिण्यं दमदक्षते । यस्यैते पङ्क्ताः दकाराः रयुः स देवांशी नरः स्मृतः ॥ १ ॥

यथा श्रीविक्रमादित्यः कल्याणमन्दिरावसरे श्रीसिद्धसेनप्रकटीकृतमहाकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथप्रतिमानिकालपूजापुण्यमकरोत् ; तेन चैकदा हरितस्कन्धादवतीर्य निच्यारकपतितशालिकणाः शीर्षं दत्ताः, तदा धान्याधिष्ठायिका देवी सन्तुष्टा, ततो दुर्बल्लोकानुकम्पया मालवके दुर्भिक्षाऽभाववरो मर्णितः; प्रदत्तश्चाऽचन्द्रार्कम् । अद्यापि दुर्भिक्षे दुर्बल्लोकाधारो मालवकः । तथा च स्वर्णपुरपसिद्धया यावज्जीवाहर्दानेन पृथिवी अनृणा कृता । स्वसंवत्सरः प्रवर्तितः ।

आर्त्तं दर्शनमागते दशशती संभाषणे चायुतं यद्वाचा च हरेऽहमाशु भवता निष्कोऽस्य विश्राण्यताम् । निष्काणां परितोषणे मम पुनः कोटिर्भद्राज्ञापरा कोशाधीश ! सदेति विक्रमनृपश्चके वदान्यः स्थितिम् ॥२॥ तथा दाक्षिण्यं सर्वेषां हितावहं परार्थसाधकं विप्रादीनां परकायप्रवेशविद्यादीनां दापनम् । दम उपशमः; शत्रुञ्जयोद्धारादिपुण्यैः संसारविरागः ।

संपद्द्विक्रमवाहडहालपलित्ताऽऽमदत्तराघर्ष । जं उद्धरिहन्ति विहि तं सत्तुञ्जयमहातिथ्यं ॥ ३ ॥
दक्षता सर्वावसरसाधनसावधानता । अत्र विक्रमचरित्रं वाच्यम् ॥ इत्यर्चोर्पदेशः ४३ ॥

एतेषु पुण्यकर्तव्येषु प्रतिदिनमुद्यमः कार्यं , यदैकदा श्रीहेमसरिपादै श्रीकुमारपालस्योपदिष्टम्-

जिणपूआ मुणिसेवा दाणे तवत्तियमसीलसब्भावे । नाणे दंसणचरणे जइअव्व दससु ठाणेसु ॥ २ ॥

जिणपूआ मुणिदाण साहम्मिअपूअण उच्चिअदाण । परियणजणसभालण पच्चक्खाणस्स सभरणम् ॥ ३ ॥

सुपभाए पढम सावयस्स पाण पि न कप्पए पाड । नो जाग चेइआइ साह् हि वि वदिआ मिहिणा ॥४॥

पत्ते भोअणकाले दाणफल उत्तम सुणेऊण । गन्तु अ उवस्सयम्मि मुणिनाह वन्दिउ निहिणा ॥ ५ ॥

भत्तिभरनिब्भरद्दो महया सनेगुलइअसरीरो । सयमेव य पडिलाभय सुद्धेण असणपाणेण ॥ ६ ॥

मज्झमे पुण वि वन्दिऊण नियमेण कप्पए भुत्तु । पुण वन्दिऊण ताइ पउससमयम्मि सो सइ ॥ ७ ॥

इत्याद्युपदेशे श्रीकुमारपालेन त्रिकालजिनार्चाप्रत्यह १८शतकोटिधनजव्यवहारिपरिवारमैलापकपूर्वक-

नव्यस्वकारितातिहुअणनिहारसात्रकरणचतुर्दशीपौषधग्राहिसार्धमिकवात्सत्यकरणपूर्वकभोजनप्रतिवर्षममसार्धमिकोद्धारार्थकोटिस्वर्णवितरणन्यायघण्टानादनमृतस्वमोचन ११लक्षतुरङ्गमन्त्रपूतपानीयपानसव्यसननिवारणमुखवस्त्रिकाप्रतिलेखकधार्मिकपञ्चशतनराश्वप्रदानराजपिण्डाऽकट्याऽशनायाहारसद्भावेऽपि सर्वेशक्त्या प्रधानपार्थात् सर्वप्रकारसाधुसाध्वीपर्युपास्ति करणादिपुण्ये सफलीकृत ॥ इति जिनाचोपदेशे ४२ ॥

अष्टाह्निकादिमहिमां जिनेषुङ्गवानां कुर्वन्ति ये सुकृतिनः कृतिनः सुभक्त्या ।

कर्माष्टकं जगति ते हि भवाष्टकस्य मध्ये विधूय शिवदं शिवधाम यान्ति ॥ १ ॥

यतः--अष्टाह्निकाप्रबन्धः कर्माऽऽबन्धं धुनोति भव्यानाम् । क्रमशुध्यमानपथ्याहार इव व्याधिसंबन्धम् ॥२॥

सामायिकाऽऽवश्यकर्पोपधानि देवार्चनस्नानविलेपनानि ।

ब्रह्मक्रियादानदयामुखानि भव्याः ! चतुर्भासकमण्डनानि ॥ ३ ॥

व्याख्यानश्रवणं जिनालयगतिर्निर्दयं गुरोर्वन्दनं प्रत्याख्यानाविधानभागमगिरां चित्ते चिरं स्थापनम् ।

कल्पाऽऽकर्षणमात्मशक्तितपसा संवत्सराऽऽराधनं श्राद्धैः श्लाघ्यतपोधनादिति फलं लभ्यं चतुर्भासके ॥ ४ ॥

देवार्चनादिविधिना गुरुवन्दनेन सम्यक् तपोभिरसमैः समयोऽऽहृतेन ।

आलोचनाप्रभृतिभिश्च शुभक्रियाभिः संवत्सरप्रभृतिपर्व कृतार्थयन्ति ॥ ५ ॥

॥ इति जिनाचार्योपदेशः ४१ ॥

जिणाणं पूष-जत्ताए साहूणं पञ्जुवासणे । आवरसयमिस सज्झाए उज्जमेह दिणे दिणे ॥ १ ॥

(२२१)

संवत्सरचाउभ्मासिणसु अष्टाहिआसु अ तिहीसु । सव्यायरेण लग्गइ जिणवरपूआतवगुणेसु ॥ १ ॥

पुण्य सदा पुण्यवता विधेय विशेषत पर्वाणि वार्षिकाद्ये ।

पूजातप सयमदानशील पुण्यक्रियाऽऽरम्भपरिच्युतिश्च ॥ २ ॥

लोके यथा मोदकादिभोजन दीपालिकादौ वखाथाडम्बरश्च । तथा पर्युषणादौ विशेषत पुण्य करणीयम् ।

यतः—मन्त्राणा परमेष्ठिमन्त्रमहिमा तीर्थेषु शत्रुञ्जयो दाने प्राणिदया गुणेषु विनयो ब्रह्मव्रतेषु व्रतम् ।

सतोषो नियमे तपससु च शमसतस्त्वेषु सददर्शन सर्वज्ञोदितसर्वपर्वसु पर स्याद्द्वार्षिक पर्न च ॥ ३ ॥

तथा चातुर्मासकत्रयमापाढकार्तिकफाल्गुनरूपम् । तथाष्टाह्निका चैत्राश्विनपर्युषणाद्या । तथा श्रुततिथयो यथा—

वीया पञ्चमि अष्टमि एकादसी चउदसी पण तिहीसु । एयाउ सुअतिहीओ गोअमगणहारिणा भणिआ॥४॥

इत्यादिपर्वतिथिषु प्रतिक्रमणपूजादिपुण्यै, शुभकर्मवन्धो भवति । यदुक्तम्—

वीया दुविहे धम्मे पञ्चमि नाणे अ अष्टमी कम्मे । एगारसि अङ्गाण चउदसी चउदपुब्बाण ॥ ५ ॥

अष्टमी अष्टकर्मान्ता सिद्धिलाभा चतुर्दशी । पञ्चमी केवलज्ञान तस्साच्चितयमाचरेत् ॥ ६ ॥

॥ इत्यष्टाह्निकार्चोपदेशः ४० ॥

योऽदादर्धव्रजस्य त्रिजगदधिपतेः सहुणोत्कीर्त्तनायां स श्रीमानाम्रदेवो जगति विजयते दानवीराप्रयायी ॥७॥
॥ इति जिनाचोपदेशः ३८॥

गन्धैश्चाखिलेपनैः सुकुसुमैर्धूपरत्नण्डाक्षतैर्दीपैर्भोज्यवरैर्विभूषणगणैर्वस्त्रैर्विचित्रैः फलैः ।
नानावर्णसुवर्णपूर्णकलशैः रतोन्नैश्च गीतादिभिः पूजां पूज्यपदस्य केऽपि कृतिनः कुर्वन्ति सौख्यावहाम् ॥१॥
इत्यादिवहुभेदरचनारम्यां यो देवपूजां रचयति स स्वर्गादिसौख्यानि लभते । किं बहुना ? येन केन प्रका-
रेण पूजा कृता न निष्फला । यदुक्तम्--

असर्वभावेन यदृच्छया वा पराऽनुवृत्त्या विचिकित्सया वा ।

ये त्वां नमस्यन्ति जिनेन्द्रचन्द्र ! तेऽप्यामरीं संपदमाप्नुवन्ति ॥ २ ॥

भावपूजाफलं यथा--

तित्थयरवन्दणार्थं चलिओ भोवेण पावण् समगं । जह दुद्धरदेवेणं पत्तं वेमाणिशसुरत्तं ॥ ३ ॥

मणिकारश्रेष्ठिसेढकविप्रकथा वाच्या ॥ इत्यर्चोपदेशः ३९ ॥

ये देव रत्नपयन्ति शास्वतितमा तेषा रज कर्मणा ये नाथ परिपूजयन्ति जगत पूज्या भगन्त्येव ते ।
मङ्गल्योनि जिनस्य ये विदधते तद्विघ्ननाशो भवेत् पादाब्जे प्रणमन्ति ये भगवतस्ते वन्दनीया. सताम् ॥१॥
सर्वमलरहितस्य परमेश्वरस्य रत्नात्र स्वकर्ममलक्षालनाद्यर्थम् । यत -

न स्तुतिस्त्वयि न चापि निन्दन नाय । सलगति केवलरत्नानि ।

वर्तुरेव लगतीश । केवल वज्रभित्तिनिहितेव गोलिका ॥ २ ॥

एवमारानिकेण स्वार्त्तिनाथा । मङ्गलप्रदीपेन स्वमङ्गल्यम् । यत -

बहुवर्त्तिसमायुक्त ज्वलन्त श्रीजिनाग्रत. । कुर्याद्दारात्रिक परतु कल्पकोटि दिव वसेत् ॥ ३ ॥

कर्पूरेण तु य कुर्यात्त्रयत्या श्रीजिनमूर्धनि । आरात्रिक दीप्रदीप लभते भोक्षमव्ययम् ॥४॥

प्रज्वाल्य देवदेवस्य कर्पूरेण प्रदीपकम् । धर्मराज्यमत्रामोति स्वकुल च समुदरेत् ॥ ५ ॥

धूपो दहति पापानि दीपो मृत्युविनाशक. । नैवेद्ये विपुल राज्य प्रदक्षिणा शिन्पदा ॥ ६ ॥

तत्रावसरे सर्वशक्त्या दान देयम् । यथा-

द्वात्रिंशद् द्रम्मलक्षा भृगुपुरवसतौ सुव्रतस्यार्हतोऽग्रे कुर्वन् मङ्गल्यदीप ससुरनवरश्रेणिभि रतूयमान ।

महाव्याधिप्रसतः शिटितवसन्नो दीनवदनो वुभुक्षाक्षामात्मा परगृहशतप्रेक्षणपरः ।

स दुःखाचो लोके भ्रमति हि भवे येन कुधिया न सञ्ज्वत्या ध्यातो ननु जिनपतिश्चिन्तितफलः ॥३॥

दशपुरे वज्रकर्णो राजा पारधिपरः कापि वनेऽन्यदा साधुना भणितः । यथा-

हंतूण परप्पाणे अप्पाणं जो करेइ सप्पाणं । अप्पाणं दिवसाणं कए विनासेइ अप्पाणं ॥ ३ ॥

स च प्रतिबुद्धः प्राह--भगवन् ! कथं मे कर्ममोक्षः ? । साधुराह--

जइ न कुणसि तवचरणं न पढसि न कुणसि देसि नो दाणं । ता इत्थियं न सक्कसि जं देवो इक्क अरिहंतो ॥४॥

सं चाह--जिनं विना नान्यस्य नमस्कारो मया कार्यः । स मुद्रिकासंस्थं जिनं नमन् स्वस्वामिनं सिंहोदरं नाऽनमत । तस्योपरि कुपितः सिंहोदरः ससैन्यो दशपुरं वेष्टयित्वा स्थितः । रामलक्ष्मणाभ्यां साधर्मिकभक्त्या युक्तं विधाय बद्धः सिंहोदरः वज्रकर्णेन सह मैत्रीं प्रापितः । वज्रकर्णं स्तुवन्ति स्म । यथा--

अहो ! सात्त्विकमूर्धन्यो वज्रकर्णो महीपतिः । सर्वनाशेऽपि योऽन्यस्मै ननाम न जिनं विना ॥ ५ ॥

वज्रकर्णकथा रामायणोक्ता वाच्या ॥ इति जिनाचोर्षदशः ३७॥

क्षमा, तथा केवलिनोऽपि वक्तु न क्षमा । यदुक्तम्—

आयुष्क यदि सागरोपममित व्याधिव्यथावर्जित पाण्डित्य च समस्तवस्तुविषय प्रावीण्यलब्धारपदम् ।
जिह्वा कोटिमिता च पाटवयुता स्यान्मे धरित्रीतले नो शक्रोमि तथापि वर्णितुमल तीर्थशपूजाफलम्॥१॥
श्रेष्ठिनोक्तम्—तर्हि पुष्पस्यैकस्यार्पय । तत्फलमर्पयितुमसमर्थ । तत्पत्रस्यार्पय । तत्राप्यसमर्थ । तर्हि गच्छ स्वरथाने ।
अमोघा वासरे विद्युत् अमोघ देवदर्शनमित्युक्त्वा तव गृहे चतुष्कोणेषु रत्नभूतस्वर्णकलसान् स्थापयन्न-
स्मित्युक्त्वा तिरोभूत । पुत्राणा पुण्यफल दर्शयित्वा, धर्मो स्थिरीकृत्य कुटुम्बम्, तद्धनेन यावज्जीव सुखी भो-
गी जातः त्रिजिनार्चापरायण ॥ इति जिनार्चोपदेश ३६॥

ससारात्मनोधिबेडा शिवपुरपदवी दुर्गादारिद्र्यभृद्भङ्गे दम्भोलिभूता सुरनरविभ्रवासासिकल्पदुक्लपा ।

दु खानेरम्युधारा सकलसुखकरी रूपसौभाग्यभर्त्री पूजा तीर्थश्वराणा भवतु भवभूता सर्वकल्याणकर्त्री ॥१॥
श्रीजिनेन्द्रपूजा भुक्तिमुक्तिदा सर्वदा सेव्या । इह परलोके सुखमिच्छता येन च जिना न पूजित

स दु खी स्यात् । यतः—

अद्वैतकुलिशः प्रचण्डपवनो मेघस्य यद् यत्तरोः पशुर्यत्करिणो हरिवितनुते तत्कर्माणां सज्जपः ॥ ३ ॥
जपकोटिपुण्यसमानं निरक्षरं ध्यानम् । यतः—

प्रणिहन्ति क्षणार्धेन साम्यमालम्ब्य कर्म तत् । यत्र हन्यान्नरस्तीव्रतपसा जन्मकोटिभिः ॥ ३ ॥

ध्यानकोटिसमो लयश्चेतसो मोहमानमदभायाण्डहकार्यचिन्तनवर्जनादिना एकप्रसंस्थापनं लयः । परं सर्वत्र भाव एव विलोक्यते । यतः—

मन्त्रे देवे गुरौ तीर्थे दैवज्ञे स्वप्नभेषजे । यादृशी भावना यस्य सिद्धिर्भवति तादृशी ॥ ४ ॥

दृष्टान्तो यथा—कुसुमपुरे धनसारश्रेष्ठी त्रिकालजिनार्चादिपुण्यप्रवणः परिवसति स्म । तेन स्वन्यायार्जितधनेन जिनप्रासादः कारितः । सुतानां न रोचते स्म । अभाष्यवशाद् निर्द्वन्द्वो जातः । पुत्राः कथयन्ति स्म—पुण्यं कृतं तेन धनं गतम् । तथापि स्तोकं स्तोकं करोत्येव । एकदा गुरुभिः पृष्टम्—अस्ति सुखम् ? तेनोक्तम्—संतोषसुखमस्ति । परं धर्मापञ्चाजनाऽस्ति जन्मध्ये । गुरुभिः पार्श्वमन्त्रो मन्त्राधिराजाभिधः समर्पितः । तेन स्वप्रासादे स्वमूलनायकविस्वाध्रे शतपत्रपुष्पमालापूर्वापूर्वं जप्तः । संतुष्टः श्रीधरणेन्द्रः । प्रोक्तम्—मार्गयाऽर्भाष्टम् । तेनोक्तम्—यावत्पुष्पमालापूर्जया पुण्यमर्जितं तावन्मात्रं क्षुद्रं समर्पय । धरणेन्द्रेणोक्तम्—तावत्पुण्यानुरूपं फलं चतुःषष्टिसुरेन्द्रा अपि दातुं न

उपसर्गाः क्षय यान्ति छिद्यन्ते विघ्नवह्यः । मनः प्रसन्नतामेति पूज्यमाने जिनेश्वरे ॥ १ ॥

जिने पूज्यमाने देवमानवदानवोद्भवा उपद्रवा, क्षय गच्छन्ति । यथा-पूर्वभवकुहूद्वैपायनासुरेण द्वारिकाभङ्ग-
श्रिकीर्षितोऽपि पौराक्रियमाणस्थानस्थानजिनपूजान्नाऽऽच्चाभ्लाऽमारिभ्रवर्त्तनादिपुण्यैर्द्वादशवर्षावधि नाऽजनि,
लोकाना पुण्यशिक्षिणीभवनात्तदनु समभूत् । श्रीशान्तिजिने गर्भरथे आचिराराशीस्तानवाऱिच्छटाभिर्भरकोप-
द्रवशान्तिर्जाता । साप्रतकालेऽपि विधिनाऽष्टोत्तरशतस्त्रेण भूतप्रेतशाकिनीग्रन्थिविकारा क्षय यान्ति । तथा
विघ्नवह्यो लाभान्तरायचौरघाटीलुण्टाककटकभीतिप्रभृतय प्रदीपादिपुण्यात् क्षय गच्छन्ति । तथा चपल मनः
शुभध्यानेनाऽऽधिदैर्भनस्योच्चाटायभावेन सुप्रसन्न भवति ॥ इति जिनाचार्योपदेश ३५ ॥

पूजाकोटिसम स्तोत्र स्तोत्रकोटिसमो जप । जपकोटिसम ध्यान ध्यानकोटिसमो लय ॥ १ ॥

कोटिवारजिनपूजाभिर्यत्पुण्य तत्स्तोत्रेण जिनगुणवर्णनस्तवस्तुरासभासर्गतिगानादिना स्यात् । तथा
स्तवनकोटिसमानो जिननामनमस्कारस्मरणादिरूपो जपः ।

यद्दङ्को द्रपदो यदुष्णकिरणो ध्यानतस्य यच्छीतगुः पद्माना च हिम वनस्य च दशाकर्ष, पतङ्गस्य च ।

दृष्टान्तो यथा--दिल्ल्यां सा० साजणरिंहो द्विसंध्यं कालवेलाप्रतिक्रमणं विना न भुङ्क्ते रम । एकदा पीरोजपात-
साहिना बन्दी कृतः, ततरतेन तत्रस्थेनाऽऽरक्षकाणां पञ्चाशत्हाटकान् दत्त्वा ५० प्रतिक्रमणानि कृतानि । भाग्यात्तु-
ष्टसुरत्राणेन परिधाप्य मुक्तः, वादित्रादिप्रवेशोत्सवं गृहं प्राप्तः । ततो भीतारक्षकैर्बर्धापनभिषेण ५० हाटकाः
प्राभृतीकृताः । तदा पञ्चाशत्सहस्रानिष्कानपि शुष्मन्मार्गितानर्पयित्वा मयाऽऽमूल्यं प्रतिक्रमणं कर्तव्यमेवे-
त्युक्त्वा बहुमानदानपूर्वं पश्चादर्पिताः । पर्यतिथिषु पोषधो ग्राह्यः । यथा--सागरचन्द्रो कामो चन्द्र० ॥७॥ धन्ना
सल्लाहिणज्जा० ॥८॥ सामाहयपोसह० ॥९॥

पञ्चमः--श्लोकाद्धैन प्रवक्ष्यामि यदुक्तं ग्रन्थकोटिभिः । परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम् ॥ १० ॥
क्षेत्रं रक्षति चञ्चा सौधं लोलत्पटी कणान् रक्षा । दन्तात्तदुणं प्राणान्तरेण किं निरुपकारेण ? ॥ ११ ॥

तीर्थङ्करैर्विंशं सांवत्सरिकदानेनाऽनुष्ठणं क्रियते । मुनिसुव्रतस्वामी प्रतिष्ठानपुरादेकरात्रौ विहृत्य पष्ठियो-
जनीं भृशुकच्छेऽश्वप्रतिबोधरक्षार्थमागतः । श्रीमहावीरेण चम्पातो विहृत्य क्षुत्तद्भूत्रनिरोधकष्टोपसर्गसहनात्
मार्गं मुक्तिप्राप्त्यारोधकानां १५शतसाधूनां मरणमुपेक्ष्य वीतभयपत्तने चरमराजर्षिः श्रीउदायनो दीक्षितः ।
केवलाप्या तारितः ॥ इति जिनार्चोपदेशः ३४ ॥

पूआ पञ्चक्ववाण पडिक्कमण पोसहो पक्खयरो । पञ्च पयारा जस्स उ न पयारो तस्स ससारे ॥ १ ॥
य. पञ्च पकारानाराधयति तस्य ससारे प्रचारो न स्यात् । तत्र पूजा त्रिसन्ध्य कार्या ।

दृष्टान्त—ज्ञात्वा श्रीजैनधर्मस्य प्रभाव तु प्रभावती । सम श्रीउदयनेन त्रिसन्ध्य देवमार्घ्यत् ॥ २ ॥

पञ्चक्ववाण कपर्दिवत्कार्यम् । यतः—

य पूर्व तन्तुवाय सुकृतकृतत्वैर्दूरितः पूरितोऽथै प्रत्याख्यानप्रभावादमरमृगादशाभातिथेय प्रपेदे ।

सेवाहेवाकशाली प्रथमजिनपद्मभोजयोस्तीर्थरक्षादक्ष. श्रीयक्षराज. स भनतु भनता विभ्रमदीं कपर्दी ॥३॥

पडिक्कमणमपि दिनलमपापाऽपह स्यात् । यदुक्तम्—

का च्चिवराण पवरा कि दुल्लह मरुअदेसमज्झमि । किं पवणाओ चवल दिवसकय किं हरइ पान ? ॥४॥ पडि-क्क मण ।

आरभस्स निवारण सुहमणोविचीइ ज कारण अक्खारीण निरोहण दिणनिसापाण्चिच्चससोहण ।

कम्मण सुसुमूरण तवसिरीभडारसपूरण त धत्ता भवनासण अणुदिण सेवति आवस्सय ॥ ५ ॥

तदपि पदसम्पदाद्यत्रहितहृदयेन मौनमुद्रया कार्यम् । यत —

पडिलेहपूअभोअणविआरभूमीपडिक्कमणकाले । मग्गे गच्छंतेण मुणिणा मोण निहियव्व ॥ ६ ॥

जालान्तरगते सूर्ये यत्सूक्ष्मं दृश्यते रजः । तस्य त्रिशत्तमो भागः परमाणुः स उच्यते ॥ ३ ॥

जीर्णोद्कारे त्वष्टगुणं पुण्यम् । यतः-

नूतनार्हद्वरावासविधाने यत्फलं भवेत् । तस्मादष्टगुणं पुण्यं जीर्णोद्कारे विवेकिनाम् ॥ ४ ॥

दृष्टान्ताः ३६सहस्रप्रासादकारकश्रीसंप्रति-१४४प्रासादकारकश्रीकुमारपाल-पञ्चसहस्रप्रासादकारकश्रीवस्तुपाल-श्रीशत्रुञ्जयशुभुक्च्छोद्धारकारकम्०उदयनाङ्गजवाहददे-८४प्रासादकारकम्०पेथड-शांक्षण-रैवतोद्धारपरसज्जन-दण्डनायकादीनां स्वयं वाच्याः । तथा जिनबिम्बकारकाणां दुर्योन्यादिकं न स्यात् ।

यतः-जिनार्चाकारकाणां न कुजन्म कुगतिर्न च । न दारिद्र्यं न दौर्भाग्यं न चान्यदपि कुत्सितम् ॥५॥

दृष्टान्ताः--कयाजिणपडिमुद्दारा पंडवा जत्थ वीसकोडिजुआ । सुत्तिनिलयम्मि पत्ता तं सत्तुंजयमहातिथं ॥६॥

तथा श्रे० जावड-सपादकोटिबिम्बकारकश्रीसंप्रति--सपादलक्षार्चापरश्रीवस्तुपाल--७२चतुर्विंशतिपट्टकारक-मुंजिगपुरीयसं० स्रुटादीनां वाच्याः । तथा जिनपूजां जिनधर्मं यः करोति तस्य नरसुखं चक्रवर्तिवास्तुदेव-तीर्थकृत्पदवीप्रमुखम्, इन्द्राऽहमेन्द्रादिपदवीप्रमुखसौख्यानि हस्तगतान्येव भवन्ति ॥

इति जिनार्चोपदेशः ३३ ॥

चिन्तयित्वेति सा मुक्तकाष्ठभारा त्वरातुरा । सिन्दुवारादिपुष्पाणि ल्यात्वाऽगाञ्जिनमर्षितुम् ॥ ११ ॥
 नेत्रहीनतया शङ्कोः, स्वलिताह्रिर्विषय सा । महर्द्धिदिवि देवोऽभूत् पूजाध्यानप्रभावतः ॥ १२ ॥
 ज्ञानेनावधिना ज्ञात्वा स्वस्य देवत्वकारणम् । जिनार्थाध्यानमप्यागात् वीरं नन्तुमय सुर ॥ १३ ॥
 अत्राऽन्तरे समायासीजितारि पृथिवीपतिः । प्रभु नत्वोपदेशान्तेऽपृच्छद्विनयवामन ॥ १४ ॥
 हेतुना केन देवोऽयमतीव द्युतिमान् विशो ! । स्वाम्युवाच त्वया दृष्टा या मृता स्थविरा वहिः ॥ १५ ॥
 तज्जीवोऽयमभूद्देवोऽस्मत्पूजाध्यानयोगतः । यथाऽल्पेनापि कालेन क्षीणकर्मेव सेत्स्यति ॥ १६ ॥
 इति जिनार्चोपदेशः ३२ ॥

जिनभवन जिनविभ्व जिनपूजा, जिनमत च यः कुर्यात् ॥ तस्य नरामरशिवसुखफलानि करपण्डवस्थानि ॥१॥
 जिनभवन य कारयति स स्वर्गभाक् स्यात् ।

यतः—काष्ठादीना जिनावासे यावन्त, परमाणवः । तावन्ति वर्षलक्षाणि तत्कर्ता स्वर्गभाग् भवेत् ॥ २ ॥
 परमाणुस्वरूपम् । यथा—

जिनप्रणीतधर्मारोधनसावधानैर्मानुषं जन्म सफलीकार्यम् । यदुक्तम्--

जिनेन्द्रपूजा गुरुपर्युपासितः सत्त्वानुकम्पा शुभपात्रदानम् ।

गुणानुरागः श्रुतिरागमस्य नृजन्मवृक्षस्य फलान्यमूर्ति ॥ २ ॥

तत्र जिनपूजा-विपुलमञ्जुलमङ्गलकारणं दुरितसंततितापनिवारणम् ।

जनितविश्वमनोरथपूरणं कुरुत भव्यजनाः ! जिनपूजनम् ॥ ३ ॥

जिनेन्द्रपूजनध्यानमपि स्वर्गापवर्गदम् । स्थविराया इव भवेद् भव्यानां भावयोगतः ॥ ४ ॥

तथाहि-श्रीकाकन्धामभूत्पुर्यां जितारिखनीश्वरः । दरिद्रोपट्टता तत्र स्थविरैका वराकिका ॥ ५ ॥

अन्यदा समवासाधीत् श्रीवीरो जिननायकः । राजा प्रजायुतो ननुं ययौ सर्वार्द्धिर्वर्द्धितः ॥ ६ ॥

तस्मिन्नवसरे वृद्धा गृहीत्या काष्ठभाकम् । वलमाना जिनं दृष्टवती राजादिपूजितम् ॥ ७ ॥

हर्षप्रकर्षतश्चित्ते चिन्तयामास विस्मिता । अयमेव देवो विश्वे सुराऽसुरनमस्कृतः ॥ ८ ॥

मया प्राच्यभवे नाऽयं पूजितो जगदीश्वरः । तेनाहं दुःखसंभारमगनाऽभवमिह ध्रुवम् ॥ ९ ॥

पूजयाम्यधुना पूज्यं पूज्यैरपि निरन्तरम् । येनागामिभवो मे स्यात् सौख्याऽभ्युदयसुन्दरः ॥ १० ॥

शैल्य नाम गुणस्तत्रैव भवत स्वाभाविकी स्वच्छता

कि द्रूम ? शुचिता व्रजन्यशुचय सङ्गेन यस्याऽपरे ।

किञ्चात परमस्ति ते स्तुतिपद ल जीवित देहिना

ल चेन्नीचपथेन गच्छसि पय । कस्त्वा निरोद्धु क्षम. ? ॥ १३ ॥

इत्यादितद्द्वारपट्टलिखितवृत्तै, प्रतिबोधित, परस्त्रीसहोदरव्रतमग्रहीद् यावज्जीवम्, तदभिलषापोत्थपात-

काऽऽलोचनतत्प्रायश्चित्तप्रासादकारणपूर्वमिति, आमवपपमद्विप्रवन्धो गुरुभक्तौ ॥ तथा-

सो हेमसरिगुरुणा सुवयणपण्डिवोहिथो कुमारपालो । जेणेगससयमारणकज्जे पज्जालिओ गजो ॥१४॥

तो जाउ कुमारनिवो सुणिऊण जिणागम परमसद्धो । मकोडरक्खणरय नियजघा कत्तिआ जेण ॥१५॥

श्रहिमाचार्यकुमारनृपप्रवन्धो वाच्य. । तथा जिनशासनभासन नाट्यनादित्रसद्धार्यात्रागुरुप्रवेशो-

त्सवै, कार्यम् ॥ इति जिनाचोपदेश ३१ ॥

✽ॐ३✽

जिनविस्वार्चन सेवा गुरुणा प्राणिना दया । शमो दान तप शीलमेप धर्मो जिनोदित ॥ १ ॥

(२०८)

लोहविवज्जिअ सिंहरहिय नीरंजण निद्रेह । जीवह रक्खणकारणं गुरुदीवो नव एह ॥७॥
 नरथगइगमणपडिहत्थए कए तह पएस्सिणा रण्णा । अमरविमाणं पत्तं तं आयरियप्पभावेण ॥ ८ ॥
 केशिंगणधरअदेशिनूपकथानकम् ।

अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानाञ्जनशलाकया । चक्षुस्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ ९ ॥

तथा गोपगिरौ, आमनूपो गीतगानार्थाऽऽगतमातङ्गीरूपमोहितो तत्संसर्गात्सुकेन नगराद्दहिर्नव्यकारिता-
 वासे गच्छन्--

स्वाधीनेऽपि कलत्रे नीचः परदारलभपटो भवति । संपूर्णेऽपि तटाके काकः कुम्भोदकं पिबति ॥ १० ॥
 भारपट्वप्यभट्टिसूरिलिखितसुभाषितं दृष्ट्वा शङ्कितः । तदुपरि--

जन्मस्थानं न खलु विमलं वर्णनीयो न वर्णो दूरे शोभा वपुषि निहिता पङ्कशङ्कं करोति ।
 यद्यप्येवं सकलसुरभिद्रव्यगन्धापहारी नो जानीमः परिलमगुणः कस्तु कस्तूरिकायाः ? ॥ ११ ॥
 बालादपि हितं ग्राह्यमभेध्यादपि काञ्चनम् । नीचादप्युत्तमां विद्यां स्वीरत्नं दुष्कुलादपि ॥ १२ ॥
 वृत्तद्वयं लिखित्वा पश्चाद्दलितः पुनरपि तत्संगोत्सुकस्तत्र गच्छन् सूरिभिः--

वरपूजया जिनाना धर्मश्रवणेन सुगुरुसेवनया । शासनभासनयोगैः सृजन्ति सफल निज जन्म ॥ १ ॥
जिनपूजाऽभावे राज्याद्यपि निष्कलम् । यत —

किं राज्येन धनेन धान्यानिचयैर्देहस्य सद्भूषणैः पाण्डित्येन भुजावलेन महता वाचा पटुत्वेन च ।
जात्याऽप्युत्तमया कुलेन शुचिना शुभैर्गुणानां गणैः, येऽर्हन्वैत्यपवित्रविभ्यकरणे तत्पूजने वाऽक्षमा, ? ॥२॥
जिनार्चैकाग्रमनसा विधेया । यत —

क्रोधमानविनिर्मुक्तो रागद्वेषविवर्जितः । एकाग्रमनसो भूत्वा जिनेन्द्रमभिपूजयेत् ॥ ३ ॥
तथा धर्मश्रवण महालाभाय । यत. —

सुच्चा जाणइ कल्लाण सुच्चा जाणइ पावणा । उभयपि जाणइ सुच्चा ज्ञ सेय त समापरै ॥ ४ ॥
धर्मं श्रुतोऽपि दृष्टोऽपि कृतो वा कारितोऽपि वा । अनुभोदितो राजेन्द्र ! पुनस्त्याससम कुलम् ॥ ५ ॥
धर्मश्रवणमपि सुगुरुसेवया स्यात् । यत —

विना गुरुभ्यो गुणनीरधिभ्यो जानाति धर्मं न विचक्षणोऽपि ।
यदाऽर्थसार्धं गुरुलोचनोऽपि वीप विना पश्यति नान्धकारे ॥ ६ ॥

दृष्टान्तो यथा--गजपुरे श्रीधरो वणिक् साधुपार्श्वे जिनार्चाफलमश्रुणोत् ।

यथा—इह लोए दुरिआइं दूरे गच्छंति हुंति रिद्धीओ । विप्पुरइ वरा किची जिणपूआए पहावेण ॥ ७ ॥

परलोए देवासुरिंदत्तं चक्कवदिरिद्धी अ । मोक्खोवि धुवं पावइ जिणपूआए रओ जीवो ॥ ८ ॥

इत्युपदेशं श्रुत्वा कारयित्वा जिनप्रतिमां त्रिसन्ध्यं पूजयामास । एकदा धूपोत्क्षेपपरो मया निष्ठिते धूपे
नेतः स्थानाद्गन्तव्यमित्यभिग्रहमग्रहीत् । तावता सर्पः समागात् । दृष्टाहिं दृष्ट्वाऽपि निश्चलस्तरथौ । रोपात्सर्पो
यावता दृशति शामनदेवतया तावताऽहिर्दूरमुच्छाल्य क्षिप्तः; लक्ष्मीवृद्धिकरं रत्नं समर्प्य तिरोभूता । रत्नावुभा-
वात्कोटीध्वजः समभूत् । एकदा कामरूपक्षे पूजिते सर्वेऽप्राप्तिरिति लोकवचः श्रुत्वा लोभाद् यक्षमर्चयामास ।
एवं लोकोक्तितश्चण्डिगणेशं चाप्यपूजयत् । अन्यदा गृहसर्वस्वं चौरघाट्या मुपितम् । आजीविकाऽपि दुःखे-
नाभूत् । उपवासत्रयेण कुलदेवी समाराधिता । प्रत्यक्षा सा कथयति स्म--गणेशाद्यास्तव लक्ष्मीं दास्यन्ति, ये त्वया
मासुपेक्ष्य भक्त्या; पूजिताः; सन्ति तेऽप्याराधिताः । अस्माभिः किमपि न चलतीत्युक्त्वा गता । ततः शासनदेवी
आराधिता । तथा जिनाचारविषये यावज्जीवं दृढीकृतः । तुष्टया रत्नकोटी अनेकशः प्रदत्ता । ततस्त्रिसन्ध्यं
जिनार्चा कुर्वन् श्रीधरः स्वर्गभाक् समभूत् ॥ इति जिनाचारोपदेशः ३० ॥

अपिच-

मौलि स्व च जिनेश्वरस्य नमनात् कर्णौ गुणाऽऽकर्णनाद् नेत्रे रूपनिरूपणेन रसना स्तोत्रक्रमोपक्रमे ।
पाणी पूजनकर्मकर्मठतया चैत्याऽऽर्गमेन क्रमौ चित्त सस्मरणाद् करोति विमल कश्चिद्विपश्चिन्नर ॥ २ ॥
जिनपूजाऽभावे तु निष्कल सर्वम् । यत् -

धैस्त्वं नाथ ! न वन्दितो न च जिन सपूजित पूजनै सद्भक्त्या न च सरस्तुतस्तन गुणग्रामोऽभिराम सदा ।
न ध्यात. परमेश्वर. शिवगात सुध्यानयोगैर्नहि तैर्नून विकल्पीकृतो निजभवोऽरण्ये यथा मालती ॥ ३ ॥
पूजा नैव कृता जिनस्य कमलै किञ्चलकगन्धोत्कटैर्दान नैव चतुर्विध मुनिजने दत्त मया भक्तित ।
तप्त नैव तप. सुचारु चरित रत्नत्रयाराधकम्, हा। कष्ट जननी मया प्रसन्ने दु खेन सयोजिता ॥ ४ ॥
धन्यस्तु स एव यस्य धन निजपूजाया लगति । यत् -

ज्वलनजलचौरचारणनृपखलदायादवन्दिकोद्वृत्तम् । धन्योऽसौ यस्य धन जिनपूजाया मुदा लग्नम् ॥५॥
जैनेन्द्रार्चनेत्रमविभ्रमहिमायात्राऽभिषेकादिषु ब्रह्माऽऽसेवनतत्परेषु यतिषु ज्येष्ठार्थगुर्नादिषु ।
श्रीसङ्घे च यदाविधि प्रतिदिन यद् द्रव्यमेति व्यय नृणा सौख्यकर तदेव वहते क्लेशाय श्रेय पुन ॥ ६ ॥

पुरुषाणां गौरवं मातुलः करोति; स्त्रीणां गौरवं भागिनेयश्च । स जारः स्त्रीरूपेण पङ्क्तिप्रान्ते उपविष्टः । पङ्क्त्यां परि-
 वेपयन् यदा तदग्रे समायाति तदैवं कथयति स्म--साण्टिकामध्ये त्वमासीः ? स कथयति स्म--नाहं नाहम् । भागि-
 नेयो लोकान् पर्यवसापयति स्म । एषा कथयति स्म--नाहमेतद् ग्रहीष्यामीतिकथनेन मोदकादिषु एवमेव निर्बालितम् ।
 करस्वपरिवेषणे पङ्क्तेस्तस्यापि न परिवेषितम् । तथा तत्स्वरूपं ज्ञात्वा द्वादशमोदका अदीयन्त । कञ्चुक-
 कक्षादिमध्ये गोपितास्ते । ततः सर्वाः रित्रयो यावत्स्वगृहं प्रति गच्छन्ति स्म तावता भागिनेयेनोक्तम्--मम मातु-
 लस्य मण्डपवद्धापनं कुर्वन्तु । सर्वाः रित्रयः कुर्वन्ति स्म, यदा तस्य स्त्रीरूपधारिणो वारकः समागतः, तदा बद्धहस्त
 इव स वर्द्धीपयति स्म । स वदति स्म । बद्धाभ्यां हस्ताभ्यां कस्माद्बद्धीपयसीति कथयित्वा बलात्कारेण तद्वाह
 प्रसारितौ । तदा मोदकाः पेतुः । तदनु मातुलान्याः स्वरूपं सर्वं स्फुटमजनि लोकानां, मातुलस्य च । मातुलं
 प्रतिबोध्य देवः स्वस्थानं प्रासः । श्रेष्ठी दीक्षां ल्यात्वा तपस्तपत्या च स्वकार्यमसाधयत् ॥ इति जिनाचौपदेशः २९ ॥

श्रीमज्जिनेन्द्रपद्मपङ्कजपूजनेन ज्ञानक्रियाकलितसद्गुरुसेवनेन ।

स्वाध्यायसंयमतपोविनयादिना च कस्याऽपि पुण्यपुरुषस्य दिनानि यान्ति ॥ १ ॥

गम्यते ? । एताः साण्डिका यदि कर्तता भविष्यन्ति तदा गृहे गरयते । तत्कथनात्तेन सर्वाः कर्तता । भारो
 बद्ध । त लात्र्या यावता गृह प्रति समागच्छत , तावन्मातुलान्याऽऽत्सकया तज्जेमनाय पुनर्विशेषभोजनसा-
 मग्री विहिता । भोजनाय यावज्जारमुपदेशयति तावत्तौ गृहद्वारे प्रासौ । तथा जार पशुकृत्वा गोपित ।
 तदुपरि तृणानि क्षिप्तानि । भाग्निनेयेन साण्डिकाभाररतदुपरि क्षिप्त । तथा तयो खानादि कारितम् । मातुलो
 यावता भोजनायोपविशति, तावता भाग्निनेयेन देवपूजादिविषये कुतोऽलसस्त्वमित्युक्तम् ? आजीनिकादौष्येण
 सर्वं विस्मृतमित्युत्तर मातुलेन दत्तम् । भाग्निनेयेन जिनार्चा विना भोजनकरणनियमोऽद्यापि । ततो भोजनायो-
 पविष्टौ । यदा सा नीरस परिवेषयति स्म, तदा नन्दापुत्रेणोक्तम्-ल्पनश्रिय परिवेषय; कुरदात्यौ च । तथा सर्वं परिवे-
 षितम् । भोजनादनु मातुल । चतुष्पदे गम्यते । मातुलो वक्ति स्म- साण्डिकाभ्य कणान् लास्यामि । भाग्निनेयस्तु
 मुशालमादाय मध्यस्थितजारा साण्डिका कुट्टयित्वा कणान् पातयामास । मातुलान्या उक्तम्-त्वया कणा प्राह्या
 इति । तदनु तौ बहिर्निर्गतौ । त निष्कास्य शरीरे शखचूर्णादि दत्त्वा तद्गृह प्रेषित । प्रतिदिनलक्ष्मीप्रवर्द्धनत्पूजा-
 माहात्म्यदर्शनाद् जिनपूजाया निधानप्राप्त्या तेन श्रेष्ठी दृढीकृत , सपत्न्याऽऽत्मजनिदाह कारितो महोत्सवेन ।
 मण्डपनिवृत्तिदिवसे सर्वस्वजनवर्गो ग्रामलोकश्च भोजनाय निमन्त्रितो मातुलान्या जारोऽपि च । भोजनापसरे

यदुक्तम्--जिणपूश्रणेण पुज्जो होइ सुगन्धो सुगन्धधूवेण । दीवेण द्वित्तिमन्तो अकखइओ अकखणुहिं तु ॥२॥
 हवणेण निम्मलत्तं इंदत्तं लहइ शुइपयाणेण । गणहरतित्थयरत्तं जिणस्स वयपगारणे कुणइ ॥ ३ ॥

तथा त्रैलोक्यशोभाकारिणी कीर्तिः स्यात् । दृष्टान्तो यथा--वाराणस्यां देपालाभिर्धो व्यग्रहारी लक्ष्म्याश्च-
 ञ्चलत्वं विचिन्त्य जिनभवनविभ्वेत्यादिषु सप्तक्षेत्रेषु स्वलक्ष्मीं व्ययति स्म । स्वकारितप्रासादे पूजानुत्तादि प्रत्यहं
 करोति, कारयति स्म च । क्रमेण क्षीणविभवोऽभूत् । पुरातनमहत्त्वेन द्रव्यव्ययो महान् भवति स्म । तेन प्रत्यन्तप्राप्ते
 गतः । तत्र कृपिकर्मादिना कष्टेन निर्वाहं करोति स्म; निर्धनत्वेन स्वप्रासादे पूजादिकं किमपि न कारयति स्म ।
 प्रतिमाऽधिष्ठाय कर्देवेनाऽचिन्ति । पूजादि कुतो न भवति ? । अवाधिज्ञानेन श्रेष्ठिनः स्वरूपमवगतम् । तत्प्रतिबो-
 धनोपकारकरणार्थं दूरदेशान्तरस्थभागिनेयरूपं कृत्वा तद्गृहं गतः । मातुलान्या जोत्कारः कृतः । पृष्टम्-मातुलः
 कास्ति ? । तयोक्तम्--क्षेत्रे । तन्मिलनाय यावदागच्छति तावता तथा शीताशनायोपवेशितः । युगन्धरीषु-
 ष्टिक्रादि यावत् परिवेषयति तावता तेनोक्तम्--एतत् शिक्यकस्थपूपिकाचूर्णं परिवेषय । एवमुक्ते तथा
 तत्परिवेषितम् । पुनः कथयति स्म--अत्रस्थं करम्बं परिवेषय । सोऽपि परिवेषितः । तदनु मातुलमिलनाय क्षेत्रं
 गतः । मातुलस्य प्रणामः । आजीविकास्वरूपं पृष्टम् । तेन सर्वमुक्तम् । मध्याह्ने मातुलस्योक्तम्--भोजनाय गृहे

होइ चउर्योवाससस ज फल चिन्तिण मणसाधि । छट्ठोवासफल पुण उट्ठिमत्तरस सपडइ ॥ ४ ॥
 गमणारम्भे सपडइ अट्ठमभत्तम्मि ज फल भणिअ । गमणे पुण दसमकय होइ फल तरस नियमेण ॥ ५ ॥
 वच्चतरस य जायइ पुरिससस दुवालसम्मि तवकम्भे । पक्खोववासफल पुण मज्झपण्णे टिओ ल्हइ ॥ ६ ॥
 दिट्ठे जिणदभवणे वरिसोवाससस ज फल होइ । वरिससओनासफल जिणभणपयाहिणे ल्हइ ॥ ७ ॥
 वरिससहस्सोवासम्मि ज फल त जिणददिट्ठम्मि । जिणवन्दण कुणान्तो अणन्तपुत्र जिओ ल्हइ ॥ ८ ॥
 तथा लक्ष्मी विस्तारयति, नीरोगता मरकाद्युपद्रववर्जा तनोति, वैराग्य निष्पादयति, प्रीति
 भूपालादिसत्कारमान्यता चट्ठपकर्पा पल्लवयति, यश प्रसूते । कि बहुना ? स्वर्ग मोक्ष च ददाति ।

॥ इत्यर्चोपदेश २८ ॥

—१३—

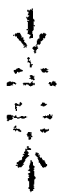
यान्ति दृष्टुरितानि दूरत कुर्वते सपदि सपद पदम् ।

भूपयन्ति भुवनानि कीर्तय. पूजया विहितया जगद्गुरो. ॥ १ ॥

जिनपूजयाऽष्टोत्तरशतस्रात्ररूपया दुरितानि दूरे गच्छन्ति, तीर्थकरादिसपदस्त स्थानक कुर्वन्ति ।

(३००)

येनना श्रीषार्धनाश्रमतिमां निम्नारं नित्योक्तयानि सः । नत्पुण्यानुभावेन नष्टः कृष्टः । यावज्जीवं जिनभक्तिं प्रति-
 पारय शिवं गतः । यथा जिनवन्दनेन चाडित्तभातिः, तथा श्रीणां परिपूर्णाता । किं बहुना ? साक्षात्कल्पद्रुम
 एव जिनः ॥ इति जिनात्तोपदेशः २७ ॥

पापं लुभयति दुर्गतिं श्लथयति व्यापादयत्यापदं पुण्यं संविबुते श्रियं वितनुते पुष्पाति नीरोगताम् ।

येनान्यं विदधति पत्न्यवयानि प्रीतिं प्रनृने यशः स्वर्गं यच्छति निर्गुतिं च रचयत्यर्चाडर्हतां निर्मितता ॥ १ ॥

श्रीजिनार्चा भावविक्रिता सती अनादिकालानन्तभवोपाजितपापं त्योपयति । यदि जिनेन्द्रकथा श्रुता
 त्याल्लाना सर्वपापता तदिह पूजा कृता क्लिश्यते ? । यतः—

च्चिरसंचिअपावपणानर्णाइ भन्नसन्नहन्नमहर्णापि । चउत्थीराजिणंद्रविणिगायकहाए वोळंतु मे दिअहा ॥२॥

पापाऽन्तोवेदुर्गतिरपि न श्यातः तथाऽऽपदं कष्टपरन्परं वधयन्थाऽकालमरणादिकं विनाशयति; तथा
 पुण्यप्रारम्भारं सच्चिबुते कर्त्तव्यानि । यदुत्तम—

जिणवेदणं कुणंतां हणइ नगे द्दुक्कमसत्तंघायं । पावइ पुसं विउलं जह तहमेअं निसामेह ॥ ३ ॥

मुक्तिपद प्राप्ता । तथा ससारसागरतरी, श्रेय कल्पवृक्षमञ्जरी, धर्मनरेश्वरनगरी, आपदछ्छीधूमरी, जयमाङ्गलिककारिणी जिनपूजा कार्या ॥ इति जिनार्चोपदेश ३६ ॥

दर्शनाद् दुरितध्वसी वन्दनाद्वाञ्छितप्रद । पूजनात् पूरक श्रिणा जिन साक्षात्सुरदृम ॥ १ ॥
श्रीजिनप्रतिमापूजावन्दनदर्शनेनाऽपि सर्वकृषिहत्याऽऽदिपातकानि भाववशाद्विलय व्रजन्ति । यत —

दुरित दूरतो याति साधुवाद प्रवर्तते । दारिद्र्यमुद्रा विद्मति सम्यग् दृष्टे जिनेश्वरे ॥ २ ॥

दृष्टान्तो यथा-अर्बुदाचलाधिपतिना परमारपालहणेन रीरीप्रतिमा गालिता । तत्पित्तलेनाऽचलेनाऽचलेश्वर-
शाण्ड, कारित । तत्पातकेन गालितकुष्ठी जात । गोत्रिभी राज्य गृहीतम्, मरणभीत्या देशान्तरे निर्गतो भ्रमन्
शालधवलाचार्याणा मिलित । जिनार्चिगालनपातक प्रोक्तम् । गुरुभि प्रतिबोधो दत्त । पश्चात्तापाद् गुरुपादे
लगित्वा स्थित । हे भगवन् । पातकक्षयोपाय कथय प्रसद्य सद्यो दीने मयि । गुरुभिरक्तम्-राजन् । प्रासादप्रतिमा-
दिपुण्य कुरु कुरु । तदनु तेन स्वनाम्ना प्रह्लादनपुर निवेशितम् । तत्र स्वकारितपोडशस्वर्णकपिशिर्पिकरम्ये पाल्हुण-
विहारे श्रीपार्श्वनाथस्य प्रतिमा कारिता श्रीचन्द्रप्रभादिप्रासादाश्च । त्रिसन्ध्य पूजा करोति स्म । गवाक्षरथ साह्याद-

श्रीजिनार्चि नेत्रानन्दकारिणि कृता कारिता दृष्टाऽनुमोदिताऽपि बोधिलाभाप्य भवति । दृष्टान्तो यथा-जयन्ती-
 नगर्यां नरसिंहो राजाऽपुत्रो राज्यं पालयति स्म । तत्रैव कमलश्रेष्ठी; तत्पुत्रः सुन्दरकुमारो रूपलावण्यसौभाग्यवि-
 नयादिगुणरमणियो राज्ञः प्राणेभ्योऽप्यत्यन्तबह्वभः पुत्रत्वेन स्थापितः । स्वाऽर्द्धासने सर्वदाऽपि राजा तं कुमा-
 रसुपवेशयति स्म । एकदा तास्मिन्नगरे श्रीपालश्रेष्ठी कोटीध्वजः षट्त्रिंशत्क्रयाणकादिबहुवरस्तुक्तः समागतः ।
 रत्नमौक्तिकप्रवालभूतस्वर्णमयरथालोपरि दिव्यमहर्घ्यसुरभिसहस्रदलविकसितकमलं मुक्त्वा राज्ञो मिलितः । तत्प-
 रिमलेन सभा हतहृदया जाता । राज्ञा कमलं करे गृहीत्वा मनसि चिन्तितम्-सुगन्धकमलं भुधैव स्वर्गान्धाधुचि-
 शरीरसङ्केनापवित्रीकरोमि । ततोऽत्यन्तबह्वभसुन्दरकुमाराय समर्पितम् । तेनापि गृहं गच्छता जिनप्रासादं
 दृष्ट्वा चिन्तितम्-एवंविधं कमलं यदि जिनपूजायै समोति तदा किं विलोक्यते ? । ततः पूर्वपूजितजिनप्रातिमास-
 स्तकोपरि मुकुटस्थाने चटापितं हर्षेण । तेनाऽतीव शोभा जिनप्रतिमायाः समजनि । तद्वसरं व्यवहारिपुत्रिकाच-
 तुष्टयं देवन्तर्यर्थागतम् । जिनपूजामत्यन्तरमणीयां चित्वाह्लादकारिणां दृष्ट्वा कमलचटापकसुन्दरपुण्यमन्वमोदयत् ।
 ततः कुमारेण तत्कन्याचतुष्टयं परिणीतम् । तत्पुण्येन पञ्चापि देवलोके महर्दिकाः सुरा जाताः, ततश्च्युताः प्रौढ-
 व्यवहारिसुताः संजाताः; तथैवैकदा जिनपूजां दृष्ट्वा जातिस्मृतिमवाप्य साधुधर्ममवाप्य केवलज्ञानमुपादर्ध

कर्मग्रन्थिशिलोच्चयस्य दलने दम्भोलिधारसमा कल्याणैकनिकेतन निगदितां पूजा जिनाना परा ॥१॥
श्रीजिनपूजावेद्या ससारसागरोत्तरे, तथा मोक्षपदप्रासादारोहणे सोपानपङ्क्तिः ।

यदुक्तम्—पूआइ भावसुद्धी भावविसुद्धीइ सुकथसपत्ती । सुकणुण होइ सुगई सुगईइ परपरा सुक्खो ॥२॥
तथा स्वर्गनगरस्य प्राध्वरो मार्गः, दुर्गातिपुराणि नरकावासास्तेषु प्रवेशनिषेधेर्गाला, तथा दुष्क-
र्मपर्वतभेदे वज्रसमाना, यतो भोगान्तरायलाभान्तरायकर्मणा क्षयो जिनपूजया स्यात् ॥

यत --तव नियमेण य सुक्खो दाणेण य हृति उत्तमा भोगा । देवच्छणेण रज्ज अणसणमरणेण इंदत्त ॥३॥
तथा माङ्गलिकाना निकेतन निवासस्थानम् । यदुक्तम्—

उवसमइ दुरिअनगा हरइ दुह कुणइ सयलसुक्खवाइ । चित्तार्इय वि फल साहइ पूआ जिणदाण ॥ ४ ॥

॥ इति जिनाचौपदेश २५ ॥

नेत्रानन्दकरी भयोदधितरी श्रेयस्तरोर्मङ्गरी श्रीमन्मर्महानरेन्द्रनगरी व्यापहताधूमरी ।

हर्षोत्कर्षशुभप्रभावलहरी भावद्विपा जिल्वरी पूजा श्रीजिनपुङ्गवस्य विहिता श्रेयस्नरी देहिनाम् ॥१॥

को भावः ?; पुरन्दरः स्यात् ।

यदुक्तम्—चित्रं जगत्त्रयीभर्तुः संलम्भा कुसुमाऽऽवली । स्वर्गापवर्गसंप्राप्तिकलं भव्येषु यच्छति ॥ २ ॥
दृष्टान्तो यथा--महाराष्ट्रे महाराष्ट्रे श्रामे हल्दूरनामनि । अशोको मालिकोऽभ्यर्च्य नवपुष्पाज्जिनं ततः ॥३॥
नवलक्ष्या नवकोट्या द्रमणां स्वर्परन्नयोः । प्रत्येकमीश्वरो ग्रामनवलक्षेश्वरततः ॥ ४ ॥
नृपो नवनिधिस्वामी दीक्षित्वा पार्श्वसन्निधौ । अबुत्तरसुरो जज्ञे राज्यं प्राप स सेत्स्यति ॥ ५ ॥

पूर्वं नवाङ्गं नवभिः प्रसूनैः पूजा कृताऽशोककमालिकेन ।

ततो नवस्तेषु भवेषु लक्ष्मीं नवां नवां प्राप शिवर्द्धिमन्ते ॥ ६ ॥ अपि च--

अस्सोगो नाम माली नवकुसुमजिणारोहणं फलेणं पत्त्रेयं पावित्र्यं धणकणगमणी लक्ष्मकोटी नवाश्रो ।
रम्भा गामाण लक्ष्वा नव नव निहिणो संजमं पासपासे पालित्वाऽणुत्तरम्मी गय तयणु तओ सिद्धही सो विदेहे ॥७॥
एवमन्येऽपि जिनवन्दनस्तवनध्यानफलदृष्टान्ताः स्वयं यथाश्रुता वाच्याः ॥ इति जिनाचौपदेशः२४ ॥

नौरिषा भववारिधौ शिवपद्मप्रासादनिःश्रेणिका मार्गः स्वर्गपुरस्य दुर्गतिपुरद्वारप्रवेशाऽर्णाला ।

फल पूजाविधातुं स्यात् सौभाग्य जनमान्यता । ऐश्वर्य रूपमारोग्य स्वर्गमोक्षसुखान्यपि ॥ १ ॥

श्रीजिनपूजाकारकस्य सौभाग्यराज्यऋद्धिस्वर्गमोक्षसौख्यानि भवन्ति । यदुक्तम्—

स्वीरेण जो अभिसेअ करइ जिणदस्स भत्तिराएण । सो स्वीरधवलविमले रमइ विमाणे सुचिरकाल ॥ २ ॥
दहिकुम्भेहि जिणद जो सिचइ सो अ सुरविमाणेसु । उप्पज्जइ लच्छिधरो देवो दिव्णेण स्त्वेण ॥ ३ ॥
इत्तो घयाभिसेअ जो कुणइ जिणेसरस्स पययमणो । सो होइ सुरहिदेहो सुरपंवरो सुरणिमाणेसु ॥ ४ ॥
कच्चणमोत्तियविद्धुमरयणाभरणेहि भावसजुत्तो । जो पूअए जिणद सो पावइ सासय ठाण ॥ ५ ॥

यथा श्रीवस्तुपालमन्त्रिणा स्वकारितसपादलक्षश्रीजिनचिन्ताना श्रीशत्रुजयजिनचिन्ताना च सुवर्णरत्नमया-
ऽऽभरणानि कारितानि ॥ इति जिनार्चोपदेश २३ ॥

यः पुण्यैर्जिनमर्चति स्मितसुरखीलौचनैः, सोऽर्च्यते यस्त वन्दत एकशस्त्रिजगता सोऽहर्निश वन्द्यते ।

यस्त रतौति परत्र वृत्रदमनस्तोमेन स रतूयते यस्त ध्यायति क्लृप्तकर्मनिधन स ध्यायते योगिभि ॥ १ ॥

यश्चमपकादिसुरभिपुण्यै श्रीजिन पूजयति स विकसितप्रेमपरवशदेनाङ्गानयनारविन्दैः सर्वाङ्ग पूजयते,

तथा यद्यन्तः सारपठनवाचनलेखनाद्युपक्रमः सर्वज्ञोक्तसिद्धान्ते । तथा यद् यतीनां चारित्रपात्राणां वन्दनं वसहीसयणासणभक्तपाणेत्यादिदानपर्युपासनं तदपि जीवितफलम् ।

यदुक्तम्--भवणं जिणस्स न कयं न य वंसं नेअ पूइआ साह् । दुद्धरवयं न धरियं जम्मो परिहारिओ तेहिं ॥११॥
इति जिनाचोपदेशः २१ ॥

एकैव हि जिनपूजा दुर्गतिगमनं दृणां निवारयति । प्रापयति श्रियमखिलात्मा मुक्तेर्भक्तितो विहिता ॥१॥
अपरपुण्यापेक्षं विनाऽप्येकैव जिनाचोर्दुर्गतिं नरकादिकां निषेधयति, श्रियं तीर्थकरादिपदवीं प्रापयति ।
यतः—इक्कावि सा समत्था जिणभत्ती दुग्गइं निवारेउं । दुलहाइं लहावेउं आसिद्धिपरंपरसुहाइं ॥ २ ॥

अत एव सर्वपुण्यकरणीयमुख्यतया निःसङ्गैरपि यतिभिः सदुपदेशदानादिना भव्यजीवेश्यः कार्यते ।
यदुक्तम्—पूजा प्रभावनाहेतुः कार्यते संयतैरपि । दिव्यैः पुणैः सुराऽऽनीतैः शीवज्जस्वामिना यथा ॥ ३ ॥
प्रसिद्धा कथा ॥ इति जिनाचोपदेशः २२ ॥

यद्भक्ति. सर्वज्ञे यद्यत्नस्तत्प्रणीतसिद्धान्ते । यद्बन्धना यतीना फलमेतज्जीवितव्यस्य ॥ १ ॥
 भगवता एतज्जीवितव्यस्य फल ग्राह्यम् । यद्भक्ति शीर्वितरणे सा स्वल्पाऽपि भावविशेषेण विहिता महा-
 लाभाय भवति । न लब्धा बहुतराऽप्यभावकृता ।

यदुक्तम्—विकल्पेन पुनर्देवार्चनं दानं करोति य. । स स्व हारयते पुण्यमत्रोदाहरणे शृणु ॥ २ ॥

तथाहि वणिजौ क्वापि पुरे मण्डयतामुभौ । नन्दको भद्रकाल्यश्च नैकद्व्येनाऽऽपणद्वयम् ॥ ३ ॥

भद्रक प्रातरुत्थाय नित्यं याति निजापणे । नन्दको देवपूजार्थं पुनर्याति जिनालये ॥ ४ ॥

भद्रकश्चिन्तयत्येवमहो । धन्योऽत्र नन्दक. । त्यक्तान्यकृत्यो य प्रातर्जिनेन्द्रं नित्यमर्चति ॥५॥

अहं तु निर्द्धनं पापी धनोपार्जनलालसः । अत्रागत्य मुखं प्रेक्षे पामराणां दिनोदये ॥ ६ ॥

धिग् धिग् मे जीवितं गोत्रमिति ध्यानजलेन स । मलं क्षालयति स्वयि पुण्यबीजं च सिञ्चति ॥७॥

चिन्तयन्नन्दकस्त्वेवं मम देवार्चनक्षणे । भद्रको नित्यसज्जोऽयं धनं बहुर्जायिष्यति ॥ ८ ॥

अभिन्नहृत्हीतोऽहं किं करोम्यधुना पुनः । देवार्चायां फलं दूरे सद्यो हानिर्धनस्य तु ॥ ९ ॥

कुविकर्पैरिभैरेषं कृतं हारितवान्निजम् । एकतानमनोभिस्तत्कार्यं देवार्चनं बुधैः ॥ १० ॥

जिनपूजनं जनानां जनयत्येकमपि संपदो विपुलाः । जलमिव जलद्विमुक्तं काले शस्यश्रियो ह्यखिलाः ॥१॥
 अपरपुण्यकरणीयिकरणाभावेऽपि जिनपूजगारुध्यायकं पुण्यं कृतं राज्यवृद्धिभोगादिसंपदो विपुलाः
 पुण्यानुबन्धिपुण्यत्वेन चटत्रकर्षाः संपादयति; इव यथा; भेषमुक्तं जलं काले अवसरे आर्द्राघादिनक्षत्रेषु
 अखिला वनरपतिश्रियो निष्पादयति । दृष्टान्तो यथा--एवमिह गिरी पुलिन्दः, पुलिन्दी वसति स्म । तत्र मुनि-
 रागतस्तयोरग्रे जिनपूजाफलं प्रोक्तम् । लघुकर्मत्वात्पुलिन्द्या रुचितम् । प्रतिपन्नम् । ततो वनदेवकुले श्रीआदिनाथं
 वनवृक्षपत्रपुष्पैः पुलिन्दी पूजयति स्म । वाणिर्देवोऽयं नात्मपूजाहं इति पुलिन्दो वारं वारं निषेधयति स्म । परं सा न
 तिष्ठति स्म । कियता कालेन सा मृत्वा नृपसुता जाता । क्रमेण यौवनं प्राप्ता । गवाक्षरथाऽधस्तादागतं तमेव कार्बटिकं
 दृष्ट्वा जातिरमृतिमती । भिद्यन्माकार्योक्तं--मासुपलक्षयसि ? । तेनोक्तम्--त्वां को नोपलक्षयति । तयोक्तम् । तथा न ।
 पूर्वभवे तव पत्नी अहमासम् । परं त्वया सदुक्तं न कृतम् ।
 यतः—अडविहिं पत्त नईद जल तोइ न वृद्धा हत्थ । अज्जावि तेह कवाडीयह ! दीसंइ तेअ अवत्थ ॥२॥
 इत्युक्त्वा सोऽपि जिनपूजायां दृढीकृतः । सा राज्यसुखं प्रतिपाल्य स्वर्जगाम ॥ इति जिनाचार्योपदेशः २०॥

एवमेकप्रचेतसा त्रिकालदेवपूजापक्रम. कार्य ॥ इति जिनाचोपदेश. १८ ॥

स्वर्गस्तस्य गृहाङ्गण सहचरी साभ्राज्यलक्ष्मी शुभा सौभाग्यादिगुणावलिर्विलसति स्वैर वपुर्भ्रमन्ति ।
ससार सुतर शिव करतलनोडे लुठलञ्जसा य श्रद्धाभरभाजन जिनपते. पूजा विधत्ते जन. ॥ १ ॥

य श्रद्धावासनावासिताऽऽत्सा जिनपूजा तनोति तस्य स्वर्गसौख्य गृहाङ्गणवत् सुगमम्, तथा राज्यलक्ष्मी-
र्वैशवर्त्तिनी स्यात् । यथा देवपालगोपालेन गोवृन्द चारयता नदीपतिततटीमध्ये जिनप्रतिमा दृष्टा, वन-
मध्ये कुटीरक कुत्वा स्थापिता, पूजा विना न भोक्ष्ये इत्यभिग्रह लात्वा सर्वदा पूजयति स्म । एकदा नद्या पूर समा-
यात्, ससादिनीस्थितम् । ससोपवासी जाता । अष्टमदिने पूजा कुत्वा भोजन कृतवात् । शासनदेवता
दुष्टा वर वृणु । तन्नगरराज्य मार्गितम् । तद्वत्तम् । साहङ्कारसामन्ता देवतया चित्रामसैन्यमधिष्ठाय वहुं वरा-
वर्त्तिन कृता । यावज्जीव राज्य प्रतिपाल्य स्वर्ग गत, सौभाग्यादिगुणश्रेणितस्य देहगेहे स्नेह्यया विल-
सति, ससारः सुतर स्यात्, मोक्षसौख्यमपि करतले लुठति, इति जिनपूजाफल ज्ञात्वा तद्विषये उद्यमः
कार्य. ॥ इति जिनाचोपदेश. १९ ॥

जिनस्य पूजनं हन्ति प्रातः पापं निशाभवम् । आजन्मविहितं मध्ये सप्तजन्मकृतं निशि ॥ १ ॥

प्रातः परमेश्वरपूजा रात्रिलज्जनापापहा भवति; कुलाचारव्यवहारेण जिनवन्दनपूजनादिसमाचरणात् । मध्याह्ने तु भोजनादिकं त्यक्त्वा महाभावकृता मध्याह्नपूजा आजन्मकृतपापहा स्यात् । संध्यायां तु गृहव्यापारचिन्तां कुत्वा निश्चिन्तः शुभमध्यानमारूढो जिनं पूजयति । सा पूजा सप्तजन्मकृतपापहा । यतः कालवेलाकृता पूजा महालाभाय भवति । यतः—

जलाहारौषधस्वापविद्योत्सर्गकृतिक्रियाः । सत्फलाः स्वस्वकाले स्युरेवं पूजा जिनेश्वरे ॥ २ ॥

सा चैकाग्रमनसा कार्या, पेशडदेसङ्घाधिपतिवत् । यथा--पेशडदेवस्त्रिकालं देवपूजां करोति स्म । एकदा देवपूजाऽवसरे जयसिंहनुपेण पञ्चषवारमन्यान्यपार्श्वार्दाकारितोऽपि यदा नागतस्तदा नरेन्द्र एव सदनमागत्य दूरतः पेशडं पशुडम्बरदेवपूजापरं वीक्ष्य पश्चाद्देशासीनं नानाप्रसूनार्पिकं जनमुत्थाप्य प्रच्छन्नमुपविश्य च स्वयं पुष्पाणि पाणिपद्मैरर्पयितुं लग्नः; परं कुसुमार्पणविधिमजानन्नन्यान्यर्पयत्; तदा पेशडः पश्चाद्दालोकयन्नृपं दृष्ट्वा यावदभ्युत्तिष्ठति तावत्करे धृत्वा नृपस्तमुपवेश्य देवपूजैकाग्रतारं जितचेता उवाच--यादि मदयि गृहे महदपि कार्यं स्यात् तदा त्वया पूजाक्षणे नागन्तव्यम्; इत्युक्त्वा स्वस्थानं प्रासः ।

वाङ्मोपाङ्गः स्यात् । यथा-दम्बयन्त्या पूर्वेभ्यो वीरमतीनामन्या २४ जिजाना रत्नतिलकानि कारितानि । तत्पुण्यानुभावेन तिलकालङ्कृतललाटाऽहर्निश कान्तिनिर्णाशिततम प्रचारा त्रिखण्डाधिपतिनलनेरन्द्रपट्टराज्ञी दम्बयन्ती बभूव ॥ पुष्पपूजया तीर्थकरपदवीं लभते, यतस्तीर्थकरा. पूर्वपूर्वातीर्थकृत्पूजा कृत्वाैव पूज्यत्व लभन्ते । यदुक्तम्—

अरिहन्तसिद्धपवयणगुरुरेवदुस्तुष्टु तवस्सीसु । वञ्चलया इमेसि अभिक्त्वनाणोवभोगे अ ॥ २ ॥

इत्यादि २० स्थानकाराधनपुण्येनैव ॥ तथा गन्धपूजया सुगन्धतनु कमलकर्पूरकरिकावत् कायपरिमलः स्यात् । दीपपूजया केवलज्ञानावाप्तिः । यत —

धूप दहति पापानि दीपो मृत्युविनाशन । नैवेद्यैर्विपुल राज्य प्रदक्षिणा शिवप्रदा ॥ ३ ॥

रत्नदौकनाच्चनवर्त्तिपदवीं प्राप्नोति, किं बहुना ? मोक्षपदप्राप्तिरपि स्यात् । यत —

वीतराग स्मरत् योगी वीतरागत्वमश्नुते । ईलिका भ्रमरीभीता ध्यायन्ती, भ्रमरी यथा ॥ ४ ॥

॥ इति जिजाचोपदेशः १७ ॥

तद्गगननुपेण राजपाटिकानिर्गतेन दृष्टः; नीतः परिपालितः, दीक्षां गृह्यता राज्ये रथापितः । कालेन राजर्षि-
 ज्ञानीभूय तद्बोधनायागात्तत्र पुरे; सत्योको राजा वन्दनाय गतः; सा मातङ्ग्यपि वन्दितुमागता, राजानं वीक्ष्य
 प्ररुता; राज्ञोऽपि तदर्शने मातृस्नेहः; ऋषिणा सर्वो वृत्तान्त उक्तः; ततः पूर्वभवपृच्छा; मुनिराह--कापि पुरे श्रीमान्
 व्यवहारी पूजां कुर्वन् पद्मासनोपरि पतितैः कैश्चित्पुर्षैर्जिनार्चां चक्रे; अनालोचिततत्कर्मणा मातङ्गकुले जन्म;
 देवपूजाप्रभावान्च राज्यं, पूर्वभवस्मृतिः, कालेन दीक्षा; स्वर्गं मोक्षं च प्राप्स्यसि । उच्छिष्टपुष्पपूजाकथां श्रुत्वा
 शुचिपुष्पार्चनविधौ चिन्त्यम् ॥ इति जिनार्चापदेशः १६ ॥

वस्त्रैर्वस्त्रविभूतयः शुचितरालङ्कारतोऽलङ्कृतिः; पुष्पैः पूज्यपदं सुगन्धतनुता गन्धैर्जिने पूजिते ।

दीपैर्ज्ञानमनावृतं निरुपमा भोगाश्च रत्नादिभिः सन्त्येतानि किमद्भुतं शिवपदप्राप्तिस्ततो देहिनाम् ? ॥१॥

वस्त्रैश्चन्द्रोदयाङ्गलक्षणपरिधापनिकाध्वजपताकादिपूजातः प्रतिष्ठानिकाङ्घ्र्यकक्षमरतलीपुडतापनेर्षसिर्ब-
 तीपुरोदस्तपीठगजवडिबोरीयावडिचीरसानबापधनप्रतलक्षीरोदकसाउलापट्टकूलकमलवनांवीडीप्रमुखवस्त्रशृङ्गारः
 स्यात् । तथा स्वर्णचक्षुःश्रीवत्सहारकपोलबीजपूरपालठीछत्रमुकुटतिलकाद्याभरणप्रदानत आभरणालङ्कृतस-

गर्दीनि कार्याणि, न तु विषमाणि शरीरविकृत्याकारकारणानि ॥ इति जिनाचार्यपदेश १५॥

ससारपारग वीतराग मुक्तिसुखप्रदम् । चम्पकादिकसद्यस्ककुसुमै, पूजयेद् बुध ॥ १ ॥

तद्विनाऽऽनीतसुगन्धचम्पकशतपत्रकेतकादिककुसुमै, श्रीवीतराग पूजयेत्, न त्वालमालनिष्ठीपत्रादिभि-
रपवित्रपुष्पैरपि । यत्-॥

हरतालप्रखलित क्षितौ निपतित लम्न कचित्पादयोर्यन्मूर्द्धाङ्गगत धृत कुवसनैर्नाभिरधो यद् धृतम् ।

रपृष्ट दुष्टजनैर्धनैरभिहत यद् दूषित कीटकैस्त्याज्य तत्कुसुम दल फलमथो भक्तौजनप्रीतये ॥ २ ॥

न शुक्कै, पूजयेद् देव कुसुमैर्न महीगतै, । न विशीर्णदलै, रपृष्टैर्नाशुभैर्नाविकाशिभि ॥ ३ ॥

पूतिगन्धान्यगन्धानि अमलगन्धानि वर्जयेत् । कीटकोशापविद्धानि शीर्णपर्युषितानि च ॥ ४ ॥

इत्याद्यपवित्रपुष्पैर्द्यौं जिन पूजयति तस्य फलमपि तथाविधमेव । यथा-

पूजा कुर्वन्नङ्गजनैर्धराया पतितै, पुन । य. करोत्यर्चन पुष्पैश्चिच्छट सो हि जायते ॥ ५ ॥

यथा कामरूपचने मातङ्गकुले सदन्त, सुतो जातस्त तथा वीक्ष्य पिता नष्टो मात्रा भत्या वहिरस्यक्त ।

इंका चोरी साकरी जा खोलडइ न माइ । बीजी चोरी जु करइ तु चारण चोर न थाइ ॥ ८ ॥

मन्त्रिणा पातकमिथ्यादुष्कृतं दत्त्वा तत्स्वरूपं पृष्ट्वा परिधाप्य मुक्तः ॥ स्नानादिशुद्ध्या कायशुद्धिः

कार्या । यदुक्तम्—

वत्थेण बंधीऊणं आसं अहवा जहा समाहीए । वज्जेयवंं तु तथा देहंसि विकंडूयणमाइ ॥ ९ ॥

कायकंडूयणं वज्जे तथा खेलविगंवणं । शुइशुत्तभणणं चेव पूअंतो जगबंधुणो ॥ १० ॥

वरत्रशुद्धिर्यथा—

न कुर्यात् सहितं वखं देवकर्मणि भूमिप । । न दग्धं न तु वै छिन्नं परस्य तु न धारयेत् ॥ ११ ॥

कटिस्पृष्टं तु यद्वखं पुरीषं येन कारितम् । मूत्रं च मैथुनं चापि तद्वखं परिवर्जयेत् ॥ १२ ॥

खण्डितं सहितं छिन्नं रक्तं रौद्रैः कुवर्णकैः । दानं पूजा तपो होमसंध्यादि निष्फलं भवेत् ॥ १३ ॥

एकवखो न भुञ्जीत न कुर्याद्देवताऽर्चनम् (पुरुषमाश्रित्य) । न कञ्चुकं विना कार्या देवार्चा स्त्रीजनेन तु ॥ १४ ॥

पृथिवीशुद्धिः मलश्लेष्माद्यशुचिसंगतिरहिता कार्या । पूजोपकरणानि कलशभाजनलोडकादीनि

गृहकार्ये न व्यापारणीयानि । स्थितिशुद्धिः चतुरशीत्याशातनापरिहारेणैव स्थेयम् ; चैत्यवन्दनासनकायोत्स-

जिणहाकस्य निष्कोश खड्ग समर्पित । तदा सेल्लहस्तशत्रुशार्थ्येन मत्सरिणोक्तम्—

खड्ग तस्स समप्पिइ जस खड्गइ अभ्यास । जिणहा इक्क समप्पिइ तुल वेल्लउ कप्पास ॥ ४ ॥

जिणहेनोक्तम्—

असिधरधणुधरकुतधरसत्तिधरा य वड्ढअ । सत्तुसल जे रणिस्सू जणणि तु विरल पत्तय ॥ ५ ॥

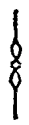
तुप्पेन भीमेन शक्ति पृथा । तदाह—

देवदीपोत्सवे प्राप्ते प्रवृत्ते दन्तिना मदे । एकच्छत्र करिप्यामि तत्र राज्य महीतले ॥ ६ ॥

राज्ञा धवलक्कपुर दत्तम् । जिणहाकस्तत्र तिष्ठन् चौरधाटीलुण्टाकनामरहित निष्कण्टक राज्य करोति स्म । कलिकुण्डश्रीपार्श्वप्रासादादिधजिनविहारा कारिता । त्रिकाल जिनार्चा मौनमुद्रया करोति स्म, एकदा सुराष्ट्रागते-
नैकेन चारणेन जिणहाऽऽज्ञापरीक्षार्थं राजकरभो गृहीत, तदा तज्जनैर्वह्नु नीतो जिणहाऽऽव्यासे । मध्याह्ने मन्त्री जिनार्चामेकाग्रमनसा कुर्वन्नरित स्म । तै. प्रोक्तम्—स्वामिन् । करभर्चौर एष. । मन्त्रिणाऽहुलीसन्नया शीर्षेच्छेद-
नमादिष्टम्, तैर्नावगतम्, पुनर्मन्त्रिणा पुष्पवृन्त लूनम्, तदा चारणेन भयभीतेनाभाणि—

इक जिणहा नइ जिणवरह न मिलइ तारो तार । जेहि अमारण पूजीइ ते किम मारणहार ? ॥ ७ ॥

दोअइ जो जलभरिअं कलसं भस्तीइ वीअरागाणं । सो पावइ परमपयं सुपसत्यं भावसुद्धीए ॥ १ ॥
 वरवारिभरिअवडगे पुरओ दोअंति जे जिणंदस्स । ते निम्मलनाणधरा धरंति सुगईसु अप्पाणं ॥ २ ॥
 पवित्रमधुरमिष्टसुगन्धनिर्मलशीतलकर्पूरैलोरिलवङ्गवासितजलभृतकलसान् ये दौकयन्ति ते नि-
 र्मलज्ञाननीरपूरितहृदयटा भवन्ति ॥ इति जलदौकनोपदेशः १४ ॥

अष्टप्रकारपूजाफलदृष्टान्ताः पूजाऽष्टकाद्वाच्याः ॥

मनोवाक्कायवस्त्रोर्वापूजोपकरणस्थितौ । शुद्धिः सप्तविधा कार्या श्रीजिनेन्द्रार्चनक्षणे ॥ १ ॥

भाग्यवता जिनार्चाऽवसरे शुद्धिर्विधेया । यथा—मनःशुद्धिः गृहाद्वयापारस्त्रीव्यानपरिहारेण भवति ।

यतः—गडुं कलेवर चेईअहरि मनमिबहे विणु दिडि । बिहुं लाहां एक्क नहीं सूनी हुई ससड्ढि ॥२॥

सावधवचनपरिहारमौनमुद्रया वचनशुद्धिः । यतः—

पडिलेहपूअभोअणाविआरभूमीपडिक्कमणकाले । मग्गे गच्छंतेण सुणिणा मोणं विहेयव्वं ॥ ३ ॥

सावधकार्यसाधिका हस्तअसंज्ञाऽपि जिणहादपण्डनायकवन्न कार्या । यथा—श्रीभीमनृपेण चौरनिग्रहाय

दोअइ बहुभत्तिजुओ नेवज्ज जो जिणदचदाण । भुजइ सो वरभोए देवासुरमणुअनाहाण ॥ १ ॥

पक्कान्नानि बह्वनि दुरथधवला मण्डा अखण्डोज्ज्वला शालिदील्लिरुपात्तपीतिमगुणा नासानिपेय घृतम् ।
शाकानि प्रचुराणि पित्तशमितारम्भा, करम्भा दाधि खिग्घ वारि लवङ्गसङ्गसुभग देवाग्रतो दौक्यते ॥२॥

इत्यादिप्रकाररसवतीभिर्नवैषपूजा यः करोति स विपुलभुक्ति भोजनादिसामग्रीमगान्नाति । यद्दुक्तम्—
अत्युष्ण शालिभोज्य वरतरतुवरीसूपमायोज्यमाज्य साक शार्कै, सुपर्कैः कतिभिरभिसर्तैर्माणोधूममध्यम् ।

भव्य गव्य सवोल नवसरल्लसत्येयसीप्रेमदत्त भुङ्क्ते स्थाले विशाले प्रतिदिवसमसौ यस्य पार्श्व, प्रसन्नः ॥३॥

॥ इति नैवेद्यपूजोपदेश १२॥

वरतरपवरफलाइ दोअइ जो जिणवरस्स भत्तीए । जम्मत्तेरे धि सहला जायति मणोरहा तस्स ॥ १ ॥

नालिकेरपूगीफलादिकलानि यो जिनाग्रतो दौक्यति तस्य मर्नोरथा सफला भवन्ति । यतः—
दीवालीपव्यादिणे दीवि काऊण वट्टमाणग्गे । जो दोइ वरसफले वरस सफल भने तस्स ॥ २ ॥

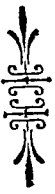
अत. पूगीफलदौकनाभिग्रहेणैव स्वादिम व्यापारणियम् ॥ इति फलपूजोपदेश. १३॥

चलणकमलो, संसारवासविरत्नाचिन्तो, अहिर्निचिञ्जण जैट्टपुत्तं मणिरहकुमारं रज्जे, निक्खवंतो महया विभुइए
केवलिसमीवे परिपालिञ्जण सांमण्णं, समुत्पण्णो विजयविमाणे सुरवरो, तओ तुओ परमपयभाई भविससइ ।

इयं तेजसारकथा पञ्चशतीग्रन्थप्रमाणाऽस्ति, प्राकृतमनोरमाचरित्रे स्वयं वाच्या ।

तथा-दीपं विधाय देवानामग्रतः पुनरेव न । गृहकार्यं च कर्तव्यं तिर्यगूर्लर्पा भवेन्नरः ॥ ६ ॥

इन्द्रपुरेऽजितसेनो नृपः, देवसेनः श्रेष्ठीः तद्गृहे धनसेनोऽष्टिकगोहादेकोऽष्टिका नित्यमेति स्म, धनिकेन
कुट्टनपूर्वं वारिताऽपि न तिष्ठति स्म । ततः श्रेष्ठिना मूल्येनाग्राहिः कालेनेष्टा जाताः एकदा धर्मयो-
पाचार्याः समागताः; तेषां समीपे श्रेष्ठिनाऽप्युच्छि । एषा मद्गृहं विना कुतोऽन्यत्र न तिष्ठति ? । सूरिणोक्तम्-
एषा पूर्वभवे तव माता जिनाग्रे दीपं विधाय तदीपेन स्वगोहकुलान्यकार्षीत् ; धूपाङ्गारेण तुल्यकः संयुक्षितः;
तत्कर्मणाऽनालोचितेनोष्ट्री जाताः; पूर्वभवरनेहाद् गोहं न मुञ्चति ॥ तेन हेतुना देवनिर्माल्यमपि स्वल्पमेव ग्राह्यं
नाधिकम् ; भोगाद्याशया देवशीखण्डतिलकं न कार्यम् ; देवजलेन हस्तपादादि न प्रक्षाल्यम् ; देवद्रव्यं व्यर्जनेन
न ग्राह्यम् ॥ इति प्रदीपपूजोपदेशः ११ ॥

विमला बुद्धी देहो अक्खाणि अ हुति वीयरागाण । दीवयाविहिदाणफल रयणाणि बहुप्पयाराणि ॥ ३ ॥
जो जिणवरस्स पुरओ देइ पईव पराइ भचीए । एमेव तस्स डञ्जइ पापपयगो न सदेहो ॥ ३ ॥
जिणविंवाण पुरओ दीव दितरस्स पवरसद्धाए । देहस्स होइ दिची रयणाणि बहुप्पयाराणि ॥ ४ ॥
इहलोइअपरलोइअसुहाणि सव्याणि तस्स सुलहाणि । परपारगेयपुरओ दिण्णो भचीइ वरदीवो ॥ ५ ॥

प्रदीपपूजादृष्टान्तो यथा —

मणियारपुरे नयरे आइच्चदेवउले सयभू नाम देवच्चओ अत्थि, अन्नयाए पओयणवसेण धच्चियधराओ गहियतेल्लो पविट्ठो जिणहर, दिट्ठा य दीवियसमुज्जोइयगम्भहरतरे परमपुत्फेहि पूइया वरवत्थाहरणाविभूसिआ पसतसुत्तिणो सव्यणुणो पडिमा, चितिय च तए दिण्णा मए वह्ण देवयाणा पुरओ दीवया, पर न तहासोहति जहा इमस्स देवयाविसेसस्स, पूअणिज्जो पुण्णत्थिआण पुण एस कोचि परसुत्तमचि मण्णमाणेण विसुद्धसद्धाए दिण्णो जिणपुरओ दीवओ, ठिओ किचि काल तरथेव रोमच्चियसरीरो, एयानसरे वद्ध तए भोगेसार मणुआऊअ, पोसिय तमि चैव जिणहरे निच्चदीवयप्पयाणेण, अहाऊक्खएण मरिऊण तएपुण्णाणुभावेण वीयसोगनयरे महिदसारनिवपुत्तो तेयसारो जाओ । चउरज्जाहिवई राया देवयासेविज्जमाण-

चारित्रकल्पनारूपं कुर्वन्तः प्राणिनोऽखण्डितसौख्यानि प्राप्नुवन्ति । यतः-

अक्षतैरञ्ज्वलं स्थालं भृतं येन जिनाग्रतः । श्रेयोभिस्तादृशैरेव तैरात्मा परिपूरितः ॥ २ ॥

अपि च-किं वचमः शुचिभाविनां सुकृतिनां यत् तत्पुरोलोठिभि-^{वै}हैरपि तन्दुलैर्व्यसुभिरप्येवंफलान्यापिरे ।
सर्वत्रापि हि शालिनाम महतां भालेषु वासोऽक्षतरख्यातिश्च क्षतसंभवेऽपि बहु किं सर्वोत्सवश्लाघ्यता ॥ ३ ॥
जह जिणपुरओ चुक्खक्खएहिं पुञ्जत्तयं कुणन्तेहिं । कीरमिहुणेण पत्तं अक्खण्डियं सासयं सुक्खवं ॥ ४ ॥
एषा कथा पार्द्वच्चरित्राद्वाच्या ॥ इति अक्षतपूजोपदेशः ९ ॥

मयणाभिचन्दणागुरुकपूरसुअन्धगन्धधूवेहिं । पूअइ जो जिणचन्दं पूइज्जइ सो सुरिन्देहिं ॥ १ ॥

कर्पूरादिधूपैरुर्द्धुगामिभिरर्चकानामूर्द्ध्वगतिः सूच्यते परलोके; इहलोके तूच्चैस्तरभोगसामग्री सकललो-
कपूज्यता च ॥ इति धूपपूजोपदेशः १० ॥

जो देइ दीवयं जिणवरस भवणमि परमभत्तीए । सो निम्मलबुद्धिधरो रणइ नरो सुरविषाणेसु ॥ १ ॥

रेवन्तप्रतिमा हया पशुरया लक्षाणि त्रैकादश प्रख्याता पदिका समिपरसिका लक्षास्तथाऽष्टादश ॥५॥
इत्यादि श्रीकुमारपालप्रबन्धाद् ज्ञेयम् ॥ इति पुष्पपूजोपदेश. ७ ॥

अग गन्धसुअन्ध वन्न रूव सुह च सोहग । पावइ परमपियपि हु पुरिसो जिणगन्धपूआए ॥ १ ॥
सुरभिवनसारमिश्रकेसरचन्दनवासै पूजाकारिणा नराणा कर्पूरपालीवत् शरीरपरिल कर्पूरसुगन्ध-
श्वास. स्यात् । श्रीखण्डमलयगिरियचन्दनै कनककीलिकाकलितान्तरालैस्तेपामङ्गेषु ऊमडि क्रियते । सुगन्ध-
राजभोगकल्मशास्त्रिसुगन्धनासापेयघृतादिभोजन, केतकीयकाधखदिरवर्डीएलात्यन्नमिश्रतान्मूल, शतपत्र-
चम्पकदलप्रसूनमालाप्रकरभरितशय्या, पद्मिनीस्त्रीपाणिग्रहणादिभोगसामग्री स्यात्, प्रान्ते मोक्षसौख्यमपि
गुणधरकुमारवत् ॥ इति गन्धपूजोपदेश. ८ ॥

अक्खण्डपुडिअच्चुक्खवववएहि पुञ्जत्तय जिणदस्स । पुरओ नरा कुणन्ता पावन्ति अखण्डियसुहाइ ॥ १ ॥
आत्मीयभोजनतो विशेषशालिगोधूमादिधान्यै कोटिलक्षप्रमाणैर्जिनाग्रत. पुञ्जत्रय ज्ञानदर्शन-

अथाष्टप्रकारपूजाफलोपदेशान्नष्टौ कथयति । यथा--

पृथइ जो जिणचंदं तिन्नवि संश्यासु पवरकुसुमेहिं । सो पावइ सुरसुक्खं कमेण सुक्खं सया सुक्खं ॥१॥
इक्केणवि कुसुमेणं भत्तीइ वीअरायपृथ्थाए । पावइ परमविभूइं जीवो सिरिकुमारपालुव्व ॥ २ ॥

यथा श्रीकुमारपालः पूर्वभवस्यपञ्चकपर्दिकानाणकगृहीताष्टादशान्चम्पकपूजितवीतरागनवाङ्गपुण्यप्रसादाद्
महाराजाधिराजः ७श्राणकसेव्यपादारविन्दोऽष्टादशदेशभोक्ता चतुर्दशशतप्रासादकारकः सप्तव्यसनान्नि-
वारको मृतापुत्रस्वभोक्ता राजर्षिः परमब्रह्मव्रतधारी स्वाऽऽज्ञावर्त्यष्टादशदेशानामारिप्रवर्तकः श्रीहेमाचार्यचरणाराधक
एकावतारी समभूजिनभवत्या । यदुक्तम्—

कुमारो भूपोऽभूजगदनुपमप्रौढचरितो भवेनैकेनैवाभूतपदगामी यत्सुरभवात् ।

अणोरेकस्यैतत्तव जिन ! विभो ! भक्तिनिचये न केषामाश्चर्यं जनयति फलं विश्वविदितम् ? ॥३॥
अरीर्जित्योदध्यवधिभुवमात्स्रैकपतिकं विचार्यानिर्गोव्यप्यखिलतनुमद्पातमनवाम् ।

मणीचैत्यैस्सूदधां सुभगवपुषं च व्यसनहस्तस राजा लङ्ककत्याऽधिगतविभवो नाथ ! कृतवान् ॥ ४ ॥

जाता दिविविजयाः कुमारनृपतेः पञ्चायुती स्यन्दना जनुर्जङ्गमपर्वता इव शतान्येकादशेभेश्वराः ।

नैवेद्यवारिवसनैश्चमरातपत्रैर्वादित्रगितनटनस्तुतिकर्षावृद्ध्या ॥ २१ ॥

इत्येकविंशतिविधा जिनराजपूजा ख्याता सुरासुरनरैश्च कृता सदैव ।

खण्डीकृता कुमतिभि कलिकालयोगाद् यद् यत् प्रिय तदिह भाववशेन योज्यम् ॥ २२ ॥

इत्यादिवहुसिद्धान्तप्रकरणोक्तबहुप्रकारपूजा विधिना सर्वशक्या कार्या ॥ इति पूजोपदेश ५ ॥

पुष्पैर्नैवेर्बहुपरिमलैरक्षतैर्धूपदीपै सन्नैवेद्यै शुभफलगणैर्वारिसपूर्णपात्रै ।

कुर्वाणास्ते जगदधिपतेरर्चनामष्टभेदा सर्वाऽऽशसारहितमतयो विश्वन्या भवन्ति ॥ १ ॥

अष्टप्रकारपूजाकारिण. पुरुषा विश्वन्यास्तीर्षङ्करा भवन्ति । अष्टप्रकारोपहाराप्राप्तौ प्रदीपाऽक्षतादि

कार्यमेव । यत --

निच्चावि य सपुत्रा जइवि हु एसा न तीरए काउ । तहवि अणुचिद्वियन्गा अक्खयदीवाइदाण्ण ॥ २ ॥

अक्षतैरक्षयसौख्य, प्रदीपै परमतेज प्रतापपुञ्जभासुरता, विघ्नमरकोपद्रवापहारकारिणि प्रदीपपूजा स्यात् ।

घृतप्रदीपपूजा विशेषत कष्टानि पिनाष्टि, मरकमान्द्यवान्दिपतनादौ कृता सर्वाविघ्ननाशिनी, सामान्यामष्टप्रकारैव

विधीयते ॥ इति पूजोपदेश. ६ ॥

सुवर्णरूप्याक्षतनालिकेरटुपरकमोदकाद्यष्टमङ्गलैस्त्रयनविविधोद्यापनरसवतीर्ढौकनमग्रपूजायां ल्गति ॥
 भावपूजा तु-तर्ईआ उ भावपूआ ठाडं चिअवंदणोचिए देसे । सहसत्तिचिचिश्शुइश्चत्तमाइणा देववंदणयं ॥१४॥
 विग्धोवसाभिगेगा अब्भुदयपसाहिणी भवे बीआ । निव्वुइकरणि तर्ईया फलयाओ जहत्थनामेहिं ॥१५॥
 पञ्चोपचारपूजा-गन्धमाल्याधिवारागन्धमाल्यादिसंस्कारविशेषधूपप्रदीपैः; अथवा पुष्पाक्षतगन्धधूप-
 दीपैर्की भवति ॥

अष्टोपचारपूजा--कुसुमकवलयगन्धपर्देवधूवनेवज्जफलजलेहिं पुणो । अट्टविहकम्महणणी अट्टुवयारा हवइ पूआ ॥१६॥
 सर्वोपचारा पूजा-अङ्गाग्रभावविषया भवति १७भेदा, २१भेदा वा । यथा-

सव्वोवयारपूआ न्हवणच्चणवत्थभूसणाईहिं । फलवल्लिदीवाइन्हणीयआरत्तियाईहिं ॥ १७ ॥
 सव्वोवयारपूआ न्हवणच्चणवत्थभूसणाईहिं । फलवल्लिदीवाइन्हणीयआरत्तियाईहिं ॥ १७ ॥

न्हवणविलेवण अंगाभि चक्खुजुअलं च वासपूआए । पुष्कारुहणं मालारुहणं च तहेय वत्तयारुहणं ॥ १८ ॥
 न्हवणविलेवण अंगाभि चक्खुजुअलं च वासपूआए । पुष्कारुहणं मालारुहणं च तहेय वत्तयारुहणं ॥ १८ ॥

चुन्नारुहणं जिणपुंगावाण आहरणरोहणं चैव । पुष्कगिहपुष्कपगरो आरत्तियमंगलपर्देवो ॥ १९ ॥
 चुन्नारुहणं जिणपुंगावाण आहरणरोहणं चैव । पुष्कगिहपुष्कपगरो आरत्तियमंगलपर्देवो ॥ १९ ॥

दीवो धूवुक्खेवं नेवज्जं सुहफलाण दोअणयं । गीअं नट्टं वज्जं पूआभेआ इमे सत्तर ॥ २० ॥
 दीवो धूवुक्खेवं नेवज्जं सुहफलाण दोअणयं । गीअं नट्टं वज्जं पूआभेआ इमे सत्तर ॥ २० ॥

स्नानं विलेपनविभूषणपुष्पवासधूपप्रदीपफलतन्दुलपत्रपूरैः ।
 स्नानं विलेपनविभूषणपुष्पवासधूपप्रदीपफलतन्दुलपत्रपूरैः ।

मिश्रचन्दनविलेपन, सुगमदादिभिर्नवनवभङ्ग्याऽऽङ्ग्यादिविधान, शतपत्रजातीचम्पकादिसुगन्धस्मरसारपुष्पै
सविशेषरचनाप्रकारेण पूजन; सुवर्णरूप्यमौक्तिकपुष्पमयमुकुटाद्याभरणपुष्पशहरचनं, परिधापनिका-
पटकुलचन्द्रोदयवन्दन, जिनहस्तोपरि सौवर्णवीजपूरनालिकेरपूगीफलपत्रादिमोचनम्, एव धूपनासक्षेपाय-
मङ्गपूजाया भवति । बृहन्नाथे यदुक्तम्—

न्हवणविलेवणआहरणवत्थफलगधधूवपुष्फेहि । कीरइ जिणगपूआ तत्थ तिहा एस नायव्वा ॥ ७ ॥
तद्धिधि —कायकइव्यण वज्जे तहा खेलविगवण । शुइशुत्तभणण वज्जे पूयतो जगवधुणो ॥ ८ ॥
उच्चियत्त पूआए विसेसकरण तु मूलविवरस । ज पडइ तत्थ पढम जणस्स दिट्ठी सह मणेण ॥ ९ ॥

अथाग्रपूजा—

इह होइ असणपूआ वरखज्जगमोअगाइभक्खवेहि । दुद्धदहिधयार्ईभायण तह ओअणार्ईहि ॥ १० ॥
जो पचवन्नसत्थिअवहुविहफलसलिलभक्खदीवार्ई । उवहारो जिणपुरओ कीरइ नेवज्जपूआ सा ॥ ११ ॥
साइमपूआइ पुणो नेय पूगीफलपत्तगुलपमुह । पत्तगुलितललिहणाइपुष्फपगराइ दीवार्ई ॥ १२ ॥
गधव्वनट्ठवार्ई लवणजलारत्तियाइ दीवार्ई । ज किच्च त सव्वापि ओयरइ अग्गपूआए ॥ १३ ॥

क्षेत्रे तीर्थङ्करो भविष्यति । इत्यादिप्रकारैर्जिनपूजार्थं उद्यमः कार्यः ॥ इति जिनपूजोपदेशः ४ ॥

अंगगभावभेया पुष्पाहारशुद्धिं पूअतिगं । पंचुवयारा अट्ठुवयार सव्वोवयारा वा ॥ १ ॥

अङ्गपूजाऽप्रपूजाभावपूजाभेदात् त्रिधा पूजा स्यात् ; पुष्पादिचटापननैवेद्यफलपक्वान्नाद्विदौकनस्तुतिस्तो-
त्रगीतनृत्तादिभिः । यदुक्तम्—

अंगमिम् पुष्पपूआ आमिसपूआ जिणग्गओ वीआ । तइया शुइशुत्तगया तासिं सरुवं इमं होइ ॥ २ ॥

अङ्गपूजा यथा—बुसिणकप्पूरमीसं तु काळं गंधोदगं वरं । तओ भुवणनहे ओन्हवइ भत्तिसंजुओ ॥ ३ ॥

सुकुमालेण वत्थेण सुगंधेण तहेव य । गायाइं विगयमोहाणं जिणाणमणुल्लहए ॥ ४ ॥

कप्पूरमीसिडं काळं कुंकुमं चंदणं तहा । तओ जिणिंदब्धिवाणि भावेणमणुलिपए ॥ ५ ॥

वन्नगंधोववन्नेहिं पुष्फेहिं पवरेहि य । नाणापयारबंधोहिं कुज्जा पूअं वियक्खणो ॥ ६ ॥

अङ्गपूजाऽपि त्रिप्रकारा जलपुष्पाभरणैर्भवाति; जिनस्नानविधौ चतुर्द्वी जलान्येवम्—कर्पूरपुष्पकेसरगोरो-

चनाऽशुश्चन्दनकल्कितगन्धोदकसहजलभेदैः स्नानं; सुकुमालसुरभिनिर्मलक्षारोदकवस्त्रोणाङ्गरक्षणं; कर्पूरकेसर-

नमृगामदादिसुरभिकर्पूरादिविलेपने सहस्रोपवासज पुण्यम्, एव चरुपकशतपत्रपुष्पमालाभिर्लक्षोपवासज पुण्यम्,
स्तुतिस्तोत्रगतनुचादिभावनातोऽनन्तोपवासज पुण्यम् । यदुक्तम्—

मणसा होइ चउत्थ छट्टफल उट्टिअस्स सभवइ । गमणस्स य पारमे होइ फल अट्ठमोवासो ॥ ३ ॥
गमणे दसम तु भवे तहेव दुवालसम गए किञ्चि । मज्झे पक्खुववासो मासोवास च दिट्ठेण ॥ ३ ॥
सपत्तो जिणभवणे पावइ छम्मासिय फल पुरिसो । सवच्छरिय तु फल वारम्मि य सट्ठिओ लहइ ॥४॥
पायक्खणेण पावइ वरिससयफल तओ जिणे महिए । पावइ वरिससहस्सं अनतपुञ्ज जिणे शुणिए ॥५॥
एव शतसहस्रलक्षसख्यद्रव्यव्ययफल प्रमार्जनादौ भवति । यथा—

पूजाकोटिसम स्तोत्र स्तोत्रकोटिसमो जपः । जपकोटिसम ध्यान ध्यानकोटिसमो लयः ॥ ६ ॥

उक्तोस द्रव्यत्वयमारोहिय जाव अच्युअ जाव । भावत्येण पावइ अनमुहुत्तेण निव्याण ॥ ७ ॥

यथा—श्रीरावणेनाष्टापदादौ श्रीभरतेश्वरकारितवर्णप्रमाणोपेतचतुर्विंशतिजिनप्रासादे ऋष्यभादिमहा-
पूजा विधाय मन्दोदरीप्रमुखपाण्डशसहस्रान्त पुरीभिः सम नाट्ये क्रियमाणे स्वर्षणातन्वा श्रुतिता, तदा
जिनगुणगानरङ्गभङ्गभोरुणा स्वनसामाहुष्य सहिता, तदा जिनभक्त्या तीर्थकुद्रोत्रकर्मोपाजितम्, महानिदेह

आणारण्डणकारी जइवि तिकालं महाविभूर्इए । पूएइ वीयरथं सव्वंणि निरत्थयं तस्स ॥ ५ ॥
तथा देवद्रव्यरक्षावृद्धिकरणं जिनपूजैव । यदुक्तम्—

वद्धंतो जिणद्ववं तिस्थयरत्तं लहइ जीवो । भक्खन्तो जिणद्ववं अणंतसंसारिओ भणिओ ॥ ६ ॥

भक्खणे देवद्रव्यरस परत्थिणिमण्णेण य । सत्तमं नरयं जन्ति सत्तवारा उ गोअमा ! ॥ ७ ॥

चेइयद्वव्विणासे रिसिधाए पवयणरस उड्डाहे । संजइच्चउत्थभङ्गे मूलग्गी बोहिलाभरस ॥ ८ ॥

तथा, अष्टाह्निकारनात्रोत्सवश्रीपर्युषणाकल्पचरित्रपुस्तकवाचनप्रभावनोत्सवाः क्रियन्ते, साऽपि जिनशा-
सनोद्यतिहेतुत्वाद् जिनभक्तिरेव । यतः--

प्रकरेणाधिकां मन्ये भावनांतः प्रभावनाम् । भावना स्वस्थ लाभाय स्वान्ययोस्तु प्रभावना ॥ ९ ॥

एवं तीर्थयात्रोत्सवादि । इत्यादिप्रकारैः पुण्यवता जिनभक्तिः कार्या ॥ इति श्रीजिनपूजनोपदेशः ३ ॥

सयं पमज्जणे पुञ्चं सहस्सं च विलेवणे । सयसाहसिअआ माला अणंतं गीअवाइअं ॥ १ ॥

श्रीदेवालयप्रमार्जनेऽङ्गरुक्षकवस्त्रेण जिनप्रतिभाविलनरेणुप्रमार्जने वा शतोपवासपुण्यं स्यात्, केसरचन्द-

यदुक्तम्—स्त्रयान्ति पुष्पनिचयाः प्रहार्द्धकेन वैगन्ध्यमेति दिवसेन कृतोऽङ्गराग ।

जीर्यन्ति रम्यवसनान्यपि भूरिवर्षेणो जीर्यते युगशतौर्जन—रत्नपूजा ॥ २ ॥

ससलक्षमनुष्यकलिते श्रीवस्तुपालसङ्घे श्रीअनुपमदेव्या श्रीगिरिनारे नीरप्रक्षालितस्वमलैर्द्वात्रिंशद्द्रुमलक्षाभरणैः श्रीनेमीश्वरं पूजितस्तदनु कोटिपुष्पैः ।

यदुक्तम्—द्वात्रिंशता द्रुमलक्षैरेकदा रैवताचले । नेमीश्वरस्यानुपमा पूजा चक्रे प्रभोदत ॥ ३ ॥

जिनभक्तिहृष्टचेतसा तेज.पालेन द्वात्रिंशद्वक्षटङ्ककैरतानि पुनर्नव्यानि कारितानि, पुनरपि श्रीशत्रुञ्जये तैराभरणैर्म०—अनुपमदेव्या श्रीऋषभदेवप्रतिमा पूजिता, तदा देवरपत्नीकृताभरणपूजा विलोक्य म०—ललितदेव्याऽपि ३२ लक्षटङ्ककाभरणैः पूजिता, शोभनादास्या लक्षटङ्कमूल्यस्त्राभरणैः पूजिता, वस्तुपालमन्त्रिणा सर्वासामाधिकमूल्यानि कारितानि, एव देवगिरियस०—घाईदेवेन सुकाफलप्रवालचूनीहीरासुवर्णपुष्पादिभिः श्रीऋषभदेवप्रतिमाया आङ्गी कृता, तदनु नवलक्षचम्पकार्चा । तथा जिनाज्ञा सन्धग् मनसा पालनीया । यत —

आणाइ तवो आणाइ सजमो तह य दाणमाणए । आणारहिओ धम्मो पलालपूलव्व पडिहाइ ॥ ४ ॥

जिणपूअणं तिसंझं कुणमाणो सोहणु सम्मत्तं । तिथयरनामगुत्तं पावइ सेणियनरिद्व्व ॥ २ ॥

तथा सद्यरतनसुरभिपुष्पाऽभावे पूजा प्रातर्वासैः कार्या ।

यदुक्तम्—प्रातः प्रपूजयेद्वासैः मध्याह्ने कुसुमैर्जिनम् । संध्यायां धूपनैर्दीपैस्त्रिधा देवं प्रपूजयेत् ॥ ३ ॥
सामान्यपुष्पैः पूजा न कार्यैव । यदुक्तं विष्णुरहस्ये—

न शुष्कैः पूजयेद्देवं कुसुमैर्न महीगतैः । न विशीर्णदलैः स्पृष्टैर्नाऽशुभैर्नाऽविकाशिभिः ॥ ४ ॥

पूतिगन्धान्यगन्धानि अमलगन्धानि वर्जयेत् । पद्मपुराणे तु—

कीटकेशापविद्धानि शीर्णपर्शुषितानि च । वर्जयेद्दूर्णनाभेन वासितं यदि शोभनम् ॥ ५ ॥

इत्यादियुक्त्या जिनपूजा कार्या । इति पूजोपदेशः २ ॥

पुष्पाद्यर्चा तदाज्ञा चं तद्द्रव्यपरिरक्षणम् । उत्सवारतीर्थयात्रा च भक्तिः पञ्चविधा जिने ॥ १ ॥

भक्तिः श्रीवीतरागे पञ्चप्रकारा भवति । प्रथमा पुष्पादिपूजा— चम्पकजातीशतपत्रमालतीकमलादी-

नि पुष्पाणि, आदिशब्दाद् मुक्ताफलहारकनकमयच्छत्राद्याभरणानि चटाप्यन्ते । आभरणपूजा शाश्वती ।

श्रीश्रेणिकवत् ; यथा—श्रीश्रेणिकोऽविरतिमानपि प्रतिदिनाष्टोत्तरशतनव्यनिषण्णस्वर्णयवस्वरितकटौक-
नादिविस्तरदेवपूजापुण्यप्रभावादागामिचतुर्विंशतिकाया प्रथमतीर्थङ्कर पद्मनाभाभिधानो भविष्यति श्रीमहा-
वीरसमानदेहवर्णालाञ्छनायुष्य । इहलोकैऽपि पूजाकरो नर. स्नात्रोत्सवे महेश्वसङ्घपतीनामपि पूजनियो भवति ।
यत.—अही तीर्थपथाग्रौ सुकृतिनौ द्वाग्धिसर्वकर्षौ पाणी धन्यतमौ जगत्प्रियवचा कष्टो भुजौ धूर्धरो ।
ईदृग्भाग्यभराऽभिरमलिपिभृद्भाल तदेया क्रमात् पूजा माङ्गलिकेऽर्हतो दृशि जनैः सङ्घे शिवुस्तन्यते ॥ ४ ॥
तथा जिनपूजा ऋद्धिवृद्धिकरी भवति । ऋद्धिर्धनधान्यादिका, वृद्धि. कुटुम्बपरिवारमानमहत्त्वप्राप्ति-
ष्टादिका, तथा श्रीजिनपूजा सर्वमनोवाञ्छितार्थप्रसाधिका, यतो जयाभ्युदयरोगोपशान्तिसन्तानप्रमुखमनोऽ-
भीष्टार्थसिद्धिर्जिनपूजातो जायते, अतो भाग्यवद्भिः परमेश्वरपूजा कार्या । इति जिनपूजोपदेश १ ॥

✽(*)✽

जो पूण्ड्र तिस्रश्च जिणदराय तहा विगयराय । सो तईअभवे सिञ्चइ अहवा सत्तहमे जम्मे ॥ १ ॥
यखिससध्य विधिना जिनराज विगतरागद्वेप पूजयति स तृतीयभवे सिद्धयति, बहुलकर्माऽपि ससाष्ट-
भवे मोक्ष प्राप्नोति । यत.—

अथ पूजापञ्चाशकाख्यस्तृतीयस्तरङ्गः ।

तद्यथा—

पूजया पूर्यते सर्वं पूज्यो भवति पूजया । ऋद्धिवृद्धिकरी पूजा पूजा सर्वार्थसाधनी ॥ १ ॥

जिनेन्द्रपूजया सर्वं वाञ्छितं चिन्तामणिरत्नवत् पूर्यते, तथा जिनपूजया जगतपूज्यस्तीर्थङ्करः स्यात् । यतः—एकदा श्रीभोजेन सभायां रत्नोकागमनकारणं पृष्टं धनपालपण्डितपार्श्वे । धनपालेनोक्तम्—नवीनप्रभुसे-
वावैयगच्यमास्ति । राज्ञोक्तम्—मत्तोऽपि कोऽन्यः प्रभुरस्ति ? । पण्डितेनोक्तम्—शृण्वन्तु—

कतिपयपुरस्वामी कायव्यथैरपि दुर्ग्रहोऽमतिवितरता मोहेनाहो ! मयाऽजुस्रतः पुरा ।

त्रिभुवनपतिर्बुद्ध्याऽऽराध्योऽधुना स्वपदप्रदः प्रभुरधिगतस्तत्प्राचीनो दुनोति दिनव्ययः ॥ २ ॥

हृष्टो नृपः ।

अपि च—देशाऽधीशो ग्राममेकं ददाति ग्रामाऽधीशः क्षेत्रमेकं ददाति ।

क्षेत्राधीशः सेतिकां संपदत्ते सार्वस्तुष्टः सम्पदं स्वां ददाति ॥ ३ ॥

जिनैकः पोषधौकश्च तत्सारज्ञानलेखनम् । साधौ साधर्मिके भक्तिं कुर्वन्नल्पभवो भवेत् ॥ १ ॥

जिनभवनादिकसप्तक्षेत्रभक्तिपरो महाश्रावक. श्रावक स्यात्, यथा—देवाधिदेवो वीतराग, राजाधिराजश्चक्री, शैलाधिराजो मेरुस्ताराधिराजश्चन्द्र., तथा श्रावकाधिराज सङ्घभक्तिकृन्नरः । यत्.—

नरेषु धरणीपतिस्तरुषु दिव्यकारस्कर. करिष्वमरसिधुरः फणधरेषु शेष. पुन. ।

सुपर्वासु पुरन्दरो गिरिषु रत्नसानुर्यथा तथा सुकृतवत्स्वसौ स्फुरदुपासक कथ्यते ॥ २ ॥

तथा श्रीहेमस्वरिभिरपि श्रीकुमारपालनृपाद्रे महाश्रावकलक्षणं प्रोक्तम्—

एव व्रतस्थितो भक्त्या सप्तक्षेत्र्या धन वपन् । दयया चातिदीनेषु महाश्रावक उच्यते ॥ ३ ॥

एतच्छ्लोकविवरण श्रीयोगशास्त्रवृत्तिगत वाच्यम् ।

इति श्रीतपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरस्वरिश्रीरत्नशेखरस्वरि प० नन्दिरत्नगणिशिष्यरत्नपिन्दरगणिगुम्फितायां श्रीत्रपदेवतर-
ङ्गिण्यां श्रीजिनभवनादिसप्तक्षेत्रविचवितरणविवेकप्रकाशकश्चत्वारिंशदुपदेवमनोहरो द्वितीयस्तरङ्गः ।

व्यमयान्येव । तदा पञ्च पञ्चशती पङ्क्तौ पङ्क्तौ स्वर्णरूप्यमयानि मण्डितानि । एवं याममध्येऽपि सकलः श्री-
सङ्घो भोजितः परिधापितश्च पञ्चवर्णपट्टकूलमटीभिः । तदनु सं०--ज्ञाञ्ज्ञाणः सं०--आभूपादयोर्लभः । मदीयो-
ऽपराधः क्षन्तव्यः, किं सुवर्णे श्यामिका लगति ?; ल्वं भाग्यवान्, यस्येदृशमौदार्यमित्यादि सं०--आभूगुणोपबृंहणां
कुर्वन् श्रीशत्रुञ्जयादियात्रां कृत्वा समागतो मण्डपदुर्गे ॥ इति श्रीसङ्घभक्त्युपदेशो नवमः ॥

चक्रे तेन जिनार्चनं स विदधे सम्यगगुरुपासनं तत्त्वं तेन जिनागमस्य विदितं सङ्घोन्नतिं स व्यधात् ।
सत्यंकारितमेवं तेन सुधिया निर्वाणसौख्यं जवाद् यः साधर्मिकगौरवं वितनुते हृष्टो गुरुणामिव ॥ १ ॥

यथा सुरगिरौ सा०--जगसिंहेन त्रिशतषष्टिसाधर्मिकाः स्वराशिव्यवसायकारणेनात्मसदृक्षा महेश्याः
कृताः; प्रतिदिनमेकैकस्मिन् गेहे साधर्मिकवात्सल्यम्; एवं सर्वदाऽपि । एवमन्येऽपि श्रे०--जावडि सं०--
उदयनबाहददे सं०--पेथडझाञ्ज्ञाणदे सा०--जगड् सा०--भीमादीनां दृष्टान्ताः सहस्रशः स्वयं वाच्याः । एवं भाग्यवता
सङ्घवात्सल्येन स्वं जनुः सफलीकार्यम् ॥ इति साधर्मिकवात्सल्योपदेशो दशमः ॥

यद्युगादिजिनयात्रिकलोक पूजयाभ्यहमशेषमस्त्रिव्र. ॥ ५ ॥

भोजयित्वा परिधाप्य च रञ्जित. श्रीसङ्घ. । मन्त्री सहैव यात्रा गतः पूनडाभ्यर्चनात्. । यात्रा कृत्वा मन्त्री
पूनडश्च स्व स्व पुर प्राप्तौ ॥ इति सङ्घभक्त्युपदेशोऽष्टम ॥

जिनभक्ति कृता तेन शासनस्योन्नतिस्तथा । सार्धमिकेषु वात्सल्यं कृत येन सुबुद्धिना ॥ १ ॥

यथा—लघुकार्शरीरापराभिधे थारापदनगरे श्रीश्रीमाली स०—आभू पश्चिममण्डलीकविरुधारी निवसति स्म । अथै-
कदा मण्डपदुर्गे स०—श्वाक्षणदेवाग्रे तद्दृष्टेन—प्राधूर्णकसाधर्मिकवात्सल्यभोजनदान विना न भुङ्क्ते स०—आभूरि-
त्यादिगुणवर्णनं कृतम्, ततस्तद्गुणश्रवणचमत्कृतेन तत्परीक्षार्थं प्रच्छन्नवृत्त्या पृथक् पृथक् वर्त्मना सङ्केतित-
दिने समकालं द्वात्रिंशत्सहस्रसाधर्मिकसङ्घेन सार्द्धं श्रीश्वाञ्छणोऽविच्छिन्नप्रयाणैरश्ववारैरज्ञातागमनस्व-
रूपं समागतश्चतुर्दशीदिने स०—आभूप्रधाने गृहीतपौषधे निसीहीश्कुर्वाणो जिनालये शालाया सप्राप्त ,
स०—आभूलघुभात्रा जिनदासनाम्ना निमन्त्रितस्तदावासे गतो दुग्धपादप्रक्षालनपूर्वमासनेपूपवेधित , स०—
आभूर्नमस्कारं गृणन् समागत. । तदा भ्रात्रोक्तम्—स्थालानि कीदृशानि कर्पयासि ? । सङ्घपतिनोक्तम्—स्वर्णरू-

चोक्तम्—इदं रजः पुण्यैः स्पष्टुं लभ्यते । अस्मिन् स्पष्टे पापरजो दूरे नश्यति । यतः—

श्रीतीर्थपान्थरजसा विरजीभवन्ति तीर्थेषु च भ्रमणतो न भवे भ्रमन्ति ।

द्रव्यव्ययादिह नराः स्थिरसंपदः स्युः पूज्या भवन्ति जगदीशमथार्चयन्तः ॥ ३ ॥

मन्त्रिपूनडौ गाढालिङ्गनप्रियालापौ संवृत्तौ; सरस्तीरे सङ्घः स्थितः ।

कदा किल भविष्यन्ति मद्गृहाङ्गणभूमयः । श्रीसङ्घचरणाम्भोजरजोरजीपवित्रिताः ॥ ३ ॥

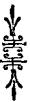
इति चिन्तयता मन्त्रिणा भोक्तुं निमन्त्रितः; रसवती निषद्या; प्रातः सङ्घः समागतः; वस्तुपालः सर्वेषां पादप्रक्षालनं तिलकं च स्वयमेव करोति स्म, एवं द्विप्रहरी लग्ना । मन्त्री तथैवानिर्विण्णः । तदा तेजःपालेन विज्ञप्तम्—
देव ! अन्यैरपि सङ्घभक्तिः कारयिष्ये यूयं भुङ्क्ष्वम्, तापो भावी, मन्त्री-भैवं वद, पुण्यैरयमवसरो लभ्यते । तदा
गुरुभिरूचे—

जेण कुलं आयत्तं तं पुरिसं आयेरेण रक्खिज्जा । न हु तुंबम्मि विणट्ठे अरया साहारया हुन्ति ॥ ४ ॥

तदनु मन्त्रिणैकं काव्यं गुरुभ्यः प्रहितम्—

अद्य मे फलवती पितुराशा मातुराशिषि शिखाऽङ्कुरिताऽद्य ।

दक्षिणावर्त्तवचन श्रुत्या स्वप्ने सप्तदिनीं बहुमानपूर्वं सप्तलक्षमनुष्यसहितः श्रीवस्तुपालः श्रीशशुञ्जयया-
 न्नायं गच्छस्तत्र प्राप्त सङ्घवात्सल्यपूजापुरःसर भोजितो दक्षिणावर्त्तशङ्खः श्रीवस्तुपालाय समर्पित ।
 पूर्वं श्रीऋषभान्वयो व्यरचयत् श्रीदण्डवीर्यो नृपः श्रीमास्तीर्थपथाध्वगाऽऽर्हततर्वात्सल्यमुच्चैरतराम् ।
 कुर्वन् सप्तमनुष्यलक्षकलित श्रीसङ्घभक्ति परा श्रीरत्न कृतवास्तदीययशस श्रेष्ठी पुनर्वीचनम् ॥ ७ ॥
 श्रे० रत्नप्रबन्धः सविस्तर साधर्मिकवात्सल्योपरि वाच्य ॥ इति श्रीसङ्घभक्त्युपदेशः सप्तमः ॥

सिद्धिपुरन्धीवरणं श्रावकधर्माश्रयो वराभरणम् । कृतजिनमतसाकल्यं रचयत साधर्मिकेषु वात्सल्यम् ॥ १ ॥
 नागपुरीयसा०—देवहासुत सा०—पूनडः श्रीमोजदीनसुरत्राणवीर्वाप्रेमकलाप्रतिपन्नबान्धवोऽध्वपति-
 नरपतिगजपतिमान्योऽसितः; तेन श्रीशशुञ्जयप्रथमयात्रा स०—१२७३वर्षे विवेरपुरात् कृता, द्वितीया सुरत्राणादे-
 श्वात् स०—१२८६ वर्षे नागपुरात् कृता, तत्र १८००शकटानि, बहवो महीधराः, माण्डलिपुरासन्ने यावदायातस्ता-
 वत्समुल्वमागत्य तेज पालेन धवलक्कमान्नीतो वस्तुपाल समुल्वमागात् । श्रीसङ्घधूली पवनानुकूल्यतो या या
 दिशमनुधावति ता ता गच्छति । तदस्थैरभाणिमन्त्रीशः । इत इतो राजः, इत इतः पादोऽन्वधार्यताम् । मन्त्रिणाः

यतः—न कयं दीणुद्धरणं न कयं साहमिमिआण वञ्छल्लं । हिययमिम वीयरओ न धारिओ, हारिओ जम्मो॥३॥
तत्साधर्मिकवात्सल्यं भाववशेनानेकधा भवति यथा—प्रत्युपकारवाञ्छया महेभ्यानां भोजनं साहवा-
त्सल्यं, दुर्जनखूटव्यापारिकादीनां भीत्या भोजनदानं साण्डवात्सल्यम्, मातापितृश्वसुरपक्षादिस्वजनानां प्रीत्या-
दिवर्द्धनार्थं भोजनदानं स्वजनवात्सल्यम्, परं निरर्थकमेतत् त्रयं धर्मबुद्ध्यभावात् ; सार्थकं तु निष्प्रत्युपकारलि-
प्तया धर्मबुद्ध्यः सधननिर्द्धनसाधर्मिकाणां विभेदं विना समानसत्कारपूर्वमुदारचेतसा साधर्मिकवात्सल्यं
महालाभाय भवति । यतः पात्रदानेऽध्युक्तम्—

उत्तमपत्तं साह्र मञ्जं पत्तं सुसावगा भणिआ । अविश्यसम्मदिद्धी जहन्नपत्तं सुणेअव्वं ॥ ४ ॥

अपि च—मिथ्यादृष्टिसहस्रेषु वरमेको ह्यणुवती । अणुवतिसहस्रेषु वरमेको महावती ॥ ५ ॥

महावतिसहस्रेषु वरमेको हि तात्त्विकः । तात्त्विकस्य समं पात्रं न भूतं न भविष्यति ॥ ६ ॥

यथा भरतचक्रिणा द्वादशव्रतधारकाणां काकिणीरत्नेन द्वादश तिलकान्युपलक्षणार्थं कृत्वा यावज्जीवं
साधर्मिकवात्सल्यं कृतं राजपिण्डत्वात् साधूनामकल्पत्वेन; तथा श्रीसंप्रतिनृपेण प्रतिग्रामं त्रिखण्डभरते
साधर्मिकवात्सल्यानि कारितानि । तथा वदवाणवासि सा०—रत्नाकेन अहं श्रीवरतुपालपार्श्वे यास्यामीति

सकलश्रीसङ्घमीलनपूर्वं प्रतिष्ठानिकानिवह. श्रीगुरुणामन्त्रे मुक्तो, गुरुभि क्रीतादिदोषं दृष्ट्वा मुखवस्त्रिकाऽपि न विहता । तदनु गुर्वाचारचमत्कृतेन श्रीसङ्घाय सर्वा. प्रतिष्ठानिका विश्राणिता । सप्तशतहाटकैस्ताम्बूल प्रदत्त । तथा सा० वीसलभार्यासंखीमार्दानान्या श्रीसोमसुन्दरस्वरिसदुपदेशेन सकलगच्छसाधुसाध्वीपरिधापनिका कृता, सकलदेशसाधर्मिकोहेषु सिताखण्डलभन कृतम् । एवमन्येऽपि श्रीसङ्घार्चदृष्टान्ता. पुरातना साप्रतीना. स्वय वाच्या. ॥

इति श्रीसङ्घार्चोपदेश षष्ठ ॥

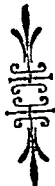
अथ साधर्मिकोपदेशमाह—

साधर्मिकाणा वात्सल्य भोजनाच्छादनादिभि । यस्तनोति नरो भावात्तज्जन्म सफल भवेत् ॥ १ ॥
 श्रीसर्वज्ञदेवनिर्भयगुशजिनधर्मैः साधर्मिका. समानधर्माण तेषा वात्सल्य स्वजनवद्भक्ति तनोति—
 अन्नन्नदेसजाया अन्ननाहारवह्नियसरीरा । जिणसासणे पयन्ना सव्ये ते वन्धवा भणिआ ॥ २ ॥
 इत्यादि धर्मस्नेह विचिन्त्य य. पुमान् ; तज्जन्म सफल स्यात् नान्येषाम् ।

१८ सहस्रव्यवहारिवर्गो स्वस्वऋद्ध्या संमुखागते स एव खासरकल्पः त्रपण्डाधिकः श्रीगुरुभिः प्रावृत्तः । राज्ञो-
 त्कम्-भगवत्पादा यूयं मदीया गुरवः--एवंविधे कल्पे प्रावृत्तेऽस्माकं त्रपा स्यात् । श्रीगुरुभिः प्रोक्तम्-त्वयि राज्यं
 कुर्वति तव साधर्मिका ईदृशा दारिद्र्योपहृताः कष्टेन निर्वाहं कुर्वाणाः सन्ति, तत्र भवतां कस्मान्न त्रपा
 स्यात् ? । अस्माकं तु सामान्यवेषे गुरुतैव; सर्वज्ञोक्ताचारत्वात् । यतः--

त्यक्तसङ्गो जीर्णवासा मलक्लिन्नकलेवरः । भजन् माधुकरिं वृत्तिं मुनिचर्या कदा श्रेयत् ॥ ५ ॥
 तदनु संजातसङ्घ्वात्सल्येन भग्नसाधर्मिकोद्धरणे सहस्रहाटकार्पणं मया कर्त्तव्यमित्याभिग्रहं जग्राह । एवमे-

कस्मिन् वर्षे साधर्मिकेभ्यः कोटिदीनारदानम् । एवं चतुर्दशवर्षेषु १४कोटयः सुवर्णस्य दत्ताः ।
 इति श्रीसङ्घार्चोपदेशः पञ्चमः ॥

कल्पोर्वीरुहसन्ततिरतदजिरे चिन्तामणिरतत्करे श्लाघ्या कामदुघाऽनघा च सुरभी तस्यावतीर्णा गृहे ।

त्रैलोक्याधिपतिवसाधनसहा श्रीस्तन्मुखं वीक्षते सङ्घो यस्य गृहाङ्गणं गुणनिधिः पादैः समाक्रामति ॥१॥
 यथा-सुरगिरौ श्रीसोमतिलकसूरयस्तपाणच्छपाः सा० जगसिंहगेहे देवं नन्तुं प्राप्ताः । सा० जगसिंहेन

सोममङ्गलबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चरादि ८८ ग्रहाश्विनीभरणीप्रमुख३८नक्षत्रादितारककोटाकोटीना स्थानम् ।

यत -

गह अट्टासी नखत्त अडवीस तार कोडिकोडीण । छासट्टिसहस नवसय पणहुत्तरि एणससिसिन्नम् ॥३॥
यथा कल्पबृक्षाणा पारिजातमन्दारहरिचन्दनादीना स्वर्गं स्थानक, यथा सरोवर शतपत्रसहस्रपत्र-
लक्षपत्रनीलोत्पलकुत्रलयपुण्डरीकादिककमलाना स्थानक, यथा समुद्रो नीराणाम् ।

यथा--नगररहचक्रपटमे चदे सूरे समुद्रमेरुभिः । जो उवमिज्जइ सयय त सवगुणापर चदे ॥ ३ ॥
तथा श्रीसङ्घ गुणाना विनयविवेकगाम्भीर्यैर्धैर्यचतुर्यादीना स्थानक मत्वा श्रीसङ्घस्य पूजा कार्या स-
र्वशक्त्या, यतस्तद्भक्त्या तीर्थकरपदवी न दवीयसी भवति । यदुक्तम्--

यद्भक्ते फलमर्हदादिपदवी मुख्य कुपे सस्यवत् चानित्यत्रिदशेन्द्रतादि तृणवत् प्राप्तङ्गि न गीयते ।

शक्ति यन्महिमस्तुतौ न दधते वाचोऽपि वाचरपते सङ्घे सोऽघहर पुनातु चरणन्यासै सता मन्दिरम् ॥४॥

दृष्टान्तो यथा--हेमसूरयश्चैकदा शाकम्भर्या पादमवददशु, तत्र निर्द्धनश्चे०धनाकेन स्वप्रावरणार्थभार्या-
कर्त्तितरधूलसूत्रान्निष्पन्नकोरकत्वासर विहारितम्, पत्तनप्रवेशे श्रीकुमारपालादि ७३ नृपश्चे०छाड्ढाकुबेरदत्तादि

भवन्ति । यस्य श्रीसङ्घस्य प्रकृष्टा स्फूर्तिर्महिमा गुरुताऽनन्यसाधारणी नरेश्वरा अपि कथितकारिणो भवन्ति, यस्य रेखां न लुभन्ति, ये तु श्रीसङ्घप्रत्यर्नाकारते तु गर्दभिल्लनृपनमुच्चिप्रिवदुच्छेदं प्राप्नुवन्ति; यस्मिन् दानशीलसत्यादयो गुणा वसन्ति, एवंविधः श्रीसङ्घः, अशनपानखादिमखादिमाद्याहारनानाविधवस्त्रपात्रादिसत्कारैः श्रीवस्तुपालवत्पूजनीयः । यतः—

चौलुक्यः परमार्हतो नृपशतस्वामी जिनेन्द्रज्ञया निर्भन्थाय जनाय दानमसमं न प्राप जानन्नापि ।
स प्रासस्त्रिदिवं स्वचारचारितैः सत्पात्रदानेच्छया लडूपोऽवततार भूर्जरभुवि श्रीवस्तुपाल ! ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीसङ्घपूजोपदेशश्चतुर्थः ।

रत्नानामिव रोहणः क्षितिधरः खं तारकाणामिव स्वर्गः कल्पमहीरहामिव सरः पङ्केरहाणामिव ।
पाथोधिः पयसामिवेन्दुमहसां स्थानं गुणानामसावित्यालोच्य विरच्यतां भगवतः सङ्घस्य पूजाविधिः ॥ १ ॥

इव यथा रोहणाचलः नीलमहानीलभरकतकर्कतकपद्मरागवैडूर्यसूर्यकान्तजलकान्तश्रीकान्तवीतशोका-
पर्राजितगङ्गोदकमसारगल्लहंसगर्मलोहिताक्षकौरतुभचिन्तामणिप्रमुखाणां स्थानम्, इव यथाऽऽकाशं सूर्य-

इत्यादिप्रकारैर्विवेकिभि श्रीसङ्घ पूजनीय ।

। इति सङ्घपूजोपदेशस्तृतीय ।

य. ससारनिरासलालसमतिर्मुक्त्थर्थमुचिष्ठते य तीर्थ कथयन्ति पावनतया येनास्ति नान्य सम ।

यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सता यस्माञ्छुभ जायते स्फूर्तिर्यस्य परा वसन्ति च गुणा यस्मिन् स सङ्घोऽर्च्यताम्॥१॥

य. श्रीसङ्घ. आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीश्चाहश्चाविकारूप क्रियाज्ञानदर्शनदानशीलतप करणादिपुण्यै-
र्मुक्त्थर्थमुद्यम करोति, य श्रीसङ्घ परमतीर्थ कथयन्ति महर्षय । यतस्तीर्थ प्रथमगणधरश्चतुर्विध श्रीसङ्घो
वा, तथा येन श्रीसङ्घेन समो नान्य. काश्चित् आर्यदेशेपूतपत्तिसद्भावाद् दुर्लभत्वेन ।

यत्-सद् द्रव्य सत्कुले जन्म सिद्धक्षेत्र समाधय । सङ्घश्चतुर्विधो लोके सकाराः पञ्च दुर्लभा ॥२॥
तथा तीर्थकरोऽपि यस्मै नमस्कार करोति धर्मदेशनाप्रारम्भे, 'नमो तित्थस्स' इत्युक्त्या ।

यत्-तित्थपणाम काड कहेइ साहारणेण सङ्घेण । सव्वोसि सव्वीण जोअणनीटारिणा भयव ॥ ३ ॥

यस्मान्माङ्गलिकानि प्रासादप्रतिमातीर्थयात्रापदप्रतिष्ठासङ्घवात्सल्यसन्नागाराऽमार्तुर्दोषोपणादीनि स-

तद्भवत्या विहितं मुञ्जाजितधनैः सङ्घस्य धैः पूजनं किं तैर्नाम न पूजितं सुकृतिभिः किं वा न लब्धं फलम् ॥२॥
श्रीसङ्घपूजा चतुर्विधा वस्त्रपात्रालङ्कारताम्बूलादिभेदतः । तत्र वस्त्रपूजा यथा--

न्यायोपात्तैः सितैर्वस्त्रैः सङ्घमभ्यर्चयन्ति ये । तद्ग्रेहपञ्चरे लक्ष्मीः कुरुते सारिकावतम् ॥ ३ ॥

यज्जनमैव गुणास्पदं जगति यच्छृङ्गार आद्यो नृणां शीतोष्णाद्यमुपद्रवं हरति यन्निलज्जभावापहम् ।

प्रासादध्वजकैतवादिव सुरैरारोप्यते मूर्ध्नि यत्र तद्देयं गुरवे विशुद्धवसनं धन्यैः सुपुण्यात्मने ॥ ४ ॥

पात्रपूजा यथा--पतद्ग्रहादिकं पात्रं देयं योग्यं सुसाधवे । संसारसागरोचारहेतवे धातुवर्जितम् ॥ ५ ॥

आभरणपूजा यथा--

पट्टकूलादिवामांसि स्वर्णादितिलकानि च । साधर्मिकाणां सम्यक्त्वशुद्धयै देयानि भावतः ॥ ६ ॥

यतः--

साहम्मिअम्मि पत्ते धरंगणे जस्स होइ न हु नेहो । जिणसासणभणिअभिणं सम्मत्ते तस्स संदेहो ॥ ७ ॥

ताम्बूलप्रदानपूजा यथा--

रूप्यस्वर्णादिकैष्टङ्कैः क्रमुकैर्लीङ्गलिफलैः । नागवल्लीदलैर्द्वयं ताम्बूलं श्रावकैः सदा ॥ ८ ॥

मसृणुसृणुषङ्कैर्भालपट्टेषु लिप्त्वा विधिलिखितकुवर्णश्रेणिकाजातकस्य ।

विरचयति सुवर्णश्रेणिभूषाममीषा ध्रुवमिति नववेधा वस्तुपाल सुमेधा ॥ ४ ॥

पट्टनिशता हेममयै सहस्रै रत्नोज्ज्वलै श्रावकपुङ्गवानाम् ।

भालस्थले भूषयति स्म भक्त्या शीवस्तुपालरितलकैर्विवेकी ॥ ५ ॥

तदुत्सवे सजाते शीवस्तुपालोक्ति --

कदा किल भविष्यन्ति महद्गङ्गाभूमय । श्रीसङ्घचरणाम्भोजराजोपवित्रिता ॥ ६ ॥

इत्यादिप्रकारै, श्रीसङ्घश्चतुर्विध पूजनीय प्रतिवर्ष प्रमोदप्रकर्षेण विभवातुसारेण भाव्यन्ता ॥

॥ इति सङ्घपूजापदेशो द्वितीय ॥

अर्हतामपि मान्योऽय पूज्य पुण्यवतामपि । सेव्यः सुरासुरेशाना सङ्घ पूज्यस्ततो बुधै ॥ १ ॥

त्रैलोक्यपूज्यचरणकमल श्रीसङ्घश्चतुरेण पूज्य प्रमोदत । यत --

सङ्घ सद्गुणसङ्घसहतिकर सङ्घो जिनेर्बन्धित सङ्घ शासनवृद्धिहेतुरसकृत् सङ्घ सता मुक्तिद ।

सुभिक्षस्थानानयनेन पूजितः । सङ्घभक्तौ श्रीवज्रस्यामिप्रबन्धः संपूर्णो वाच्यः ॥

॥ इति श्रीसङ्घभक्त्युपदेशः प्रथमः ॥

पुत्रजन्मविवाहादिमङ्गलानि गृहे गृहे । परं भाग्यवतां पुंसां श्रीसङ्घार्चदिमङ्गलम् ॥ १ ॥

इह जगति पुत्रजन्ममहोत्सवविवाहमहोत्सवलेखशालामहोत्सवादिसांसारिकमङ्गलानि नरेश्वरप्रभृत्युत्तमलोककौलिकनापितादिपामरनरादिमध्यमलोकजनङ्गमादिहीनानामपि गेहेषु स्वस्वसंपत्त्यनुसारतः परमोत्साहतो भवन्ति, परं चतुर्विधश्रीसङ्घसत्कारपूजादिमङ्गलानि धन्यानां पुण्यवतामेव गेहेषु भवन्ति ।

यतः—शचिरकनकधाराः प्राङ्गणे तस्य पेतुः प्रवरमणिनिधानं तद्गृहान्तः प्रविष्टम् ।

अमरतरुलतानामुद्रमरुतस्य गेहे भवनमिह सहर्षं यस्य परपरी सङ्घः ॥ २ ॥

अत एव श्रीवस्तुपालमन्त्रिणा प्रतिवर्षं वारत्रयं चतुर्विधः श्रीसङ्घः सर्वशक्त्या पूजितः । तद्यथा—
एकं वासः सुरेशैः कृतसुकृतशतैर्जन्मकाले जिानानां दत्तं दीक्षाक्षणे वा ध्वजवसनमथो एकमेवान्धरं च ।
सूर्यादीनां ग्रहाणां पुनरपि विधिना दत्तमस्मिन् क्षणेऽसौ श्रीसङ्घे भूरि यच्छन्नधरितसुरपो नन्दताद् मन्त्रिराजः॥३॥

अथ चतुर्विधश्रीश्रमणसङ्घभाक्तिपूजनोपदेशास्तथा—

रत्नेषु चिन्तामणिरत्र यद्दत्तसारस्तरूणामिव कल्पवृक्ष । देवेषु सर्वेष्वपि वीतरागस्तद्दत्तुपात्रेषु सुसाधुसङ्घः ॥१॥
ज्ञानादिनिर्देशपगुणौघरत्नरत्नाकरे बिन्दुरिवाऽम्भसोऽन्तः । सङ्घे नियुक्तो निजविचलेश. स्यादक्षय. क्षीणपरिक्षयेऽत्र ॥२॥

श्रीसङ्घस्य रत्नाकरस्योपमा युक्ता । यत—

पञ्चपरमिद्विरयणाद् बहुमुच्छाद् जरस मज्झाम्भि । उष्णज्जति सया वि हु स सधरयणापरो जयत् ॥ ३ ॥

श्रीसङ्घ पञ्चविंशस्तीर्थङ्कर. सर्वतीर्थङ्करनमस्करणीय । यत.—

उर्वी गुर्वी तदनु जलद. सागर कुम्भजन्मा व्योमाथातो रविहिमकरौ तौ च यस्याहिपीठे ।

स प्रौढश्रीर्जिनपरिवृढः सोऽपि यस्य प्रणन्ता स श्रीसङ्घस्त्रिभुवनगुरु. कस्य न स्याद् नमस्य १ ॥ ४ ॥

प्राग् मेरुर्भूस्ततोऽब्जोऽब्धिगरास्याः ख प्रहा जिन् । प्रौढा एकैकतः सर्वप्रौढ. सङ्घरत्तदर्चित. ॥ ५ ॥

लोकेभ्यो नृपतिस्ततोऽपि हि वरश्चकी ततो वासवः सर्वेभ्योऽपि जिनेश्वर समधिको विश्वत्रयीनायक ।

सोऽपि ज्ञानमहोदधि प्रतिदिन सङ्घ नमस्यत्यहो । वज्रस्याभिषेदुञ्जति नयति त य स प्रशस्य क्षितौ ॥६॥

अत एव श्रीवज्रस्यामिना वात्येऽपि श्रीसङ्घो बहु मानित , श्रीसूरिपदादनु १२ वर्षदृष्काले स्वशाकत्या

योगिनः सर्वसिद्धिकरः समजानि । एवमपरंऽपि चाण्डपिङ्गलहुण्डिकप्रक्षथीमतीस्वर्णपुरुषसिद्धाः नमस्कारस्मरणे
दृष्टान्ता ज्ञेयाः ॥ अथ न्यायसन्धिः—न्यायमार्गसेवातः इहलोके यथाःकीर्त्तिमहत्त्वप्रतिष्ठादयः, सद्रत्यादिकं
च परत्र ।

यतः—यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यञ्चोऽपि सहायताम् । अपन्थानं तु गच्छन्तं सोदरोऽपि विमुञ्चति ॥ १ ॥
धर्मिणि नृपे रामराज्यमुच्यते ॥ अथ निष्ठा—पञ्चेन्द्रियनिग्रहः प्रतिक्रमणसामायिकपोषधग्रहणाद्यनुष्ठानं
दुष्करश्चाहप्रतिमादिप्रतिपालनं महालाभाय भवति । यतः—

तिरिञ्चाकुसमकसारा निवा य वहवन्धमारणसयाद् । नवि इहयं पावंता परत्थ जइ नियमिआ हुंता ॥ २ ॥
इन्द्रियाणि मुक्तलान्यनर्थप्रदानि । यतः—

कुरङ्गमातङ्गपतङ्गभृङ्गमीना हताः पञ्चभिरेव पञ्च । एकः प्रमादी स कथं न हन्याद् यः सेवते पञ्चभिरेव पञ्च ॥३॥
चक्षुर्दग्धं परस्त्रीभिर्हस्तौ दग्धौ प्रतिग्रहैः । जिह्वा दग्धा परान्नेन गतं जन्म निरर्थकम् ॥ ४ ॥
इत्यादिवैराग्यवासनावान् शुभगतिं लभते । प्रदेशीनुपादिदृष्टान्ता वाच्याः ॥

॥ इति पुस्तकलेखनोपदेशः ॥

पञ्चनमुधारसम अन्ते वञ्चयन्ति जसस दस पाणा ।

सो जइ न जाइ मुक्ख अवसस वेमाणिओ होइ ॥ ३४ ॥

अत्र दृष्टान्ता. पञ्चावश्यकमध्यगना राजसिहरत्नवतीशिवादीना ज्ञेया ॥ कलानपि शीनमस्कार-
मन्त्रमहिमा दृश्यते । यथा--द्यावज्जगामे हुवश्चे०भीमाको वसति । तस्यैऋटा मन्त्रविद् योगी लक्षणसी मिलि-
तस्तेन स्वावासे आकारित , परमाङ्गेन पात्र पूरितम् । सन्तुष्टेन योगिनोक्तम्-यत्किमपि तव कार्यं स्यात् तद्
ममाग्रे कथय, यथाऽह मन्त्रशक्त्या साधयामि । ततस्तेनोक्तम्-ममाष्टापदशैलदेववन्दनमनोरयोऽस्ति । ततो
योगिना प्रभाते पट्टकश्चन्दनादिभि पूजित , स्वामोघमन्त्रेणाभिमन्त्रित , श्रेष्ठी तदुपरि उपवेशितः, अख-
ण्डाक्षतैर्मन्त्रपूतैराच्छोडित पट्टको आकाश उत्पतित । मध्याह्ने श्रीअष्टापदादिसमीपे गत , तदा श्रेष्ठी
अतितीव्रतरसूर्यकिरणै सतापितोऽत्यन्ताकुलो जात , पट्टकस्तु कथमपि पश्चाद् नाऽऽयाति बहुभारदानेऽपि, ततः
श्रेष्ठिना स्वमरणभित्तेन नमस्कार स्मृत , तत्प्रभावेन पट्टक. सहसा ध्यानमौनपरायणस्य योगिनोऽग्रे
पतित । पश्चाच्चकितो योगी मया किमपि कृष्ट जपितम् । पृष्ट श्रेष्ठिपार्श्वे-त्वयाऽपि किमपि स्मृतम् ? । तेनोक्तम्-
श्रीपरमेष्ठिमन्त्र । तन्महिमान स्वामोघमन्त्रादधिक ज्ञात्वा पादे पतित्वा योगिना शीनमस्कारमन्त्र. शिक्षित ।

मन्ताण मन्तो परमो इ मुत्ति धेयाण धेयं परमं इ मुत्ति ।

तत्ताण तत्तं परमं पविच्चं संसारिसत्ताण दुहाहयाणं ॥ १६ ॥

ताणं अन्नं तु नो अत्थि जीवाण भवसायरे । दुहुन्ताणं इममुत्तं नवकारं सुपोषणं ॥ १७ ॥

अणेगजम्मन्तरसंचिआणं दुहाण सारोरियमाणसाणं ।

कत्तो अ भव्वाण हविज्ज नासो न जाव पत्तो नवकारमन्तो ? ॥ १८ ॥

हरइ दुहं कुणइ सुहं जणइ जसं सोसए भवसमुहं । इहलोए परलोए सुहाण मूलं च नवकारो ॥ १९ ॥

आसतां मनुजा दूरे तिरश्चासपि निश्चितम् । मन्त्रोऽसौ सद्गतिं दत्ते प्रान्तकाले स्मृतोऽपि हि ॥ २० ॥

जिणसासणस्स सारो चउदसपुव्वाण जो समुद्धारो । जस्स मणे नवकारो संसारो तस्स किं कुणइ ? ॥ २१ ॥

एसो मङ्गलनिलओ भवविलओ सयलसंतिजणओ अ ।

नवकारपरममन्तो चिन्तिअमित्तो सुहं देइ ॥ २२ ॥

नवकारइक्कअक्खर पावं फेडेइ सत्तअयरणं । पन्नासं च पएणं सागरपणसयसमग्गेण ॥ २३ ॥

किं बहुना ? ,

स्वस्यैकच्छत्रता विश्वे पापानि विमृशन्तु मा । अधमर्षणमन्त्रेऽस्मिन् सति श्रीजिनशासने ॥ ९ ॥
सिहेनेव मदान्धगन्धकरिणो मित्राशुनेव क्षपाध्वान्तौघो विधुनेव तापततय कल्पदुर्णोवाऽऽधय ।
ताक्ष्येणेव फणाभृतो धनकदम्बनेव दावाप्रय सत्त्वाना परमेष्ठिमन्त्रमहसा वलान्ति नोपद्रवा ॥१०॥

सत्रामसागरकरिन्द्रभुजङ्गसिहदुर्व्याधिविवाहिरिषुबन्धनसम्भवानि ।

चौरग्रहभ्रमनिशाचरशाकिनीना नश्यन्ति पञ्चपरमेष्ठिपदैर्भयानि ॥ ११ ॥

ध्यातोऽपि पापशमन. परमेष्ठिमन्त्र कि स्यात्तप प्रबलितो विधिनाऽर्चितश्च ? ।

दुग्ध स्वय हि मधुर कथित तु युक्त्या समिश्रित च सितया वसुधासुधेव ॥ १२ ॥

आकृष्टि सुरसपदा विदधती मुक्तिश्रियो वश्यतामुच्चाट निपदा चतुर्गतिभुगा विद्वेषमात्मैनसाम् ।

स्तम्भ दुर्गमन प्राति प्रयतता मोहस्य समोहन पायात् पञ्चनमरिक्त्याऽक्षरमयी साऽऽराधनादेवता ॥१३॥

यो लक्ष जिनवद्धलक्ष्यसुमना सुव्यक्तवर्णकम श्रद्धवान् विजितेन्द्रियो भवहर मन्त्र जपेच्छ्रावक ।

पुष्टै श्वेतसुगन्धिभिश्च विधिना लक्षप्रमाणैर्जिनं य सपूजयते स विश्वमहित श्रीतीर्थराजो भवेत् ॥ १४ ॥

स्वस्थाने पूर्णमुच्चार मार्गे चाऽर्ध समाचरेत् । पादमाकस्मिकातङ्के स्मृतिमात्र मरणान्तिके ॥ १५ ॥

दुष्कर्म्मरक्षोऽमनकदक्षो ध्येयज्ञिथा श्रीपरमोष्ठिनन्त्रः ॥ १ ॥

किमत्र मन्त्रोपधिसूलिकानिः किं गारुडन्वर्गमणीन्द्रजालैः ? ।

रफुरन्ति चित्ते यदि मन्त्रगजपदानि कल्याणपदप्रदानि ॥ २ ॥

श्रीमन्नमस्कारपदानि सर्वसिद्धान्तसारणि नवाऽपि नूनम् ।

आद्यानि पञ्चाऽतिमहान्ति तेषु मुख्यं महाध्येयमिहामनन्ति ॥ ३ ॥

पञ्चादौ यत्पदानि त्रिभुवनपतिभिर्व्याहृता पञ्चतीर्थी तीर्थान्येवाष्टपट्टिर्जिनसमयरहस्यानि यस्याऽक्षराणि ।

यस्याष्टौ संपदश्चानुपमतममहासिद्धयोऽद्वैतशक्तिर्जीयाल्लोकद्वयस्याऽभिलषितफलदः श्रीनमस्कारमन्त्रः ॥ ४ ॥

पञ्चतायाः क्षणं पञ्च रत्नानि परमोष्ठिनाम् । आस्ये दधाति यस्तस्य सद्गतिः स्याद् भवान्तरे ॥ ५ ॥

भोअणसमए सयणे विवोहणे पवेसणे भए वसणे । पंचनमुकारं खलु समरिज्जा सव्वकालंपि ॥ ६ ॥

धर्मोपदेशमालायाम् ।

वंतर वीजओरा तणो वीजो रावसि किद्ध । मन्तराउ महिमानिलो सो समरउ मणि भिद्ध ॥ ७ ॥

याताः प्रयान्ति यास्यन्ति पारं संसारवारिधेः । परमोष्ठिनमस्कारं स्मारं स्मारं वना जनाः ॥ ८ ॥

तृतीय लोचन ज्ञान द्वितीयो हि दिवाकर । अचौर्यहरण वित्त विना स्वर्ण विभूषणम् ॥ २० ॥
लेखनीयमतो जैन शास्त्र वाच्य सुगुह्निभि । श्रोतव्यमुत्तमैर्ज्ञान तृतीय नेत्रमिच्छुभि ॥ २१ ॥

अथ नियमग्रहण महालाभाय भवति परलोके इह लोकेऽपि च । यथा—वङ्कचूलस्याज्ञातफल—राजपत्नी—
काकमास—द्व्यष्टक्रमपश्चाद्वलनघातमोचनाद्या नियमा जीवितरक्षाकरा वभूवु । वङ्कचूलकथा प्रसिद्धा ॥

तथा—

मर्तव्य न निजेच्छया न वितथ वर्षे द्विपर्क्षा विना वक्ष्ये चाऽक्षतनालिकेरिवदनक्षेपो न कार्यो मया ।
पक्वान्नेषु कनेच्छुकानि मिहिरस्तुह्यादिदुरधानि च क्षीरेषु च्छगण गणीन्द्र । हरितेष्याहरणीय न मे ॥२२॥
इत्याद्युच्छुण्ठनियमग्रहणपरायण श्रे०विमलसुत कमलो द्वित्रिवारसुगुरूपदेशयोगोऽप्युच्छुण्ठत्वेन मद्गु-
हद्वाराऽऽसन्नग्रहकुम्भकारटालिनिभालन विना न भोक्ष्येऽहमित्यभिग्रह जग्राह । किपता कालेन कटाहिलाभादिना
महालाभकृत् समजनि, परमार्हतो वभूव ॥

॥ अथ नमस्कारस्मरणा ॥

विमुच्य निद्रा चरमे त्रियामायामार्धभागे शुचिमानसेन ।

चक्रिदुगं हरिपणगं पणगं चक्रीण केसवो चक्री । चक्री केसवचक्रकी तु चाकिक केसे अ चक्रीध ॥१५॥
याकिनीमहत्तरोक्तगार्थर्मजानन् सत्यप्रतिज्ञः याकिनीसुतत्वमङ्गीकृत्य दीक्षां गृहीत्वा श्रीहरिभद्रसूरिः

प्रभावकः १४४४ प्रकरणकारकः समजानि । श्रीहरिभद्रसूरिप्रबन्धः प्रसिद्धः ॥ तथा—

मानधाता स महीपतिः कृतयुगाऽलङ्कारभूतो गतः सेतुर्येन महोदधौ विरचितः क्वाऽसौ दशास्याऽन्तकः ? ।
अन्ये चापि युधिष्ठिरप्रभृतयो यावद्भवान् भूपते !, नैकेनापि समं गता वसुमती मन्ये त्वया यास्यति ॥१६॥

श्रीभोजकृतैतत्काव्यप्रेषणात् प्रातिवुद्धेन मुञ्जेन भोजो न हतः । मुञ्जभोजप्रबन्धः प्रसिद्धः ॥ सिद्धसे-

नदिवाकरोऽपि वृद्धवादिविनेयः समभूत्

नवि मारीइ नवि चोरीइ परदार गमण निवारीइ । शोवा शोवं दार्ईइ टगि टगि सरगि सुखि जाईइ ॥१७॥

इत्यादिपञ्चशतदुग्धषटश्रवणात् स्वस्य गोपालसभानुपलक्षणेन मौढ्यं मन्यमानः । वृद्धवादिप्रसिद्धसेना-

दीनां ज्ञानाराधने दृष्टान्ताः स्पष्टाः स्वयं वाच्याः ॥ किं बहुना ?—

यदि गाथापदं चैकं गुणाय महते भवेत् । धन्यास्त एव ये ज्ञानं सम्यगाराधयन्त्यहो ! ॥ १८ ॥

यानपात्रसमं ज्ञानं द्रुडतां भववारिधौ । मोहान्धकारसंहारे ज्ञानं मार्तण्डमण्डलम् ॥ १९ ॥

चिलातीपुत्रकथा प्रसिद्धा ॥ तथा-

अणामिसिनयणा मणकज्जसाहणा पुष्पदामअमिलणा । चउरगुलेण भूमि न च्छियति सुरा जिणा विति॥७॥

चौरोऽपि रौहणेयं श्रीमहावीरसुखाभुजात् । गाथाभेका पुरा श्रुत्वा स्वयिर्मर्मसाधयत् ॥ ८ ॥

रौहणेयकथा ॥ तथा-

क्षेत्रपालेन बालेन कृता कुम्भकृताऽपि च । गाथा गुणाय सजाता यवराजन्मपस्तथा ॥ ९ ॥

उहावसी पहावसी मम चैव निरक्ववसी । लक्खिओ ते अभिष्पाओ जय पुच्छसि गइहा ॥ १० ॥

अओ गया तओ गया जोइज्जन्ती न दीसई । अम्हे न दिट्ठा सुझे न दिट्ठा अगडे छुट्ठा अणुत्थिआ ॥११॥

सुकुमालयकोमलमदलया तुम्हे रत्ति हिड्डण सीलणया । अम्ह पासओ न ते भय दीहपिट्ठीओ ते भय ॥१२॥

यवराजर्षिकथा ॥ तथा-

सुट्ठु गार्ह्य सुट्ठु वाइय सुट्ठु नच्चिय सामसुन्दरि ! । अणुपालिय दीहरार्ह्य ओसमिणते मा पमायाए ॥१३॥

कुमर सत्थाहिदय मन्ति मिण्ठ च जो अपव्वावे । सबुद्धो गीइए तं वन्दे खुड्डगकुमारम् ॥ १४ ॥

क्षुल्लककुमारकथा ॥

नाणं नियमगणहणं नवकारो नयसई अ निट्टा य । पञ्चनयविभूसिआणं न दुल्लहा सुगई लोए ॥ १ ॥
यथापि—

नारीनदीनेन्द्राणां नागनीचनियोगिनाम् । नखिनां च न विश्वासः कर्तव्यः श्रियमिच्छता ॥ २ ॥
सर्वथा नकारकरणं सतां न युक्तम्, तथापि ज्ञाननियमनमस्कारजापनयमार्गानिष्ठादिनकारालङ्कृतमानसानां
सुगतिर्न दुर्लभा । तत्र ज्ञानं सुगतिकारकम् । यतः—

तैरात्मा सुपवित्रितो निजकुलं तैर्निर्मलं निर्भितं तैः संसारमहान्धकूपपततां हस्तावलम्ब्यो ददे ।
दत्तं तैरिह सर्वसौख्यजननं सज्ज्ञानदानं नृणां श्रीसर्वज्ञचरित्रपुस्तकमहो ! ये लेखयन्त्यादरात् ॥ ३ ॥

ये तीर्थनाथाऽऽगमपुस्तकानि न्यायार्जितार्थरिह लेखयन्ति ।

ते तत्त्वतो मुक्तिपुरीनिवासस्वीकारपत्रं किल लेखयन्ति ॥ ४ ॥

ज्ञानिनो हिंसादिवर्जनेन सुगतिः स्यात् । यतः—

न शुक्रः क्वापि मांसाशी चखरे रामपाठतः । यस्याऽभ्यासः श्रुतांशेऽपि तस्य हिंसामतिः कुतः ? ॥ ५ ॥
तथाः—उवसमविवेगसंवरपयचिन्तवणवज्जदलिथपावगिरि । सोढुवसगो पत्तो चिलाइपुत्तो सहसमार ॥६॥

चरित्रपुस्तकवाचनात् श्राद्धा दानदेवपूजाशीलतपोभावनाप्रभावनादि पुण्य कुर्वन्ति, तथा पुस्तकैर्विना पाण्डि-
त्यमपि नायाति गुरुणा नव्याशिक्षणा च । यदुक्तम्—

आरोभ्यद्विविनयोद्यमशास्त्ररागा पञ्चाऽऽन्तरा पठनसिद्धिकरा नराणाम् ।

आचार्यपुस्तकसहायनिवासवत्भा बाह्याश्च पञ्च पठन परिवर्धयन्ति ॥ ३ ॥

इत्याद्युपदेशतः श्रीवरतुपालमन्त्रिणा सौवर्णमपीमयाक्षरा एका सिद्धान्तप्रतिर्लेखिता । अपरास्तु
श्रीताडकागदपत्रेषु मपीवर्णाश्चिता षड्रतय । एव सप्तकोटिद्रव्यव्ययेन सप्त सरस्वतीकोशा लेखिता । तदनु
श्री-उदयप्रभस्तरिभिराशीर्वाद् प्रदत्तः । तद्यथा—

जम्बूद्वीपो जलधिपरिखाभूपितो यावदास्ते ज्योतिश्चक्र सुरगिरितटी पर्यटस्येव यावत् ।

यावत्कूर्मो वहति वसुधा ल्वद्यश पुञ्जसार्ध जीयाज्जैन मुखमिव पर पुस्तक वस्तुपाल ! ॥ ४ ॥

एवमपरै पुण्यवद्भिः पुस्तकलेखनवाचनादितद्रक्षणोपकरणमीलने परवलादिभयवृष्ट्यादिविनाशे जायमाने
तत्तन्निर्भयस्थानकुट्टिमवद्वासे मूपकान्निकीटकस्पन्द्यादिदोपरक्षिते सुयत्नस्थापनविषये चिन्तनीयम् ॥

॥ इति पुस्तकलेखनोपदेशो द्वितीयः ॥

ज्ञानाऽभयोपग्रहदानभेदात् तच्च त्रिधा सर्वविदो वदन्ति ।

तत्रापि निर्वाणपथप्रदीपज्ञानस्य दानं प्रवरं वदन्ति ॥ ८ ॥

कालानुभावाद् मतिमान्द्यतश्च तच्चाधुना पुरतकमन्तरेण ।

न स्यादतः पुरतकलेखनं हि श्राद्धस्य युक्तं नितरां विधातुम् ॥ ९ ॥

इत्यादि ज्ञात्वा पुरतकलेखनं कार्यम् ॥

॥ इति पुरतकलेखनोपदेशः प्रथमः ॥

लेखयन्ति नरा धन्या ये जैनागमपुरस्तकान् । ते सर्ववाङ्मयं ज्ञात्वा सिद्धिं यान्ति न संशयः ॥ १ ॥

तथा श्रीजिनागमलेखकानां विरूपमपि न स्यात् संसारे वसतां सताम् । यतः—

न ते नरा दुर्गतिमाप्नुवन्ति न भूकतां नैव जडस्वभावम् ।

नैवाऽन्धतां बुद्धिविहीनतां च ये लेखयन्त्यागमपुरस्तकानि ॥ २ ॥

पुरस्तकलेखनं हि सकल्पपुण्यकरणीयदर्शकत्वेन धर्मसन्नागारमिव विभाति । यथा पर्युषणापर्वणि कल्प-

मारब्धा । तत्र पञ्चमाङ्गमर्थं यत्र यत्र 'गोयमा' इत्यायाति, तत्र तत्र तन्नाभारमणयिकप्रमुदित सौवर्णदङ्कै-
पुरतक पूजयति--

या पटत्रिशत्सहस्रान् प्रतिविधिसुजुषा विभ्रती प्रश्रवाचा चत्वारिंशच्छतेषु प्रथयति परित श्रेणिमुद्देशकानाम् ।
रङ्गरङ्गोत्तरङ्गान् नयगमगहना दुर्विगाहा विवाह-प्रज्ञासि. पञ्चमाङ्ग जयति मगवती सा विचित्रार्थकोश ॥ ६ ॥
प्रतिप्रश्नुक्तहाटक३६सहस्रादिवहुद्रव्यव्ययेन समभागमादिसर्नशास्त्रासख्यपुरतकलेखनतरपट्टकल-
वेष्टनकपट्टसूत्रोत्तरिकाकाञ्चनवातिकाचारव, सप्त सरस्वतीभाण्डागारा भृगुकच्छसुरगिरिमण्डपदुर्गावुर्दाचलादि-
स्थानेषु विभराम्बभूविरे । तथा श्रीकुमारपालेन सप्तशतलेखकपार्श्वत् ६लक्ष३६सहस्रागमस्य सप्त प्रतय
सौवर्णक्षरा, श्रीहेमाचार्यप्रणीतव्याकरणचरित्रादिग्रन्थानामेकनिशति. प्रतयो लेखिता. । कि बहुना ? शिवपुरपथ-
प्रकाशनदीपसमानस्य हि ज्ञानस्य दानमपरदानाधिकगुण गणन्ति गुणिन. ।

यदुक्तम्—

विषयजसुखमिच्छेर्गोहिन काऽस्ति शील ? करणवशगतस्य स्यात्तपो वाऽपि कीदृग् ? ।
अनवरतमदभ्रारम्भणो भावना किं ? तदिदं नियतमेक दानमेवास्य धर्म. ॥ ७ ॥

अथ पुरतकलेखनोपदेशः ।

ये लेखयन्ति जिनशासनपुरतकानि व्याख्यानयन्ति च पठन्ति च पाठयन्ति ।

शुण्वन्ति रक्षणविधौ च समादिद्यन्ते ते देवमर्त्यशिवशर्म नरा लभन्ते ॥ १ ॥

लेखयित्वा सदा शास्त्रं श्रोतव्यं च विचक्षणैः । निरन्तरसुखप्राप्त्यै प्रारम्भादासमर्थनम् ॥ २ ॥

श्रीकल्पादिशास्त्राणि लेखयित्वा श्रोतव्यानि । यतः—

सज्जानाम्बुध्रपा धर्मसत्रं पुरतकवाचना । येन कार्यत तेनासमैहिकामुष्मिकं सुखम् ॥ ३ ॥

एषा शुभा पुस्तकदानशाला नानाविधार्थार्थालिभोज्यमाला ।

पूर्वादिनामाऽमृतपूरपूर्णा सदा सतां स्यात् सुखसेवनीया ॥ ४ ॥

शास्त्रश्रवणेन यत्फलं भवति तच्छ्रयताम्—

धर्मं यत्नः शुभा बुद्धिः सारासारवनिर्णयः । हेयोपादेयविज्ञानं संवेगोपशमौ श्रुते ॥ ५ ॥ इति ।

श्रीधर्मबोधसूरिप्रदत्तोपदेशवासितचेतसा सं०पेथडदेवेन एकादशाङ्गी श्रीधर्मबोधसूरिसुखात् श्रोतु-

कारिता । सा जन्यासम सेडीनदीतटं प्रासा, जन्या भोजनार्थं तत्र स्थिता, सा जिनपूजा विना न मुक्ते । तदा देवरैर्हस्येन वेल्लुङ्गणसिञ्चा प्रतिमा कृता पत्रै पूजिता । हास्या उक्तम्-जिन पूजय । तथा नमस्कारस्थापनापूर्वं पूजिता, तदनु भोजन कृतम् । तञ्जीलमाहात्म्येन वेलाविशेषेण च नद्यधिष्ठायकेनाधिष्ठिता वज्रमयी जाता । जन्या-चलनावसरे शकटानि स्तम्भितानि प्रतिमाधिष्ठायकेन । आकाशे वाणी जाता-यदि श्रावकीभूय नदीतटे एना आदिनाथप्रतिमा प्रासादे स्थापयिष्यथ, तदा शकटानि चलिष्यन्ति, नान्यथा । तैस्तथा प्रतिपद्यम्, तत्र प्रासाद कारितो वीणाप्रामे सेडीनदीतटस्थे गन्धारवेलाकुले । तदनु सुखेन प्रासा, परमार्हता सर्वेऽपि जाता । तत्तीर्थं महज्जातम् । सर्वदाऽपि वृद्धैका स्त्री शुचीभूय तद्ग्रामनिवासिनी जिन पूजयित्वा द्रव्य मार्गयति, तदा स्वप्नेऽधिष्ठायकेनोक्तम्-प्रतिमाहस्तस्थ प्रतिदिन त्वया द्रम्मो ग्राह्यः । प्रभाते तथा करोति स्म । लक्ष्मीवती जाता । प्रातिने-धिमकथा लक्ष्म्या कारण पृष्टम् । मुखत्वेन तयोक्तम् । द्वितीये दिने तत्प्रथम प्रातिवोधिमकी प्रभाते समागता यावद् द्रम्म गृह्णाति, तावद् द्रम्मो हस्ते विलभ । रुष्टेनाऽधिष्ठायकेन पूजाकारिण्या अपि नाऽर्पितः । अद्यापि स द्रम्मः प्रतिमाहस्ते दृश्यते । नीरेण प्रदीपा ज्वलन्ति, प्रक्षालननीर गच्छद् न दृश्यते । एवमपरैरपि प्रतिमा कार्या ॥

॥ इति जिनप्रतिभोपदेशः समाप्तः ॥

मोक्षारः कृतो महामहोत्सवेन । तस्मिन्नुत्सवे संधार्चयां १४ शतकनकनिघटनेष्टकाः प्रदत्ताः । तदवसरे विस्मृ-
 त्या वाणिक्युन्नैर्मल्लभट्टस्य देशान्तरीयस्य लाक्षाभृतोऽर्पितः । तदनु साधर्मिकवात्सल्ये जायमाने भट्टभोजन-
 क्षणे उष्णशालिदालिपरिवेषणे भट्टेनोत्तार्य कराद् भूमौ मुक्तः, दृष्टः सा०समराकेण, कारणं पृष्टम् । तेनोक्तम्--तव पुण्यं
 गृहगमनादनु देशान्तरे त्वत्साधर्मिकगामनुभोदनार्थं प्रकटनीयमस्ति, यदि नोत्तार्यते तद्गोष्णयोगाद् लाक्षा वि-
 लीयते, पश्चाद् वेष्टो रिक्तो निःश्रीको लघुर्दृश्यते । तदनु समरेण दशाङ्गुलीषु दत्ता नव्याः । तदनु भट्टेन सर्वसंघ-
 समक्षमुक्तम्--भो भोः ! श्रीसंघलोकाः ! शृण्वन्तु शृण्वन्तु--

अधिकं रेखया मन्ये समरं सगरादपि । कलौ म्लेच्छबलाकीर्णे येन तीर्थं समुद्धृतम् ॥ २ ॥
 तुष्टेन यावज्जीवाहं दत्तम् ।

॥ इति जिनविम्बोपदेशः षष्ठः ॥

काराप्य प्रतिमां जैनीं पूजयन्ति दिवानिशम् । ये जनारते द्रुतं पूज्या भवन्ति महतामपि ॥ १ ॥
 पत्तनीयसा०जिनदाससुता आ०हांसी गन्धारवासिमाहेश्वरिकसा०केशवसुतमुकुन्देन सह पाणिग्रहणं

इ । ततो विभवभरणवेलाया झूर्णपटवाहु सुवर्णहाटकैर्भृत्वा विलोकनभिषेणगतो रसदालनवेलाया बाहुद्वय निस्तार्य
 हाटका मध्ये मुक्ता । तेनाद्यापि द्वादशादित्यवज्जगमगायते, श्याभिका न चलति । सा सप्राति कुम्भलमेरौ पूज्यमा-
 नाऽस्ति ॥ तथा सीतामहासतीपूजनार्थं वनवासे लक्ष्मणकुमारकृता च्छाणमयी श्रीसुपार्श्वप्रतिमा तच्छीलमाहा-
 त्त्याद् वज्रमयीव जाता, सा सप्रत्यपि मण्डपदुर्गे यचनादिभिः कुसुमभोगादिभेषणैः पूज्यमानाऽस्ति महाम-
 हिमगृह सर्वोपसर्गहारिणी ।

॥ इति पञ्चमो जिनप्रतिभोपदेश ॥

सन्मुक्तिकाऽमलशिलातलदारुसौवर्णरत्नमणिचन्दनचासविभवम् ।

कुर्वन्ति जैनमिह ये स्वधनानुरूपं तेष्याऽऽसरीं च शिन्सपदमाप्नुवन्ति ॥ १ ॥

योगिनीपुरतो षट्क्षयाशीतिसहस्रसाहणेन सुराप्याया समागतेन संपेथडदेक्षाक्षणकारितकनकखो-
 लवेष्टितविहार दृष्ट्वा श्रीशत्रुञ्जयारूढेन जावडिप्रतिमाभङ्गं कृतं, तदा सुरत्राणमहामान्यदेसलहरं । सां । सम्भ-
 राकेण सुरत्राणपुरमाणाद् देवलोकिकेषु श्रीवस्तुपालप्रतिमास्थापनपरेष्वपि महता वलेन स० १३७१वर्षे प्राति-

स्यात्मानं च परं च निर्भलयति स्तुत्यर्चनावन्दनैः ।

मन्त्रिश्रेणिकसूरिवाऽऽर्द्रकसुतं मोहान्धकारस्थितं

दीपः पुष्यति कस्य वाऽपि न सुदं श्रेयःश्रियामास्पदम् ॥ २ ॥

प्रसिद्धा कथा ॥ तथा स्वयंभूरमणसमुद्रे भव्यजीवमत्स्या जिनप्रतिमाऽऽकारमत्स्यान् दृष्ट्वा जाति-
स्मृतिमन्तोऽनशनसाराध्य स्वर्गे गच्छन्ति ॥ तथा शय्यंभवसूरिरपि जिनप्रतिमादर्शनात् प्रतियुद्धः ।

सिद्धंभवं गणहरं जिणपडिमादंसणेण पडिवुद्धं । मणगापिअरं दसकालिअस्स निज्जह्गं वन्दे ॥ ३ ॥

प्रसिद्धा कथा ॥

॥ इति जिनविम्बोपदेशश्चतुर्थः ॥

—ॐ—

पित्तलसुवशरूपपरयणेहि चन्दकंतमाईहिं । जो कारवेइ जिणवरपडिमं सो पावए सुक्कवम् ॥ १ ॥

यथा--श्रीभीमसाधुना श्रीअर्बुदे स्वकारितप्रासादमूलनायकप्रतिमा ५१अङ्गुलमयी निर्मलबहुवारगालित-
पित्तलसैश्विकीर्षिता; तावता प्रह्लादनपुरीयमं० धनाकेन विज्ञप्तम्--भो भीम ! मद्भ्रागो मध्ये दातव्यः, तेन निषि-

(१३५)

यत. —

दालिङ्गं दीहगगा कुजाइकुसरीरकुमइकुगईशो । अवमाणरोगसोगा न हृति जिणविन्वकरीणं ॥ २ ॥

यथा—स्वर्णकारजिवेन पञ्चशैलद्वीपहासापरहासाव्यन्तरीपतिना स्वहीनसुरत्वक्षेपणार्थं देवाधिदेव-
श्रीवीरप्रतिभा वावञ्चचन्दनमयी कृत्वा वीतभयपत्तनाधिपउदायनराज्ञो राइयै प्रभावत्यै समर्पिता । तथा
त्रिकाल गीतनृत्यपूर्वं पूजिता । सा राज्ञी तत्पुण्येन प्रथमदेवल्लोके सुरी जाता । सोऽपि स्वर्णकारसुरः
सदतिभाग् भविष्यति ।

॥ इति विन्वोपदेशरत्नीय. ॥

—*—

ॐ श्री

जो कारवेइ पहिम जिणण जिअरागदोसमोहाण । सो पावइ अबभवे सुहजणयं धम्मवररयण ॥ १ ॥
यथा—आर्द्रकुमार आदनसुरत्राणसुतोऽभयकुमारप्रभृतीकृताजिनप्रतिमादर्शनसमुद्भूतजातिस्मृतिदृष्टपूर्व-
भवो दीक्षा गृहीतवान्, सयममाराध्य मुक्ति प्राप ।

निर्मयार्हतविन्वमार्हतपदस्थानाश्रिम धार्मिक.

लनपूर्वं परिधाप्य हजं यावत्सार्द्धं गत्वा तत्र त्रिलक्षतोरणं काराप्य पश्चात्संप्रेषिता द्विर्धा प्राप्ता संमुखगण-
तमोजर्दीनसुरत्राणेन पृष्टा-है अस्म्य ! मुखेनाऽऽसीद् यात्रा । तयोक्तम्-स्वधर्मपुत्रश्रीवस्तुपालप्रसादात् । तदनु सुरत्रा-
णेन बान्धवता प्रतिपन्ना । वस्तुपालो द्विल्यां स्वयं संमुखगणमनपूर्वं महोत्सवेनाऽऽकारितः । सार्द्धराज्ये दीयमानं
मन्त्रिणा नागपुरासन्नमस्माणिर्वाणिप्रतिमात्रयं माणितम् । ततस्तुष्टेन खाणिः समर्पिता । ततः स्वस्थानमागत्य
मस्मानीयश्रीशत्रुञ्जययुगादिप्रतिमापुण्डरीकप्रतिमातेजलपुरपार्श्वप्रतिमात्रयं प्रतिष्ठाप्य पूज्यं कृतम् । वस्तु-
पालमन्त्रिणाऽपि सपादलक्षप्रतिमा रत्नस्वर्णसूच्यपित्तलारासणियपापाणमस्मानीमय्यः कारिताः प्रतिष्ठापिताः
स्वहस्तप्रपूजिताः स्वकारितपञ्चसहस्राजिनप्रासादेषु संस्थापिताः ।

इति द्वितीयो विभवोपदेशः ॥

—०००००—

पूइञ्जइ जिणपडिमा निचं भव्वोहिं जेहिं कारविआ । वड्ढेइ तेसिं पुचं कलंत्तरेणं व धणनिवहो ॥ १ ॥

शैः स्वकारितजिनप्रतिमा स्वहस्तेन पूज्यते, जिनालयस्थापनेनापरपार्श्वीत् पूजाप्यते, तेषां पुण्यं प्रतिदिनं
प्रवर्द्धते, व्याजदत्तधनवत्, तथा जिनार्चाकर्तुः कुजात्यादिकं विरूपं न स्यात् ।

तथा श्रीसप्ततितृपेण सपादकोटिजिनविभ्यानि कारितानि । श्रे० जावडिना स्वपितु श्रेयसे १९७क्षस्वर्ण-
व्ययेन श्रीशत्रुञ्जये मम्मणिमयश्रीयुगादिदेवप्रतिमाद्विष्णुडरीकप्रतिमा कारिता श्रीवज्रस्वामिप्रतिष्ठापिता-
स० १०८ वर्षे । यत्—

अष्टोत्तरे च किल वर्षशते व्यतीति श्रीविक्रमादथ बहुद्रविणव्ययेन ।

यत्र न्यवीविशत जावडिरादिदेव श्रीष्णुडरीकयुगल भवभीतिभेदि ॥ ४ ॥

विस्तर. प्रबन्धाञ्जोयः । एवमपरैर्जिनप्रतिमा कार्या ॥ इति जिनविभ्योपदेश प्रथमः ॥

भो भव्या ! भवभीमसागरगतैर्मानुष्यदेशादिका सामग्री न सुखेन लभ्यत इति प्राय प्रतीत सताम् ।
तद्युष्माभिरिमा पुरातनशुभैरासाद्य सद्योऽनघा सर्वज्ञप्रतिमादिके प्रतिदिन धर्मे कुरुष्व मन. ॥ १ ॥

मानुष्यकादिसामग्रीं चुह्यागादिदेशद्वयान्तदुर्लभां ज्ञात्वा श्रीवीतरागविभ्यादिधर्मे यत्न. कार्य ।

यत्—

भवकोटीदुष्प्रापामवाप्य नृभववादिसकलसामग्रीम् । भवजलधिधानपात्रे धर्मे यत्न. सदा कार्य ॥ २ ॥

यथा श्रीवस्तुपालमन्त्रिणा स्तम्भपुरपरिसरागतमोजदीनसुरत्राणजननी पूर्व लुण्टापिता, पश्चात् सर्व पश्चाद्वा-

लात्वा नमस्कारस्मरणं करिष्यति; एतावता सर्वं वलिष्यति । सा संप्रति सुरमन्थे पुरवृद्ध्या समागता ।
 एवं श्रिवस्तुपालेन पौषधशालासप्तशती कारिता । एवमपरैर्मान्यवद्भिः पौषधशालाकारापणोद्यमः कार्यः ।

इति पौषधशालोपदेशश्चतुर्थः ॥

अथ जिनविम्बोपदेशस्तथथा—

अङ्गुष्ठमानमपि यः प्रकरोति विम्बं वीरावसानवृषभादिजिनेश्वराणाम् ।

स्वर्गे प्रधानविपुलर्द्धिसुखानि भुक्त्वा पश्चादनुत्तरगतिं समुपैति धीरः ॥ १ ॥

यः श्रीआदिनाथादिजिनाविम्बं पञ्चशतधनुःप्रमाणमङ्गुष्ठप्रमाणं वा कारापयति, स स्वर्गसौख्यानि भु-
 क्त्वा मुक्तिं लभते । यथा—श्रीभरतचाक्रिणा स्वाङ्गुलीयपाचिमणिमयी श्रीआदिनाथप्रतिमा कारिता, साऽद्यापि
 देवगिरिदेशे कुल्यपाके माणिक्यस्वामीति प्रसिद्धा ।

अष्टापदाद्रिशिवरे निजानिजसंस्थानमानवर्णधराः । भरतेश्वरन्नुपराचिताः सद्बलमया जयन्तु जिनाः ॥ २ ॥

तथा—श्रीब्रह्मेन्द्रकृत्यं श्रीनेमैर्मुर्तिरमरणपूज्या । विंशतिसागरकोटीः स जयति गिरिनारगिरिराजः ॥ ३ ॥

कारयन्ति नरा धन्या भावात् पौषधशालिकाम् । ससारसागर तीर्त्वा ते लभन्ते पर पदम् ॥ १ ॥
 यथा-पत्तने आभडविसा निर्धन कास्यकारकाड्टे धुर्भान् धर्पयित्वा प्रतिदिन द्रम्मपञ्चकार्जनेन कुटु-
 म्बनिर्वाह करोति । स एकदा परिग्रहपरिमाण गृह्णन् ७शतद्रम्भानेव मुत्कलीकुर्नन् श्रीहेमसूरिभि सामुद्रि-
 कवलात् त्रिलक्षनिधम ग्राहित । तदनु पुत्रो जात , तस्तन्पयानार्थं वर्याञ्जामानेतु ग्राप्त गत । तत्र निपानेञ्जा-
 वृन्दमध्येञ्जामेका षण्टिकामध्यस्थेन्द्रनीलमणिकिरणनिर्मायमाणनीलावाहजला जग्राह, पश्चादागतः । मणिरुदृष्यो-
 तितो मणिकारपार्थात् । सिद्धराजेन शृङ्गारकोटीहारमध्यपदकस्थानस्थापनार्थं सपादलक्षेण गृहीत । तेनैवैक-
 दा मल्लिष्ठाद्यादिकानि गृहीतानि, विक्रये स्वर्णकम्बिका निर्गता । कोटीश्वर सजात । परिग्रहपरिमाण सभाव्य
 ८४पौषधशाला नव्यसजातश्राद्धक्षेत्रेषु कारिता , २४४पुष्पादिवर्धमानान्तजिनमूलनायका प्रासादाश्च ।
 प्रतिदिनप्रासुकाक्रीतघृतघटविहारण सकलसुविहिताना क्षमाश्रमणदानपूर्वम् । प्रान्ते ९०लक्षा सप्त-
 क्षेत्र्याम् । इत्याभडपौषधशालाप्रबन्धः ॥ तथा स्तम्भतीर्थे श्रीभीमसाधुना मध्यस्थानाभावे पुराद् बहिर्वहुद्र-
 द्येण श्रीखण्डदन्तमयालयमण्डिता पौषधशाला कारिता । तदा परै प्रोक्तम्-ञ्चने भिष्ठा एव वास करि-
 व्यन्ति, मुधा धुम्नव्ययः कृतः । तेनोक्तम्-नाहि, काश्चित् खिन्नः पौष्टिलिको विश्राम गृहीष्यति । सामायिक

खिलक्षद्रव्येण ज्योतीरूपमणिशालाच्छद्राश्चन्द्रकान्तमणिकुट्टिमः १ रसस्यैवद् निशायां सर्वतमोपहः पुरिति-
काक्षरवाचनसूक्ष्मवाद्ब्रजसजीवविराधनानिवारकत्वादिना बहुनिरवधतरः कारितः ॥

इति द्वितीयः पौषधागारोपदेशः ।

पापनिष्कन्दनं धर्मसदनं कारयन्ति ये । तारयन्ति भवाब्धेः स्वं ते जनाः कुलतेजनाः ॥ १ ॥

एकदा पत्तने श्रीजयसिंहदेवसर्वाङ्गमुद्राव्यापारभूत् पञ्चसहस्रतुरङ्गमाधिपतिः संसातूः श्रीदेव-
स्वरिगुरुभक्तश्चतुरशीतिसहस्रसटङ्ककव्ययेनाऽत्यन्तापूर्वं राजधवलगृहसमानं गृहं कारितवान् । अवलोककलो-
कलक्षैर्व्याख्यायमानं स्वगुरोर्दीदृशात् । गुरुणामव्याख्याने कारणं पृष्टं मन्त्रिणा । तदा सौभाग्यनिधान-
माणिक्यक्षुल्लेनोक्तम्—मन्त्रिन् ! यद्येवाविधा पौषधशाला स्यात् तदा गुरुभिव्याख्यायते, न तु गृहं सर्वपापर-
न्मखण्डणीपोषणीचुष्टिजलकुम्भप्रमार्जनीरूपपट्कशालापञ्चकस्थानम् । ततस्तेन पौषधशालैव कृता । यत्
पट्टशालायां द्वौ पुरुषप्रमाणौ दर्पणौ स्तः ॥

इति तृतीयोपदेशः ।

उत्पद्य कलिकालान्तं कार्यं कृतयुगोचितम् । कुर्वाणस्याऽन्तरायो हि प्रायो वाधाय जायते ॥ ४ ॥

इत्यादि युक्तिभिर्गुरुभिः प्रतिबोधित । पुनरपि देवोऽवगन्-भगवन् । किं त्विष्टकामयी विधापयिष्यते, हेम-
पत्रैश्च जटयिष्यते । जगुस्त गुरव-मुञ्च एनमाग्रह, कलौ तदपि बहुपायाकुलम् । वारितो गुरुभिर्देवो भ्रातृजस्व-
णीभिधानेन ता कारयितुमारंभे । सुधामध्ये मणशतकेसर क्षिप्तम्, तेन पीतवर्णा समभूत् । ५२सहसाष्टङ्ककाना-
लभा । तदनु कूडकूलोलशालोति प्रसिद्धि प्राप ॥

इति पौषधशालोपदेश प्रथम ।

यस्तनोति वरपौषधशाला सर्वासिद्धिल्लनावरमालाम् ।

सर्वदैव लभते सुविशाला बोधिबीजकमला विमला स ॥ १ ॥

अथा-नोपगिरौ वप्पभट्टिसुरिप्रतिबोधितश्रीआमनरेश्वरेण सहस्रस्तम्भमयी साधुश्राद्धश्राविकासुगम-
प्रवेशनिर्गमप्रवरद्वारत्रयमण्डिता दूरदूरतरपट्टशालोपविष्टसाधुना प्रतिलेखनास्त्राध्यायादिसममण्डलीवे-
लाज्ञापकमध्यस्तम्भवन्धितमहाघण्टाटङ्कारटणत्कारकारिणी पौषधशाला कारिता । तस्या च व्याख्यानमण्डप-

धर्मश्रुतिप्रतिक्रान्तिर्यतिरिथतिपुरस्सराः । यास्तत्र स्युः क्रियास्तज्जपुष्यपरो न विद्यते ॥ २ ॥

कालिबुद्धिः कुरुक्षेत्रे यथा स्नेहवतामपि । तथा स्याद् धर्मशालायामधमस्याऽपि धर्मधीः ॥ ३ ॥

दृष्टान्तो यथा--संपेथर्देजनकः कनकजलधरबिरुदः संदेदः कस्मैचित् कार्याय देवगिरिं पुरीं प्राप । तत्र गुरुन् ननुतुं काऽप्युपाश्रये गतः । गुरवो वन्दिताः । तत्रैकस्थानोपविष्टान् पौषधशालानिर्माणविचारं कुर्वतः श्राद्धानप्यवन्दत । तद्विचारमाकर्ष्य श्रीसंधस्याञ्चलयाचनां विदधे--मह्यं प्रसादः क्रियताम्, अहं पौषधशालिकां विधापयामि संधस्य किङ्करोऽस्मि । तेषु मुख्यस्तदाचल्यौ--यूयमजल्पत यौक्तिकमेव, परं सा सकलसंधनिष्पादिता स्याद्, न ल्केकस्य । यस्ताभेकः कारयति, स शय्यातरः स्मृततद्गृहादद्यादिकं न लान्ति यतयः । बहूनां शालाकाराणो प्रतिदिनमेकैकं गृहं ल्यजन्ति तथा च वरम् । इत्यादियुक्तिभिः सभ्यैर्बोधितोऽपि न ल्यजति कदाग्रहं यदा सः, तदा कोऽपि श्राद्धः कुद्घोऽवदत्--भोः ! यद्यत्र कोऽपि कारयिता न स्यात्तदा कदाग्रहो भव्यः, कारयितारोऽत्र बहवोऽपीष्टकामर्यां शालां, सौवर्णीं तु युष्माभिरपि सा न कारयिष्यते । श्रुत्वेदं संधपादे लगित्वा सौवर्णीं कारयिष्यामीति वदन् स्वीचकार शालानिष्पादनम् । संधेनाऽनुमतिः प्रदत्ता । तथाविधद्रव्यं क ? महीभुजामानुदुल्यं क ? श्रेयांसि बहुविधानि ।

अमरोन्दुरस्तीभिर्भृशमुपसर्गितोऽपि शीलव्रतधारी साहसिकत्वेनाऽग्रे गत । योगी स्त्रीमोहित स्थितस्ताभि-
रुच्छास्य चूर्णिकृत । गृहान्तराले कनकमयससभूम्यावासे हीण्डोलोद्विखट्टायाभूत्सिनि महानीलव्यन्तरे-
द् ददर्श । सुरेण बहुमानदानपूर्वं स्वसमीपे उपवेशित । अहो ! श्रेष्ठिन् । त्व मम भ्राता समागत । पूर्वजन्मन्यह
जिनदासव्यवहारी राजगृहे अभूवम् । मयैप प्रासाद कारितस्त्वयैप समुद्धृत । ततो रत्नपोद्दलिकप्रदान-
पूर्वमुत्पाठ्य श्रेष्ठी स्वगृहे मुक्त । तदनु प्रतिष्ठामहोत्सवे श्रीगुरुसवस्वजनपरिधापनपूर्वं रत्नरत्नचितस्वर्ण-
जिह्वा कारयै प्रदत्ता । सधादिलोकै कारण पृष्टम् । तेनोक्तम्--अस्माक कालीजिह्वाप्रासादात् जीर्णोद्धारधनप्रा-
प्त्यादिमाङ्गलिकानि जातानि । तदनु यावज्जीव तद्धन सफलीचक्रे । प्रान्ते दीक्षा लाल्बा सभार्य प्रथमे देवल्लोके सुर
समभूत् ॥

इति जीर्णोद्धारोपदेशस्त्रयोदश ।

—*६(०२०)३—

जिनालयसमीपवर्तित्वेन पौषधशालोपदेशानाह—

पुण्याद्द पौषधागार तत्रैत्य ग्राहको जन । व्रतादिपथ्य क्रीणाति क्रमेणाऽनन्तलाभदम् ॥ १ ॥

(१२६)

परत्पुणमयीमपि कुटीं कुर्याद् दद्यात् तथैकपुष्पमपि । भक्त्या परमगुरुभ्यः पुण्यान्मानं कुतस्तस्य ? ॥ १ ॥
 किं पुनरुपचितधनशिलारसमुद्घातघटितजिनभवनम् । ये कारयन्ति शुभमतिविमानिनस्ते महाधन्याः ॥ २ ॥
 प्रासादकर्मस्थायकारकः कीदृशो विलोक्यते, तदाह—
 न्यायोपाजितवित्तो मतिमान् स्फीताशयः सदाचारः । शुर्वादिमतो जिनभवनकारकस्याऽधिकारी स्यात् ॥ ३ ॥
 इत्यादिगुणभाक् । यथा-राजगृहनगरे धनसारगुणसारौ द्वौ बान्धवौ । बृद्धस्य धनी शीलादिगुणभूषिता,
 लघोर्भार्या काली परं दुष्टत्वेन कालिकैव । तद्वचसा लघुः पृथग्भूय मुख्यगृहे स्थितः, बृद्धस्त्वपरगृहे । दैवानु-
 भावाद् निर्धर्मस्यापि लघोर्बहुला लक्ष्मीर्बभूव, बृद्धस्याऽल्पा लक्ष्मीः । एकदा आमन्तरनिवारिनः शिलाकुट्टकाः समा-
 गताः । गुणसागरगृहद्वारस्थवस्त्राधनेकालङ्कारधारिकालीं वीक्ष्य तां प्रणम्य तरपार्श्वे पृष्टम्-स्वामिनि ! कोऽप्यत्रा-
 स्ति प्रासादकारयिता ? । तथा धनयौवनमर्देन हास्यार्थं निर्धनस्त्रज्येष्ठगृहे प्रहिताः । धन्या तदाऽऽगमनकारणपुच्छा-
 पूर्वं स्थापिताः । भोजनार्थगतधनसरेण ते दृष्टाः, धनी पृष्टा, तदा देवरजायाश्लेषणादिप्रोक्तम् । तदनु तदाभरणैः
 प्रासादो जीर्णः समुद्भूतः । प्रतिष्ठाव्ययार्थं धनार्जनाय देशान्तरं गच्छन् मार्गं कस्यापि योगिनो मिलितः । तदुक्त-
 कल्पविधिना योगिना सार्धं योगिकृतमहिषीपुच्छदीपिकाद्योतेन श्रीपर्वतगुहायां प्रविष्टः । अन्तरा वृश्चिक-

वोदिनः पात्रमुत्तमभित्यादिस्वगुणोत्कीर्तनपरा मम ददस्व मम ददस्व इति कथयन्त अनाहृता अपि प्रविशन्ति ।
 झटपट कुला सर्वं गृहीतम् । द्वितीयदिने श्रीसूरीन्द्रा आकारिता । हेमटङ्ककसपादकोटि सूरीणामग्रे मुक्ता
 प्रसाद कुर्वन्तु प्रसाद कुर्वन्तु वार वारमित्युक्तेऽपि ।

दोससयमूलजाल पुञ्जरिसिविज्जिअ जइयन्त । अत्थ वहसि अणत्थ कीस अणत्थ तव चरसि ? ॥३॥
 आरम्भे नत्थि दया महिलासणेण नासए वम्म । सकाए समत्त पव्वज्जा दव्वगहणेण ॥ ४ ॥

लाभ कलन्तरि चिन्ताविओ गण्ठि वन्धिउ दम्म । नवि खमणउ नवि सेवडउ गिऊ अकयत्थ उ जम्मा॥५॥
 सजय मेली रिद्धिडी जिहि मूकी तिहि जाइ । पेडि भसक्कउ हियइ भय भीखी भगरिज्जि खाइ ॥६॥

इत्याद्युक्त्वा निर्लोभत्वाद् न गृहीता । तदा नृपेण विप्रादिसमक्षमुक्तम्—यदीदृशाना । निरीहशिरामणीना
 सिंहासन न मण्ड्यते, तदाऽन्यस्य कस्य मण्ड्यते ? । तदनु तद् द्रव्य नृप कोशे न रथापयति । गुरुनचसा शत-
 विहारजिर्णोद्धारा. कारापिता ॥

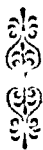
इति जीर्णोद्धारोपदेशो द्वादश ॥

त्रिपष्टिलक्षद्रममाणां निरिनारगिरौ व्यथात् । भव्या बाहद्वेवेन पद्या हर्षेण कारिता ॥ ७ ॥

भृगुकच्छोद्धारदिप्रवन्धाः स्वयं वाच्याः । एवमपरैर्जीर्णोद्धारः स्वचित्तानुसारेण कार्याः ॥

इति जीर्णोद्धारोपदेश एकादशः ।

जिणभवणाद् जे उद्धरन्ति भक्तीद् सडियपडियाद् । ते उद्धरन्ति अप्पाणं भीमाओ भवसमुदाओ ॥ १ ॥

यथा गोपगिरौ आमनृपः प्रातः स्वमनर्थसिंहासनं वप्पभट्टिसूरये निवेशापयति । तद् दृष्ट्वा विभ्रैः क्रुधा ज्वलद्भिर्भूपो विज्ञातः--देव ! श्वेताभवरा अभी भूद्राः, एभ्यः सिंहासनं किम् ? । मुहुर्मुहुस्तैरित्थं कदर्थ्यमानः पार्श्वो मुख्यसिंहासनं नवलक्षामिधं कोशणं कारयित्वाऽन्यल्लसु आरूढपत् । प्रत्यूषे सूरीन्द्रेण तद् दृष्ट्वा ज्ञातनृषित्ताशयेनोक्तं राज्ञोऽग्रे—

सर्दय मानमतङ्गजदर्पं विनयशरीरविनाशनसर्पम् । क्षीणो दर्पाद् दशवदनोऽपि यस्य न तुल्यो भुवने कोऽपि ॥ १ ॥

इदं श्रुत्वा लज्जितेन राज्ञा मुख्यं सिंहासनं मण्डापितम् । पुनरपि विप्राः कथयन्ति । राज्ञा तत्प्रतिबोधनाय पात्रापात्रपरीक्षार्थं च रूप्यटङ्ककसहस्राष्टकं विप्रदानाय पर्षदि समानीतम् । तदा सर्वेऽपि विप्रा देव ! वयं चतुर्वेद-

परिस्त्राजनानन्तर यदि शुद्धिरेवविधा स्यात् तदा स्वशिर कण्डूयन स्वहस्तधर्षणमेव स्यात् । अधुना स्वप्रभु-
 तथा तदधिक प्रासाद कारयिष्यामि । तेनैषा शुद्धिर्ज्ञाता भृश वरा । तदनु शिलावर्त्तकस्योक्तम्—अमर्ति निना
 प्रासाद कुरु । तेनोक्तम्—सारूआरघाटप्रासादकाराणे अमर्ति विना कारापकसतान न भवति । मन्त्रि-
 णोक्तम्—सतानेन कि प्रयोजन दुर्गीतिवर्द्धापकेन ? मम प्रासाद एव विलोक्यते । तदनु अभिविरहित कारितो
 बहुद्वयव्ययेन । तद्यथा—

लक्ष्मणीविरहिता द्रविणस्य कोटीस्तिष्ठो विविच्य किल वाग्भटमन्त्रिराज ।

यस्मिन् युगादिजिनमन्दिरमुद्धार श्रीमानसौ निजयता गिरिपुण्डरीक ॥ ६ ॥

इत्थ शशुञ्जयोच्चार कृत ॥ श्रीकुमारपाल, ससष श्रीरैवताचले समागत । साकलिआलीपद्यापार्श्व
 तावता गिरिर्धडहडित । तदा श्रीहेमस्वरिभिर्नृपस्योक्तम्—समकालमधस्तादुपेतस्य पुण्यवत्पुरुषद्वयस्योपरि
 च्छत्रशिला पतिष्यतीति वृद्धा वदन्ति । तेनाह पृथक् चटिष्यामि, न लत्सार्धम् । तीर्थं मृतिर्भाग्यलभ्या, पर त्रेका-
 पवाद् श्रीजिनशासनोद्वाहश्च । पृथक् पृथक् चटितौ स्वरिदुषौ । तत श्रीआम्बडदेवेन जीर्णदर्गपांश्वे वृद्धना-
 लाना सुखारोहणार्थं सुगमा पद्या रैवताचले त्रिपटिलक्षे कारिता । यत.—

यथा— श्रीवाहडदेवमन्त्रिणा श्रीशत्रुञ्जयोद्धाररैवताचलसुगमपद्याकरणाशुशुकच्छसमलिकाविहारोद्धार-
 तीर्थद्वययात्रादिभमनोरथाः स्वपितृभं उदायनसत्काः सफलीकृताः । तद्यथा—संबाहडदेवेन श्रीशत्रु-
 ञ्जययात्रार्थं गतेन सकलसंघवात्सल्यार्चापूर्वं प्रासादं काष्ठमयं जीर्णमपनीय पाषाणमयः प्रासादो मण्डापितः ।
 तदनु स्वकोशाधीशानां प्रासादकर्मस्थायं भलाप्य पत्तने नृपकृतप्रवेशमहः समागतः । कियता कालेन
 वर्द्धपनिकरतव प्रासादः परिपूर्णः संजात इति लेखहरतः । तस्य षोडश स्वर्णाजिह्वा प्रदत्ताः । पञ्चादिनानन्तरं
 द्वितीयः समागतः । तेनोक्तम्—हे स्वामिन् ! तव प्रासादो भ्रमतीप्रविष्टवायुना फाटितः, इत्युक्ते तस्य द्वात्रिंश-
 त् सुवर्णरसनाः प्रदत्ताः । परिवारेणोक्तम्—तव विषादस्थाने हर्षः कुतः ? । तेनोक्तं श्रूयताम्—
 वेगसरीणां गर्भो दुर्जनमैत्री नियोगिनां लक्ष्मीः । स्थूलत्वं श्यथुभवं विना विकारेण न भवन्ति ॥ ३ ॥
 भूपश्रूपल्लवप्रान्तरिरालम्बाऽवलम्बिनीम् । स्वल्पावस्थायिनीं लक्ष्मीं मन्यन्ते मन्त्रिणो बुधाः ॥ ४ ॥

ऋषभपञ्चाशिकायामप्युक्तं महाकविधनपालेन—

जा तुह सेवविमुहरस हन्तु मा ताड मह समिद्धीधो । अहिआरसंपया इव पेरन्तविडम्बणफलाधो ॥ ५ ॥
 व्यापारिणां तु एकः पादो घोटके द्वितीयस्तु खोटके भवत्येवं गोपाला अपि वदन्ति । कदाचिद् व्यापार-

पयत् पेषडः। कियता कालेन च निष्पन्न. शिखरान्त.स्वर्णकलशदण्डध्वजकान्त. प्रासादो रुद्रमहालयत स्थिरद्वयेन
न्यूनं स० १३३५ वर्षे सारुभारेति प्रासिद्धघाटमय , यत्र घाटेऽपरेसामन्याश्चतुरशीतिप्रासादा निष्पद्यन्ते ।
ततस्तत्कर्मस्थायचिन्ताकारिभिर्वाणिकपुत्रैः सर्वव्ययस्य लेख्यमादातुमारब्धम् , तत्र पूर्वमल्पमूल्याना द्रव-
रकाणामेव चतुरशीतिसहस्रसङ्ख्याजीर्णटङ्कास्तैरकारतदा पेषडेन तदनुमानेनापरबहुद्रव्यव्यय विचार्य लेख्यव-
हिका नीरे क्षिप्ता । ततो लोकैरमूल्योऽय विहार । पेषडेनापि प्रतिष्ठावसरे सर्वजनसमक्ष श्रीगुरुपार्श्वमूलिकविहारे-
तिनाम प्रतिष्ठापितम् । तदन्तश्च त्र्यशित्यङ्गुलप्रमाणमारासणीय श्रीमहावीरविभवमतिष्ठिपत् । इत्यादि स० पेषडदे-
श्वाञ्क्षणदेप्रासादादिपुण्यकरणीयावदाता. प० रत्नमण्डनगणिकृतसुकृतसागरकाव्यमध्यगता ज्ञेयाः ॥ इति
प्रासादोपदेशो दशम ॥

जीर्णोद्धारः श्रुतपरिमलामोदितात्मन्यजस्र पात्रे दान भगवति जिनाधीश्वरे नित्यभक्ति ।

दीनानाथोद्धारणमनिश विश्वविश्वोपकार प्राणित्राण फलभिदमहो ! चञ्चलायाः श्रियोऽस्या ॥ १ ॥

गजकर्णचञ्चलाया. कमलायाः जीर्णोद्धारोदि पुण्य महाफल ज्ञेयम् । यत.—

राया अमञ्च सिद्धी कुडुम्बिण् वावि देसण काड । जिन्ने पुव्याययणे जिणकप्पी वावि कारवइ ॥ २ ॥

सं० पेश्चद्वेनामा मन्त्री शुष्मदभिधया वाहयति सत्रागारम् ।

यतः--

परकीयद्रव्येण प्रचुरतरा रक्षयन्ति नाम निजम् । स्वद्रव्येण परेषां नाम पुनः पञ्चषाः पुरुषाः ॥ २ ॥

इति विचिन्त्य हृष्टहृदयो हेमादिप्रधानस्तत्रागत्याऽवेत्य समग्रं वृत्तान्तं रामदेवनृपवचनेन देवगिरिनगरे चतु-
ष्थान्तःस्थानमभिलषितं पेश्चद्वस्य ददौ । तदनन्तरं तेन नीरं स्वन्यमानेषु पादेषु निर्जगाम; मधुरिमाऽधरितक्षीरं
नीरं पीतं च तदा तकैलोकैः । न चैतावता कौतुकम्; पुण्यभाजां हि सर्वत्र निधानान्यपि निर्गच्छन्ति सिष्टपा-
नीयस्य किमुच्यते ? ।

पदे २ निधानानि योजने रसकूपिका । भाग्यहीना न पश्यन्ति बहुरत्ना वसुन्धरा ॥ ३ ॥

तदा देवगिरिमध्ये सिष्टोदकाभावात् केनापि पिशुनशुना भाषितं भूपतेः पुरः-स्वामिद्विह मधुरमरुभः प्रादुरभूत्, तेन
प्रासादारुपदमन्यत्रार्थतामिह वापी कार्यताम् । तदा राज्ञोक्तम्-प्रातरहं तत्रागत्य विलोक्य च कथयिष्यामि । सन्ध्यायां
वृत्तान्तमेतद् ज्ञात्वा रात्रावेव तद्दिनागतबहिःस्थबालदिमध्यातिक्यञ्छ्वणमानाय्य रहोवृत्त्या क्षिप्तं चान्तः क्षारतरम-
कारयन्नीरम्; प्रभाते भूपतिरभ्युपेत्य जलं स्वादितवान् निष्कृतवांश्च क्षारतया । ततो राजाऽऽदेशात्तत्कालं पादानारो-

इति प्रासादोपदेशो नवमः ॥

स्वैर्द्रव्यैर्जिनमन्दिराणि रचयत्यभ्यर्चयत्यहंतस्त्रिभक्त्या यतिना तनोत्युपचय वस्त्रान्नपत्रादिभिः ।

धत्ते पुरतकलेखनोद्यममुपष्टभाति साधर्मिकान् दीनाभ्युद्धरण करोति कलयत्येव सुपुण्यार्जनम् ॥१॥

इत्यादितपांश्रीधर्मधोपसूरिदत्तोपदेशवासितचेतसा स० पेथडदेवेन स० झाञ्झणदेवेन च स० १३२१ वर्षे मण्डपदुर्गकरहेटकजीरापल्लीश्रीशशुञ्जयादिषु ८४प्रासादा काञ्चनकलशाञ्चित्ता कारिता । मण्डपे शतत्रयप्रासादे सौवर्णकलशा कारिता । तेनैव देवगिरौ ब्राह्मणैरदीयमानजिनप्रासादकरणार्थं तद्देशासन्नश्रीशालिधृपुरे तत्रत्य भूदकोटिनिष्कधनिकरामदेवनृपमहाभाल्यप्रधानहेमादिनाम्ना बहव सत्रागारा बहुपकान्नशालिदालिधृतबोलकरम्भादिखादिमखादिभादिभोज्यसभारभासुरा मण्डपापिता । तेषु च कटीकार्पटिकपयिका सोत्कण्ठ भोजनकृत्वा देवगिरिगमनादनु कलिकालविक्रमादित्यशालिसुगाललधुभोजराजशातवाहनवस्तुपालोपमान दत्त्वा प्रतिशुह प्रतिहृद हेमादेर्गुणप्रशसन कुर्वन्ति स्म । प्रधानेन चिन्तितम्—मया तु निजपातकमपि कस्याप्यर्पित नास्ति, परदानानुसारिणी कीर्त्तिं, दान तु कदापि दत्त नास्ति, परमेतावान् लोको यदि मम सत्रागार वह्मानमाह तर्हि केनापि कारणेन नून कोऽपि महापुरुषो मन्त्रान्ना वाहयन्नस्ति, तदनु तज्ज्ञानाय प्रहितैर्जनैरगत्योत्कम्—भालनीय

विन्दवः श्रीयशोवीर ! शून्यमध्या निरर्थकाः । सङ्ख्यावन्तो विधीयन्ते लयेकेन पुरस्कृताः ॥ ८ ॥

यशोवीर ! लिखत्याख्यां यावच्चन्द्रे विधिरतव । न माति शुवने तावदाद्यमप्यक्षरद्वयम् ॥ ९ ॥

साधर्मिकवात्सल्ये जायमाने म० अनुपमदेव्याः साधून् प्रतिलाभ्य प्रणमन्त्या उपरि समर्दवशात् साधुह-
स्ताद् धृतभृतपात्रं पतितं, तद्दुदकूलमभ्यक्तं सकलम्; तदा तस्मै साधवे गालिः प्रदत्ता वण्ठेन । मन्त्रिण्या कुद्दया
स्वग्रहाक्षिकासितः-अरे ! तैलिकपत्नी कान्दविकपत्नी चेदभविष्यं तदा प्रतिपदं धृतादिमलिनान्येव वस्त्राण्य-
भविष्यन्; एवं च वस्त्राभ्यङ्गो भाग्यलभ्यः । तदा कुपितं मं० तेजःपालमित्यसान्त्वयत्, तव पत्युः प्रसादात् सु-
निजनपूज्यपात्रस्थैः खैरैरभ्यङ्गः स्यात् । इति मन्त्री श्रीसङ्घःश्रमत्कृतः ।

दानं प्रियवाक्सहितं ज्ञानमगर्वं क्षमाऽन्वितं शौर्यम् । त्यागसहितं च वित्तं दुर्लभमेतच्चतुर्भद्रम् ॥ १० ॥

लक्ष्मीश्रला शिवा चण्डी शची सापत्न्यदूषिता । गङ्गाऽन्यगामिनी वाणी वाक्साराऽनुपमा ततः ॥ ११ ॥

इत्यादिजैनादिभिरुता आह—

अधीता न कला काचिन्न च किञ्चित् कृतं तपः । दत्तं न किञ्चित् पात्रेभ्यो गच्छत्येव वरं वयः ॥ १२ ॥

एवं सर्वप्रकारैरपरैर्भाग्यवाञ्छिः स्वं धनं सफलीकार्यम् ॥ श्रीवस्तुपाललक्ष्मीसफलतासंबन्धाः प्रबन्धेभ्यो ज्ञेयाः ॥

हस्तोत्तम्भनमयुक्तम् १ । द्रव्यव्ययकारकवस्तुपालमातृहस्तोत्तम्भन युक्तम्, पुत्रपरन्तुक्षिधारिणीत्वेन, त्व तु कर्मकर एव द्रव्यलोलुप । दाता दुर्लभ । यत ---

शतेषु जायते शूर सहस्रेषु च पण्डितः । वक्ता शतसहस्रेषु दाता भगति वा नवा ॥ ६ ॥

अथ लल्लुतप्रासादेऽस्मी दीया-स्तम्भस्थविभ्यानामाशातना । २ । गर्भगृहप्रवेशे सिंहाभ्या तोरण देवस्य विशेषपूजाऽभावाय । ३ । पूर्वजमूर्त्तीना जिनपुष्टे रोपणात् सन्तानिनामुद्धिनाश । ४ । आकाशे मुनिमूर्त्तिरोपण-
 लत, परदर्शनपूजाऽल्पत्वाय । ५ । रङ्गमण्डपे पुत्तलिकासविलासघाटो जिनचैत्येऽर्जह । ६ । सोपानानि द्वारानि
 सन्तानाभाय सूचयन्ति । ७ । द्वादशहस्तदीर्घभारपट्टाना भङ्गे प्रासादविनाश, कलौ तथाविधभारपट्टेद्वारका-
 रापकाभावदर्शनात् । ८ । आद्या गृहली कुष्णा, स्वस्तिका मङ्गलार्थ कर्पूसादिधवलपदार्थैरेव । ९ । बाह्यद्वारे क-
 सदटीस्तम्भा महाद्वार्या, दुष्टारस्तदर्थ प्रासादभङ्गमपि रचयन्ति । १० । दक्षिणाभिमुख बलानकम् । ११ । भेषमण्डपे
 प्रतिमाऽस्तुच्चत्वेन कदापि पूजा न लभते । १२ । प्रासादान्मठा उत्तुङ्गाः । १३ । हस्तिशालापुष्टे हस्तीन्द्रा
 द्वारेऽभ्यव्या । १४ । इत्यादि श्रुत्वा सत्य च मत्वा भवितव्यतामप्रतिकारा निश्चिक्ये । तत स्तोति स्म तम् ।
 यशोवीर ! यशोमुक्ताराशेरिन्दुरसौ शिखा । तद्रक्षणाय रक्षया श्रीकारो लाञ्छनच्छलात् ॥ ७ ॥

मार्गिताः स्वकुटुम्बपार्श्वे । वस्तुपालेनोक्तम्-अपरं किमपि याचस्व । स आह-अर्बुदतीर्थोपरि विमलवसतौ देवकुलिका-
 मनोरथ आसीत्, यदि सिद्ध्यति तदा पूरणीयः । तदनु व्यापारे जाते श्रीअर्बुदाचले श्रीमाताबोडिकस्य चन्द्रा-
 वतीशायारवर्षरणकस्य च पार्श्वत् वस्तुपालेन ३६ मूढकवीसलपुरीद्रम्मैर्भूराच्छाद्यारतारिता गृहीता । श्रीमातार्चकाः
 कथयन्ति स्म-द्रम्मचतुष्ककोणे रिक्ता मही तिष्ठति । एकोऽन्तराले मुक्तः। सैव रीतिलोके चालिता द्रम्मरतारणे । तत-
 रतत्र प्रासादो मण्डापितः । तदा शोभनसूत्रधारः कथयति स्म-प्रासादपादः हाटकैः पूरितो विलोक्यते । तदा मन्त्रिणा
 स्वर्णोष्ठिका समानीता । शिल्पिनोक्तम्--स्वकोशे स्थापयतु, मया तवौदार्यपरीक्षा कृता । तत आरासणार्बुदान्तराले
 धृतसमितमोदकादानि मण्डापितानि, पापाणशकटिकबलीवर्दसुखार्थं स्थाने २ नीराश्रयाश्च, १५शतशिलाल-
 कुट्टकाः कर्मस्थायं कुर्वन्ति, तेषां मर्दनदातारो नापिताः, प्रदीपधारकाश्च प्रत्येकं रीञ्छयादौ कर्मस्थायसिद्ध्यर्थम् ;
 वर्षत्रयेण पूर्णः प्रासादः संजातः । रूष्यसमानाः पापाणाः पतिताः । सं० १२८३ वर्षे प्रासादारम्भः सं० १२९२
 प्रतिष्ठा, १२कोटि ५३लक्षद्रम्मा लभाः । लूणिगवसहीनाम दत्तम् ; लोकदत्ततेजःपालवसहीत्यपरामिधा । प्रति-
 ष्ठासमाहृतजावाल्लिपुरेशशीउदयसिंहनृपप्रधानमं०यशोवीरपार्श्वे श्रीवस्तुपालः प्रासादगुणदोषान् पप्रच्छ । ८४
 राणक १२ मण्डलीक ४ महीधर ८४ ज्ञातिमहाजनसभायां स आह-शोभनसूत्रधार ! त्वन्मातुः कीर्त्तिरतम्भे

पि पश्यन्ति पर ग्रहीतु न शक्नुवन्ति । कोऽर्थ-प्रासादा कार्यन्ते । सत्पुरुषाणामयमेवाचार । यत —
 अधः क्षिपन्ति कुपणा विच तत्र धियासव । सन्तस्तु गुरुचैत्यादौ तदुच्चै पदकाङ्क्षिण ॥ ३ ॥
 इत्यादितद्वचनोत्पन्नाविवेकाभ्या ताभ्या तद्धन पश्चादानीत, श्रीसिद्धाचलादिषु प्रासादा मण्डापिता ।
 तद्यथा—

येन त्रयोदशशतानि नवीनजैनधाम्ना त्रयोदशशतानि च कारितानि ।
 भूमौ शतत्रययुतात्रिसहस्रमान जैनेन्द्रजीर्णसदनानि समुद्धृतानि ॥ ३ ॥

अपिच—

जैनागारसहस्रपञ्चकमतिस्फार च पादाधिक लक्ष श्रीजिनमूर्त्तयस्तु विहिता प्रोत्तुङ्गमाहेश्वरा ।
 प्रासादा. पृथिवीतले ध्वजयुता. सार्द्धं सहस्रद्वय प्राकारा परिकल्पिता निजधनैर्द्वात्रिंशदत्र ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 सत्रागारशतानि सप्त विमला वाप्यश्वतुष्षष्टय उच्चै.पोषधमन्दिराणि सुमहूर्जनाश्च शैवा मठा ।
 विद्यायाश्च तथैव पञ्चशतिका प्रत्येकत प्रत्यह पञ्चत्रिंशशतानि जैनमुनयो गृह्णन्ति भोज्यादिकम् ॥ ५ ॥
 पूर्वं धवलकके त्दृणिगमालदेववरतुपालतेज पाला निर्धना, त्दृणिगस्थान्यावस्थाया पुण्यव्यये श्लक्ष्णमस्कारा

तदुत्सवे श्रीसङ्घश्चतुर्विधः पूजितः । मार्गणारतथा कृतार्थीकृता यथाऽद्यापि विमलश्रीसुप्रभातमिल्याशीर्वादिं
कथयन्ति । कोऽर्थः--विमलो मन्त्री श्रीदेवी भार्या तयोर्यथा सुप्रभातमभूत्तथा भवतामपि । अत्र चारणवचः--

मंडी सुरकी रइ करइ मिहिय मंसग्गाह । विमलहिं खंडडं कइदिओ नहुड वालीनाह ॥५॥

पञ्चसहस्रीं ददौ । एवमपरैर्भार्यवाद्भिः प्रासादाः कार्याः ॥ इति प्रासादोपदेशोऽष्टमः ॥

सारं तदेव सारं नियुज्यते यज्जिनेन्द्रभवनादौ । अपरं पुनरपरधनं पृथ्वीमलखण्डपिण्डं वा ॥ १ ॥

इह जगति सारं धनं तदेव सारं प्रधानम्, यज्जिनश्रीवीतरागदेवप्रासादेषु नियुज्यते व्ययीक्रियते; अपरं
धनं परकीयधनमेव, पृथ्वीखण्डं मलयपिण्डं वा ज्ञेयं सत्पुरुषैः । यथा--श्रीवरतुपालतेजःपालौ प्रथमयात्रायां भूरि-
सङ्घयुतौ धवलककात् हडालात्रामे समागतौ, तावता मार्गो धाटीलुण्टाकभीतिः श्रुता, तदा परस्परमालोच्य नि-
शायां रूप्यटङ्ककलक्षभृतताम्रकलशान् गृहीत्वा परमाससेवकैः सह तटाकासन्नगोधूमक्षेत्रमध्यस्थशमीतस्तले स-
मागताः। खनितं तत्र, तावता वस्तुपालभार्येन निधिः सौवर्णः संमुखो निर्गतः; महान् विरमयः समजनि;
स्वधनं तदपि तत्रैव स्थापितम्; पश्चादागतौ परं चिन्तातुरौ; तदा सं० अनुपमदेव्या चिन्तायाः कारणं पृष्टम् । नि-
र्विजने प्रोक्तं ताभ्याम् । तदनु तयोक्तम्--स्वामिन् ! धनमित्थं न गुप्तीक्रियते, तथा गुप्तीक्रियते यथा सर्वेऽ-

वामारिप्रवर्त्तनप्रासादकारापणादिपुण्यकरणीयानि कार्याण्यनवरतमिति गुरुभिरादिष्टम् । तदनु श्रीअम्बा समा-
 राधिता प्रसन्ना जाता वरवर्देति वदन्ती मन्त्रिणा पुत्रप्राप्तिप्रासादनित्यचित्तरद्वयमार्गितम् । देव्योक्तम्-प्रासाद
 पुत्र वा ददामि, न द्वय, तथाविधकर्माभावात् । श्रीदेवी भार्या पुष्टा । तयोक्तम्-प्रासाद एव न तु पुत्र, श्वानकु-
 लकुर्कुटादिभवे सुलभत्वेन पुत्राणाम् । तदनु श्रीअम्बिका अर्बुदे गता, श्रीमातया सख्या स्वायासे निमन्त्रिता वा-
 सार्धम् । अम्बिकयोक्तम्-जैनप्रासाद विना मम स्थितिर्न । तत श्रीमातयाऽम्बिकाया बकुलचम्पकयोरेव ७२लक्षद्रम्म-
 युता भूमि समर्पिता । ततोऽम्बिकावचसा चन्द्रावतीशः १२सुरत्राणसेव्यविलेन कुङ्कुमगोमयावाल्किकाभिज्ञानेन पाद
 खनित, ७२लक्षद्रव्यनिधान निर्गतम्, प्रासादो मण्डित, पर दिवा कृतो रात्रौ पतति स्म । एव धमासा । स्मृता देवी
 समागत्योवाच-एतद्भूमिनेता वालीनाहनाग उपवासत्रयेण पूजोपहारयुतेन त्वयाऽऽराधनीय । निरवद्यनैवेद्य यदि या-
 चते तदा देयम्, मद्यादि तु नैव, खड्गमाकुल्य भापनीय । तथा कृतम् । सावद्यनैवेद्यमार्गिणे खड्गेऽग्नावताराद् वाली-
 नाहो नष्टोऽग्नावचनेन क्षेत्रपालीभूय स्थित । निष्पत्यह प्रासादो निष्पन्न । स० १०८८ वर्षे श्रीयुगादिजिनाम्बि
 प्रतिष्ठापितम् । स्थापित मूलनायकत्वेन नागेन्द्रादिधसूरिप्रतिष्ठितदादाऽभिधयुगादिप्रतिमा प्रतिष्ठिता भूमैर्निर्गता
 श्रीअर्बुदाचलजिनतीर्थमित्यादिपरदर्शनिना ससूचिकाऽग्निका खड्गक्षेत्रपालयुता मठे स्थापिता । प्रतिष्ठा कारिता,

पञ्चशतसाराश्वपरिवृतः पञ्चकोटिहैमोद्गृशम्बलो नष्टा चन्द्रावल्यां गतः; तन्नीत्या १८शताधिपधारावर्षनुषो
नष्टः सिन्धुदेशे गतः; तदनु तदावासे स्थितस्तत्रत्यमाण्डलिकैस्तत्र नृपतिः कृतः; प्रवल्सैन्यः शाकम्भरीमे-
दपाटजावाल्लिपुरादिनृपतिशतं साधयित्वाऽर्दुदोपरि च्छत्रमधारयत् । तेनैकदा रोमनगराधिप १२सुरत्राणा अक-
स्मान्महासैन्यमेत्पापकं कृत्वा सुप्ता एव वेष्टिता युद्धे भग्नाः किङ्कराः संजाताः; तत्सत्कदाश्चातपत्राणि
स्वशीर्षोपरि धारितानि । तद्यथा—

त्रिलक्षोत्तमवाजीन्द्रो विमल्यो दण्डनायकः । अभूमिपातिगन्वृतपञ्चकासादिसायकः ॥ ३ ॥

प्रावादवंशमूर्द्धन्यो भूपालशतसेवितः । अन्वादत्तवरः क्षोर्णां शारित्त दुर्द्धरविक्रमः ॥ ४ ॥ (युग्मम्)

तदेवावसरवादितताम्नानिःस्थानप्रतिच्छन्दधडहडितार्दुनिर्घातश्रवणभीतः प्रह्लादनपुरस्थभीमनृपः
कोटिद्रव्यं प्राभृतीचकार स्वप्रधानभेषणपूर्वम् । श्रीविमलेन स्वामिद्रोहपरिहारकृतज्ञेन गूर्जरत्रायाममरधीरञ्ज-
दत्ता मज्जननीजन्मभूमिरिति मत्वा प्रधानाः परिधाप्य पश्चात्प्रहिताः । एकदा चउहिं ठाणेहिं नरयाऊअं
वञ्चन्ति जीवा, तं जहा—महारंभयाए महापरिगहाए कुणिमाहारेणं पंचिदियवहेणमित्यात्पापकं श्रीधर्मसारसू-
रिसुखात् श्रुत्वा पापभीतः पादे पतितः संश्रामाहतमनुष्यसहस्रादिमहापापात्योचनानां जग्राह । सर्वजी-

श्रीवीरादिप्रासादचतुष्टय कारितम् । एवमपरैर्जिनविहार कार्य । इति प्रासादोपदेश पृष्ठ ।

यावच्चिच्छति जैनेन्द्र मन्दिर धरणीतले । धर्मस्थिति, कृता तावत् जैनसौधविधायिना ॥ १ ॥

देवस्वरयो भेडताप्राभे चतुर्भासक कृत्वा फलवार्द्धिप्राभे मासकरूप स्थिता । तत्रैकदा श्रे० पारसेन तत्र-
त्यजालिमध्ये स्मिताम्भानपुष्पाचिंतो लेष्टुराशिर्दृष्टः । गुर्वीदेशेन स विरलीकृत, पार्श्वबिम्ब दृष्ट, स्वप्ने श्रीपार्श्व-
नोक्तम्—मम प्रासाद कारय, मामर्चय, पार्श्वेन स्वद्रव्याभावे उच्यमाने भद्रग्रदौकिताक्षतस्वर्णभिवनेन द्रव्य-
बहुषि भावीति प्रत्ययो दर्शित । तत कारित । एकपार्श्वे मण्डपादि सर्वं निष्पन्न, तावता तत्पुत्रेणाऽऽच्युह्य द्रव्यागम-
स्वरूपे पृष्टे पारसेन यथावत्कथिते तत्सुवर्णभवन स्थितम् । द्रव्याभावात्प्रासादस्तावानेव तस्थौ । स० ११९९
वर्षे फाल्गुनशु० १० दिने बिम्बस्थापन, स० १२०४ माघसुदि १३ ध्वजारोप, फलवार्द्धिपार्श्वस्थापना, अजमे-
रुनागपुरादिशाब्दा सर्वे चिन्ताकरा सजाता ॥ इति सप्तमोपदेश ॥

कारयन्ति जिनेन्द्राणा तृणावासानपीह ये । मणिरत्नविमानानि ते लभन्ते भवे भवे ॥ १ ॥

माणिक्यहेमरत्नाद्यै प्रासादान् कारयन्ति ये । तेषा पुण्यैकमूर्त्तीनां को वेद फलमुत्तमम् ? ॥ २ ॥

दृष्टान्तो यथा—श्रीविमलदण्डनायको गूर्जरत्राधिपश्रीभीमप्रधान, खलदूषितराजचिच ज्ञात्वा रात्रौ पत्तनात्

सं० जाम्बान्वये सज्जनदण्डनायकः श्रीसिद्धराजेन योग्यतां ज्ञात्वा सुराष्ट्रदेशे व्यापाराय नियुक्तः, तेन नृपम-
 विज्ञाप्यैव वर्षत्रयोद्गाहितेन ७२ लक्षमीमप्रियद्रव्यव्ययेन गिरिनारे श्रीनेमीश्वरस्य विद्युत्पातविनाशितं काष्ठमयं
 पूर्वप्रासादमपनीय नूतनः प्रासादः कारितः । तदनु केनचित्खलेन राज्ञो विज्ञप्तम् । राज्ञः पुराऽपि सोमनाथाभि-
 ग्रहोऽभूत्तदनु पत्तनतः सोमनाथं नत्वा संकल्यां गतः सज्जनः संमुखमागतः प्रणामः कृतश्च, राज्ञा पश्चाद् विलोकितम् ।
 ततः साजणेन चिन्तितम्—रष्ट्रो राज्ञा मदुपरि । एवं सति वामनस्थर्त्वास्तव्यश्रे० सामन्तादिव्यवहारिपार्श्वे गत्वा
 यावत्प्रमाणं व्ययितं, तावत्सर्जीकृतं धनं तदनु राज्ञा आलिगप्रधानः पृष्टः—कोऽयं पर्वतः, किं तीर्थम् ? । तेनोक्तम्—
 देव ! श्रीगिरिनारतीर्थं समुच्छङ्ख्य न गम्यते । ततश्चटितो राज्ञा नवीनं मनोहरं प्रासादं दृष्ट्वावाच—तस्य जननी धन्या
 येनेदं कारितम् । पुष्पिस्थेन साजणेनोक्तम् । माता मयणल्लदेवी धन्या यथा एवंविधं पुरणरत्नं प्रसूतम् । एवं वचः श्रुत्वा
 राज्ञा संमुखं विलोक्योक्तम्—किमिदम् । मन्त्रिणोक्तम्—स्वामिन् ! गिरिनारप्रासादज्जीर्णोद्धारपुण्यं सङ्घोषदौक्यमा-
 नोद्ग्रहितद्रव्यप्रमाणद्रव्यं वा द्वयोर्मध्ये एकतरमवधारयतु । तेनेति विज्ञप्ते सिद्धाधिपस्तद्वचनराज्जितस्तीर्थोद्घा-
 रपुण्यमेवाङ्गीचकार । १२ ग्रामा देवभाण्डगारे समर्पिताः पूजार्थं ग्रामादरक्षार्थम् । ततः पुनरप्यधिकारमाधिगम्य
 श्रीशत्रुञ्जयरैवतमहातीर्थयोर्दुर्कलमयी १२ योजनावधेकध्वजा दत्ता । व्यवहारिभिस्तद्द्रव्येण वामनस्थल्यां

पत्तनमध्ये श्रीऋषभदेवप्रासाद कारापित ८५ अद्भुलऋषभविम्बयुग्ं राजविहारनाम्ना । तत्रैकदाऽऽरास-
णिय म० गोगासुत. पारिल सामान्यवस्त्रो निर्द्धन पत्तने राजविहारे देववन्दनार्थमागत प्रौढप्रतिमा
वीक्ष्य सविस्मय. श्रीआदिबिम्ब मवाति, तदवसरे ९० लक्षहाटकाधिपव्य० छाडापुत्र्या बालविधवदेववन्दनपरशा०
हास्या हास्येन प्रोक्तस्त्वमेवविध कि नव्य कारयिष्यसि ? । तत शकुन्प्रान्थि बध्या तेनोक्तम्-तदा त्वया भगिन्या
प्रतिष्ठामहोत्सवे समागन्तव्यमेव । ओमिति प्रतिपन्नम् । तदनु दशोपवासैरभिका आराधिता आरासणाधिष्ठानी ।
सन्तुष्ट्या १६ प्रह्रै स्वर्णखानिषु प्रासादनिष्पत्तियोग्य स्वर्णदल तव निस्सरिष्यति, इति वरो दत्तस्तदनु ३
प्रह्रैर्दीनार४५सहस्रमान निर्गत प्रासादप्रतिमादिनिष्पन्नम् । श्रीदेवसूरिभि प्रतिष्ठा कृता, तदवसरे हासी नि-
मन्त्रिता । वस्त्रार्पणे स्वधर्मवान्धव म० पासिलपार्श्वे मेघनादमण्डपो मारित , नवलक्षद्रम्मव्ययात् तथा कारित ।
तथा स० ११९८ वर्षे रुद्रमहालयचिन्ताकारकप्र० आलिगकारितनगरमध्यचतुर्मुखप्रासाद राजनिहाराभि-
धानप्रदानेन म० आलिगस्य बहुग्रामप्रार्सापणेन सिद्धभूपतिना स्वीकृत । श्रीसिद्धपुरे रम्ये सिद्धनृपो देव-
सूरिणुरवचसा तुर्यद्वार चैत्य कारितवान् तुर्यगत्यर्थी ॥ इति प्रासादोपदेश पञ्चम ॥

जीणोद्धार कृतो येन विभवेन सुचारुणा । जिनाज्ञा पालिता तेन क्लेशदूपरपारदा ॥ १ ॥

परं प्रासादं धर्मकार्यं कारयित्वा समागतः स्यात् तदा महाप्रमोदः प्रभवति । तदनु महाज्योतिर्विदः स्यायुः--
 प्रमाणं पृष्टाः। तैरुक्तम्-वर्षशतम् । मन्त्रिणः पृष्टाः-वर्षशते कियन्तो दिवसाः । तैरुक्तम्-पट्विंशत्सहस्राः। तदनु श्रीश-
 न्भुज्यादिषु समकालं स्वप्रधानपार्श्वप्रासादा मण्डापितारतदनु प्रतिदिनं प्रासादनिष्पत्तिशुद्धिं ज्ञात्वा जननी-
 पादे पतति स्म । सहर्षा कमला तिलकवर्द्धपनादिकं स्वहस्तेन करोति स्म नृपस्य । एवं श्रीसम्प्रतिराजेन सपा-
 दलक्षाः प्रासादाः कारितारतेषु ३६ सहस्रा नवीनाः, सिद्धपुरादिषु श्रीनेमीश्वरविहारादयो गजधरनर-
 धराश्वधरादिमण्डिताः प्रासादाः शेषाः ८९ सहस्रा जीर्णोद्धारः, सपादकोटिविम्बानि कारितानि । सांप्र-
 तं सिन्धुदेशे मरोटपुरे ९५ सहस्रप्रतिमाः पित्तलमय्यो बृहत्याः सन्ति, तन्मध्यसत्कं श्रीमहावीरबिम्बं गिरिनारे
 खरतरवसतौ विद्यते संप्रतिना दानशालानां ससशतानि मण्डितानि, जिनधर्मप्रवर्त्तनार्थं स्ववप्याः साधुसा-
 माचारी शिक्षयित्वा साधुवेषधारिणः प्रथमं प्रेषिताः सर्वानार्यदेशेषु पश्चात्सुसाधवः; इत्यादिसुकृतैः स्वधनं जनु-
 श्च सफलितं संप्रतिनृपेण ॥ इति प्रासादोपदेशश्चतुर्थः ॥

जिनभवनं जिनबिम्बं जिनपूजां जिनमतं च यः कुर्यात् । तस्य नरामराशिवसुखफलानि करपल्लवस्थानि ॥१॥
 इत्यादिसुधादेश्यश्रीयादिदेवसूरिसदुपदेशवासितत्रेतसा सिद्धराजजयसिंहदेवेन सं० ११८३ वर्षे

काष्ठादीना जिनावासे यावन्त परमाणव । तावन्ति वर्षलक्षाणि तत्कर्त्ता स्वर्गभाग् भवेत् ॥ ३ ॥

परमाणुस्वरूप लौकिकम्—

जालान्तरगतं भानौ यत्सूक्ष्म दृश्यते रज्ज् । तस्य त्रिशत्तमो भागः परमाणु स उच्यते ॥ ४ ॥

नूतनार्हद्वरावासे विधाने यत्फल भवेत् । तस्माद्दृष्टगुण पुण्य जीर्णोद्धारे विवेकिनाम् ॥ ५ ॥

अमुना हेतुना पद्मचक्रवर्तिना मातु प्रमोदाय प्रतिदिनमेकैकजिनायतनालकृता भू,

तथा—सप्रतिवर्त्तयामास सौवायुर्वासराण्यहो ! । नव्यकारितपट्त्रिशत्सहस्रार्हद्ग्रहैर्मुदा ॥ ६ ॥

श्रीसम्प्रतिनृपत्रिखण्डभरतक्षेत्रदिगाविजय कृत्वा पौडशासहस्रमुकुटवद्धनृपपरिवृत उज्जयिन्यामागत ।
पौरकृतप्रौढप्रवेशोत्सव स्वधवलग्रहे प्रास स्वजननीकमलापादे पतित । स्वमातर श्यामानना दृष्टा मत्सदक्षे
पुत्रे मातरस्व कस्मान्न हर्षवती, पौष्टलिकपुत्रमाताऽपि उपार्जके पुत्रे प्रमोदाकुला स्यात् । ततस्त्वथोक्तम्—हे वत्स ।
ससारसाधकनरकान्तराज्योपार्जनैर्मम हर्षो न भवति । यथा—

शरीर स्वरूप तथा वा कलत्र धन मेरुतुल्य वचश्चारु चित्रम् ।

जिनेन्द्राद्विभुमे मनश्चेन्न दत्त तत किं तत किं तत किम् १ ॥ १ ॥

त्रिभुवनपालस्य नामाङ्कितः तिहुणविहारः कारितः ७२ देवकुलिकायुतः तासु २४ प्रतिमा रत्नमध्यः २४ पित्तलमध्यः २४ रूष्यमध्यः १४ भारमध्यः मुख्यप्रासादे १ शत २५ अङ्गुलप्रमाणारिष्टरत्नमयी नेमिनाथप्रतिमा कारिता; तत्र द्रव्यव्ययः ९६ कोटीप्रमाणः । तस्मिन् विहारे प्रत्यहं १८ सहस्र श्रे० छाडाकुबेरदत्त मं० आभङ्ग प्र० उदयनआम्बडदेवाहडदेप्रमुखकोटीध्वजव्यवहारिभिः सार्द्धं गीतनृत्यगादित्रपूर्वकः स्नात्रोत्सवं अग्निधौतगज-वडिचीनांशुकप्रभृतिधौतपटादिशृङ्गारः श्रीकुमारपालनृपः करोति स्म । स्वकारितापर ३२ दन्तविहारेषु चैत्यपरि-पाटीमहाध्वजमहापूजादिविस्तारपूर्वं एवं अपरराणकैः ७२ अर्णोराजमांगूझालादिभिः ॥ इति तृतीयोपदेशः ॥

पुनः प्रकारान्तरेण यथा—

श्रीमज्जैनगृहे जिनप्रतिकृतौ जैनप्रतिष्ठाविधौ श्रीजैनस्नपने जिनार्चनविधौ श्रीसङ्घपूजादिके ।
श्रीजैनगमलेखने च सततं श्रीतीर्थयात्रादिके येषां स्वं विनियोगमेति धनिनां धन्यास्त एव क्षितौ ॥ १ ॥

जगति धन्यास्त एव येषां धनं जिनप्रासादादिपुण्यकरणियेषु लभाति । यदुक्तम्—

ज्वलनजलचौरचारणानुपखलदायादबन्दिदकोद्वृत्तम् । धनयोऽसौ यस्य धनं जिनभवनादौ शुभे लग्नम् ॥२॥

विशिष्य च प्रासादपुण्यमपारमाहुर्महर्षयः । यदुक्तम्—

अनेन श्योकेन श्रीगुरुमुखात् श्रुतेन श्रीमहावीरप्रासादः कारित एकोचरशतहस्तोच्च सार्द्धतृतीय-
कोटिसुवर्णपटङ्ककरसन्निष्पन्नश्रीवीरस्वर्णमयप्रतिमाऽलङ्कृत तद्भङ्गमण्डपे २१ सुवर्णलक्षा लग्ना मूलमण्डपे तु
पञ्चविंशतिसहस्राधिक सुवर्णलक्षं सवत् ८११ वर्षे एकोटिसुवर्णव्ययेन श्रीवष्पमट्टिसूरीणां स्वरिपद कारित,
तदुपदेशेन श्रीशत्रुञ्जयरैवताचलयात्रोद्धारादि । यत —

सपद्दविक्रमवाहडहालपलिचाऽऽमदत्तरायार्द । ज उद्धरिस्सति तथा सिरिसि तुजयमहातिथ्य ॥ ३ ॥
विस्तार, २४ प्रबन्धेभ्यो ज्ञेय. ॥ इति प्रासादकारापकोपदेशो द्वितीय. ॥

ये कारयन्ति जिनमन्दिरमादरेण विभ्रयानि तत्र विविधानि विधापयन्ति ।
सपूजयन्ति विधिना सतत जयन्ति ते पुण्यभाजनजना जनितप्रमोदा ॥ १ ॥

ये प्रधानपुरुषा आदरेण द्रविणव्ययेन नरिानयनसुधाकुट्टनलेपनादिना स्वशरीरेण जिनमन्दिराण्युत्तुङ्गतोर-
णानि सुवर्णमयादिविभ्र्यालङ्कृतानि कारयन्ति कुर्वन्ति च जगति त एव जयन्ति नास्त गच्छन्ति । को भाव-न्तीर्थ-
कराणधरपदवी भुक्त्वा मुक्तिनगरीमनन्तकाल भुञ्जते । इष्टान्तो यथा-ह्येमाचार्यप्रतिबोधितश्रीकुमारपालभूषा-
लेन तारणदुर्गास्तम्भपुरादिषु १४४४ नवीना सुवर्णपट्टकलशकलिता प्रासादा कारिता । पत्तने स्वपिटु-

भज, शान्ता भव । सा आह-बहुलकर्माहं जीववधं त्यक्तुं न शक्नोमि । तर्हि मन्त्रिनाहडग्रहं त्यज । तथा तथाकृतम् । मन्त्रिणा दृढधर्मरङ्गेण ७२ जैनविहारा नाहडवसर्हप्रमुखाः कारिताः कोरण्टादिषु प्रतिष्ठिताः, श्रीदेवसूरिभिः सं० १२५२ वर्षे मन्त्रिणा यावज्जीवं जिनपूजनाद्यभिग्रहो गृहीतः भोजनस्य प्राक् ॥ इति प्रथमः प्रासादोपदेशः ॥ प्रकारान्तरेण यथा—

रम्यं येन जिनालयं निजभुजोपात्तेन कारापितं

मोक्षार्थं स्वधनेन शुद्धमनसा पुंसा सदाचारिणा ।

वेद्यं तेन नरामोरेन्द्रमहितं तीर्थेश्वराणां पदं

प्राप्तं जन्मफलं कृतं जिनमतं गोत्रं समुद्द्योतितम् ॥ १ ॥

स्वगृहाणि तु सूधरीऊर्णनामकाकचटकाद्रयोऽपि सर्वशक्त्याऽप्यवरकरचनया कुर्वन्ति, एवं नृपादिलोकाश्च; परं भाग्यवान् स एव यः श्रीजिनप्रासादं स्वधनानुमानैकमण्डपाद्यष्टोत्तरसहस्रमण्डपमण्डितं कारयति ।

दृष्टान्तो यथा—श्रीआमराजेन गोपालगिरौ ।

श्रीरियं पुरुषान् प्रायः कुरुते निजकिङ्करान् । कुर्वते किङ्करां तां ये तैरसौ रत्नसू रसा ॥ ३ ॥

अथ द्वितीयः सप्तशेनोपदेशरूपस्तरङ्गः ।

तद्यथा—

जिनभवनविभवपुस्तकचतुर्विधश्रमणसङ्घरूपाणि । सप्त क्षेत्राणि सदा जयन्ति जिनशासनोक्तानि ॥ १ ॥
तत्र प्रथमं जिनप्रासादोपदेशं ।

जिनभवनं निर्माप्य सफलीकर्तुं निजोच्छसङ्घर्मात्म । धन्यैः स्वपरश्रेयःपुण्योद्यद्दोषिलाभाय ॥ २ ॥

दृष्टान्तो यथा—एकदा कोरणटकस्थाने वृद्धश्रीदेवसूरयो विक्रमात् स० १२५२ वर्षे चतुर्मासीं स्थिता, तत्र मन्त्री नाहडो लघुधराता सालिगरतयो ५०० कुट्टयानां च प्रतिबोधस्तत आश्विनसुदिपापनवम्या तैर्गुरुरव उक्ता । प्रभोऽस्माक गोत्रदेवी चण्डिकाऽधिष्ठात्री सा महिष मार्यायति, किं करिष्यते ? । गुरुमी राज्ञौ चण्डिका प्रत्यक्षीकृत्योक्ता—त्व पूर्वभवे श्रीपुरे धनसारव्यवहारिवधू श्राविका पञ्चमीदिने धौतिकानि परिधाप्य बाल पुत्र वञ्चयित्वा देवगृहं प्रति चालिता, पुत्रो दृष्ट्वा निर्यान्तीं त्वा त्वरपृष्णौ लग्नो जल्पति स्म, तदवसरे महिषलस्तस्तेन पातितो भारितश्च तत्र पुत्रः । पुत्रार्थ्या त्वमपि मृता चामुण्डा जाता । पूर्वभववैरान्महिषानपरान् किं मारयसि ? दया

भावस्यैकाङ्गवीरस्य साक्षिध्याद्ब्रह्मः शिवम् । ययुर्नैकोऽपि दानार्थैर्भावहीनैर्धनैरपि ॥ ५ ॥
भावो धर्मस्य हृन्मित्रं भावः कर्मैन्धनानलः । सत्कृत्याद्ब्रह्मृतं भावो भावो वेत्ती शिवाश्रियः ॥ ६ ॥
भावइ भरतेसर तरयो भावइ तरयो भुजङ्ग । बलकरचीरी भावयी भावइ तरयो कुरङ्ग ॥ ७ ॥

॥ भावनोपदेशः ॥

जातः श्रियुतसोमसुन्दरगुरुः श्रीमत्तपागच्छपस्तीच्छिष्यावल्लिमण्डनं विजयते श्रीनन्दिरलो गणिः ।
पादान्भोरुहि रत्नमन्दिरगणितस्यालिलीलाधरस्तल्लब्धप्रभवोपदेशसरिति प्राच्यतरङ्गोऽभवत् ॥ ८ ॥
इति श्रीतपागच्छनाथकश्रीसोमसुन्दरस्वरि श्रीरत्नशेखरस्वरि पं०—नन्दिरत्नगणिशिष्यरत्नमन्दिरमुनियुक्तितायां श्रीउपदेशतरङ्गिण्यां
दानशीलतपोभावभेदचतुर्विधजिनधर्मप्रकाशकः पञ्चदशोपदेशशैलः प्रथमस्तरङ्गः ।

गौतमप्रतिवोधित १५ शततापसाना केवलोत्पत्ति । भावतो दर्दुर श्रीमहावीरवन्दनार्थमागच्छन्नश्रुपाद-
चभितो मृत्वा दर्दुराङ्क सुर समभूत् । भावेन कपिल केवली जात ।

दीमासकणयकञ्ज कोडीष्ट वि हु न निट्ठिअ जस्स । छम्मासे छउमत्थो विहरिड जो केवली जाओ ॥५॥
इति भावे भावनाकुल सकल वाच्य ॥ इति भावनोपदेश ॥

—•—

श्रीवपि अणुट्ठाण भावविसुद्ध हणइ कम्ममल । लहुओ वि सहसकिरणो तिमिरसमूह पणासेइ ॥ १ ॥

यत्.—

जा दव्वे होइ मई अहवा तरणीसु रूचवतीसु । सा जइ जिणवरधम्मे करयलमज्झट्ठिआ सिद्धी ॥२॥
अँचिल्लेन गुणोच्चय, प्रियगिरा दान गृहस्थक्रम लक्ष्म्याऽम्भश्चयसेचनेन विपिन सामेन तत्त्वज्ञता ।

प्रेम्णा स्त्रीजनविभ्रम, सुमुनिता ब्रह्मवतेनाङ्गिना धत्ते भावनयाश्रित, सफलता सर्वोऽपि धर्मक्रम, ॥ ३ ॥
कि बहुना-वित्तसाध्यमिह दानमुत्तम शीलमप्यविकल सुदर्करम् ।

दुक्कराणि च तपासि भावना स्वीयचित्तवशनेति भाव्यताम् ॥ ४ ॥

दृष्टान्तो यथा--पेशडदेसाधुना ६८ स्वर्णवर्तुलिका मुक्ताप्रवालभृता ६९ सर्वफलसर्वहाटकदिना-
णकपुञ्जक ६९ सर्वजातिपक्वान्नसुखभक्षिका ६९ दुकूलचरिदिमहाध्वजादिविस्तरसुभगं श्रीनमस्कारफलो-
द्यापनं कृतं सकललोकविरमयावहम् । एवमपरैरपि स्वसंपत्त्यनुमानतस्तपउद्यापनाविधौ यतनीयम् ।

॥ इत्युद्यापनोपदेशः ॥

अथ भावनोपदेशः ।

शैथान्यङ्गानि दानादीन्येव धर्मनरेशितुः । तस्य तेष्वधुना जीवो भावना सा निगद्यते ॥ १ ॥
दानं तपस्तथा शीलं नृणां भावेन वर्जितम् । अर्थहानिः क्षुधा पीडा कायक्लेशश्च केवलम् ॥ २ ॥
चिरादकेन दानादिक्लेशैः पुण्यं यदाजितम् । तस्यानुमोदनाभावात् क्षणादन्यस्तदर्जयेत् ॥ ३ ॥
भावना भरतेश्वरवद्भवभोगयोगेऽपि मुक्तिदा, मरुदेवा स्वामिनी भाववशान्मुक्तिं गता कदाऽप्यकृतै-
काशानाऽपि । प्रसन्नचन्द्रोऽपि सन्नवात्केवलं प्राप ।
वीरजिणकहियसत्तमपुढवीसव्वट्ठसिक्किक्कयजोगो । नन्दउ पसन्नचन्दो तक्कालं केवलं पत्तो ॥ ४ ॥

कपायदेहकाराया चत्वारो याभिका इव । यावत् जाग्रति पार्श्वभारतावन्मोक्ष कुतो नृणाम् ? ॥७॥

नाऽऽशाऽन्वत्वे न सितान्वत्वे न तत्त्ववादे न च तर्कवादे । न पक्षसेवाश्रयणेन मुक्ति कपायमुक्ति क्विल मुक्तिरेना ॥८॥

दृष्टान्त कुरगद्वकमुनेः ॥ इति तपउपदेश ॥

अथ तपउद्यापनोपदेशः ।

प्रासादे कलशाधिरोपणसम विन्धे प्रतिष्ठोपम पुण्यश्रीरफुटसविभागकरण विध्वद्विशिष्टे जने ।

सौभाग्योपरिमञ्जरीप्रातिनिभ पूर्णे तपस्याविधौ य शक्योद्यमन करोति निधिना सम्यग्दृशा सोऽग्रणी ॥१॥

शुद्धं तप केवलमप्युदार सोद्यापनस्यास्य पुन रतुम किम् । ह्य पयो धेनुगुणेन तच्च द्राक्षासिताचूर्णयुत सुधेव ॥३॥

सिंहस्तापश्चक्रम एव तावद् दुष्कर्मदन्ताबलमण्डलीनाम् । तदद्य तस्मिन् प्रखरा निवेशा यद्यद्यदुद्यापनविस्तरोऽयम् ॥३॥

वृक्षो यथा दोहदूपरणेन कायो यथा सद्मसभोजनेन । विशेषशोभा लभते यथोक्तनोद्यापनेनैव तथा तपोऽपि ॥४॥

लक्ष्मी कृतार्था सफल तपोऽपि ध्यान सदीर्घाच्चैर्जनवोधि लाभ ।

जिनस्य भक्तिर्जिनशासनश्रुतिणा स्युरुद्यापनतो नराणाम् ॥ ५ ॥

तपसि वर्षोपवासकायोत्सर्गकृद्वाहुबलित्ठणकुमारगजसुकुमालादीनां दृष्टान्ताः स्वयं वाच्याः ।

॥ इति तपउपदेशः ॥

दुःखव्यूहापहाराय सर्वोद्दिश्यसमाधिना । आरम्भपरिहारेण तपसतप्येत शुद्धधीः ॥ १ ॥

यतः—

यद् दूरं यद् दुराराध्यं यच्च दूरे व्यवस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्यं तपो हि दुरतिक्रमम् ॥ ३ ॥

तपस्विना क्रोधपरिहारः सर्वथा कार्यं एव । विपुलं तपः क्रोधकृशानुः श्रीखण्डभारवद्दहति । यतः—

फरुसवयवणेण दिणतवं अहिरिवयंतो हणइ मासतवं । वरिसतवं सवमाणो हणइ हणंतो अ सामन्नं ॥ ३ ॥

एकेन दिनेन तनोरतेजः षाण्मासिकं ज्वरो हन्ति । कोपः क्षणेन सुकृतं यदर्जितं पूर्वकोट्याऽपि ॥ ४ ॥

जं अज्जियं चरित्तं देसूणाइ य पुव्वकोडीओ । तं पुण कसायमित्तो हारेइ नरो सुहुत्तेणं ॥ ५ ॥

दुमोद्धवं हन्ति विपं न हि दुमं नवा भुजङ्गभवं भुजङ्गमम् ।

अदः समुत्पत्तिपदं दहत्यहो ! महोत्पणं क्रोधहलाहलं पुनः ॥ ६ ॥

दृष्टान्तस्तामलिस्तापस्वी-

साष्टि वाससहरसा तिसत्तद्युत्तो दृष्टुण धोष्टुण । अणुचिन्न तामलिणा अन्नाणतद्युत्ति अप्पफलो ॥ ६ ॥
तामलितापसतपसा सिद्धयन्ति जिनेन्द्रशासने सस । अज्ञानस्य तु दोषात्स थयावीशानसुरलोके ॥७॥

॥ इति तपउपदेश ॥

पोरिसिचउत्थळ्ळे काउ कम्म खवति ज सुणिणो । त नो नारयजीवा वाससयसहरसकोडीहि ॥ १॥
परमतेऽपि-एक भक्त सेवते यो मनुष्यस्तस्यैकोनास्त्रिशद्वोपवासा ।

मासे प्रोक्ता यन्मुहूर्त्तप्रमाणे काले भुङ्क्ते वर्जने तत्परेण ॥ २ ॥

ये रात्रौ सर्वदाऽऽहार वर्जयन्ति सुमेधसः । तेषा पक्षोपवासस्य फल मासेन जायते ॥ ३ ॥

अत एव दुर्लभमनुष्यभवादिसामग्रीं लब्ध्वा तप कार्यम्, तपस्करणाभावे निष्फल जन्म । यत -

स्थाल्या वैडूर्यमय्या पचति तिलखल चान्दनैरिन्धनौघैः सौवर्णालाङ्गुल्याग्रैर्विलिखति वसुधामर्कतूलस्य हेतोः ।

छित्त्वा कर्पूरखण्डान् वृत्तिमिह कुरुते कोद्रवाणा समन्तादायात कर्मभूमौ न चरति विगुल यस्तपो मन्दभाग्य ॥४॥

पुनः प्रकारान्तरेण यथा—

विरज्य विषयेभ्यो वैस्तेषे मोक्षफलं तपः । तैरेव फलमङ्गस्य जगृहे तत्त्ववेदिभिः ॥ १ ॥

येन शरीरं पुष्टं बहुकाष्ठक्षयकारि त्रसजीवानां वज्रगोलकप्रायं बहुसरसाहारविनाशकारणं बहुवस्त्रविना-
शकमसारमेव दृश्यते । सारं तु तपःसाधकम् । यतः—

अथिरेण थिरो समलेन निम्मलो परवसेण साहीणो । देहेण जइ विटप्पइ धम्मो ता किं न पज्जत्तम् ॥२॥

तत्तपः शरीरसमाधिना कार्यम् ।

सो अ तवो कायव्यो जेण मणो मङ्गलं न चित्तेइ । जेण न इंदिअहाणी जेण य जोगा न हायंति ॥३॥

तदपि निर्जरार्थं कार्यम् । यतः—

नो इह लोगइयाए तवमहिठिज्जा, नो परलोगइयाए०, नो किञ्चिन्नसदासिलोगइयाए तव०, नन्नत्थ,

निजरइयाए तवमहिठिज्जा ।

पूजालोभप्रासिद्धयर्थं तपस्तप्येत योऽल्पधीः । शोष एव शरीरस्य न किञ्चित्तपसः फलम् ॥ ४ ॥

विवेकेन विना यच्च तत्तपस्तनुतापकृत् । अज्ञानकष्टमेवेदं नो भूरिफलदायकम् ॥ ५ ॥

तपसा कुशादिरेगाणा क्षय. स्यात् । तद्यथा—

छञ्जइ सणकुमारो तववलखेलाइलद्धिसपन्नो । निद्धअखरडिअगुलिसुवन्नसोह पयासतो ॥ १८ ॥

तपस्विसत्कल्पादिप्रावरणत. कलावप्येकान्तरवेलातृतीयञ्जरा क्षय गच्छन्तो दृश्यन्ते । श्रूयन्ते च यथा—
गोपगिरौ श्रीआमनरेश्वरस्यैकान्तर. शीतञ्जर, कलाकुशलमान्त्रिकशतकृतोपकाराजातीपशम श्रीबप्प-
भट्टिस्रुरिकल्पप्रावरणात्तक्षणात् क्षय गत । तपस्विभूत्रेणापि लोहधातुपापाणा स्वर्णभवनन्ति । श्रीपादलिस
सूरीणा स्वगुरुभवत्या नागार्जुनयोगिना कोटीवेधो द्रुष्याप सिद्धरस स्वधुल्लराजल्लाखणसिहहस्तेन स्व-
र्परेण प्राभृतीकृत. गुरुभि. पृथिव्या परिष्ठापित स्वभूत्रेण स्वर्पर भृत्वा पश्चात्प्रहित, समर्पित नागार्जुन-
स्य, गुरुकृतरसपरिष्ठापनादिव्यतिकर श्रुत्या सद्ये नागार्जुन, लोहधातुशिलाया स्वर्पर भद्र नागार्जुनेन,
ततो यासु २ शिलासु भूत्रविन्दवो लज्जारता सर्वा. काञ्चनीभृता । विस्मृतो योगी गुरुणा पादे लभ,
महती तप.शक्तिर्धन्मूत्रेणाऽपि सुवर्णसिद्धि । तपस्विकरसर्पेण सर्व वस्तु क्षयभाक् न स्यात् । यथा—श्री-
गौतमकरसर्पेण क्षैर्यभिभृतपात्रेण त्रिभिरधिकपचदशशतक्षुधात्ततापसाना पारणम् ॥ तस्माच्चप कार्यम् ।

॥ इति तृतीयोपदेश ॥

जीवः कनकवत् पूर्वदुष्कर्ममृद्मध्यस्थोऽपि तपःकृशानुना केवलज्ञानकान्तिदीपः स्यात् । यतः--

जन्मकोटिकृतमेकहेलया कर्म तीव्रतपसा विलीयते । किं न दाह्यमातिबह्वपि क्षणादुच्छिखरेण शिखिनाऽत्र दह्यते ॥ १२ ॥

अत्रोदाहरणानि । यथा--

श्रीमद्दीरजिनो दृढप्रहरणः स्वीयप्रतिज्ञादृढः श्लाघ्यो बाहुबली बलोऽप्यविचलः सन्नन्दिषेणो व्रती ।

आनन्दः सद्गुणसको व्रतशचिः सा सुन्दरीत्यादयः । कर्मोन्मूलनकोविदेन तपसा देवासुरैर्वन्दिताः ॥ १३ ॥

किं आसि नंदिसेणस्स कुलं जं हरिकुलस्स विउलस्स । आसी पिआमहो सुत्तरिण वसुदेवनामुत्ति ॥ १४ ॥

विज्जाहरीहिं सहरिसं नरिंदुहिआहिं अहमहंतीहिं । जं पत्थिज्जइ तइआ वसुदेवो तं तवस्स फलं ॥ १५ ॥

सुन्दरी श्रीआदीश्वरपुत्री बाहुबलिसहोदरी, तद्वत्तपः कार्यम् । यथा--

सद्धिं वाससहस्सा अविलंबं अं विलाइं विहिआइं । जाए निक्खमणकए सा सुन्दरिसाविआ धन्ना ॥ १६ ॥

अत्र तपःकुलं सकलं वाच्यम् ॥ इति द्वितीयरतपउपदेशः ॥

यत्कृष्णादिगारिष्ठरोगविरतिर्निष्ठीवनालेपनाद् सूत्ररसार्शवशेन काञ्चनकला यत्लोहधातुष्वपि ।

रत्नानां करपल्लवप्रणयतो यच्चाक्षयत्वोन्नतिस्ताद्विश्वत्रयवन्द्यमद्भुतगुणं जीयात्तपःस्रुजितम् ॥ १७ ॥

मङ्गलकारण तप, कुग्रहपीडादुर्निमित्तादिक्षयकरम् । इष्टार्थकृत्तपो यथा-चक्रवर्त्तिनोऽष्टमतपसा
 मागधवरदामगङ्गासिन्धुप्रभासाधिपदेवाना जय स्वाभीष्ट स्यात् ॥ देवाकर्षण तपसा हरिकेशीबलमुनि-
 धन्द्रवति ॥ कामदलन तप, । यत —

देहदुर्गामुदग्राणि तावत् कर्माणि देहिनाम् । नोञ्चन्ति यावद्दद्यान्मुप्रवेशोऽत्र निर्गल ॥ ६ ॥

अन्नादिविकृतादिप्रवेशे सयला एव रागादय । यत — उक्तमुत्तराध्ययने—

रसा पगाम न निसेविअवा पाय रसा दिस्सिकरा नराणा । दित्त च कामा समभिद्वान्ति दुम जहा सादुफल व पक्खी॥७॥
 आकण्ठकयाहारो पिट्ठ आमलइ पडइ सिज्जाए । वाहिज्जइ मयणेण सञ्ज्ञाणविनज्जओ होइ ॥ ८ ॥

इत्यादिहेतुभिर्भाग्यवता तप, कार्यम् ॥ इति तपउपदेश ॥

रथ्या पुनाति पवनो मलिनाभियुक्तामर्णं सुनर्णसकल किल गेहर्देहम् ।

पात्र तु पावकसमेतजलाभिषेक सम्यक्शर्मोर्मिसरस तप एव जीनम् ॥ ९ ॥

सदोषमपि दीप्तेन सुनर्णं वह्निना यथा । तपोऽग्निना तप्यमानस्तथा जीवो विशुद्ध्यति ॥ १० ॥

अपि च-जाव न तत्रागतत्त सदेहसूसाइ नाणपवणेण । ताव न चत्तकलक जीवसुवन्न तु निव्वडइ ॥ ११ ॥

तीर्थकैरतपश्चक्रे । यथा—

संवच्छरमुसभजिणो लभमासा वद्धमाणजिणचन्दो । द्य विहरिआ निरसणा जइज्जए ओवमाणेण ॥३॥
द्वादशाविधं तपस्तीर्थकैः प्ररूपितम्— अणसणमूणोअरिआ०; पायाच्चित्तं विणओ० इत्यादि ॥

श्रीहेतुरतपः । यथा—तपसा सुवर्णपुरयादिसिद्धयः ॥ भवक्षयकृत्तपः—

उवसमविवेगसंवरपयचिन्तणवज्जदलिअपावगिरी । सोढुवसगो पत्तो चित्तायपुत्तो सहस्सारे ॥ ३ ॥

यद् दूरं यद् दुराराध्यं दुर्लभं यत् सुरैरपि । तत्सर्वं तपसा साध्यं तपो हि दुरतिक्रमम् ॥ ४ ॥

विदारितरोगं तपो यथा—श्रीसिद्धचक्राऽऽचामाम्लतपसा श्रीपालस्य कुष्ठोपशान्तिः; निर्जरा, कर्मक्षतिः;
ब्रह्मस्त्रीभूणगोधातादिदुष्कर्मवानपि दृढप्रहारिः स्वर्गं गतस्तपसा ॥ विद्याप्रहारि तपो यथा—द्वारिकायां द्वैपायना-
सुरकृतोपसर्गा आचामाम्ल्यादितपसा द्वादशवर्षावधि टलिताः; लोकानां श्लथीभवने पुनः प्रकटीभूताः ॥
इन्द्रियदमनं तपसा स्यात् । यतः—

अन्तश्चित्तरण्डिकं स्थितिजुषो रागादिदोषोरगा वाञ्छामात्रसमीरमक्षिविरैर्भुक्त्वाऽभवनसोत्वणाः ।

किन्त्वेते क्लिल सर्वथाऽप्यनशानाः स्थाप्या यथाऽन्तर्मुहूर्त्तानापि क्षयमाप्नुयुस्तव पुनः सौख्यं किमप्यद्भुतम् ॥५॥

मन्त्राणा परमेष्ठिमन्त्रमहिमा तीर्थेषु शत्रुजयो दाने प्राणितया गुणेषु विनयो ब्रह्म व्रतेषु व्रतम् ।
 उक्त्वाण सणी कम्माण मोहणी तहय वयाण वभवय गुत्तीण य मणगुत्ती चउरो हुक्खेहि जिप्पन्ति ॥४८॥
 एवमपरेऽपि शीलधरा—द्रौपदी—कलावती—सुगावती—शीलवती—सुलसा—सुभद्रा—सीताप्रभृतीना दृष्टान्ता ।
 द्राक्षी—चन्दनवालिका—भगवती—राजमती—द्रौपदी० प्रमुखा. शतरा. शीलमाहात्म्ये स्वय दृष्टान्ता वाच्या. । ते
 च ग्रन्थगौरवाद् नोक्ता. ।

इति शीलोपदेशा ।

ॐॐॐ

अथ तप उपदेशः ।

॥ ५१ ॥ ५१ ॥ ५१ ॥

तप. सर्वाक्षसारङ्गवशीकरणवाचुरा० ।

चक्रे तीर्थकरै स्वय निजगदे तैरेव तीर्थश्वरै. श्रीहेतुर्भवहारि दारितरुज सन्नित्तराकारणम् ।

सद्यो विघ्नहर हृषीकदमन माङ्गल्यमिष्टार्थकृद् देवाकर्षणभारदर्पदलन तस्माद् विधेय तप. ॥ १ ॥

(१०)

तीर्थकैस्तपश्चक्रे । यथा—

संवच्छरमुसभजिणो लम्मासा वद्धमाणजिणचन्दो । इय विहरिआ निरसणा जइज्जए ओवमाणेण ॥२॥
द्वादशाविधं तपस्तीर्थकैः प्ररूपितम्— अणराणमूणोअरिआः; पायाच्चैच्चं विणओ० इत्यादि ॥

श्रीहेतुस्तपः । यथा—तपसा सुवर्णपुरुषादिसिद्धयः ॥ भवक्षयकुचपः—

उवसमविवेगसंवरपयचिन्तणवज्जदलिअपावगिरी । सोडुवसग्गो पत्तो चिलायपुत्तो सहस्सारे ॥ ३ ॥

यद् दूरं यद् दुराराध्यं दुर्लभं यत् सुरैरपि । तत्सर्वं तपसा साध्यं तपो हि दुरतिक्रमम् ॥ ४ ॥

विदारितरोगं तपो यथा—श्रीसिद्धचक्राऽऽचामाभ्यस्तपसा श्रीपालस्य कुष्ठोपशान्तिः; निर्जरा, कर्मक्षतिः;

ब्रह्मस्त्रीभ्रूणगोधातादिदुष्कर्मवानपि दृढप्रहारिः स्वर्गं गतस्तपसा ॥ विज्ञापहारि तपो यथा—द्वारिकायां द्वैपायना-

सुरकुतोपसर्गा आचामाभ्यादितपसा द्वादशवर्षावधि दलिताः; लोकानां श्लथीभवने पुनः प्रकटीभूताः ॥

इन्द्रियदमनं तपसा स्यात् । यतः—

अन्तश्चित्तकरण्डिकं स्थितिजुषो रागादिदोषोरगा वाञ्छामात्रसमीरमक्षविवरैर्भुक्त्वाऽभवन्सोत्वणाः ।

किन्त्वेते किल सर्वथाऽप्यनशानाः स्थाप्या यथाऽन्तर्मुहूर्त्तैर्नापि क्षयमान्युस्तव पुनः सौख्यं किमप्यद्भुतम् ॥५॥

मन्त्राणां परमोष्ठिमन्त्रमहिमा तीर्थेषु शत्रुजयो दाने प्राणिदया गुणेषु विनयो ब्रह्म व्रतेषु व्रतम् ।
 अक्वलाण सणी कम्माण मोहणी तह्य वयाण वभवय गुचीण य मणगुची चउरो दुक्खेहि जिप्पन्ति ॥४८॥
 एवमपरेऽपि शीलधरा-द्रौपदी-कलावती-मृगावती-शीलवती-सुलसा-सुभद्रा-सीताप्रभृतीनां दृष्टान्ता ।
 ब्राह्मी-चन्दनबालिका-भगवती-राजीमती-द्रौपदी । प्रमुखा, शतशः शीलमाहात्म्ये स्वयं दृष्टान्ता वाच्याः । ते
 च प्रन्थगौरवाद् नोक्ताः ।

इति शीलोपदेशः ।

ॐ
 ॐ
 ॐ

अथ तप उपदेशः ।

तपः सर्वाक्षसारङ्गवशीकरणवागुरा० ।

चक्रे तीर्थकरै स्वय निजगदे तैरेव तीर्थेश्वरै, श्रीहेतुर्भवहारि दारितरज सान्निर्वाकारणम् ।

सद्यो विब्रह्म हृषीकदमन माङ्गल्यमिष्टार्थकृद् देवाकर्षणमारदर्पदलन तस्माद् विधेय तपः ॥ १ ॥

(१०)

वन्दनकानि दत्तानि । गुरुपार्श्वे आलोचना गृहीता । सहर्षेणाऽभाणि—भगवन् ! मम लक्षसाधर्मिकभोजनप्रदानमनो-
 रथोऽस्ति, परं किं करोमि ?, धनं तथाविधं नास्ति । गुरुभिरभाणि-याहि भृगुकच्छे श्रीमुनिसुव्रतस्वाभिवन्दनार्थम्,
 तत्र जिनदासाभिधः श्राद्धः भार्यासुहागदेवीयुतः सर्वशक्त्या वस्त्रभोजनाद्यलङ्कारणियः, तद्वात्सल्येन लक्षसा-
 धर्मिकभोजनदानपुण्यं भविष्यति । ततस्तेन तथा कृतम्, भोजनादिभक्त्या जिनदासः प्रपूजितः । तदनु पृष्टं
 चतुष्पथे, भोः !, जिनदासः सुकृती कीदृशोऽस्ति सत्यो वा दासिभक्तो वा ? । लोकाः कथयन्ति-भ्यणु भोः !, जिनदासः
 ससवार्धिकः शालायां प्राप्तो गुरुमुखात् शील्योपदेशमालाव्याख्यां श्रुत्वा एकान्तरितब्रह्मव्रतं प्रतिपन्नम् । एवं सुहाग-
 देव्याऽपि साध्वीपार्श्वे एकान्तरशीलप्रातिपालनं प्रतिपन्नम् । भवितव्यवशात् परस्परं पाणिग्रहणं जातम् । ततो य-
 स्मिन् दिने जिनदासस्य मुक्तकल्म, तस्मिन् दिने सुहागदेव्या नियमः, यस्मिन् तस्या मुक्तकलं तस्मिन् तस्याभि-
 ग्रहः । तदनु सुहागदेव्याऽभाणि—स्वामिन् ! पुनरपरस्याः पाणिग्रहणं कुरु, अहं दीक्षां गृह्णामि । तदनु गुरुपार्श्वे
 ब्रह्मव्रतमेव प्रतिपन्नं यावज्जीवं सकलश्रीसङ्घमडिप्रदानपूर्वम् । अतः कारणात् शिवङ्कर ! जिनदाससमानस्तु श्रा-
 वकः संप्रति न श्रूयते आबालब्रह्मचारी महाधर्मपात्रम् । तत्पादपुर्णपासनां कृत्वा शिवङ्करः वसन्तपुरे आगात् ।
 इति ब्रह्मव्रते जिनदासदृष्टान्तः । यथा शीलमाहात्म्यम्—

एवमपरै. शीलाराधने यतनीयम् । इति तृतीयोपदेश । पुन प्रकारान्तरेण यथा—

सीमा खानिषु वज्रखानिरगदङ्करेषु धन्वन्तरि कर्णस्त्राणिषु देवतासु कमला दीपोत्सव पर्वसु ।

ओङ्कार सकलाक्षरेषु गुरुषु व्योम स्थिरेषु क्षिति श्रीरामो नयतरपरेषु परम ब्रह्म व्रतेषु व्रतम् ॥ ४५ ॥

ब्रह्मवत शील्योपदेशमालाशीलकुलकादिनानाप्रकरणभणनवाचनादिनाऽऽराधनीयम् । ब्रह्मवताराधने सु-
भाषितसहस्राणि सन्ति, अत्र ग्रन्थगौरवभयाद् नोक्तानि स्वयमवतारणीयानि । सूक्तावलीप्रभृतिधर्मोपदेशग्रन्थेभ्य
शीलव्रतोदाहरणानि सक्षेपत कियन्ति कथ्यन्ते, तद्यथा—

श्रीमन्नोभिजिनो दिनोऽधतमसा जम्बूप्रभु केवली सम्यग्दर्शनवान् सुदर्शनगृही स स्थूलभद्रो मुनि ।

साऽच्चङ्कारिसरस्वती च सुभगा सीता सुभद्रादय शील्योदाहरणे जयन्ति जनितानन्दा जगत्सद्गुता ॥४६॥

श्रीनेमीश्वरभाता रथनेमि रागतुरङ्गमेण पातितोऽपि गिरिगुहाया निरावरणराजमितीर्यमोहितोऽपि राजमत्या
प्रतिबोधितस्तपस्तप्या शिव गत । यत —

रागद्वेषतुरङ्गमपौन पुन्याधिरोहपतनशतै । विहिताभ्यासस्तदुपरि दत्तपदस्त्वरितमेति शिवम् ॥ ४७ ॥

वसन्तपुरे शिवङ्कर श्रेष्ठी परमार्हतो निवसति स्म । तत्र श्रीधर्मदाससूरय सप्रासा । वन्दनार्थं शिवङ्करो गत ।

सिंहो बलिद्विरदशकमांसभोजी संवत्सरेण रतिभेति किलैकवारम् ।

पारापतः खरशिलाकणभोजनोऽपि कामी भवत्यनुदिनं वद कोऽत्र हेतुः ? ॥ ४० ॥

सत्योत्तरदानाद् राजा रञ्जितः ।

वेश्या रागवती सदा तदनुगा पङ्भी रसैर्भोजनं रस्यं धाम मनोरमं वपुरहो ! नव्यो वयःसंगमः ।

कालोऽयं जलदागमस्तदपि यः कामं जिगाथाऽऽरात् तं वन्दे युवतिप्रबोधकुशलं श्रीरथूलभद्रं प्रभुम् ॥४१॥

श्रीनेमितोऽपि शकडालसुतं विचार्य मन्यामहे भटमसुं वयमेकमेव ।

देवोऽद्रिदुर्गमधिरह्य जिगाय मोहं यन्मोहनालयमयं तु वशी प्रविश्य ॥ ४२ ॥

योऽसौ प्रविष्टोऽपि हि नैव दग्धश्छिद्यो न खड्गाग्रगतप्रचारः ।

कृष्णाहिरन्ध्रेऽप्युषितो न दृष्टो नाकतोऽञ्जनागारनिवास्यहो ! यः ॥ ४३ ॥

श्रीरथूलभद्रेण कोशाऽपि प्रतिबोधिता-

कुरंदरंडत्तणदहगाई वञ्चत्तिन्दूविसकन्नगाई । जम्मंतरे खण्डिअसीलभावा नाऊण कुञ्जा ददसीलभावं ॥४४॥

इत्याद्युपदेशातैः । अत एव रथूलभद्रनामस्मरणं चतुरशीतिजिनचतुर्विंशतिकं यावद् भविष्यति ।

इति लक्ष्मणवच । एवमपरै शीलै यतनीयम् ॥ इति द्वितीयशूलोपदेश ॥

सुविसुद्धसलिलजुत्तो पावद्द किञ्चित् जस च इह लोए । सव्वजणवलहच्चिअ सुहणद्दभर्गी य परलोए ॥ ३५ ॥

देवदाणवगन्धव्वा जक्खरक्खसकिनरा । वभयारि नमसति दुक्कर जे करन्ति ते ॥ ३६ ॥

जो देइ कणयकोडि अहवा कारेइ कणयजिणभवण । तस्स न तत्तिय पुन्न जच्चिअ वभव्वए धरिए ॥ ३७ ॥

परमतेऽपि—एकरात्रोपितस्याऽपि या गतिर्वह्न्यचारिण । न सा क्रतुसहस्रेण प्राप्तु शक्या युधिष्ठिर । ॥ ३८ ॥

एकदा पत्तने श्रीहेमसूरय श्रीजयसिंहदृषसभाया समागता । भूपदचासने उपविष्टा । नृपेण पृष्टम्—किं सप्राति वणिजामत्रे व्याख्यायमानमस्ति ? । गुरुभि प्रोक्तम्—स्थूलभद्रचारित्रम् । किं तत् ? पृष्टे गुरुभि प्रोक्तम्—पूर्वप-
रिचितकोशावेख्यापरिहारपद्धिविकृतिभोजनादि स्थूलभद्रचारित्रम् । तदा क्रुधा ज्वलद्भिर्देवगोधिप्रभृतिभिर्नामै

प्रोक्तम्—

विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो ये चान्युपत्राशिनस्तेऽपि स्त्रीमुखपङ्कज सुललित दृष्ट्वैव मोह गता ।

आहार सुधृत पयोदधियुत भुञ्जन्ति ये मानवास्तेषामिन्द्रियनिग्रह कथमहो ! दम्भ समालोचयताम् ॥ ३९ ॥

हेमाचार्य, प्रोक्तम्—

लोकप्रसिद्धा कथा । इत्यादिस्त्रीस्वरूपं विभाव्य शीलं परिपालयिष्यम् । इति शीलशेपदेशः । पुनः प्रकारान्तरेण यथा—

मनुष्याः किङ्करायन्ते देवा निर्देशवर्तिनः । शीलभाजोऽथवा कस्य कल्पवृक्षो न बल्लभः ? ॥ ३८ ॥
शीलं प्रधानं न कुलं प्रधानं कुलेन किं शीलविवर्जितेन ? ।
नैके नरा नीचकुले प्रसूताः स्वर्गं गताः शीलमुपेत्य धीराः ॥ ३९ ॥

विभूतयोऽपि मा भूवन् शीलम्लानिपचेलिमाः । गेहद्राहसमुद्धतमुद्द्योतं कः समीहते ? ॥ ३० ॥

दृष्टान्तो यथा—सीता महासती राज्यशृङ्गारार्पणप्रलोभिनाऽपि रावणेन न शीलाद् अष्टा । यदुक्तम्—
ऐश्वर्यराजराजोऽपि रूपमीनध्वजोऽपि च । सीतया रावण इव त्याज्यो नार्यां नरः परः ॥ ३१ ॥

सीतया दुरपवादभीतया पावके स्वतनुराहुतिः कृता । पावकस्तु जलतां जगाम यत् तत्र शीलमहिमाविजृम्भितम् ॥ ३२ ॥
मनसि वचसि काये जागरे स्वप्नमार्गो यदि मम पतिभावो राववादन्वयपुरिसि ।

तदिह द्रह ममाङ्गं पावकं पावकेदं सुकृतविकृतभाजां येन लोकैकसाक्षः ॥ ३३ ॥

कुण्डले नाऽभिजानामि नाभिजानामि कङ्कणे । नूपुरे त्वभिजानामि नित्यं पादाब्जवन्दनात् ॥ ३४ ॥

उदरि दिद्वइ उरुसइ कानि धरि वाध जिरालइ । उवरि चढति ढालि पडइ चढि इगारिअ णिअरालइ ।
 सात समुद्र लीला तरइ सुकीनइ बुडुवि मरइ । राम कवीसर इम कहइ स्त्रीवीसास मति को करइ ॥ २१ ॥
 दृष्टान्त मुञ्जमृणालवत्यो ।

धनवन्ती मत गव्व करि पिकववि पण्डरूआइ । चऊदहसय छहुत्तरा मुज गइन्द गयाइ ॥ २२ ॥
 झोली तुट्टवि कि न मुउ कि न हुवउ छारह पुज । धरि धरि भिक्ख मगाविइ जिम मक्कड तिम मुज ॥ २३ ॥
 अक्षयत्तीयादिने गुलघृतविन्दुके मण्डके तुण्डेन रण्डया कयाचित् खण्डिते भिक्षा अमन् मुञ्ज आह—
 रे रे । मण्डक ! मा रोदीर्यदह खण्डितोऽनया । रामरावणमुञ्जाया स्त्रीभि के के न खण्डिता ? ॥ २४ ॥
 रे रे ! यन्नक ! मा रोदी. क क न अमयन्यमू । कदाक्षाक्षेपमात्रेण, कराकृष्टस्य का कथा ? ॥ २५ ॥
 इत्यादिश्लोका प्रसिद्धा ।

अनुकूलसपिमाणवि रमणीण मा करिज्ज वीसास । जह रामलक्खणेहि सुप्पणहाए महारञ्जे ॥ २६ ॥

प्राय पुमास. सरलस्वभावा रण्डारतु कौटिल्यकलाकरण्डा ।

ताताद् यथाचे कथमन्ययाऽस्मिन् कलेवर केकयनन्दनेयम् ? ॥ २७ ॥

रविचरिअं गहचरिअं ताराचरिअं च राहुचरिअं च । जाणांति बुद्धिमन्ता महिलाचरिअं न याणांति ॥ ११ ॥
अश्वत्थुतं माधवगर्जितं च स्त्रीणां चरित्रं भवितव्यता च ।

अवर्षणं चाप्यतिवर्षणं च देवा न जानन्ति कुतो मनुष्याः ? ॥ १२ ॥

जलमञ्चे मच्छपयं आगासे पंखिआण पयपंती । महिलाण हिअयमगो तिअि वि लोए न दीसंति ॥१३॥
हयविहिणा संसारे महिलारूत्रेण मण्डिअं पासं । बड्झन्ति जाणमाणा अयाणमाणा वि बड्झन्ति ॥ १४ ॥
संसार ! तव निस्तारपदवी न दवीयसी । अन्तरा दुस्तरा न स्युर्यादि रे ! मदिरेक्षणाः ॥ १५ ॥

नीअंगमाहिं सुपओहराहिं ओपिच्छमन्थरगर्दहिं । महिलाहिं निअगाहि व गिरिवरगस्तथा वि भिज्जन्ति॥१६॥
बहुआ नर दीसंति नारीनइबुद्धवि गया । विरला केइ तरंति तारुणयतारू हूआ ॥ १७ ॥

वारी गयाण जालन्ति मीणहरिणाण वागुरा चैव । पासो अ पक्खिआणं नराण तह बन्धणं नारी ॥ १८ ॥
पढन मुनन कविं चातुरी है सब बात सहल्ल । मदनदहन मनवासिकरन गगानचलन मुसकिह्ल ॥१९॥
कामं कुलकलङ्काय कुलजाताऽपि कामिनी । शृङ्खला स्वर्णजाताऽपि बन्धनाय न संशयः ॥ २० ॥
महिला कूडचरित्त बंभ पुण पार न जाणइ । दिनि डरपइ दोरडइ रयणि विसहरफण मोडइ ।

सा० जगसी सा० मुहणसी स० आभू स० पेयडझाझणादीना कीर्त्तदानप्रवन्धा स्वय वाच्या । एवमभयसुपात्रानु-
 कम्पोचितकीर्त्तिभेदाद् दात्र पञ्चविध व्यावर्णितम्, पर 'दोहि वि मुक्त्वो भणिओ' तेषु अभयदानसुपात्रदानाभ्या
 मोक्षो भवति, श्रीआदीश्वरचन्दनादिवत् । ' तिद्धि णि भोगाइय दिति ' तेषु अनुकम्पोचितकीर्त्तदानानि भोगादिक
 राज्यऋद्धिप्रभृतिक ददति, मेघकुमारवत् । उचितदानात् कृतप्रतिकृतभोजनवखपात्रादि फलम्, कीर्त्तदानात्
 महत्त्व स्वोत्कर्षश्च । अत कारणाद् विवेकिभि सर्वप्रकारै श्रीदानधर्म समाराधनीय ॥

इति सुपात्रदानोपदेशो द्वितीयः ।

अथ शील्योपदेशः ।

—०—

ये यौवने शीलधरा नरा स्युरतेषामहो ! सत्पुरुषेषु रेखा ।

ते तारका स्यु प्रविशन्ति पूरे तरङ्गिणीना तरणक्षमा ये ॥ १ ॥

इह जगति सकललोकश्चाधनीयास्त एव धन्या ये यौवनेऽपि शीलालङ्कृताः सन्मार्गगामिणः । यत —

यौवनेऽपि प्रशान्ता ये ये च हृद्यन्ति याचिताः । वर्णिता ये च लज्जन्ति ते नरा जगदुत्तमाः ॥ २ ॥
 ये न स्वल्पन्ति ते दक्षाः कृष्णकेशतमोभरे । वार्द्धके तु सदीद्वयोतः शिरस्थपलितेन्दुतः ॥ ३ ॥
 यौवने व्रतपालनं दुष्करम् । यतः—

मकरध्वजशार्दूलं पञ्चेन्द्रियाविषयतस्कराकीर्णम् । क्षेमेण नरः को वा तारुण्यारण्यमुत्तरति ? ॥ ४ ॥
 यौवने विकरोत्येव मनः संयमिनामपि । राजमार्गे प्ररोहन्ति वर्षाकाले किल्लाऽङ्कुराः ॥ ५ ॥
 शीलरत्नयुजा पुरुषेण स्त्रीनिन्दा मनसि चिन्तनीया । यथा—

इयं रण्डा कृण्डी कलिमलमलस्यैव सुतरां चलद्दम्भारम्भरफुरदतुल्यपिण्डीव विहिता ।
 करण्डी चाल्यन्तं चटितनिकरस्येह विधिना त्विमां रामां निन्धां परिहर वृषश्रेणिचरटीम् ॥ ६ ॥
 जासिं च सङ्गवसओ जसधम्मकुलाइं हारिसे मूढ ! । तासिंपि किंपि चित्ते चिन्तसु नारीण दुच्चरियं ॥७॥
 पढमं चिअ पविसंती नवसंगमलज्जिअव्व मणभवणे । वाला विवेगादीवं दिप्पन्तं झत्ति विडझवइ ॥ ८ ॥
 मा वच्चह वीसंभं नईण नारीण कुडिलमग्गाणं । वाद्धिअपयोहराओ कुलाइं कुलाइं पाडन्ति ॥ ९ ॥
 प्रापुं पारमपारस्य पारावारस्य पार्यते । स्त्रीणां प्रकृतिवक्राणां दुश्चरित्रस्य नो पुनः ॥ १० ॥

श्विवस्तुपालकीर्त्तिदानम् ॥ तथा श्रीशत्रुञ्जयमहायात्राकारकबहुद्रव्यव्ययकरीसिञ्छटाघाटनन्धनादिरुद्रम-
हालयजीर्णोद्धारकरणपरदेशलहरसांशालिगसभाया कश्चिद् द्विज. समागात् । पृष्ट -वृत्त समागत ?,
तेनोक्तम्- कैलासात् । कि वर्त्तते तत्र ? ।

द्राक्षी वीक्ष्य शरस्य कारणशिरोमाला मरालाशया कण्ठेकाल ! तवाऽधिकण्ठल्लुठिता वैरस्य शुद्धयै किल ।
आधत्ते भवदालयस्य नितरा मूर्खोपलोन्मूलन का भीति परमस्य रक्षणविधौ श्रीशालिगो गर्जति ? ॥२५५॥

पुन कालान्तरेऽपाठि-

मन्येऽह् सदसद्दशावितरणे सर्वस्य शक्तो विधिस्तेनाऽप्यस्य नरस्य कस्यचिदहो ! नाऽऽयाति यात वय ।
यत्ते रुद्रमहालय ! स्थिरतया श्रीशालिगोनाऽधुना सिद्धश्रीजयसिहदेवयशसा दत्त पुनर्यावनम् ॥ २५६ ॥

विप्राय भूरि दत्तम् । सांशालिगकीर्त्तिदानम् । तथा सांस्मरारकेण स० १३७१ वर्षे श्रीशत्रुञ्जयप्रति-
मोद्धार कारित । सवाचार्या रामभट्टेनाऽभाषि-

अधिक रेखया मन्ये समर सगरादपि । कलौ म्लेञ्छबलाकीर्णे येन तीर्थ समुद्धृतम् ॥ २५७ ॥

तुष्टेन सांस्मरारकेण सुवर्णजिह्वा दत्ता ॥ इति सांस्मरारकीर्त्तिदानम् ॥ एव सांस्मारङ्गसोतपाल सांस्गरा

अद्यापि कर्णविकलेति न लक्ष्यते यत् तेनाऽद्भुतं सचिवपुङ्गववस्तुपाल ! ॥ २५१ ॥

कश्चित्तु— क्रमेण मन्दीकृतकर्णशक्तिः प्रकाशयन्तीव वलिस्वभावम् ।

कैर्नाऽनुभूता साशिरःप्रकम्पं जरेव दक्षिस्तव वस्तुपाल ! ॥ २५२ ॥

तेभ्यः कविभ्यः सहस्रं ददौ ॥

हंसैर्लब्धप्रशंसैस्तरालितकमलप्रचरङ्गैस्तरङ्गैर्नीरैर्न्तर्गभीरैश्चदुल्वककुलप्रासलीनैश्च मीनैः ।

पालीरूढदुमालीतलसुखशायितस्त्रीप्रणीतैश्च गीतैर्भाति प्रकीडदाऽऽतिस्तव सचिव ! चलच्चक्रवाकस्तटाकः ॥ २५३ ॥
ललितासरोवरवर्णने सोमेश्वरस्य षोडशसहस्रप्रदानं सर्वाऽनुप्रासानुमानेन । श्रीशत्रुञ्जयोपरि अनुपमदेव्या
अनुपमसरः कारितम् । तस्य भरितमहोत्सवे क्रियमाणे चारणेनोक्तम्—

भाऊ भरहिं काइं सेचुंजि सर न कराविडं । जाणूं हुं इणइ टामि आगइ अणुपमडी कीडं ॥ २५४ ॥

एकविंशतिः शतानि द्रम्माणां दापितानि ॥ तथा स्वसंकीर्तनगुणकुलपूर्वजावदातप्रतिपादककीर्त्त-
कौमुदीसुकृतसङ्कीर्तनकाव्यकृतसोमेश्वरारिसिंहयोर्ग्रामप्रासाश्चकनकदुकुलादिदानं यावज्जीवाहं दत्तम् । इत्या-
दिश्रीवस्तुपालकीर्त्तदानप्रबन्धाः शतशो यथा श्रुताः स्वयं वाच्याः ८४, २४, ७२, प्रबन्धेभ्यः ॥ इति

तस्मात् तत्तदधाऽपघातविधये बद्धादरा सप्रति श्रेय स्थानविधानधिकृतकालि श्रीवस्तुपाल रतुहि ॥ २४५ ॥

सूरो रणेषु च रणप्रणतेषु सोमो वक्रोऽतिवक्रचरितेषु बुधोऽर्थबोधे ।

नीतौ गुरु कविजने कविरक्रियासु मन्दोऽपि च ग्रहमयो न हि वस्तुपाल ॥ २४६ ॥

श्रीभोजवदनारभोजविद्योगविधुर मन । श्रीवस्तुपालवक्रेन्दौ विनोदयति भारती ॥ २४७ ॥

सर्वेषा सहस्रदानम् ॥

पीयूषादपि पेशलाः शशाधरज्योत्स्नाकलापादपि स्वच्छा नूतनचूतमञ्जारिभरादप्युल्लसत्सौरभा ।

वान्देवीमुखसामसूक्तविशदोद्गारादपि प्राञ्जला केपा न प्रथयन्ति चेतसि मुद श्रीवस्तुपालोक्तय १ ॥२४८॥

श्रीवस्तुपाल ! तव भालतले जिनाञ्जः। वाणी मुखे हृदि कृपा करपङ्खे श्री ।

देहे द्युतिर्विलसतीति रथेव कीर्त्ति पैतामह सपदि धाम जगाम नाम ॥ २४९ ॥

अपरस्तु- अति.सरन्तीमपि गेहगर्भात् कीर्त्ति परेषामसतीं वदन्ति ।

स्वैर भ्रमन्तीमपि वस्तुपाल ! त्वत्कीर्त्तिमाहु कवय सतीं तु ॥ २५० ॥

इतरस्तु- सेय समुद्रवसना तव दानकीर्त्तिपूरोत्तरीयपिहितावयना समन्तात् ।

प्रीत्याऽऽदिष्टोऽयमुर्व्यारितलकथति तलं वस्तुपालच्छलेन ॥ २४२ ॥

रोहणाचलं प्रति कस्यापि प्रश्नः—

हंहो रोहण ! रोहति त्वयि मुहुः किं पीनतेयं सदा ?

रोहणप्रतिवचो यथा शृणु— आतः ! संप्रति वस्तुपालसचिवत्यागैर्जगत् प्रीयते ।

तेनाऽस्तैव ममार्थिकुट्टनकथा प्रीतिर्दरीकिंनरीगीतैरतस्य यशोऽस्मृतैश्च तदियं मेदृष्टिता मेऽधिका ॥ २४३ ॥

एकदा देवकपत्तनतः सोमेश्वरपूजाकारका भट्टाः समागताः । मन्त्रिणा पृष्टाः—वर्षा पूजा क्रियमाणाऽस्ति

नवा ? । ते प्राहुः—

नादत्ते भसितं सितं सचिव ! ते कर्पूरपूरं स्मरन् कौपीने न च तुष्यति प्रभुरसौ शंसन् द्रुकूलनि ते ।

दिग्धो दुग्धभरैर्जलेषु विमुखः श्रीवस्तुपाल ! त्वया कर्पूरगुरुरुरितः पशुपतिर्नो गुगालं जिघ्रति ॥ २४४ ॥

अस्य काव्यस्य कारकाणां भट्टानां दशसहस्री प्रदत्ता । दानमण्डपिकायां निर्गलं दानं ददानं वस्तुपालं

कवयः स्तुवन्ति । यथा—

ये पापप्रवणाः स्वभावकृपणाः स्वाभिप्रसादोत्व्यणारतेऽपि द्रव्यकणाय मर्त्यभयणा जिह्वे ! भवत्या स्तुताः ।

एकरत्य भुवनोपकारक इति श्रुत्या सता जरिपत लज्जानम्रशिरा धरातलमिदं यद् वीक्षते वेधि तत ।
 वारदेवीमदनारमिन्दतिलकश्रीमस्तुपाल ! ध्रुव पातालाद् बलिमुद्धिधीर्पुरसकृद् मार्गं भवान् मार्गति ॥२४०॥
 सुवर्णजिह्वा दत्ता ॥ कर्णस्त्रयच शिविर्मांस, जीव जीमूतमाहन , ददौ दधीचिरस्थानि, पण्डितत्रयवाक्यमिदम् ।
 जयन्तदेवेन समस्थापाद चक्रे-त्रस्तुपाल पुनर्वसु । सहस्रचतुष्टय प्रदत्तम् ॥ एकदा तामेभरं
 वस्तुपालधवलगृहे सभागत , वर्यासनदानेऽपि नोपविशति स्म । मन्त्रिणा कारणं पृष्टं प्राह-

अन्नदाने पय पानेर्धर्मस्थानैश्च भूतलम् । यथासा वस्तुपालेन रुद्रमाकाशमण्डलम् ॥ २४१ ॥

इति स्थानाभावाद् नोपविश्यत इत्युक्ते नमसहस्री प्रदत्ता । एवस्था सघार्चय्या विजयसैनयुरिभरत्नम्-
 नन्दनोद्यानपालको दुष्या पातयन्निन्द्रसभायामगत्स वक्ति । यथा-

देव ! स्वर्नाथ ! कष्टं ननु क इह भवान् नन्दनोद्यानपाल

स्वेदस्तत्कोऽथ केनाऽप्यहह ! हत इत काननात् कत्पयुध ? ।

इन्द्रप्रतिवचो यथा-

हु मा वादीरितदेतत् किमपि करुणया मानयाना मयेप

नरिगानगमन् मुनीन् सुरभयाश्चिन्तामणिः काऽप्यगात् तस्मादार्थिकदर्शनां विषहतां श्रीवस्तुपालः क्षितौ ॥२३६॥
सोमेश्वरस्य सहस्रं ददौ । संतुष्टेन सोमेश्वरेण पुनरभाणि—

के निधाय वसुधातले धनं वस्तुपाल ! न यमालयं गताः ?
त्वं तु नन्दसि निवेशयद्भिदं दिक्षु धावति जने क्षुधावति ॥ २३७ ॥

पुनरपि सहस्रं ददौ । तथाऽरिसिंहकविः—

श्रीवासाम्बुजमाननं परिणतं पञ्चाङ्गुलिच्छन्नतो जग्मुर्दक्षिणपञ्चशावमयतां पञ्चापि देवदुमाः ।
वाञ्छापूर्णकारणं प्रणयिनां जिह्वैव चिन्तामणिर्जाता यस्य किमस्य शस्यमपरं श्रीवस्तुपालस्य तत् ॥२३८॥
द्विसहस्री दत्ता ॥ एकदा तुष्टेन श्रीवीरधवलेन मन्त्रिणे दशलक्षी प्रसादे दत्ता । सा तु तेन गृह्णाद्वर्णिव
दत्ता, तदा कश्चित् कविः—

श्रीमन्ति दृष्ट्वा द्विजराजमेकं पद्मानि संकोचमवाप्नुवन्ति ।

समागतेऽपि द्विजराजलक्षे सदा विकशी तव पाणिपद्मः ॥ २३९ ॥

इति स्तूयमानो लज्जयाऽधो विलोकयति स्म, तदा नानारथ्यकविः ग्राह—

नव्यश्लोकैर्व्याख्यान कुर्वति द्विपदी प्रोक्ता— अस्मिन्नसारे ससारे सारं सारङ्गलोचना । वन्दनार्थमागच्छता
 द्वारस्थेन मन्त्रिणा श्रुता , अहो ! रागी स्त्रीकथाक्वद् मुनि , इति ध्यात्वा न वन्दित । ज्ञातमन्त्रिचिन्ताभि-
 प्रायेणाऽमरचन्द्रेणोक्तम्—

अस्मिन्नसारे ससारे सार सारङ्गलोचना । यत्कुक्षिप्रभवा एते वस्तुपाल । भवादशा ॥२३४॥

तुष्टेन पादोपवेशन कारितम् । एकदा तेज पालमन्त्री भृगुपुरमायात श्रीमुनिसुव्रतचैत्यार्चकैराचार्यैरुक्तम्—
 मन्त्रिन् ! सदेशकमेक शृणु । मन्त्रिणोक्तम्—आदिश्यताम् । अद्य पाश्चात्यामिन्या वृद्धा नार्यैका समेत्य प्राह—
 तेज पाल ! कृपालुधुर्याविमलप्राग्वाटवशाध्वज ! श्रीमन्नभ्वडकीर्तिरथ वदति त्वत्समुख मन्मुखात् ।

आजन्मावधि वशयष्टिकलिता भ्रान्ताऽहमेकाकिनी वृद्धा सप्रति पुण्यपुञ्ज ! भवत सौवर्णदण्डस्पृहा ॥२३५॥

इत्युक्ते मन्त्रिणा देवकुले रश्देवकुलिकासहिते दण्डकलशा स्वर्णमया सर्वत्राऽकार्यन्त । आचार्याणा १०
 द्रमसहस्रैर्न्युञ्छनानि ॥ श्रीशत्रुञ्जयतीर्थे सवसमक्ष शीवस्तुपालमन्त्रिणि आरात्रिके क्रियमाणेऽर्थिना मन्त्रि-
 मध्ये क्षम्पापन दृष्ट्वा सोमेश्वरकवि प्राह—

इच्छासिद्धिसमुद्यते सुरगणे कल्पद्रुमै स्थायते पाताले पद्ममानभोजनजने कष्ट प्रनष्टो बलि ।

दारिद्र्याय जलाञ्जलिं ददामि । तदा मन्त्रिणोक्तम्-रे ! किमप्युद्गरितवस्त्रमस्ति ? , एका वस्त्रबन्धनस्थूल-
पट्यस्ति, देहि । सा द्विजस्वार्पिता । तेन विलोक्योक्तम्-

क्वचित् सूत्रं क्वचित् तूलं कार्पासास्थि क्वचित् क्वचित् । देव ! त्वदनारिणां कुटीतुल्या पटी मम ॥२३१॥

मन्त्रिणोक्तम्-पुनर्वद, ससदशवारमुपतम् । १७शतानि द्रम्माणां समर्पितानि ॥ एकदा यात्रापारभ्ये
वन्दनार्थागतमन्त्रिणा सभायां किञ्चिद्भिद्रायमाणनरचन्द्राचार्यो वादितः प्राह-नाहं निद्रायमाणः, किन्तु नेत्रे
निमील्य लक्ष्मीनारायणयोः समुद्रमध्यस्थयोः परस्परालापं शृण्वन्निस्मि । यथा—

लक्ष्मि ! प्रेयसि ! केयमास्थिशिता वैकुण्ठ ! कुण्ठोऽसि किं नो जानासि पितीर्बिनाशमसमं सङ्घोस्थितैः पांसुभिः? ।
मा भीभीरु ! गर्भीर एव भविताऽम्भोधिश्चिरं नन्दतात् संवेशो ललितापतिर्जिनपतेः स्नात्राम्बुकुल्यां सृजन् ॥२३२॥

बालचन्द्रक्षुल्लकेन शीवस्तुपालो वर्णितः--

गौरी रागवती त्वयि त्वयि वृषो वद्वादरस्त्वं पुनर्भूत्या त्वं च समुल्लसद्गुणगणः किंवा बहु ब्रूमहे ।

श्रीमन्त्रीश्वर ! नूनमीश्वरकलायुक्तस्य ते युज्यते बालेन्दुं चिरमुच्चकै रचयितुं त्वत्तोऽपरः कः क्षमः ? ॥२३३॥

तदनु मन्त्रिणा भट्टारकपादोपवेशनं कारितं बालचन्द्रस्य । एकदाऽमरचन्द्रमुनौ पर्षदि तत्कालकृत-

तदनु श्लक्ष ३२सहस्रैर्हमाचार्याणा न्युञ्जन कृत्वा मार्गिण्यो दत्तम् ।

गुहविकरडे बभडसपुडे भमइ कुण्डलिज्जतु । तुह अभवडदेव ! जसो अ लद्धपसरो भुअगुव ॥२२९॥

सपादकोटिद्रम्मदानम् ॥ इति कुमारपालमहामान्यप्रधानश्रीअभवडदेवकीर्त्तित्दानम् ॥ तथा श्रीविमल-
मन्त्रिणा प्रासादेऽर्जुंदोपरि कार्यमाणे तद्धभिनेता वालीनाह कमठीयभङ्गपातेनाऽन्तराय करोति स्म । मद्यमा-
सादि नैवेद्य याचते स्म । मन्त्रिणाऽभिवकाबलेन निर्धाटितो वटकनैवेद्येनैव रतिं प्रापित । प्रासादसिद्धौ प्रतिष्ठा-
महोत्सवे सद्य सर्वशक्त्या पूजित । मार्गणास्तथा कृतार्थीकृता , यथाऽद्यापि 'विमलश्रीसुप्रभातम्' इत्याशीर्वाद
कथयन्ति, कोऽर्थ ?—विमलो मन्त्री, श्रीदेवी भार्या, तयोर्थया सुप्रभात सुदिवसमभूत्, तथा भवतामपि । अत्र
चारणवचनम्—

मडी सुरकी रइ करइ भिल्हीअ मसग्गाह । विमलहि खडउ कड्डीउ नट्टउ वालीनाह ॥२३०॥

लक्ष ददौ ॥ इति श्रीविमलस्य कीर्त्तित्दान दण्डनायकस्य ॥ अथ वस्तुपालकीर्त्तित्दानप्रबन्धा—श्रीवस्तुपाल
प्रतिवर्ष वारत्रय सर्वचतुर्विधसङ्घपूजा करोति स्म । एकदा सङ्घाचार्या जायमानाया एको दरिद्रो द्विज
प्राह—देव ! कल्पहुमावतार इव सर्वलोकवाञ्छित ददानो दृश्यसे, एककेल ममापि समुल्लभवलोकय, यथा

धवलगृहशृङ्गस्थ ३ रहेमकुम्भ षड्भूढकमुक्ताफल १४स्वर्णकोटी १२०सुरूपपात्र श्वेतचतुर्दन्तपट्टगजनवग्रहा-
 दिभूरिदुष्पापवस्तुभिः सार्धं तच्छिरो हेममण्डितं लावा पश्चात् पत्तनप्राप्तेन ७२राणकदष्टौ राजसदसि-
 कुमारपालपादपीठान्ने मुक्तम् । ततरतुष्टेन राज्ञा राजपितामहबिरुदं श्रीअम्बडदेवाय प्रदत्तं ईकोटिहेम ३-
 हैमकलश २४जात्यतुरगैः समम् । ततस्तेन त्रिहैमकलशां विना भृगुकच्छादिषु प्रासादशृङ्गस्थापनार्थं, सर्व-
 गृहान्तराले निजकुलपूर्वजजिनधर्मगुरुस्वपराकमादिगुणवर्णनपरयाचकेभ्यः प्रदत्तम् । ततो नृपकोपे, त्वं द्वाद-
 शप्रामाधीशत्रिभुवनपालपुत्रः, अहं तवाष्टादशदेशाधिपस्य पुत्रः, कथं नाधिकं ददामि ? । संतुष्टः कुमारपालः ।
 तथा तेनाऽऽम्नदेवेन भृगुकच्छे श्रीमुनिसुव्रतस्वामिविहार आरात्रिकावसरे देवगुणवर्णनपरमार्गोभ्यो दत्तं
 यथा—
 द्वात्रिंशद् द्रममलक्षा भृगुपुरवसतेः सुव्रतस्याऽहंतोऽग्रे कुर्वन् माङ्गल्यदीपं स सुरनरवरश्रेणिभिः स्तूयमानः ।
 योऽद्वादशैवजस्य त्रिजगदधिपतेः सदुणोत्कीर्तनायां स श्रीमानाम्नदेवो जगति विजयतां दानवीराग्रयाथी ॥२२७॥
 भृगुकच्छप्रासादप्रातिष्ठामहोत्सवसंतुष्टेनोति हेमस्वरिणोपबृंहितः । यथा—
 किं कृतेन न यत्र त्वं यत्र त्वं किमसौ कलिः ? । कलौ चेद् भवतो जन्म कलिरस्तु कृतेन किम् ? ॥२२८॥

सुरत्राणः कटकमादाय गूर्जरधरित्री भङ्कत्या भृतपूरित पश्चाद् बलितः सन् गोपगिरिसमीप प्राप्य सुन्दराभिध-
सरोवरपाल्यामुत्तर्णि । तत्सैन्यसनिवेश ज्ञात्वा गोपगिरिनृपतिराउल्लस्यणसिहसुत्र उदयसिह स्वचम्
सनद्य तत्रागत्य शुद्ध विधाय गूर्जरत्रानीत पुरातनमश्वादिक्मादाय तच्चम् निर्धाद्य स्वपुर प्रविशन्
चारणेन वर्णित -

सुन्दर सर असुराह दलि जल पीधउ वयणेहि । उदयनरिन्दहि कङ्कडीउ तीह नारीनयणेहि ॥३२६॥

चारणपठिता गाथा श्रुत्योदयसिहेनाऽश्वादिभूषितवस्तुसङ्घात चारणाय प्रदत्तम् ॥ इत्युदयसिहकीर्त्तितान-
प्रबन्ध ॥ एवमपरेषा मुञ्जकर्णवनराजभीमबप्पभाट्टिसूरिप्रतिबोधितश्रीआमादिनृपाणा कीर्त्तितानप्रबन्धा स्वय
ज्ञेया ॥ अथ मन्त्रिप्रधानादिव्यवहारिणा कीर्त्तितानप्रबन्धा - एकदा पत्तने सवननचूर्णाद् वशीभूताभ्युधे कुङ्कुणा-
धिपतेर्भाल्लिकार्जुनस्य राजपितामहेति विरुद बन्दिमुखात् श्रुत्वा क्रुद्धश्रीकुमारपालेन प्रेषित प्रधानमन्त्रिश्रीअभ्य-
डदेव । ततस्तेन सबलसेनापरिवृतेन सग्रामाङ्गणे तच्छिरो लूनम् । तत्र देशे ३०० जालानि ज्वालितानि । सर्वत्र
कुमारपालाज्ञा दापिता । तत सोपारकपत्तने प्राप्त , तत्र जीवत्स्वामियुगादिप्रासादे स्नात्रपूजाष्टाहिकाम-
होत्सव कृत्वा तदनु शृङ्गारकोटीशाटी १ माणिक्यपट २ पापक्षयकरहार ३ विपाहशुक्ति ४ १४भारमित-

पूर्वं वीरजिनेश्वरेऽपि भगवत्याऽऽख्याति धर्मं स्वयं प्रज्ञावत्यमयेऽपि मन्त्रिणि न यां कर्तुं क्षमः श्रेणिकः ।
 अक्लेशेन कुमारपालनृपतिस्तां जीवरक्षां व्यधाल्लब्ध्वा यस्य वचःसुधां स परमः श्रीहेमसूरिप्रभुः ॥२२३॥
 तथैकदा श्रीहेमसूरिस्वकरधृतवामकरस्य श्रीकुमारपालस्य श्रीशात्रुञ्जयचैत्यपरिपाठ्यां संचरतः कपर्दि-
 कविः प्राह--

श्रीचौलुक्य ! स दक्षिणस्तव करः पूर्वं समासूत्रितप्राणिप्राणविधातपातकमखः शुद्धो जिनेन्द्रार्चनात् ।

वामोऽप्येष तथैव पातकमखः शुद्धिं कथं प्राप्नुयात् न स्पृश्येत करेण चेद् यतिपतेः श्रीहेमचन्द्रप्रभोः ? ॥२२४॥

इत्यादिकवित्वकथककवीनां कुमारपालो धनमपि धनं ददौ । एकदा वीसलदेवेन भोजनान्ते तृणं
 करे कृत्वाऽरिसिंहोऽभिदधे--इदं तृणं सद्यो वर्णय । यदि रुचितमङ्ग्या वर्णयसि, तदा प्रासद्वैगुण्यं, अन्यथा
 सर्वप्रासत्याजनाम् । इत्युक्ते स ऊचे--

क्षारोऽब्धिः शिखिनो मखा विषमयं श्वश्रं क्षयीन्दुर्मुधा प्राहुरतत्र सुधामियं तु दनुजवस्तैव लीना तृणे ।

पीयूषप्रसवो गवां यदशनाद्, दत्त्वा यदाऽऽस्ये निजे देव ! त्वत्करवालकालमुखतो निर्याति जातिद्विषाम् ॥२२५॥

चमत्कृतो भूपालो प्रासद्वैगुण्यं चकार ॥ इति वीसलदेवकीर्त्तिदानम् ॥ एकदा योगिनीपुरतो जलालदीनः

इक कन्त मरिजाइ नारि चुकइ आभरणह धटजुअल अवहारि नारि बोली नीझरणह ।

पयडिय विहवा सद सयल मङ्गल टालिजइ मानभग तस होइ देहदुव्यपणे डञ्जइ ।

एतला दड इकसिरि पडइ अनइ धन जाइ नरिदधरि कुमर नरिद रुवन्तीअह लच्छी मुक्ति पसाउ करि ॥२१॥

सकलकवीना सहस्रटङ्कप्रदानम् ।

चान्दि दीवउ धरणि पल्लंके वृण पूलक सघरइ ईट खडउ सीस दीजइ ।

महधरि भिय न पाहुणउ सज्जण न वारि बइइ तुञ्ज पसाइ रडपण एह अवत्था दिइ ॥२२०॥

मृतधन मुक्तम् । एकदा द्वादशावर्चवन्दनकदानावसरे कुमारपालभूपालपुत्र क्षामणकेवलाया श्रीहिमा-
चोयें करेण स्पृशाति गागिलचारणोक्तिः—

हेम तुहारा करमर जाह अनती ऋद्धि । ए चाप्या नीचामुहा ताह ऊपहरि सिद्धि ॥२२१॥

करकटकप्रदानम् । तथा शालामुखपोतिकाचिन्ताकारिसमरसिहधार्मिकपञ्चशताश्वश्रेणी सरसि पानीय-
पानार्थं गच्छन्ती दृष्ट्वा हृदोपविष्टचारणेनोक्तम्—

भल्लउ पारिसनाथ जइ एहवउ जाइसि । सहसिइ सेवडसाथ कुमारनरिदह बाहिरउ ॥ २२२ ॥

चौलुक्येन कुमारपालविभुना प्रत्यक्षमावासिता निर्भिका निजमानसौकसि वरे केनोपमायेत सः ? ॥२१३॥
 आजावर्त्तिषु मण्डलेषु विपुलेष्वष्टादशस्यादराद्वान्येव चतुर्दिशं प्रसृमरां मारिं निवार्याञ्जसा ।
 कीर्त्तरत्भनिभांश्चतुर्दशशतीसंख्यान् विहारंस्तथा कल्प्या निर्मितवान् कुमारनृपतिर्जनो निजैनोव्ययम् ॥२१३॥
 निष्पुत्रकुबेरदत्तायासे तल्लक्ष्मीविलोकनार्थं गतः, तज्जननीजायाभगिन्यादिकुटुम्बं विलपन्तं दृष्ट्वा सकर-
 णाश्चिन्तितवान्--

दुर्भिक्षोदयमन्नसंग्रहपरः पत्युर्वधं वन्द्यकी ध्यायत्यर्थपतेर्भिषग् गदगणोत्पातं कलिलं नारदः ।
 द्रोपयाहिजनश्च पश्यति परच्छिद्रं ह्यलं राक्षसी निष्पुत्रं स्त्रियमाणमाढ्यमवनीपालो हहा ! वाञ्छति ॥२१४॥
 इति नृपाशयं ज्ञात्वा रामकर्पाईश्रीपालादिकवयः सतोतुं प्रवृत्ताः--

भरहसगरसणकुमारहरियंददहरहनलोहिं । न कयं अमारिकरणं न य केण य सुगण्डं मुक्कं ॥२१५॥
 अयुत्राणां धनं गृह्णन् पुत्रो भवति पार्थिवः । त्वं तु संतोषतो मुञ्चन् सत्यं राजपितामहः ॥२१६॥
 न यद् मुक्तं पूर्वं रघुनहुपनाभागभरतप्रभृत्युर्वीनाथैः कृतयुगाकृतोत्पत्तिभिरपि ।
 विमुञ्चन् कारुण्यात् तदपि रुद्रीवित्तमधुना कुमारक्षमापाल ! त्वमासि महतां मरुतकर्मणिः ॥२१७॥

कुमरपाल । मत चित्तकरि चित्तिड किये न होइ । जिणि तुझ राज समापिड चिन्त करेसि सोइ ॥२०५॥
जय. समजनि ।

जीयाश्विर कीर्त्तिलतालनाल कुमारपाल. क्षितिपालभास्वान् ।

यस्य प्रताप शिशिरेऽप्यरीणा स्वेदोदविन्दूनाधिकाश्वकर ॥ २०६ ॥

युधि स्वय य किल जाङ्गलेश बली विजिग्ये किमु चित्रमत्र ।

अनूपभूपो वणिजाऽपि यस्य जितो यत कौङ्कणचक्रवर्त्ती ॥ २०७ ॥

विहार कुर्वता वैरिवनिताकुचमण्डलम् । महीमण्डलमुद्दण्डविहार येन निर्भे ॥ २०८ ॥

करवालजलै स्नाता वीराणामेव योऽग्रहीत् । धौता वाष्पान्बुधाराभिर्निर्वाराणा तु न श्रियम् ॥२०९॥

शूराणा समुखान्येव पदानि समरे ददौ । य पुनस्तत्कलत्रेषु सुख चक्रे पराडमुखम् ॥२१०॥

पादलनैर्महीपालै पशुभिश्च तृणाननै । य प्रार्थित इवात्यर्धमर्हिसाव्रतमप्रहीत् ॥२११॥

जन्तूनामवन सप्तव्यसनाना निषेधनम् । वादन न्यायषष्टाना रुन्तीधनवर्जनम् ॥२१२॥

स्वर्गे न क्षितिमण्डले न वडनावक्रे न लेभे स्थिति श्रेलोक्यैकहितमद्याऽपि त्रिपुरा दीना दया या चिरम् ।

तीरसहस्र धजदण्ड कलस दससहस्रस सुवन्नय लुप्यन्नकोडि गयतुरिय लग्ग तिणि रूद महालय ।

कविगाद सद इम ऊचरइ सुरनर रोमाञ्चिय सवइ सुपरिसिद्धिस्वित्ति जयसिंह किन्ति टगमग चाहई चक्कवइ ॥२०३॥

इत्यादिस्ववर्णनकाव्यकृतां श्रीपालादिकवीनां बहुषि धनं ददौ जयसिंहदृपः ॥ अथ श्रीकुमारपालकी-
र्त्तित्दानम्—सपादलक्षदेशाधिपतिअर्णोरार्जं प्रति दिग्विजययात्रायां संचरन् श्रीकुमारपालश्चामरैरश्वपर्याणं
प्रमार्जयन् ७२ राणकैः प्रहसितो वणिगोवायं किं करिव्यति संश्रामे ? । ज्ञातसामन्ताशयेन कुमारपालेन पूगी-
फलगाणि त्रिपणिमार्गो पतिता भल्लान्नेपोच्छाल्य पतन्ती धृता । रजककटाहकससकं परस्परमध्यास्थितं लोहमय-

भल्लैकघातेन प्ररफोटितम् । तदाऽवसरोचितवचनचतुर आमभट्टः प्राह—

रे रक्त्वइ लहुजीव वडविरणि मयगल मारइ न पीइ अणगल नीर हेळिरायह संहारइ ।

अवर न वंधइ कोइ सयर रयणायर वंधइ परनारी परिहरइ लच्छि परसायह रूंधइ ।

ए कुमरपाल कोपिं चडिड फोडइ सत्त कडाहि जिम जे जिणधम्म न मन्निासिइं तीहवी चाडिसु तेम तिम ॥२०४॥

तुष्टेन प्रत्यक्षरमश्राः प्रदत्ताः । रणाङ्गणे स्वसैन्ये अर्णोरार्जेन बहुद्रव्यार्पणपरावर्तिते भग्ने इव जाते सति

चिन्ताऽऽतुरे कुमारपाले चारणोक्तिः—

वराश्वदानम् ।

महालयो महायात्रा महारथान महासरः । यत्कृत सिद्धराजेन तत्कृत केन न क्वचित् ॥ १९८ ॥

एकैव जगृहे धारा नगरी नरवर्मणा । दत्ता देनाश्रुधारारतु तद्वधूना सहस्रधा ॥ १९९ ॥

मात्रयाऽप्यधिक किञ्चित्त सहन्ते जिगीषव । इतीव त्व धरानाथ । धारानाथमपाकृत्या ॥२००॥

स्वामिन् ! श्रीजयसिंहदेववृषते । सत्य प्रयाणोत्सवे फानीयाशयशोषणेन सुभटश्रेणीक्षितिप्राप्तिभि ।

स्वीयस्वीयपतेर्विनाशसमय सचिन्त्य चिन्तातुरा मत्सी रोदिति मक्षिका च हसति ध्यायन्ति वामधुव ॥२०१॥

एकदा सभाया सिद्धराजेन स्वमूल्याया करग्रहीताया आमकावि प्राह—

उरि गइन्द डगमगिअ चन्द करमिलिय दिवायर जुलिय महि हल्लियह मेरु जलझपिअ सायर ।

सुहडकोडि थरहरिय क्रूरकरम कडक्किअ अनलविनल धसमसिअ पुहवि सहु प्रलय पलट्टिय ।

गज्जति गयण कवि आम भाणि सुरमणि फणमणि इक्कइअ भागाहि हिमगाहिमगाहि मगाहि मुच मुळ जयसिंह जुह २०२

प्रत्यक्षर हाटकटङ्का प्रदत्ता ।

वरसइ चऊद जुआल धम्मसइ सतर निरतर सय पुचलीय अटार जडीमणि माणिक रयवर ।

मांगझालकप्रभृति ७२ राणकपरिकरितश्रीजयसिंहदेवेन श्रीप्रे कीडोद्यानं गतेन मार्गमिलितश्रीरामचन्द्रक्षुब्धः

पृष्ठः—कथं श्रीप्रे दिवसा गुरुतराः ? । रामचन्द्रः ग्राह—

देव ! श्रीगिरिदुर्गमल्ल ! भवतो दिग्जययात्रोत्सवे धावद्दूरितुरङ्गनिन्दुरगुरक्षुणक्षमामण्डलात् ।

वातोद्भूतरजोमिलत्सुरसरित्संजातपङ्कस्थलीद्वयोच्चुभ्यनचञ्चुरा रविहयारतेनाऽतिवृद्धं दिनम् ॥१९३॥

चमत्कृतेन सिद्धराजेनोक्तम्—सद्यो नगरं वर्षय पत्तनाभिधानम् ।

एतस्यास्य पुरस्य पौरवनिताचातुर्यतानिर्जिता मन्ये नाथ ! सरस्वती जडतया नीरं वहन्ती स्थिता ।

कीर्त्तिस्तम्भभिषोच्चदण्डसचिरामुत्सृज्य बाहावलीतन्त्रीकां गुरुसिद्धभूषणतिसरस्तुभ्यां निजां कच्छपीम् ॥१९४॥

तुष्टेन सर्वसमक्षं कविकटारमञ्जिति विरुदं दत्तम् ॥ एकदा स्तम्भपुरे समुद्रोपकण्ठवर्त्तिनि सिद्धराजे चारणेनोक्तम्—

को जाणइ को नाह चिन्तु तुहारउं चक्कवइ । लहु लंकह लेवाह मग्ग निहालइ करण उत्त ॥ १९५ ॥

द्वितीयेनोक्तम्—धाइ धोयापाय जयासिंह जलनिहि ताह । रातइ गाहिआ सविराय इक्क क्विभीपण मिहिहमह ॥१९६॥

द्वयोः सहस्रदानम् ।

सो जयउ कूडगंछो तिहुअणमञ्झंमि जेसलनरिन्दो । छित्ठण रायवंसे इक्कं छत्तं कयं जेण ॥ १९७ ॥

दङ्कच्छेदनवेदनाविरमणात् सजातसौख्यस्थिति प्राचीनव्यणिताङ्गरोहणतया श्रीरोहण स्तौति च ॥ १८७ ॥
नो भृङ्गारकथा कुतूहलकथा गीतादिविद्याकथा माधत्कुम्भिकथा तुरङ्गमकथा कोदण्डशिक्षाकथा ।

एकैवाऽस्ति पर पलायनकथा त्वद्गीतभूमीभुजा भोज ! श्रीरणरङ्गमच्छ ! भवति स्वप्नेऽपि नान्या कथा ॥१८८॥

विद्वन् ! वद क्व चलितोऽसि ?, समग्रविद्यापारङ्गत कलयितु किल भोजराजम् ।

वेत्यक्षराणि न हि वाचयितु स राजा मह्य ललाटलिखितादधिक ददौ यत् ॥१८९॥

कविषु कामिषु योगिषु भोगिषु द्रविणदेषु जितारिषु साधुषु ।

धनिषु धन्विषु धर्मधनेषु च क्षितितले न हि भोजसमो नृप ॥ १९० ॥

भोजराज गालिकठल्लड कहि किरिउ षडिहाइ । उरि लच्छी मुहि सरसई सीमविह विअराइ ॥१९१॥

ह्रुआकण्ठइ सत्परउ उरि जनोई गलि हत्थ । तइ रुढइ धारह धणी वयरी एह अवत्थ ॥ १९२ ॥

इत्यादिभोजकीर्तिकवित्प्रबन्धा कीर्त्तिदानोपरि वाच्या ७२प्रबन्धेभ्य ॥ तथा रैवतोच्चारकारकश्री-

सज्जनदण्डनायक २४ प्रासादकारक म०आभट देवगुरुदहभक्त म० आलिभा म० सातू १९लक्षहाटकस्वामी

श्रे०छाडा पट्कोटिद्रव्यस्वामिकुर्वरदादिकोटीध्वजाष्टादशशतव्यवहारिशकम्भरीपतिअर्णोरजलाटाधिपगज-

किं वा विद्याधरोऽसौ किमु रतिरमणः किं विधुः किं विधाता ? ।

नायं नायं न चायं न खलु न हि नवा नापि नासौ न चैप

कीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले ! भूपातिर्भोजदेवः ॥ १८३ ॥

राज्ञा पृष्टम्—पुरारिप्रभृत्युपमानानि मम कथं शोभन्ते ? । पण्डितेनोक्तं शृणु—

अभ्युद्धता वसुमती दलितं रिपूरः क्रीडीकृता बलवता बालिराज्यलक्ष्मीः ।

एकत्र जन्मनि कृतं तदनेन यूना जन्मत्रये यदकरोत् पुरुषः पुराणः ॥ १८४ ॥

ततस्तुष्टो भोजः ग्राह-वरं वृणु । धनपालेनोक्तम्—चक्षुषी देहि । राजोक्तम्—ते पुराऽपि स्तः । तेनोक्तम्—
ते सती अप्यसती । कुतः ? । त्वया ते मनसा गृहीते । कथं ज्ञायते ?—

आकारैरिङ्गितैर्गत्या चेष्टया भाषणेन च । नेत्रवक्रविकारैश्च लक्ष्यतेऽन्तर्गतं मनः ॥ १८५ ॥

तर्हि स्वस्थो भव, दत्ते लोचने; इत्यादि महाप्रसादः कुतः पण्डितधनपालस्य ।

श्रीभोजेन जितोऽस्मीति चिन्तां चिन्तामणे ! त्यज । जिता देवदुग्धाः पञ्च न दुःखं पञ्चभिः सह ॥१८६॥
भोज ! त्वामसमानदानविहितैरर्थैः कृतार्थाकृतत्रैलोक्यं फलभारमङ्गुरशिराः कल्पदुग्धो निन्दति ।

देव ! त्वदख्यचकिता शयितु स्वजातिमेके भृगाङ्कभृगामादिवराहमन्ये ॥ १८० ॥

पश्चाद् बलमान स्वकारितसरस्तीरमुपागत सरोवर्षर्णनाय धनपाल प्रत्याह ।

एषा तटाकभिपतो वरदानशाला मत्स्यादयो रसवती प्रगुणा सदैव ।

पात्राणि यत्र वकसारसचक्रवाका पुण्य कियद् भवति तत्र वय न विद्म, १ ॥ १८१ ॥

तत्रापि कुह, पुर प्रत्यागच्छन् यज्ञमण्डपे यज्ञस्तम्भानियन्त्रितच्छागस्य दीना गिरमाकर्ष्य किं पशु-

रसौ व्याहरतीति व्यादिष्ट, श्रीधनपाल, प्राह-

नाह स्वर्गफलोपभोगतृपितो नाभ्यर्थितस्त्व मया सदुष्टरतृणभक्षणेन सततं साधो ! न शुक तव ।

स्वर्ग यान्ति यदि त्वया विनिहता यगो भुव प्राणिनो यज्ञ किं न करोषि मातृपितृभि, पुत्रैस्तथा बान्धवै ? ॥१८२॥

ततो शृष्टेन भोजेन धनपाललोचने क्रष्टु चिन्तिते । पण्डितेन चेष्टया ज्ञातम् । तदनु प्रतोल्या प्रविशता

नृपेण बालिकापुणिलमा वार्द्धकदोधूयमानमूर्ध्नि बुद्धामेकामागच्छन्ती दृष्ट्वा धनपाल प्राह-स्वामिन् !

एषा शीर्षधूनेन बालिकाया पृच्छत्या निषेध कुर्वत्यस्ति । कथमिति नृपतिष्ठ प्राह-

किं नन्दी किं सुरारि, किमुत सुरपति किं नल, किं कुबेर,

यथा—सर्वदेवाद्विजसुतः पण्डितधनपालो लघुभ्रातृशोभनसाधुप्रतिबोधितः परमार्हतः समजनि ।
सवत्थ अत्थि धम्मो जा सुणिअं न जिणसासणं तुम्ह । कणगाउरण कणगं व सारिअपयमल्लभमाणार्णं ॥ १७६ ॥
इत्यादि जिनधर्मस्थापकः । एकदा नृपेण भोजेनाऽऽवेदके बलात्कारेण सहाऽऽकारितः, वने बाणेनैणे विद्धे

भूमौ पतिते सति भूमिरपुशं पुच्छं वीक्ष्य धनपालं प्राह—किं करणम् ? । ततः पण्डितधनपालश्चाह—
रसातलं यातु तदत्र पौरुषं कुनीतिरेषाऽशरणो ह्यदोषवान् ।
निहन्यते यद् बलिनाऽतिदुर्बलो हहा ! महाकष्टमराजकं जगत् ॥ १७७ ॥
पदे पदे सन्ति भटा रणोत्कटा न तेषु हिसारस एष पूर्यते ।
धिगीदृशं ते नृपते ! कुविक्रमं कृपाश्रये यः कृपणे सृगे मायि ॥ १७८ ॥

अपि च—
वैरिणोऽपि हि मुच्यन्ते प्राणान्ते तृणभक्षणात् । तृणाहाराः सदैवैते हन्यन्ते पशवः कथम् ? ॥ १७९ ॥
इति तन्निर्भर्त्सनात् कुद्धो नृपः । अपरे बाणादयस्त्वेवं पठन्ति—
किं कारणं नु कविराज ! सृगा यदेते व्योमन्युत्पतन्ति विलिखन्ति भुवं वराहाः ? !

ज्ञानासिलोकपूजा प्रशमसुखरसः प्रेत्य नाकाद्यवासिः श्रामर्ष्यऽमी गुणा स्युस्तादिह सुमतयस्तत्र यत कुरुध्वम् ॥१७२॥

राज्य तु नरकान्तमेव महामोहोदयात् । यदुत्कम्—

हयहेपितगजगर्जितसुभटभुजारफोटतूर्धनिर्घोषे । कुतुक वनितावाग्भिर्भृशायते मोहनिद्रेयम् ॥ १७३ ॥

इत्यादिसरसस्वाचारससूचककाव्यरञ्जित, श्रीविक्रमार्कः सुश्रावक प्रभावक श्रीशत्रुञ्जयोद्धारादि-
पुण्यकरणीयकारक यावज्जीव श्रीसिद्धसेनचरणारविन्दरेणुभकरन्दरोलम्ब समभूत् । तत ओङ्कारनगरादिषु
सर्वत्र प्राप्तदा निष्पन्ना । इति विक्रमादित्यकीर्त्तदानप्रबन्ध । तथा प्रतिष्ठानपुराधिपो द्वापञ्चाशद्दीरवन्ध-
पाद् शत्रुञ्जयोद्धारकारकविद्यालयादिगाथाकोशप्रवर्त्तक शालवाहननृप ।

सञ्च भण गोदावरि ! पुण्यसमुद्रेण साहिभा सन्ती । सालाहणसारिच्छ किं ते तीरे कुल अस्थि? ॥१७४॥

उत्तरओ हिमवन्तो द्राहिणओ सालवाहणो राया । समभारभरकन्ता तेषा न पच्छत्थए पुहवी ॥ १७५ ॥

इत्यादिगाथाकारकाणा धनमपि धन ददौ । तथा धारानगरीधराधिप श्रीभोजराज कालिदासवरकचिमयूर-
वाणकर्पूरक्रीडाचन्द्रराजशेखरप्रमुखपञ्चशतपण्डिताना स्तूयमानगुणगणाना कनककोटिगजतुरगाशतग्रामसह-
स्रादि साम्राज्य ददौ । सर्वेऽपि प्रबन्धा प्रबन्धचिन्तामणितो ज्ञेयाः । श्रीभोजो धनपालस्य चक्षुषी ददौ ।

यतः—

पद्भ्यामध्वानि संचरेय विसं मुञ्चयिष भैक्षं सकृज्जीर्णं सिग्ं निवसीय भूमिवलये राजौ शयीय क्षणम् ।

निरसङ्गत्वमधिश्रयेय समतामुह्यारयेयाऽनिशं ज्योतिस्तत् परमं दधीय हृदये कुर्वीय किं भूभुजा ? ॥१६८॥

पद्भ्यां गलदुपानद्भ्यां संचरन्तेऽत्र ये दिवा । चारिन्निणरत एव रयुर्न परे यानयायिनः ॥ १६९ ॥

केशोच्चारणमल्पमल्पमशनं निर्व्यञ्जनं भोजनं निद्रावर्जनमहि मज्जनविधित्यागश्च भोगश्च न ।

पानं संस्कृतपाथसामविरतं येषां किलेत्थं क्रिया तेषां कर्मसयामयः स्फुटमयं स्पष्टोऽपि हि क्षीयते ॥१७०॥

इत्यादि स्वाचारप्रकटीकरणेऽपि राजा राज्याङ्गीकारं विना गुरुचरणारविन्दं न त्यजति स्म । तदा गुरुभिर-

भाणि—राजन् ! भव्यभोजनमपि न रोच्यतेऽस्माकं, राज्येन किं क्रियते ? । यतः—

शमसुखशीलितमनसा मशनमपि द्वेषमेति किमु कामाः ? ।

स्थलमपि दहति क्षणानां किमङ्ग ! पुनरुज्ज्वलो वह्निः ? ॥१७१॥

तथा संयमसाम्राज्यतुलां राज्यं नाञ्चति । यतः—

नो दुष्कर्मप्रयासो न कुयुवतिसुतस्वामिदुर्वाक्यदुःखं राजादौ न प्रणामोऽशनवसनधनस्थानचिन्ता न चैव ।

दीयन्ता दश लक्षाणि शासनानि चतुर्दश । हस्तन्यस्तचतु श्लोको यद्वाऽऽगच्छतु गच्छतु ॥ १६३ ॥

तत श्लोकमेन श्रुत्या नास्माक लक्षैश्च ग्रामैश्च प्रयोजन, इत्युक्त्वा सिद्धसेनो राजसभाया गत्वा चतुर्दश-
सिंहासने पूर्वदिग्भागमध्यासीन श्रीविक्रमार्कमवलोक्य श्लोकमेत पपाठ । यथा-

अपूर्वेय धनुर्विद्या भवता शिक्षिता कुत ? । मार्गणौघ समभ्येति गुणो याति दिगन्तरम् ॥१६४॥

ततो राजा पूर्वं सिंहासन मुक्त्वा दक्षिणसिंहासनमलचकार । तत्र सूरिर्द्वितीयश्लोकमपठत् । यथा-

सर्वदा सर्वदोऽसीति मिथ्या सस्तूयसे बुधैः । नाऽरयो लेभिरे पृष्ठ न चक्षु परयोपित ॥ १६५ ॥

तत, पश्चिमसिंहासनमधितपौ, सूरिस्तृतीयश्लोक पठितवान् । यथा-

आहते तव नि स्वाने स्फुटित रिपुहृद्दट्टे । गलिते तस्त्रियानेत्रे राजश्चित्रमिद महत् ॥ १६६ ॥

तत उत्तरसिंहासनमध्यतिष्ठत् । सूरिश्चतुर्थं श्लोक जगाद । यथा-

सरस्वती स्थिता वक्त्रे लक्ष्मी कससरोरहे । कीर्तिं कि कुपिता राजन् ! येन देशान्तर गता ? ॥ १६७ ॥

तच्छ्लोकचतुष्कमाकर्ष्य श्रीविक्रम सिंहासनादुत्थाय श्रीसिद्धसेनसूरि प्रणम्याह-हे भगवन् ! दत्त मया

भवता चतुर्दिग्राज्यम् । तत, सूरि, प्राह-हे श्रीविक्रमार्क ! समतृणमणिलोष्टकाञ्चनाना किमस्माक राज्येन ? ।

ततरतुष्टेन भूपेन पाण्ड्यनृपदण्डागतप्राभृतं दत्तम्—

अष्टौ हाटककोटयस्त्रिनवतिर्मुक्ताफलानां तुला पञ्चाशद् मधुगन्धलुब्धमधुपर्कोधोद्भवाः सिन्धुराः ।

अश्वानामधुतं प्रपञ्चचतुरं पण्याङ्गनानां शतं दण्डे पाण्ड्यनृपेण दौकितमिदं वैतालिकस्याऽर्पितम् ॥ १५९ ॥

एकदा देवतावसरे श्रीविक्रमेण किञ्चिन्मालिन्यधौतवस्त्रदर्शने कारणं पृष्टा रजककामिनी जगाद—

याऽऽसीद् दक्षिण ! दक्षिणाऽर्णववधू रेवाप्रतिस्पर्द्धिनी गोविन्दप्रियगोकुला गिरिणदी गोदावरी विश्रुता ।

तस्यां देव ! गतेऽपि मेघसमये स्वच्छं न जातं पयस्त्वददण्डद्विरदेन्द्रदन्तमुसलप्रक्षोभितैः पांसुभिः ॥ १६० ॥

तद्वचोविस्मितस्तस्यै ददौ श्रीविक्रमो नृपः । तानि वस्त्राणि सर्वाणि स्वर्णकोटिं विशेषतः ॥ १६१ ॥

तथैकदा श्रीसिद्धसेनदियाकरा विहरन्तोऽवन्तीपुरीमागताः । तदा श्रीसङ्घेन विज्ञप्तम्—भगवन् ! भवतां

विद्या प्रमाणं तदा, यदि राजानं रञ्जयित्वाङ्गारनगरे द्वाह्यणैः कर्तुमदीयमानं जिनप्रासादं कारयत । ततः सिद्ध-

सेनसूरयः राजानं भिमिलिषवः कृतनर्चानचतुःश्लोकाः प्रतोल्यौ प्रापुः । द्वारपालः प्रवेष्टुं न दत्ते स्म, तदा गुरुभिः—

द्विदक्षुर्भिक्षुरेकोऽस्ति वारितो द्वारि तिष्ठति । हस्तन्यस्तचतुःश्लोकः किन्वाऽऽगच्छतु गच्छतु ? ॥ १६२ ॥

इति श्लोको विक्रमपुरतः प्रतीहारपार्श्वेद् भाणितः । राजाऽपि श्लोकं श्रुत्वा सात्तुप्रासपदबन्धचमत्कृतः प्रत्याह—

निर्मल राजहसावतार हर्षनन्दन सत्यवाचायुधिष्ठिर इति व्यवहारिमन्त्रिरुदानि । चउदनिद्यानिधान समस्या-
सत्रकार पङ्भापाचक्रवार्त्तिं जाणरायभरताचार्य कलिकालसर्वज्ञ कूर्चालिसरस्वती सरस्वतीधर्मपुत्र प्रत्यक्षदृहस्पति
सरस्वतीकण्ठाभरण वादिविमाड कविकामधेनु' इत्यादिविविधगुणवर्णनोत्साहिता कर्त्सीभित्तापिण दानव्य-
सनवासितचेतस सर्वस्वमपि ददति पुरुषा । कीर्त्तिदानोदाहरणानि यथा—एकदा विक्रमार्क सर्वांसरमण्ड-
पेपविष्टस्वपाकुलो जात , जलमभाग्ययत् । यथा—

स्वच्छ सज्जनचित्तवल्लभुतर दीनार्थिवच्छीतल पुत्रालिङ्गनयत् तथा च मधुर बालस्य सजल्पयत् ।

एलोशीरलवङ्गचन्दनलसत्कर्पूरपालीभिलत्पाटल्युत्पलकेतकीसुराभित पानीयमानीयताम् ॥ १५७ ॥

ततो मन्त्रिणा सजलकनककञ्चोलके आनीति वैतालिक उवाच—

वक्राम्भोजे सरस्वत्याधिवसति सदा शोण एवाधरस्ते

वाहु काकुत्स्थवीर्यिस्मृतिकरणपटुर्दक्षिणस्ते समुद्र ।

वाहिन्य पार्श्वभेता कथमपि भवतो नैव मुञ्चन्त्यजस

स्वच्छेऽन्तर्मानसेऽरिमन् कथमवनिपते ! तेऽव्युपानाभित्ताप ? ॥ १५८ ॥

अल्वेसर ललितगर्भेश्वर लीलाशालिभद्रेत्यादि भोगिविरदानि । तथा एकाङ्गवरवीर रणाङ्गणधीर पराक्रमनिर्म-
 यभीम साहसिकसीम विपमधाडिमोडणपञ्चाणण परभूमिपञ्चाणण परदलखंडण भडवायभडकोडिभञ्जन
 अमंजमंजण रदरावण अरिदलपुरावण अहंकारीमानमोडण अहंकाररावण मूंछालावीरमाणखंडण शरण-
 गतवज्रपंजर गढभंजनकुंजर अडवड्यांआधार वांकावीरपधोरणहार सीकरिघोरंधार विकटपरमटाहंकारधिकार
 कलंकियांकेंदार पवाडाकोडिजइतूआर रणरंगमह अरडकमह वीरटोडरमल्ल परधीरवीरहृदयसल्ल बावन्नवीर-
 कटारमल्ल भालेभयंकर करालकरवालतरलधाराधर रणरंगमणसुहडावट्टंभनमेरु साहणसमुद्रविलोडनमंथाण-
 मेरु वीरकङ्कालवेतालकाल चमरवंचाल परदलहल्लकल्लोल परदलद्रहबोल भयभीतभडकोडिरक्षावज्रकमाड
 रणाङ्गणभिडकमाड गयधडविभाड नीसाणनिसंक रिपुरायतारामयंक रिपुकीर्त्तिलङ्काहनूमन्त धयवडधटापोप
 इति नृपतिविरदानि । तथा सुरताणसनाखत दीवाणदीपक अश्वपतिगजपतिनरपतिरायस्थापनाचार्य
 राजसभालङ्कार राजसूत्ररौधरसूत्रधार रायसाधार रायवंदणोड राजवाल्हेसर मर्यादामयरहर परनारिसहोदर कलि-
 कालनिष्कलङ्क विचारचतुर्मुख रूपरेखाभकरध्वज वज्राङ्कभालस्थल चतुष्पथचिन्तामणि वाचाअविचल
 बालधवल शीलगाङ्गाजल गोत्रवारहा शीलगाङ्गेय उभयकुलविशुद्ध एकोत्तरयातकुलोद्घातकारक उभयपक्ष-

अथस्तम्बविडम्बिव यौवनमिति प्रेम्णाऽवगृह्णा. स्त्रियो वैरेवाऽत्र विमुच्यते भवरसात् तैरेव बद्धो जन ॥१५४॥

इत्यादि ससारासारता भावयन् धर्माधिकारिणे पारितोषिकमदात्—

अष्टौ कोटी सुवर्णानां शासनानि च पोडश । श्रीविन्मन्युपस्तुष्टौ ददौ धर्माधिकारिणे ॥ १५५ ॥

इति श्रीविक्रमादित्योचितदानम् । इत्याद्यनेकदृष्टान्ता स्वयमुचितदाने वाच्या. ॥ अथ पञ्चम कीर्त्तितदानम्—
तच्च विद्वद्भ्रानानामाबालगोपालादीनां पशूनामपि च प्रियम् । यथा—

नेय भोज्य सुवचन कामिनी काञ्चनं कथा । विशेषज्ञाविशेषज्ञसाधारणसुखानि पद् ॥ १५६ ॥

कीर्त्त्या निजकुलरूपवशविद्यागुणवर्णनरूपया भट्टचारणमह्वान्धर्ममार्गणादीनां यद् दीयते तत् कीर्त्तितदानम् ।
यथा—‘सोनाजलहर कूससागर कडाहिसमुद्र शालिसमुद्र वाहणवरिस दारिद्र्यसुद्राविहङ्गहार विहिल्लिखि-
ताक्षरमीटणहार पञ्चार्णानादिसवञ्जरमुद्राकणहार अल्लतिनाविक्रमादित्य विमणिभोज जगज्जीवजीननजी-
मूतवाहन दूबलासुहसाल दूबलापीहर सकलजीवलोककनकधाराप्रवाह ऋणमोक्षणकामधेनु दीनोदरण-
धीर दुस्समयसावधान छत्रीसेवेलाउल्लविल्यात अष्टादशवर्णपारिजात विषमदुष्कालजीतुभार इति दातृनिर-
दानि । तथा भोगपुरन्दर सौभाग्यसुन्दर जनाधिजलधर ताम्बूलसनागर कीडीनहरागर मानिनीमनोहर लीला-

प्राप्ताः श्रियः सकलकामदुषारततः किं दत्तं पदं शिरसि विद्विषतां ततः किम् ? ।
संप्रीणिताः प्रणयिनो विभ्रवैरततः किं कल्पं स्थितं तनुभृतां तनुभिरततः किम् ? ।

भूमौ सुप्तं ततः किं कुसुमरचितया शय्यया वा ततः किमेको भ्रान्तरततः किं करितुरगनरैरावृतो वा ततः किम् ? ॥ १४९ ॥

भोगे रोगभयं सुखे क्षयभयं वित्तेऽभिभूभुद्भयं दास्ये स्वाभिभयं जये रिपुभयं वंशे कुर्यापिद्भयम् ।
माने म्लानिभयं गुणे खलभयं देहे कृतान्ताद् भयं सर्वं नाम भयं सखे ! भज ततो वैरान्यमेवाऽभयम् ॥ १५० ॥
वैरान्यवान् राजा ग्राह—अहो ! युक्तमुक्तं धर्माधिकारिणा । यतः—

अवश्यं यातारश्चितरमुपित्वाऽपि विषया वियोगे को भेदरत्यजति न जनों यत् स्वयममून ? ।
ब्रजन्तः स्वातन्त्र्यादतुलपरितापाय मनसः स्वयं त्यक्ता ह्येते रामसुखमनन्तं विदधति ॥ १५२ ॥

भ्रमद्भूपाठीने कचानिचयशेवालजाटिले लसत्कर्णवर्ते स्फुरदमलनेत्रोत्पलदले ।
पिबत्यायुनीरं दिवसरजनीपाणिपिटके कराळः काळोऽयं सतततृषितः कायसरसि ॥ १५३ ॥
आयुनीरतरङ्गभङ्गरमिदं जाल्वा सुखेनाऽऽसितं लक्ष्मीः स्वप्नविनश्रीति सततं भोगेषु बद्धा रन्धिः ।

निर्लोभत्वादाचार्यो न जगृहे, राजाऽपि न जगृहे, कटिपतत्वात् । ततः कनककोटी सा सूरैरनुज्ञया जीर्णोद्धरे
सधप्रधानपुरैः कृतार्थीकृता ।

धर्मलाभ इति प्रोक्ते दूरादुच्छ्रितपाणये । सूरये सिद्धसेनाय ददौ कोटि नराधिप. ॥ १४६ ॥

इति विक्रमादित्योचितदानम् ॥ तथैकदा वसन्तसमये लीलोद्यानवने क्रीडा कर्तुं विक्रमार्क सपरिकर
जग्मिवान् । तत्र च नारीकुञ्जरकीडासुखमनुभूय मानिनीजनमनोजीवनसुदलकदलीवनखण्डमण्डितमण्डपान्त-
कनकमयसिंहासनस्थित पटत्रिशद्राजपात्रप्रपञ्चितचारुतरंगितनृत्यवादित्रलीयमानदत्तावधान, सहर्षं ससार-
सुखातिरेकरसिक, काव्यमिदं सगर्वं वार वार पापटीति । यथा-

क्वचिद् वीणावेषुप्रवणारमणीगीतभणिति क्वचिद् भट्टश्रेणी पठति विरदालीमविरतम् । '

सहर्षं हेपन्ते क्वचिदपि हया दन्तिनिवहा नदन्ति क्षमान्तर्न प्रवरमपर राज्यसदृशम् ॥ १४७ ॥

एतत्समोहापोहाय स्पष्टमाचष्टे परिवारादिष्टो धर्माधिकारी सज्जन - हे राजन् । श्रिविक्रमार्क ।

किं राज्येन धनेन धान्यनिचयैर्देहस्य सद्गुणैः पाण्डित्येन भुजाबलेन महता वाचा पटुत्वेन च ।

जात्याऽप्युत्तमया कुलेन शुचिना शुभैर्गुणानां गणैरात्मा चेन्न निमोचितोऽतिगहनात् ससारकारागृहात् ? ॥ १४८ ॥

कर्तारौ । तुष्टेन प्रतिष्ठानिवहस्तेषामग्रे दौकितः । निर्लोभत्वाच्च गृहीतः । भद्रो निष्कासितः । महती प्रभावना जाता ।
 यावज्जीवं यवतो जिनधर्मसानुक्कलः समजानि ॥ तथा--उज्जयिन्यामेकदा सिद्धसेनाचार्याणां प्रवेशोत्सवे जाय-
 माने तदवसरराजपाटिका निर्गतश्रीविक्रमादित्यनरेन्द्रेण कलिकालसर्वज्ञपर्वज्ञपुत्रादिसूरिविरुद्वुन्दं जैनमहृपठ्य-
 मानं श्रुत्वा तत्परीक्षार्थं मनसा प्रणामश्चके । आचार्यधर्मलाभो दत्तः । नरेन्द्रेणोक्तम्-किमाधिका धर्माशीः? यत् प्रणामं
 विनापि दीयते । तैरुक्तम्--प्रणामस्त्रिविधः--मनोवाक्कायरूपः, त्वया मानसिकः कृतः, इत्युक्ते प्राह तुष्टः सन्-
 किं भवति धर्मलाभाशीर्वादेन ? । सूरिराह--

दुर्वारा वारणेन्द्रा जितपवनजवा वाजिनः स्थन्दनौघा लीलावत्यो युवत्यः प्रचलितचर्मरैर्भूषिता राज्यलक्ष्मीः ।
 उच्चैः श्वेतातपत्रं चतुरस्रधितटीसङ्कटा मेदिनीयं प्राप्यन्ते यत्प्रभावात् त्रिसुवनविजयी सोऽस्तु ते धर्मलाभः ॥ १४३ ॥
 दीर्घायुर्भव भण्यते यदि पुनस्तदारकाणामपि सौख्यार्थं धनवान् भवेद्यदि पुनस्तद् मलेच्छकानामपि ।
 संतानाय च पुत्रवान् भव पुनस्तत् कुर्कुटानामपि तस्मात् सर्वसुखप्रदोऽस्तु भवतां श्रीधर्मलाभः श्रिये ॥ १४४ ॥
 ततो राजा हरितस्कन्धादवरुह्य ववन्दे, कनककोटिं चानाययत् । आचार्यैरुक्तम्--

भुञ्जीमहि वयं भैक्षं शीर्षं वासो वसीमहि । शयीमहि महीपीठे कुर्वामहि किमीश्वरैः ? ॥ १४५ ॥

वर्षाकाले पयोराशि कथ गर्जितवर्जित ? । अन्त सुसजगन्नायनिद्राभङ्गभयादिव ॥ १४१ ॥

तथैकदा जीर्णदुर्गाधिपखड्गाराभिधभूमौपेन आखेटकचटितेन तुरङ्गमपुच्छ्वन्धितमारितशशकनिवहेन मार्गि-
परिवारभ्रष्टेन वच्चूलतरशाखाखड्गभणाभिधचारणपार्श्वे पृष्टम्--भो । वेत्सि प्राध्वरमार्गम्? सकाशणिकेनोक्त तेन-
जीव वधन्ता नरय गइ अवधन्ता गइ सणिग । हु जाणु दुइ वट्टडी जिणि भावै तिणि लगिग ॥१४२॥
वेधकटुरधषटश्रवणसमुत्पन्नाविवेकेन यावज्जीव जीववधनियमो गृहीत । अश्वग्रामप्रदानैश्चारणो धर्म-
मार्गप्रकाशकत्वाद् गुरुवद् पूजित । इत्युचितदाने खड्गारनृपोदाहरणम् ॥ एकदा नन्दपद्रे कृष्णपर्ययशीजयसिहसूर-
यश्चतुर्मासी स्थिता अभूवन् । तत्र सेवडापण्डविरुद विभाण समामतो गोपालनाथभट्ट । शक्तिसिंहनृप-
सभाया आचार्या आकारिता क्षुल्लकाना व्याकरण पाठयन्त हस्तस्थितलोहवर्तनका प्राप्ता । नृपेणोक्तम्-
किमिद करे ? । तैरभाणि--सेवडापण्डस्य कुण्डस्य नाथनार्थ लोहकीलिका । वादे भयो भट्ट । परित्यक्त सभासमक्ष
विरुदम् । तुष्टेन नरेन्द्रेण महती जिनशासनप्रभावना कृता सङ्घपरिधापनपूर्वम् । एकदा स्तम्भपुरे केऽपि सितपटा
झोटिङ्गभट्टेन मलिककमीरदीनपार्श्वे आकारिता । निस्सङ्गनिरीहत्वेनाऽऽसनादिदानेऽपि भूमाद्युपविष्टा । भट्ट कथ-
यति--सुन्द ! सितपटा कर्त्तार न मानयन्ति । यतिभिरक्तम्--पट क्षुल्लक ! कर्तृशब्द यथा-कर्त्ता कर्त्तारौ कर्त्तार

वटवृक्षवद्विरतीर्णस्यापि दानं भिक्षुकलानुसारेणैव तेऽस्ति इत्यर्थवाचकगाथावोधितश्चमस्कृतः—
 स श्रीमुङ्गलराजस्तुष्टो गोपालनायकाय ददौ । नवरङ्गतिलङ्गपटीं तरङ्गरङ्गचुरङ्गवतीम् ॥ १३९ ॥
 अल्पदानात् पुनर्वटं प्रत्यन्योक्तिमाह—
 वडविडवि किं न लज्जसि गरुओ तुच्छं फलं समप्यन्तो ? ॥ १३९ ॥

ततरितलङ्गपटीस्थचित्ररङ्गमसङ्ख्यका मन्दुरातश्छोटयित्वा दत्तारतुरङ्गमाः । ततो भोजनाय स्वगृहे
 आकारितः, तव भिद्धवंशोद्भवस्याऽहं विप्रः कथं गृहे आगच्छामि ? बलादानीतः । सुवर्णस्थाले हीराऽऽमलकप्रमाण-
 मौक्तिकानि क्रूरस्थाने, नीलचूर्णिका हाटकटङ्ककाश्च दालिस्थाने, सिद्धरसो घृतस्थाने, कनकधटयो वटकस्थाने,
 रूप्यटङ्ककाः करम्भस्थाने दत्ताः । तदनु स्वर्णतारीपट्टकूलयवकाहिङ्गर्णिकादिवखानिकराश्च । ततः सन्तुष्टेनो-
 क्तं गोपालेन—मया तुभ्यं दक्षिणकरः प्रदत्तः । इत्युक्त्वा चलितः । दिल्यां प्रासः । पीरोजपातसाहस्य मिलितः ।
 कलाराञ्जितः सुरत्राणो दानं ददाति । स वामहस्तं धरति । तेन वामकरधरणकारणं पृष्टम् । स आह—मदक्षिणकरः
 संरुद्धः श्रीमुङ्गलराजेन । ततः परिधाप्य विसर्जितश्च ॥ तथा सिद्धभूपालः स्ववृत्तपादद्वयसमस्यापूरणे सर्वाङ्ग-
 शृङ्गारं रत्नमुद्रादिकं श्रीपालकवये ददौ ।

नव कालि ज्योऽपि नवा रुरस्सते सतां हि सूतेऽजसरज्ञता यथा ॥ १३३ ॥

नेय नाट्य रमा रामा भूषा भक्त पय सिता । धत्तेऽन्यसरे सर्वं प्रीतिर्विधि पशुताम् ॥ १३४ ॥

अस्मा भस्स तृण तूल धूलौ ध्वान्त शिखी विषम् । भवत्यवसरे वस्तु समस्त प्रीतिनर्धनम् ॥ १३५ ॥

प्रातर्भूमानिवोदेति भास्वान् भित्त्वा तमास्वहो ! । काले तमस्सु पुष्टेषु सोऽपि नश्यति चौरवत् ॥ १३६ ॥

दृष्टान्तो यथा—पाटलीपुरे पङ्कप्रियकुम्भकरेण ईर्ष्याया नगर परित्यज्याऽरण्यस्थमहातटाकपालिकृत-

कुटीरोषितेनाऽश्वापहततृपाक्रान्तनरवाहनभूप स्वच्छशतिलसुगन्धपानयिन सन्तोष्य वस्त्रताम्बूलगासग्राम-

प्रासाश्वसुखासनवाहनादिभोगसामग्री प्राप्ता ।

कल्लिहि वोर जि वीणती अज्ज न जाणइ स्वम्व । पुणरणि अडविहि करी सुधर न सहु एह अणक्ख ॥ १३७ ॥

प्रसिद्धा कथेयम् ॥ तथाऽन्योक्त्वादिसुभाषितकथकाय यदीयते, तदप्युचितदानम् । दृष्टान्तो यथा—एकदा न-

न्दपद्रपुराधिपशक्तिसहनृपतिसुतो सुङ्गलराज. वाहकेलीं निर्गत कृपण वटवृक्षाध श्रान्त समुत्तीर्ण । मार्ग-

णार्थार्गतासन्नोपविष्टगोपालनायकमद् भूपप्रतिबोधाय वटवृक्ष प्रत्यन्योक्तिमाह—

भूमीगुणेण जइ कहवि तुगिमा तुञ्झ होइ ता होउ । तह तुह फलाण रिद्धी होही वीआणुसारेण ॥ १३८ ॥

अथ चतुर्थमुचितदानम्--अवसरेषु योग्यमभीष्टप्राथम्यैकदेवगुरुसमागमनप्रासादप्रतिमानिष्पत्तिवर्द्धिप-
निकादातृणां काव्यश्लोकसुभाषितविनोदकथादिकथकानां रञ्जितचेतसा यदीयते तदुचितदानम् । यथा--
चक्रवर्तिना प्रतिदिनप्रभातसमयं विहरमाणतीर्थङ्करस्थितिशुद्धिज्ञापकाय वृत्तिदीयते प्रतिवर्षम् । यथा--
वित्तिं सुवन्नस्य बारस अर्द्धं च सयसहससाईं । तावद्वयं चिअ कोडी पीईदाणं तु चक्कीणं ॥१२७॥
एअं चैव पमाणं नवरं रययं तु केसवा दिति । मण्डलीआण सहससा वित्ती पीई सयसहससा ॥ १२८ ॥

भत्तिविहवाणुर्वं अन्ने वि अ दिति इब्भमाइआ । सोऊण जिणागमणं उत्तमनिउइएसुं वा ॥ १२९ ॥

देवाणुवित्तिभत्ती पूआशिरकरणसत्तअणुकम्पा । सा उ दयदाणगुणा पभावणा चैव तित्थस्स ॥ १३० ॥

प्रासादनिष्पत्तिगुरुसमागमनवर्द्धिपनिकादायकानां श्रीवाग्भटमन्त्रिप्रमुखवैद्यांत्रिशकनकजिह्वा दत्ताः;
किं बहुना ? । किंचानिर्घ्यं यदवसरे दत्तम्--

अयमवसरः सरस्ते सल्लिलैरुपकर्तुमर्थिनामनिशाम् । पुनरपि सुलभममन्मो भवति पुरा जलधराभ्युदये ॥१३१॥
करचलुअपाणिण वि अवसरदिद्वेण सुच्छिओ जियइ । पच्छा सुआण सुन्दरि ! षडसयद्विद्वेण किं तेण? ॥१३२॥

नवे ज्वरे वक्ति न भेषजं भिषग् नवं ह्रवं कामति नैव तारकः ।

इत्यनुकम्पादान भोजस्य ॥ तथा श्रीविन्ममादित्यभूपालेनाऽपि सौवर्णपुररूपप्रसादात् पृथ्वी सुवर्णार्पणाद-
 नृणीकृता । अद्यापि तस्य सवत्सर प्रवर्त्तते । एकदा निच्यारके शालिकूरकणा पतिता , हस्तिरकन्धादव-
 तीर्य विन्मार्केण मरतके दत्ता , तदवसरेऽजाधिष्ठायिका लक्ष्मीदेवी तुष्टा प्रत्यक्षीभूता वर वृष्टु वदन्ती नृपेण
 लोकानुकम्पया मालवमण्डले दुर्भिक्षपतनाभानवरो भागित , दत्त आचन्द्रार्कम् । अद्यापि दुर्बल्लोकाना
 दुष्काले मालवदेवा एवाधार ।

अर्त्तं दर्शनमागते दशशती सभापणे चायुत यद्वाचा च ह्रसेऽहमाशु भवता लक्षोऽस्य विश्राण्यताम् ।
 निष्काणा परितोषणे मम पुन कोटिर्मदाज्ञापरा कोशाधीश । सदेति विन्मनृपश्चके वदान्य स्थितिम् ॥१२४॥

किं वहुना—

ज आरुगामुदगमप्यडिहय आणेसरत्त फुड रुव अप्यडिरुवमुज्जलतरा कती धण जुवण ।

दीह आउमवच्चणो परिअणो पुत्ता सुपत्तासया । त सव्व सचराचरमि वि जये नूण दयाए फल ॥१२५॥

आयुदीर्घतर वपुर्वरतर गोत्र गरीयस्तर विच भूरितर बल वहुतर स्वामित्वमुच्चैरतरम् ।

आरोग्य निगतान्तर त्रिजगत श्लाघ्यत्वमत्पेतर ससारान्चुनिधि करोति सुतर चेत कृपासकुलम् ॥१२६॥

सर्वत्र वायसाः कृष्णाः सर्वत्र हरिताः शुकाः । सर्वत्र सुखिनां सौख्यं दुःखं सर्वत्र दुःखिनाम् ॥१२०॥
 परिधाप्य हस्तिस्कन्धमारोप्य गृहे प्रेषितः । इत्यनुकम्पादाने साञ्जगद्दृष्टान्तः ॥ तथा श्रीभीमसाधुनाऽपि
 लज्जालवो मोदकौल्लभिभता निष्कटङ्कपञ्चकमयान् दुःस्थवाणिगोहेषु । भूयांसः सत्रागासः पत्तनादिषु प्रारब्धाः ।
 तुरुष्कगालग्रहीतसौराष्ट्रादिदेशीयसबालवृद्धलोकाः स्वद्रव्यसमर्पणेन विमोचिताः । वस्त्रदुग्धन्नशाम्बलार्पणेन
 सौख्यसंपद्रभ्या निर्भिताः । इति भीमदयादानम् ॥ एकदा राजपाटिकानिर्गतेन श्रीभोजेन चतुष्पथे कणान् विनयन्तं
 राजशेखरकविं दृष्ट्वा भूषेनोक्तम्—

निअउअरपूरणे असमत्था तोहिं किं नु जायेहिं ? ।
 कविनोक्तम्—सुसमत्था वि हु न परोवयारिणो तोहिं वि न किं पि ॥ १२१ ॥

पुनर्नरेशेनोक्तम्—

परपत्थणापवणं मा जणणि ! जिणेसि एरिसं पुत्तम् ।
 कविः—मा उअरे वि धरिज्जसु पत्थिअभंगो कओ जेण ॥ १२२ ॥

तोहिं वि न किंपि भणिए भोजनरिद्वेण द्वाणसूरेण । दिद्वं गामाण सयं एणा कोढी हिरण्णस्स ॥१२३॥

एवविधावसरे जगद्भूकीर्त्तिं श्रुत्वा स्पर्द्धया वीसलदेवराजेन विश्वलनगरे सत्रागारो मण्डित । सपत्न्यभावा-
 चैल परिवेषयति स्म । तत्र चारणोक्ति —

वीसलदे विरुड करइ जगद्भू कटवइ जी । तु परीसइ फालिसिड एउ परीसइ धी ॥ ११९ ॥

तदनु मत्सर मुक्त्वा जगद्भूपाश्वर्त्तिजप्रणामकरण निषिद्धम् । प्रभाते यत्रोपश्रिय दानमण्डपिकाया द्रव्य-
 दान ददाति जगद्भू, तत्र यवनिका बन्धयति, लज्जया ये कुलीना, प्रकट न गृह्णन्ति तेषा दानार्थम् ।
 सलज्जा यवनिकान्तरिता स्वकरं जगद्भूअग्रे विस्तरयन्ति । तदनु यथाभाग्यानुसारेण हाटकटङ्करपर्द्धकद्रम्म-
 शतद्विशतादि ददाति । अत्रावसरे विसलदेवभूप स्वभाग्यपरीक्षार्थं वस्त्रादिवेष परावर्त्यकाकी निजकर-
 यवनिकान्तस्थो धारयामास । जगद्भूर्नानाप्रकारलक्षणताम्रताकठिनाधनभाग्यसम्पद्पश.सौख्याविद्यादिवहुरे-
 खाङ्कित त कर दृष्ट्वा जगज्जनमान्यस्य कस्यापि नरेन्द्रस्य सप्रतीदृशीमवस्था प्राप्तस्य तथा करोमि यथा
 यावज्जीव सुखीर्यादिति विचिन्त्य स्वकराद्गुर्लतो मणिमण्डितमुद्रिका उच्चार्य प्रदत्ता । सत्कौतुकेन भूपेन क्षण
 स्थित्वा वाम. करो धारित, तत्रापि द्वितीया मुद्रिका दत्ता । मुद्राद्वय गृहीत्वा भूप स्वावासे गत. । द्वितीयदिने
 जगद्भूसाधुमाकार्यं किमेतदिति दर्शितवान् मुद्रिकाद्वयम् ? । जगद्भूसाधुनाक्तम्—

द्वारे प्रासः । मध्याह्नवेलाऽऽगतत्वेनाऽऽद्वरेण भोजनं कारापितः; स तु यथेष्टं सर्वान्नापरिवेषणेऽपि सर्वपानीयपानेऽपि न तृप्यति स्म । संजातकौतुकेन जगद्भ्रसाधुना कारणं पृष्टम् । तेनोक्तम्-अतः परं नीरं धान्यं च नवीनं पञ्चभिर्वापैर्-
 द्रक्ष्यते । इत्युत्तवा तरक्षणाददृश्याभूतः सिद्धः । ततस्तेन पञ्चवापिकं दुर्भिक्षं ज्ञात्वा सर्वशक्त्या स्ववणिकपुत्रपार्श्वत्
 सर्वदेशेषु धान्यसंग्रहः कारितः संजाते रौरवे काले दुष्काले सकललोकसमुद्धाराय ।

गुणगणकथास्तावत्तावद् विलासकुतूहलं स्मरपरिचयस्तावत्तावत् त्रपापरिशीलनम् ।

वचनरचनास्तावत्तावद् मतिश्च विजृम्भते जठरपिठरी सेयं यावत् कथञ्चन पूरिता ॥ ११५ ॥

इति विचिन्त्य दिल्लीस्तम्भपुरधवलक्ककाऽणहिल्लपत्तनादिषु द्वादशोत्तरशतसत्रागारानमण्डयत् । तेषु
 दीनानां यथेच्छं दीयते स्म । दुष्टदृष्टप्रग्रहणभीत्या रङ्गसत्का एते इति सकलकोष्ठगारेषु नाम दत्तम् । पश्चाद्द्वडरङ्गत्वं
 प्रतिपद्य मार्गायित्वा कैश्च न गृहीतम् ? । यतः—

किं किं न कथं को को पतिथ्यो कह कह न नामियं सीसं । दुब्भरउअरस्स कए किं किं न कथं न कायव्वं ? ॥ ११६ ॥
 अट्टय मूडसहस्सा वीसलरायस्स वार हम्भीरे । इगवीसा सुरताणे दुब्भिकखे जगडुसाहुणा विन्ना ॥ ११७ ॥
 नउकरवाली मणिपडा ते अगीला च्यारि । दानसाल जगडुतणी दीसइ पुहवि मझारि ॥ ११८ ॥

अन्न वै प्राणिना प्राणा अन्नमोज सुखैपधि । तस्मादन्नसमं रत्न न भूत न भाविष्यति ॥१०९॥
पृथिव्या त्रीणि रत्नानि जलमन्न सुभाषितम् । मूढै पापाणस्त्वष्टेषु रत्नसञ्ज्ञा ऽभिधीयते ॥११०॥

सर्वस्य गात्रस्य शिर प्रधान सर्वेन्द्रियाणा नयन प्रधानम् ।

सर्वोपधीनामशन प्रधान सर्वेषु पेषेषु पय प्रधानम् ॥१११॥

तुरगशतसहस्र गोकुल भूमिदान कनकरजतप्राप्त भेदिनी सागरान्ता ।

सुरपतिरतिमान कोटिकन्याप्रदान न हि भवति समान अन्नदानै प्रधानम् ॥ ११२ ॥

ददस्वाऽन्न ददस्वाऽन्न ददस्वाऽन्न युधिष्ठिर ! । सद्यस्तुष्टिकर लोके कि दत्तेनाऽपरेण ते ॥११३॥

सद्गीतानवगीतरूपरमणीकर्पूरकरतुरिकाश्रीखण्डाशुखाजिघारणमणिस्यर्णादिवस्तुव्रज ।

भोगे यस्य सुखाकरोति निरहे दुःखानरोत्याङ्गिना सद्य प्रीतिकर तदन्नमनघ यत्नेन देय बुधै ॥११४॥

अन्नदानप्रवन्ध । भोजनेऽपि रङ्ग सन्धोजनेनैव, न तु वस्त्रादिप्रदानै । लोकोक्ति-रगा धानि कि पानि ? ।

तथा जगद्भ्रमाधुनाऽपि तोतलकसोलाभिधस्वपितृप्रोक्त जगज्ज्वा इत्यभिधान दुष्काले जगज्जनजीविनाऽन्नप्रदानेन

सस्य कृतम् । यथा-पत्तने एकदा साहजगद्भ्रोजनार्थमुपविष्ट, । तस्मिन्नवसरे कश्चिद् बुद्ध सिद्धपुरषो गृह-

शूयतां धर्मसर्वस्वं श्रुत्वा चैवाऽवधार्यताम् । आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत् ॥ १०६ ॥
 इत्याद्युपदेशप्रकटनप्रवणश्रीआर्यसुहरितगुरुदर्शनसमुद्भूतजातिस्मरणदृढमकत्वादिदुरवस्थादुदुष्कालरा-
 त्रिप्रचारः कर्षणाद्भ्रिचिचश्रीगुरुदत्तदीक्षैकदिनपालनाद्युभोदनादिपूर्वभवः श्रीसंप्रतिभूपः सप्तशतसत्रकारान् पृथक्-
 पृथक् देशेषु नानाशनपानखादिमखादिमादिप्रभूतभोज्यभोजनदानमनोहरान् दीनदुःस्थितोद्धरणाय वाहयामास ।
 दयादानोपरि श्रीसंप्रतिकुमारपालकभ्या वाच्यम् ॥
 जीवदया गुणवेल्डी रोषं रिसहजिणन्द । श्रावककुलमण्डप चढी सीर्ची कुमरनरिद ॥ १०७ ॥

गतमहाजनादिलोकपार्श्वे धान्यस्य कुशलं पृष्टम् । तदा वनवासे श्रीरामोऽन्नाभावात् क्षुधाचोऽभूदिति मनसि
 विचिन्त्य लोकैः परस्परं संसुखं वक्ष्य मनान् जहसे । कियदिनानन्तरं रामेण महाजनादिलोकान् भोजना-

र्थमाह्वय रत्नभूतस्थालानि दौकितानि । तदा लोकैर्विज्ञप्तम्-देव ! नवीना रसवती भोक्तुं न शक्यते, तदा
 श्रीरामेणोक्तम्-मम पृच्छायां कथं हसिताः ? । ततो भवन्तः शृण्वन्तु-
 उत्पत्तिर्दुर्लभा यस्य व्ययो यस्य दिने दिने । सर्वरत्नप्रधानस्य धान्यस्य कुशलं गृहे ? ॥ १०८ ॥

प्रवज्या नृपतिरग्रहीत् । इत्याद्यनेकदृष्टान्ता सुपात्रदानोपरि वाच्या ग्रन्थगौरवभयादनुक्ता अपि ॥ अथ तृती-
यमनुकम्पादानम्—दीनदु स्थितदुर्बलदारिद्र्यपराभूताना देहिना दयया पात्रापात्रविचारविरहित यद्विधते अन्नपा-
नवल्लपात्राश्रयादि तदनुकम्पादानम् । यत --

इय मोक्षफले दाने पात्रापात्रविचाराणा । दयादान तु सर्वज्ञैर्न क्वापि प्रतिपिष्यते ॥ १९ ॥

निर्गुणेष्वपि सत्त्वेषु दया कुर्नन्ति साधव । न हि सहरति ज्योत्स्ना चन्द्रश्चण्डालवैश्वानि ॥ १०० ॥

वर्षन् क्षारार्णवेऽप्यव्दो मुक्ताल क्वापि जायते । सर्वेषा ददतो दातु पात्रयोगोऽपि सम्भवेत् ॥ १०१ ॥

दानक्षणे महेच्छाना कि पात्रापात्रचिन्तया ? । दीनाय देवदूष्यार्ध यथाऽदात् कृपया प्रभु ॥ १०२ ॥

अपकारिष्वपि कृपा सुधी कुर्याद् विशेषत । दन्दशूक दशान्त त वीर प्राबोधयद् यथा ॥ १०३ ॥

प्रसिद्धा कथा ॥ धार्मिकत्व कृपयैव शोभते—

लक्ष्म्या गार्हस्थ्यभङ्गा सुखममृतश्चि श्यामयाऽम्भोरुहाक्षी भर्त्रा न्यायेन राज्य वितरणकल्या श्रीर्नृपो विक्रमेण ।
नीरोगत्वेन काय कुलममलतया निर्मदत्वेन विद्या निर्दम्भत्वेन मैत्री किमपि करुणया भाति धर्मोऽन्यथा न ॥ १०४ ॥
पठित श्रुत च शास्त्र गुरु परिचरण गुरोस्तपश्चरणम् । घनगार्जितमिव विजल विफल सफल दयाविक्रमम् ॥ १०५ ॥

गतस्तत्र तेन दृष्टोऽश्वः, समानीतश्च कथितो गृहपतये । ततस्तेन गृहपतिनाऽचिन्ति-- अये ! इतिना
 व्याजेन ममोपकारः कृतः । ततः परिवाजकमाह्वय प्रोक्तम्--भद्र ! ब्रज त्वं यस्मादुपकारिणि दत्तं दानं
 निष्कलमुपजायते ॥ महाजीवित्युदाहरणं यथा--कश्चिन्नुपतिर्जातवैराग्यो धर्मपरीक्षां चक्रे--को वाऽनिसृष्टं
 भुङ्क्ते ? ततस्तं परीक्षे; इति संप्रथार्यं पुरुषानादिदेश-- राजा मोदकान् प्रयच्छति, समागत्य गृह्यताम् ।
 इत्याकर्ष्य उद्धोषणाम्, जन्मुः कार्पाटिकप्रभृतयो जनाः मोदकाशिनः । पृष्टाश्च ते भूभुजा--केन भवन्तो
 जीवन्ति ? तत्रैकेनोक्तम्--अहं तावन्मुखेन । अपरेणोक्तम्--अहं पादाभ्याम् । अपरेणोक्तम्--अहं हस्ताभ्याम् ।
 अन्येनोक्तमहं लोकाबुग्रहेण । जैनशुद्धक आकारितः पृष्टस्तेनोक्तम्--अहं मुधेति । ततस्तान् नृपतिः पुनर्जगाद--
 कथमिति ? । ततः प्रथमः प्राह--अहं तावत् कथको जनानां रामायणादिकथां कथयामि, तेन जीवामि । द्वितीयः
 प्राह--अहं लेखवाहको षटीद्वयमध्ये योजनं लङ्घयामि, तेनाहं पादाभ्यां जीवामि । तृतीयः प्राह--अहं लेखको-
 ऽतो हस्ताभ्यां जीवामि । भिक्षुगोक्तम्--अहं लोकाबुग्रहेण जीवामि । शुद्धकसाधुनोक्तम्--संसारसारतां
 विलोक्य महेभ्यस्ततः प्रव्रजितः प्रतिपद्य जैनधर्मम् । ततो मुधिकया यथोपलब्धेनाऽऽहारेण जीवामि । इति
 श्रुत्वा तन्नाथितमहो ! एष धर्मः सर्वदुःखप्रमोक्षसाधक इति निश्चित्याऽऽचार्यसमीपे प्रतिबुद्धो राज्ये पुत्रं संस्थाप्य

पात्रे धन योजयते विदग्धो गात्रे धन योजयते विमुग्ध ।

पात्रे च गात्रे च न दत्तशुक्त खात्रेण तद् याति नरस्य वित्तम् ॥ ८९ ॥

मुत्तूण पत्तनिअर जडाण निअपरिमल समप्पन्तो । सहसुम्मूलणहुक्ख वालयवालो सि कि भणिमो १ ॥९०॥

एकदा वनगतेन श्रीभोजेन गलन्मधूक दृष्ट्वा धनपालपार्श्वे पृष्टम्—कस्माद् रोदिति मधूक १ कविनोक्तम्—

यदाऽस्ति पात्र न तदास्ति वित्त यदास्ति वित्त न तदास्ति पात्रम् ।

इतीव चिन्ताकुलितो मधूको मन्येऽश्रुपातै रुदित करोति ॥ ९१ ॥

गुरूओ वि न सेविज्जइ जो लहुपत्तोहि होइ परिवरिओ । पत्तविसेसे च्चिच्चिणि वक चुक फल देइ ॥९२॥

लहुओ वि हु सेविज्जइ जो गुरुपत्तोहि होइ परिवरिओ । पत्तविसेसे कदली अभियसमाण फल देइ ॥९३॥

सरपात्र मूले द्विविधम् । यथा—

स्थावर जङ्गम चेति सरपात्र द्विविध मतम् । स्थावर तत्र पुण्याय प्रासादप्रतिमादिकम् ॥ ९४ ॥

ज्ञानाधिक तप क्षाम निर्मम निरहङ्कृतिम् । स्थाध्यायब्रह्मचर्यादियुक्त पात्र तु जङ्गमम् ॥ ९५ ॥

स्थावर दशाविधम्—

लिणभयवणविम्वयुत्पयसङ्घसरस्वाइं सत् खित्ताइं । जुन्नुद्धारो पोसहसाला साहारणं दसहा ॥ ९६ ॥
एवाविधेषु सुपात्रेषु दत्तं बहुफलं भवति ॥
अभिगम्य कुते दानं वेतास्वाहूय दीयते ॥

इत्याद्यनेकदृष्टान्तपरम्परां श्रुत्वा श्रीसुपात्रदानं मोक्षस्वर्गचक्रिल्लादिसम्पन्नदानं समाराधनीयम् ॥

दुःखहा उ मुहादाई मुहाजीवी वि दुःखहा । मुहादाई मुहाजीवी दोवि गच्छंति सुगह ॥ ९७ ॥

मुहादाई दुर्लभः, अत्र भागवतोदाहरणं यथा-कश्चित् परिव्राजकः कमपि भक्तिमन्तं भागवतमवादीत्-

तव गृहे वर्षासमये तिष्ठामि । तेनोक्तम्-यदि प्रत्युपकारं न करोमि, तदा तिष्ठ । तेन प्रतिपन्नम् । ततः प्रदत्त-

स्तस्मै समाश्रयः । भोजनादिभिर्भक्तिं चकार तस्य गृहपतिः । अतिक्रान्ते च कियति काले चौरैस्तरस्याश्चोऽ-

पहतः । प्रभातं जातमिति विचिन्त्य न शक्तास्तमश्वं ग्रहीतुम् । ततोऽतिवृक्षगहने तं बद्ध्वा तेऽन्यत्र गताः ।

अत्रान्तरे प्रातरेव स्नातुं परिव्राजकस्तटाकं जगाम । दृष्टश्च तेन सरःसमीपवर्तिन्यां जाल्यामश्वः, प्रत्याभिज्ञातश्च

सोयमश्वोऽस्मदुपकारिणो भागवतस्य चौरैर्हृतः । ततस्तेन जाल्यां धौतवासो मुक्त्वा स्वस्थानं गत्वा गृह-

पतिपुरुषाणामग्रे उक्तम्- मम स्नातुमितः सरसि गतस्य जाल्यां धौतवासो विरमुतः । ततरतैर्जनः प्रेषितो

अपि च-कालत्र वाकत्र मुह कर विरत्तड हूड ह्यास । तिणि दीधइ हुइ कत्रण शुण ज फल देइ पलास ॥८१॥

अनादरो विलम्बश्च वैमुख्य विप्रिय वच. । पश्चात्तापश्च पश्चाऽपि सद् दान दूषयन्त्यमी ॥ ८२ ॥

भिउडी उड्डालोअणा नीआ दिट्टी परमुह वयण । भोण कालविलम्बो नकारो छव्विहो होइ ॥ ८३ ॥

भूषणान्यमूनि—

आनन्दाश्रूणि रोमाञ्चा बहुमान प्रिय वच । किचाऽनुभोदना पात्रदानभूषणपञ्चकम् ॥ ८४ ॥

ददतो युध्यमानस्य वदत पुलको न चेत् । आत्मनश्च परेषाश्च धिग् त्याग पौरुष वच ॥ ८५ ॥

दान प्रियवाक्सहित ज्ञानमगर्व क्षमान्वित शौर्यम् । त्यागसहित च वित्त दुर्लभमेतच्चतुर्भद्रम् ॥८६॥

वाणी रसवती यस्य भार्या पुत्रवती सती । लक्ष्मीर्दानवती यस्य सफल तस्य जीवितम् ॥ ८७ ॥

कि बहुना ?, कृपणधनानि निष्फलान्येव । यत —

शास्त्रैर्निष्प्रतिभस्य कि गतदशो दीप्तै प्रदीपैश्च कि क्लीबन्ध वधूजनै प्रहरणै कि कातरस्योल्बणै ? ।

कि वाद्यैर्वाधिरस्य भूषणगणैर्लावण्यहीनस्य कि कि भोज्यैर्ज्वरजरस्य विभवै प्रौढैरदातुश्च किम् ? ॥ ८८ ॥

चतुर स एव नर., य पात्रे स्वधन नियोजयति । यदुक्तम्—

तथा द्रुष्टा अपि पात्रदानतो भोगसौभाग्यभाजनं भवन्ति । यतः—

प्राणिस्वेच्छाच्छिदः क्रूराः कारागारनियोगिनः । मृत्या सत्पात्रदानेन जायन्ते नृपयोगिणः ॥ ७४ ॥
तदपि सद्भाववासनावासितचेतसा दत्तं श्रेयस्कर्मम् । यदुत्तमम्—

दातव्यमिति यद् दानं दीयतेऽनुपकारिणे । क्षेत्रे काले च भावे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥ ७५ ॥

श्रीशालिभद्रादीनाम् ।

यस्तु प्रत्युपकाराय फलमुद्दिश्य वा पुनः । प्रदीयते परिक्रिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम् ॥ ७६ ॥
चन्दनबालाप्रातिवेषिकवृद्धा निदर्शनम् ।

क्रोधाद् बलाभियोगाद् वा मनोभावं विनाऽपि वा । यद् दीयते हितं वस्तु तद् दानं तामसं स्मृतम् ॥ ७७ ॥

श्रेणिकदासी कपिला, कद्रुतुम्बदात्री नागश्रीश्च दृष्टान्तः । तथा—

क्षिसकालं कृतावज्ञं सानुतापं विकल्थितम् । हीयमानमनौचित्यं दानमाहुर्भलीमसम् ॥ ७८ ॥
क्षिसकाले भवेन्नारी निर्धना पतिवर्जिता । अपुत्रा च कृतावज्ञे सानुतापे च दुर्भगा ॥ ७९ ॥

विकल्थिते स्यादल्पयुर्हीयमाने च हीनता । अनौचित्ये भवेद् व्याधिः षट् त्यागाश्च मलीमसाः ॥ ८० ॥

बहुसूच्यरत्नानि जाता । “सस्युगादाणप्पभावनगरयणमयकक्करा जाया” तदनु भोगी सुखी धनी ।

पात्रे त्यागी गुणे रागी भोगी परजनै सह । शास्त्रे बोद्धा रणे योद्धा पञ्चाङ्ग पुरुष स्मृत ॥ ६८ ॥

प्रासादादिपुण्यकरणीयपर प्रथितो बभूव । इति सुपात्रे धनसारकथा ॥ तथा धन्योऽष्टभार्यादिभोगपुरन्दर
श्रीदानधर्म्मरिाधनत सम्भूत्, सर्वार्थसिद्धौ प्राप्त एकावतारी । एव कवचबादयोऽपि भूयासो भव्यास्तीर्णा ससा-
रसागर सुपात्रदानात् । यदुक्तम्—

श्रीनाभेयजिनेश्वरो धनभवे श्रेय श्रियामाश्रय श्रेयास स च मूलदेवतृपति श्रीचन्दना नन्दना ।

धन्योऽय कृतपुण्यक शुभमना श्रीशालिभद्रादय सर्वोऽप्युत्तमदानदानविधिना जाता जगाद्विश्रुता ॥६९॥

उत्तमपत्त साह् मलिङ्गमपत्त च सावया भणिया । अविरयसम्मदिटी जहन्नपत्त मुणोयन्व ॥ ७० ॥

तथा—

मिथ्यादृष्टिसहस्रेषु वरमेको ह्यणुवती । अणुवतिसहस्रेषु वरमेको महावती ॥ ७१ ॥

महाव्रतिसहस्रेषु वरमेको हि तान्त्रिक । तान्त्रिकस्य सम पात्र न भूतो न भविष्यति ॥ ७२ ॥

सत्पात्र महती श्रद्धा काले देय यथोचितम् । धर्म्मसाधनसामग्री बहुषुष्यैरवाप्यते ॥ ७३ ॥

रामं दृष्ट्वा हृष्टो भक्तपानदानायोधतः । ऋषिस्तत्रागतः समुगः । तावत् प्रचण्डपवनहृतशाखापतितास्त्रयोऽपि
मृताः, पञ्चमदेवल्लोके गताः ।

रामो तत्रपप्रभावा सुपत्तदानात् क्षिति रहकारो । अणुमोअणान् हरिणो सम्पत्ता बभभ्लोगांसि ॥ ६३ ॥
भावण भावइ हरिणल्लो नयणे नीर क्षरन्त । मुणि बहरावत करि करी जइ हुं माणस हुन्त ॥ ६४ ॥
इति सुपात्रदाने रथकारमुगादृष्टान्तः ॥

जयन्ति वङ्कचूलाद्याः कोशा चाश्रयदानतः । अयन्तिमुकुमालश्च तीर्णाः संसारसागरम् ॥ ६५ ॥
अत्रोपाश्रयभैषज्यवस्त्रपात्रादिदानतः । उपष्टम्भोऽनेकधा स्यादन्नदानं विशिष्यते ॥ ६६ ॥

मुनिप्रदत्तपाथेयसक्तुपुण्येन कस्यचित् । कर्करैर्निभृता नीवी जाता सारमणिमयी ॥ ६७ ॥

राजगृहनगरे धनसारव्यवहारी एकान्तरोपवासाद्विष्यतिक्रमणत्रिद्वार्चापरः समुद्धो वसति स्म । कियता
कालेन निर्धनो जातः । पत्नीधेरितः सक्तुपाथेयो गोर्वश्रामे शालकपार्श्वे द्रव्यमार्गणार्थं गतः । निर्धनत्वा-
दपमानितोऽसत्कृतोऽदत्ताविभवः पश्चाद्गच्छन् नदीतीरे मासोपवासी मुनिः सक्तुदानात् पारणं कारितः । पत्नी-
संतोषाय नदीतः सुवृत्तवर्णाब्जैः कर्करैर्नीवी भृत्वा गेहे समागतः । शासनदेवताप्रभावान्नीवीकर्कराः सर्वेऽपि

दुभावाद् भगवाधिपश्रीश्रेणिकसुतो नन्दिपेण पञ्चशतराज्ञीपति प्रवरभोगफलकर्मोदयः समभूत्, अपरस्तु
कुपान्नपोषात् सेचनकहस्ती बहुभोजनभोगभाग् । इति सुपात्रे नन्दिपेणकथा ॥

द्वारिद्यनाशन दान शील दुर्भतिनाशनम् । अज्ञाननाशिनी प्रज्ञा भावना भवनाशिनी ॥ ६० ॥

ससारवारानिधियानपत्र दान निदान सुगतोर्विभाति ।

सावद्यकारो रथकारजीवो दिव गतो यद् बलभद्रदानात् ॥ ६१ ॥

श्रीकुण्डवृद्धभ्राता श्रीराम. प्रबन्धा लात्या नगरमध्ये 'गच्छन् कूपकण्ठस्थस्त्रीभि सविस्मय तद्द्रुपादि-
सौभाग्यमोहिताभिर्विलोकित. । तदवसरे तद्रूप विलोकयन्त्येका घटस्थाने पुत्रकण्ठे रज्जु विक्षेपयन्ती युव-
तिर्दृष्टा । महर्षिणा निवारिता । धिगस्तु मद्रूपस्य नरकनिदानस्येति ध्यात्या नगरश्रामादिषु विहरणार्थं मया
नागन्तव्यमित्यभिग्रह जग्राह । वने तिष्ठति । तत्र यदा कोऽपि सार्धं समागच्छति तदा पारणकम्,
नान्यथा ।

जेणुगातव तत् अवराह ददद्दु निअयख्वस्स । तुङ्गीगिरिवरसिहरे सो राममहामुनी जयड ॥ ६२ ॥

तन्नैकदा रथकार, काष्ठग्रहणार्थमागत, अर्द्धकञ्चित्तसर्पशाखाधो सोजनार्थमुपनिशन् मृगज्ञापितमार्गं

कल्पादधिकं ध्यानभङ्गाद् नार्जयत् । इति सुपात्रदाने जीर्णश्रुष्टिप्लान्तः ॥

कश्चिद् घृतभृते पात्रेऽजित्वा सर्वार्थसिद्धिकाम् । मुनिना मा पतेत्युक्तः श्रितो द्वादशतान्त्रिये ॥ ५७ ॥

कोद्धरन्नाम् चरपकव्यवहारिणा घृतदानेनाऽऽकण्ठं निभृतपात्रोऽपि गुणाकरमुनिर्ज्ञानी तस्य लाभदर्शनेन न निषेधयति स्म । एवं भाववशात् सर्वार्थसिद्धिसुपाजयत । अत्रान्तरे ध्यानभङ्गः--अहो ! लोभी मुनिरकाकी किं करिष्यति घृतैतान्त्वन्मात्रेण ? । ज्ञानिना तच्चित्तमावं ज्ञात्वा सा पत सा पतेत्युक्त्वा पश्चात् पतन् द्वादश-
देवलोके संस्थापितः । इति सुपात्रघृतदाने चरपकोद्गाहरणम् ॥

सम्यग्मिथ्यादृशौ विप्रौ सुपात्रापात्रदानतः । श्रीश्रेणिकग्रहे नन्दिपणसेचनकद्विषौ ॥ ५८ ॥

पूर्वर्भवे हल्लरन्नामे देवशर्मसोमशर्माभिधौ द्वौ विप्रौ । देवशर्मा मिथ्यात्वी, सोमशर्मा श्राद्धो निर्धनः ।
अपरो धनी कुपात्रत्सग्री, तेन लक्ष्मभोजनयागः कृतः । श्राद्धो द्विजः तद्गृहे परिवेषणादिकार्यकरणार्थैर्भवशि-
ष्टाशनभाटकप्रदानेन स्थितः ।

अग्निर्विप्रो यमो राजा समुद्र उदरं गृहम् । ससैतानि न पूर्यन्ते पूर्यमाणानि नित्यशः ॥ ५९ ॥

श्राद्धविषेणोति विचिन्स्य स्वभागगतं प्रासुकं सकल्मषि मोदकादिकं साधुसाधर्मिकेभ्यः प्रदत्तम् । तत्पुण्या-

कर्मिकाहारदानेनाऽऽकाशात् पापाणवृष्टिरेव भाविनी, न तु रत्नवृष्टि । यत —

दधिमधुघृतान्वयपत्रे क्षिसानि यथाऽऽशु नाशमुपयान्ति । एवमपत्रे दत्तानि केनल नाशमुपयान्ति ॥ ५३ ॥

इति सुपात्रदाने चन्दनबालादधान्त ॥ तथा मूलदेवो राजपुत्र ससव्यसनी यथा—

धूतकरो धूतकरो वार्त्तिके वार्त्तिकश्च स । तत्काल रफाटिकस्येव जग्राह पररूपताम् ॥ ५४ ॥

तदा राज्ञा निष्कासित देशान्तरे गच्छन् मासोपनासकारकमुनिप्रदत्तकुल्मापपुण्यत प्रवर राज्य प्राप्त ।

यथा—

धन्वाण सु नराण कुम्भासा हुन्ति साहुपारण्य । गणिय च देवदत्त दन्तिःसहस्र च रज्ज च ॥ ५५ ॥

इति मूलदेवकुमारदधान्त ॥

वीरस्य कारयिव्यामि चतुर्मासकपारणम् । जीर्णश्रेष्ठीति सदध्यानाद् द्वादश स्वर्गमार्जयत् ॥ ५६ ॥

राजगृहे नगरे जीर्णश्रेष्ठी श्रीमहावीरस्य चतुर्मासकस्तग्राहारस्य प्राप्तुवाहारेण पारण कारयिव्यामिति

शुभध्यानवाञ्छतुर्मासकान्ते स्वगृहद्वारे श्रीवीरविलोकनार्थ द्वारे तिष्ठन् शुभध्यानवशात् द्वादशस्वर्गायु-

र्वाङ्क्षा तदध्वैर्युपर्जायद्यपि अभिन्नश्रेष्ठिभिक्षाचरवृद्धिदत्तकुल्मायै श्रीवीरपारण देवदुन्दुभिनादेन द्वादश-

यदपि तदपि शुद्धं चन्दनावत् प्रदत्तं ज्ञागिति फलति पात्रेऽन्यत्र नो चार्वापि स्वम् ।

जलधिजलमसारं वारिवाहेऽम्बुतीर्यात् मधुरमपि हि दुग्धं पन्नगाऽऽस्ये विषं स्यात् ॥ ४९ ॥

पृथ्वीनाथसुता भुजिष्यवारिता जङ्घीरिता मुण्डिता शुक्लक्षामा रुदती विधाय पदयोरन्तर्गतां देहलीम् ।

कुल्माषान् प्रहरद्वयव्यपगमे मे सूर्पकोणे स्थितान् दद्यात् पारणकं तदा भगवतः सोऽयं महाभिग्रहः ॥५०॥

श्रीवर्द्धमानाभिग्रहः षण्मासान्ते परिपूर्णः श्रीचन्दनादत्तकुल्माषपारणात् समजानि । अत्राशीर्वादः—

पारणं दुरितवृन्दवारणं कारणं सकलसौख्यसम्पदाम् । तारणं भवपयोधिमज्जने श्रेयसेऽस्तु भवतां जिनोशितुः ॥५१॥

श्रेयासेन यदार्जितं सुकृतिना पुण्यं युगादार्जनात् श्रीवीराद् दधिवाहनस्य सुतया कुल्माषदानेन च ।

मासान्ते मुनिसत्तमाद् यदमलं श्रीसङ्गभेनार्जितं तत् त्यां भद्र ! विशुद्धवासन ! सदा श्रेयः समागच्छतु ॥५२॥

श्रीचन्दनादत्तकुल्माषसंजातश्रीमहावीरपारणे सुरकृतसार्द्धद्वादशरत्नसुवर्णकोटिवृष्टिमरितधनावहश्रेष्ठिग्रहं

दृष्ट्वा प्रातिवेशिमव्या चिन्तितम्—यदहो ! कुल्माषदानाद् दुर्बलरत्नपत्नी यदि महतीमीयतीमुच्चिं ददाति,

तदहं पुष्टान्गं लिङ्गिनं सधृतशर्करपरमाञ्जेन सन्तोष्याऽपारां लक्ष्मीं गृह्णामि । इति चिन्तित्य तथा कृत्वा वारं वार-

माकाशसंमुखं विलोकयन्ती जरती वीक्ष्य ज्ञाततच्चेतसा दानिना प्रोक्तम्—मुखे ! मत्तपसा तव भावेनाऽऽधा-

पूजाभोजनमानशान्तिककलापाणिग्रहस्थापनाचोक्षेपणहस्तकार्पणमुखव्यापारवद्धस्तहम् ।

वार्मोऽह रणसमुखाङ्कगणनाग्रामाङ्गशय्यादिद्वृत्त धृतादिव्यसनी त्वसौ स तु जगौ चोक्षोऽस्मि न त्व पुन ॥४३॥

इति हस्तसवाद ॥

इक्षोरत्न स्वकरग्रहेण महिमा शान्कादिपूञ्चैरदा श्रेयासेन स पारण निजरसेनाढ्य तवाऽचीकरत् ।

इत्थ यद्दिनत कृतप्रतिकृतिन्यायोऽभवत्तद्दिने लात्या लम्भनमङ्गनास्तदधुनाऽप्यन्योन्यमायान्ति किम् ॥४४॥

वैशाखशुक्लतृतीया श्रीआदीश्वरप्रथमपारणाद् लोकेऽक्षयतृतीयायुगादिपर्वागुडेश्वरसमण्डकभोजनलम्भ-
नाद्युत्सववती समभूत् ।

रिसहेससम पत्त निरवज्ज इक्वुरससम दाण । सेअससमो भागो हविज्ज जइ मणिअ हुज्जा ॥४५॥

भुवण जसेण भयन । रसेण भणण धणेण पडिहत्थ । अप्पा निरवमसुक्खे सुपत्तदाण महग्घदिअ ॥४६॥

इति सुपात्रदाने श्रीआदिनाथश्रेयासदृष्टान्तौ वाच्यौ ॥

अन्नदातुरथस्तीर्थङ्करोऽपि कुरुते करम् । तच्च दान भवेत् पात्रे दत्त बहुफल यत ॥ ४७ ॥

कालेऽप्यपि पात्राय दत्त भूयो भवेद्यथा । जिनाय चन्दनादत्ता कुल्माषा दल्मपिच्छिदे ॥४८॥

पात्रक्षेत्रामिदं जगिाच्चिरं यत्रार्थशालयः । धर्मिभिः सकृदप्युसाः संल्यन्ते सहस्रशः ॥ ३५ ॥
पश्चाद् दत्तं परैर्दत्तं लभ्यते वा न लभ्यते । स्वहस्तेन तु यद्दत्तं लभ्यते नाऽत्र संशयः ॥ ३६ ॥
अत्रार्थे श्रियुगादिदेवदृष्टान्तः । यथा—

दद्याद् दानं सुपात्रायोन्नताय सुकृती यथा । दृतदानाद् मुनेरासीत् प्रथितः प्रथमो जिनः ॥ ३७ ॥

आदौ धनभवे येन दृतमेवायितं तथा । जज्ञे यथोर्वाशस्यश्रीः श्रीनाभेयः स वः श्रिये ॥ ३८ ॥

अन्यस्मादप्यवाप्याऽन्नं संविभज्योपसुज्यताम् । यत्प्रभावादभूच्चकी भरते भरतेश्वरः ॥ ३९ ॥

पञ्चशतसाधुयोग्याहारविहरणसंविभागकरणपुण्यतः श्रीभरतेश्वरश्चकी भोगभाजनमभूत् ।

लोकद्वितयमुद्धर्तुं पूजयेत् पात्रमुत्तमम् । श्रेयांसेन युगादशो यथाऽकार्यत पारणम् ॥ ४० ॥

सिरिसेअंसकुमारो निरसेअससामिथो कह न हुज्जा ? । संवच्छरतवताविथो रिसहो पाराविओ जेण ॥४१॥

अत्र कविघटना—

राज्यश्रीर्भवताऽर्जिताऽर्थनिवहस्त्यागैः कृतार्थीकृतः सन्तुष्टोऽपि गृहाण दानमधुना तन्वन् दयां दानिषु ।

इत्यब्दं प्रतिबोध्य दक्षिणकरं श्रेयांसतः कारयन् प्रत्यग्रेक्षुरसेन पूर्णसृषभः पायात् स वः श्रीजिनः ॥ ४२ ॥

(३५)

स्वर्भोगभङ्गी नृपति क्रयाणक सुवर्णनिर्माल्यमभूत् सगाादिवत् ।
भूपस्य मानेऽप्यपमानचिन्तन शालेर्भहाश्चर्यकर चतुष्टयम् ॥ २९ ॥
कुत्वा समर्द्यं यदि वा महर्द्यं क्रयाणक श्रेणिकनामधेयम् ।
यथा तथा मातारिदं गृहाण प्रमाणमभ्यैव किमत्र पृच्छा ? ॥ ३० ॥

तथा तत्समृद्धिं दृष्ट्वा श्रेणिकनृपवच -

स्तुही महातरुर्वाह्निर्दृहद्भानुर्यथोच्यते । सार तेजोवियोगोऽपि नरदेवास्तथा वयम् ॥ ३१ ॥

पूर्वं न मन्त्रो न तदा विचार स्पृहार्त्न केनाऽपि फलंन वाञ्छा ।

पश्चानुतापोऽनुशयो न गर्वो हर्षस्तथा सङ्गमके वभूव ॥ ३२ ॥

अनुत्तर दानमनुत्तर तपोऽप्यनुत्तर मानमनुत्तर यथा ।

श्रीशालिभद्रस्य गुणा अनुत्तरा अनुत्तर धैर्यमनुत्तर पदम् ॥ ३३ ॥

शालिभद्रोऽपि मेऽर्धाद्या रथुलभद्र पितुर्भूते । विरक्तः कार्त्तिको दूनो मेतार्यस्तु निगोपित ॥ ३४ ॥

इति सुपात्रदाने श्रीशालिभद्रदृष्टान्तो वाच्य ॥ अपि च--

एवंविधनामानुरूपगुणसुपात्रदानं दुर्लभम् ॥ यतः—
लब्भइ तिलोअलच्छी लब्भइ सव्वं पि कामिअं सुक्खं ।

सुपात्रे भाग्यवतामेव लक्ष्मीर्लभाति । यतः—
एकेषां दुःखलब्धानपहरति हठात् पार्थिवोऽर्थानकस्मादन्येषां कृष्णवर्त्मा दहति विषयिणां याति वैश्यागृहेषु ॥२४॥

स्त्रात्रे विम्बे गृहे वा विबुधपतिपतेरर्हतः पुण्यभाजां वस्त्रादौ चोपयोगं प्रतिदिनमपरेषां च वैश्यागृहेषु ।
न्यायोपात्तं समुचितगुणं कल्पनीयं यतीनां वस्त्रं पात्रं परममशनं भेषजं रोगहारि ।
दत्तं भक्त्या विपुलमनसा श्रावकेण प्रकामं धत्ते मुक्तिं, नरसुरभवे का कथा यत्र लभ्ये ॥ २५ ॥
यथा सुपात्रदानात् श्रीशालिभद्रः श्रेष्ठिगोभद्रसुभद्रापुत्रस्रैलोक्यस्मरणीयनामा समजनि । यथा—

यद् गोभद्रः सुरपरिवृढो भूषणाद्यं ददौ यज्जातं जायापदपरिचितं कम्बलीरलजातम् ।

पण्यं यच्चाऽजनि नरपतिर्यच्च सर्वार्थसिद्धिस्तद् दानस्याहुतफलमिदं शालिभद्रस्य सर्वम् ॥ २७ ॥
पादान्भोजरजःप्रमार्जनमापि क्षमापाललीत्यावतीदुष्पापाहुतरलकम्बलदलैर्यद्वृद्धभानामभूत् ।

निर्माव्यं नवहेममण्डनमपि क्लेशाय यस्यावनीपालाऽऽलिङ्गनमप्यसौ विजयते दानात् सुभद्राङ्गजः ॥ २८ ॥

तरपातकोदयात् तस्मिन्नेव भवे शूलाप्रोतो मृत । एव सप्तोत्तरशतवार पृथक् पृथग् भवेषु चौर्यादिदोषमासाद्य
तथैव शूलादिविडम्बनया मृत । अष्टोत्तरशततमे भवे स्तोक्तत्कर्मोदयात्तापसी दीक्षा प्राप्ता । सर्वदा वनवासी
शुष्कपत्रफलभोजी निरसङ्गजतधारी वने तिष्ठति स्म विभङ्गज्ञानवान् । तस्मिन्नवसरे तत्रासन्नचम्पानगरीन्रेश्वरनर-
सिंहपट्टराज्ञीरलादेवीरलाभरणपेटी चौरैण गृहीता । ग्रामिकाः पद्मपङ्कयनुसारेण तत्पृष्ठे लम्बा । चौरौ नष्ट्वा
तद्वने तापससमीपे ता मुक्त्वा वटे चटित्वा स्थितः । प्राहुरिकास्तत्रागता । सुसस्तापस सरलपेटीको धृत्वा
भूपते. पुरो मुक्त । विभङ्गज्ञानी स्वकृतकर्म गर्हन् मौनी द्रुष्टन्प्रेण शालिकामारोपित । तत्कर्मक्षय कृत्वा सुरो
जात । तथा-

श्रूयते प्राणिघातेन रौद्रध्यानपरायणौ । सुभूमो ब्रह्मदत्तश्च सप्तम नरक गतौ ॥ २२ ॥

किं बहुना ? स्वहितमिच्छता उभयलोकसौख्यकरमभयदानमाराधनीयम् ॥ अथ सुपात्रदानम्-सु शोभन
पात्र स्थान ज्ञानदर्शनचारित्रतप.क्षमाशमशीलदमसयमादीना गुणानाम् । यद्वा, सु अतिशयेन पापात् त्रायते
इति सुपात्रम् । यत -

पाकारेणोच्यते पाप त्रकारत्त्राणत्राचक. । अक्षरद्वयसंयोगे पात्रसाहुर्भनीपिण. ॥ २३ ॥

दक्षिणं सर्वं क्षत्रियाणाम्, भौः । यूयमेवं वदथ— वद् मांसं मुलभम्, तदथ एतावता द्रव्येणाऽपि न प्राप्तम् । तत्रते लज्जिता मौनमालम्ब्य स्थिताः । अभयकुमारेण सर्वेऽपि हृत्किताः—अरे मूर्खाः ! आत्मीयं मांसं सर्वेषामपि वल्लभं भवति । मुधैव यूयमेवं मांसलुब्धाः प्रल्पथ । यतः—

अमेध्यमध्ये कीटस्य सुरेन्द्रस्य सुरालयं । समाना जीवितकान्ना समं मृत्युभयं द्वयोः ॥ १७ ॥
दुर्योनिमपि संप्राप्तः प्राणी मर्तुं न वाञ्छति । स्वाहुमन्तो भवन्ति स्म स्वाहाराः कुत्सिता अपि ॥ १८ ॥
यावन्ति रोमङ्कपाणि पशुणात्रेषु भारत ! । तावद्वर्षसहस्राणि पच्यन्ते पशुघातकाः ॥ १९ ॥
हेमधेनुधरादीनां दातारः सुलभा भुवि । दुर्लभः पुरुषो लोके यः प्राणिष्वभयप्रदः ॥ २० ॥
इत्यभयदाने अभयशुभारकथा ॥ यस्तु जीवहिंसां करोति, स तु वधवन्धनादि दुःखभाग् भवति ।

तद्यथा—

गोषो वव्वूलशूलप्रभोतयूकोत्थपातकात् । अद्योत्तरस्यतं वारान् शूलिकारोपणाद् मृतः ॥ २१ ॥

नागपुरे माधवो गोपाल एकदा गोचारणार्थं गतो महादव्यां तापात्तो वव्वूलतरसतले निषण्णः ।

मस्तकाद् यूका उत्सङ्गे पतिता दृष्टा । वव्वूलतीक्ष्णशूल्यां निर्दयत्वेन प्रोता, एषा भद्रेहसारचौरिणीति विचिन्त्य ।

नलिनीगुल्मविमाने समुत्पन्नं । तदुत्सर्गस्थाने तत्सुतेन महाकाल प्रासादं कारित ॥

सोऽपि गुणिज्जत सुहृत्थिणा नलिणगुम्भञ्जयण । तस्मिन् पञ्चदशो चद्रु भज्जाल वत्सीस ॥१५॥

तिहि जामेहि सिवाए अवच्चसहिआइ विहिअउवसगो । साहिअकज्जो निअगोहि पूइओ अवन्तिसुकुमालो ॥१६॥

उज्जयिन्या महाकालप्रासादं सम्प्रत्यापि श्रीसिद्धसेनरचितकल्याणमन्दिरप्रभावभवनमस्ति । इत्यभयदानो-
परि अवन्तीसुकुमालकथा ॥ एकदा श्रेणिकसभाया श्रीअभयकुमारादिसमुदाययुताया श्रेणिकेनाऽम्बाणि-सप्रति
नगरमध्ये किं वस्तु सुलभमस्ति ? । तत्र क्षत्रिया प्रोक्तु - साप्रत पल सुलभमस्ति । ते निर्दया एव वदन्ति
सः । अभयकुमारेण चिन्तितम्- अहमथैषा परीक्षा करिव्यामि । ततो राज्ञौ सर्वक्षत्रियगृहेषु पृथक् पृथक्
गत्वाऽवोचत्-भो राजपुत्रा ! अद्य राज्ञो महाव्याधिरूपबोऽस्ति । वैधैर्बहुभिरप्यौषधैश्चिकित्सितोऽपि कोऽपि
गुणो न दृश्यते । किन्तु यदि मनुष्यसत्क कालिजमास दृक्कद्रयप्रमाण भवेत्, तदा जीवेत्, अन्यथा
मरिष्यत्येव । यूयं तदीयप्राप्तोपजीविन एतावदपि न करिष्यथ ? । तत एकेनोक्तम्- दीनारसहस्रं, गृहाण,
पर मा मुञ्च, अन्यत्र गच्छ । गृहीत द्रव्यम्, गत पुनरन्यगृहे, तथैव चोक्तम् । तेनापि दीनारसहस्रम-
र्षितम्, न तु मासम् । एवमपरीपरगृहेषु सकला रात्रि परिभ्रम्य मीलिता दीनाराणां लक्षा । प्रभाते सभाया

पश्चाद्भार्या कथितम् । तस्यां प्राशकान् पातयन्त्यां तैनोक्तम्—
स वटः पञ्च ते यक्षा ददते च हरन्ति च । अक्षान् पातय कल्याणि ! यद्भावं तद्भाविष्यति ॥ १४ ॥
इत्युक्ते तैरेव राज्योच्छेदका बद्धा पादयोः क्षिप्ताः । आश्चर्यं लोके, काले ऋषिसमायोगे पूर्वभवपृच्छा । कथितम्—

पूर्वभवे पञ्चपूतरक्षणं कृतम्, स त्वं, ते यक्षा जाताः, तैरेव राज्यं रक्षितम् । इत्यभयदाने आरामिककथा ॥ १४ ॥
कश्चिन्मातृकः क्रूरभार्यावचनेन रात्रौ तुर्यामे जालमादाय मत्स्यान् धर्तुं निर्गतः । बह्वीं निशां विभाव्य मार्गो
सहकारतरतल्लीनमुनिपार्श्वे स्थितः । तत्र महात्मोपदेशेन प्रथमं जालंगतो मत्स्यो मया मोक्तव्य इति नियमो
गृहीतः । समुद्रतीरे गतः, प्रथमं जालपतितो मीनो मुक्तः । परीक्षाकारिदेवानुभावेन पुनः पुनः स एवागच्छत् । चिह्नं
कृतं कपर्दिकाबन्धनेन । ततो भग्नः सन् गृहं गतः । क्रूरभार्या आकोशैर्निष्कारितः । तेषामेव साधूनां सन्निधौ
जगाम । पुनर्धर्मः पृष्टः । तैः प्रथमव्रतं जीवदयारूपमुक्तम् । पुनः पुनः प्रच्छनेनाण्डुव्रतपञ्चकं प्रोक्तम् ।
स सर्वमपि सम्यक् प्रतिपद्य धर्ममाराध्य च प्रान्ते शुभस्थानेन मुखा नालिनीगुल्माविमाने समुत्पन्नः । तत्र
दृच्युत्वाऽवन्तीसुकुमालो जातः, भद्रासार्थवाहीसुतो द्वात्रिंशद्भार्यापतिः । स्वगृहचित्रशालोत्तीर्णश्रीसुहृत्सिद्धरिगण्य-
माननलिनीगुल्माध्ययनस्वरूपं शुखा पूर्वभवं स्मृत्वा इमशाने गत्वा दीक्षामुपाददे । शृगालीकृतोपसर्गो सहिवा

जयपुरे मकरवेनुराजेन कश्चिथांसो गर्हित्वा वरु । श्रुतिकारोपणाय चालिन । पट्टराक्षीगभलया विनसंभ
 मोचित । भोजनमखतारमृत्वादिना सखल्य भूपतं समापित । सपट्टया द्वितीयाद्विराजं उपरया । पर सतता । विनि-
 दिनेभ्येक मोचयित्वा पद्मादीर्षितश्च । अष्टमदिनसंष्पमानगृहितप्राणप्राप्तशुभ्राया संनान्प्रदत्त्वा विनयं नृभगान-
 स रक्षयित्वाऽप्य द्वापयित्वा स्वल्पसामान्यारारमरागार्जतोऽपि यानज्जीव मोचिनयोसं निर्दुर्गि ल्पिनान् । नृन्-
 गीतारिनोकर्पप्रकर्षभागभूत । भूपेन श्रुष्टम्, गो । कस्यादस्य सामान्यमन्वात् नृतोऽपि नृज्यति । निंतिभन, समांभ-
 न । अस्य यानत् सान्नीभिरभृशमात्रजितोऽपि मरणभोल्या व्याघ्रसर्वापमरु रतियमनोतिभंरत्त् मया र परंराजुभू-
 तम् । अप्य तु नृष्यनीरसतृणप्रायसामान्याररेणाऽपि व्यमरासिगान्भगोमत्ववत् सुत्वमभयनागादनुभयार्थि, र्त्न
 नृत्यत्तस्मि । इत्यभयदानं संभारयदंरिद्विष्टान्त ॥ जयपुरे धनाभिषाऽऽजातिवेषपच्य पूरया द्वापयिष्यामिन्न रक्षिता ।
 याले सुत्वा नृत्पुत्रवो जात । यान्चं मातृर्षित्मरणम् । देशान्तरे गच्छत् गागारद्व्यां चट्टरक्षाय स्थित । नमभ्यं
 पञ्चनिर्षेधं स रष्ट । पूर्वगतोपकाराति ज्ञाला कश्चित्तमस्य, पञ्चमर्दितं सान्य नार्थव्याती । रष्ट-ग ६८ ।
 पञ्चमर्दितं मृत्तापुत्रनरपादन्वृपतेरीराणसंनगरात्तज्य जातम् । अमात्स्यागोपितरान्मगार सुमरान्मगाजुभार
 रसिमरंयं सान्योऽद्वेदाय ररु । धृत्तर्मात्रं सुरतोऽमाल्य रोपस्वरूप कश्चित्तम् । तथापि न नृन्गार्गि पूरान ।

किमु देयमर्देयं वा कृपाभरवतां सताम् ? । यथा मेघरथः प्राणान् ददौ त्राणाय पक्षिणः ॥ ११ ॥

श्रीशान्तिनाथेन पूर्वमेवे मेघरथाभिधानेन पारापतरक्षणाय श्येनसन्तोषाय स्वमांसं दत्त्वा त्रैलोक्येऽपि करुणासागरत्वं लेभे । तथा—

सुमेरुहस्ती शशकाऽभयदानप्रभावतः । श्रेणिकस्य सुतो जज्ञे मेघाख्यो मगधीशितुः ॥ १२ ॥

विन्ध्याचलाटव्यां सुमेरुः करी ससशतहरितिनीपतिः दवं दृष्ट्वा संजातजातिस्मरणो दृष्टद्वन्द्वधपूर्वभव-
व्यथोत्पन्नभीतिः वर्षाकाले सर्वतृणलतावृक्षोन्मूलनेन योजनस्थण्डिलं चकार । तत्रैकदा द्रवो लक्ष्मः । करी सपरि-
वारस्तत्र स्थितः । मृगादयोऽप्यरण्यजा जीवाः समागताः । करिणा पादः कण्डूयनार्थमुत्पादितः । तदैकः शशकः
परैः क्षेप्यमाणः करिपादस्थाने स्थितः । करिणोत्पन्नकारुष्येन भूमौ पादो न मुक्तः । त्रिदिनी तथा स्थितः । द्रवे
शान्ते स्वस्थानप्राप्तेषु जिवेषु पादो मुक्तः । परं रुधिरापूर्णः पतितः । क्षुत्पृषत्तौ मृतः । तत्पुण्यप्रभावेण मगधा-
धिपश्रीश्रेणिकभार्याधारिणिपुत्रः मेघवृष्टिद्रोहद्रो मेघकुमारः प्रभूतभान्यलभ्यभोगभाजनमभूत् । काले दीक्षां
लान्त्वा विजयविमाने एकावतारी सुरः समभूत् ॥

तथा चौरोऽन्यराज्ञीभिल्लेभे वस्त्राद्यलङ्कृतः । न रतिं लघुराज्ञ्या तु प्रदत्ताभयतो यथा ॥ १३ ॥

अभय सर्वस्वेषु यो ददाति दयापर । तस्य देहाद् विमुक्तस्य भय नास्ति कुतश्चन ॥ ५ ॥
इह लोकेऽभयदानात् श्रेय. दयालु कृपापारावार इत्यादिकीर्त्ति, परलोके तु राज्यऋद्धिभोगपरिवारादि
फल भवति । यदुक्तम्—

दीर्घमायु पर रूपमारोग्य श्लाघनीयता । अहिंसाया फल सर्व, किमन्यत्, कामदैव सा ॥ ६ ॥
ये तु हिंसा धर्मबुद्ध्या कुर्वन्ति तेषा न श्रेय, न सुकृतम् । यत —

हिंसा विनाय जायेत विद्वशान्त्यै कृताऽपि हि । कुलाचारधियाऽप्येषा कृता कुलविनाशिनी ॥ ७ ॥
यदि प्राजा तोये तरति तरणिर्यदुदयति प्रतीच्या ससार्चिर्वीदि भजति शैत्य कथमपि ।

यदि क्षमापीठ स्यादुपरि सकलस्यापि जगतः प्रसूते सत्त्वाना तदपि न वध. क्वापि सुकृतम् ॥ ८ ॥
सकमलवनमशेर्वासर भास्वदस्तादभृतभुरगवक्त्रात् साधुवाद विवादात् ।

रुगापगममजीर्णार्ज्जिवित कालकृटादभिलषति वधाद् यः प्राणिना धर्मनिच्छेत् ॥ ९ ॥

भूयासोऽपि भव्या अभयदानधर्मारधनत शिवपुर प्राप्नु । यथा—

स श्रीशान्तिजिन. शान्ति सश्रिताना तनोतु व । येन श्रेयनाय दत्त्वा स्वं पल त्रात कपोतक ॥१०॥

उत्तमफलं सुपात्रे दानं विभवस्य मध्यमं भोगः । अधमं व्यसनव्ययगतिरधमाधममवनिविन्यासः ॥ ५४ ॥
 अपि च—अधः क्षिपन्ति कृपणा वित्तं तत्र थियासवः । सन्तरतु गुरुचैत्यादौ यदुच्चैःपदकाङ्क्षिणः ॥ ५५ ॥
 अतः कारणाद् भो भव्याः ! भाग्यवद्भिर्भवाद्भिः सुपात्रदानधर्मविधौ सर्वदाऽप्युद्यमः कार्यः ॥

इति श्रीसुपात्रदानोपदेशः ॥

अथ दानफलोपदेशमाह—

अभयं सुपत्तदाणं अणुकरपाठचिअकित्तिदाणं च । दोहि वि मुखो भणित्थो तिच्चि वि भोगाइयं दिनित ॥ १ ॥
 इह जगति दानं पञ्चविधं प्रसिद्धम्, तत्र प्रथममभयदानं वधवन्धादिभयभीतानां जन्तूनां प्राणत्राणा-
 दिना निर्भयकरणमभयदानम् । यदुक्तम्—

जीवानां रक्षणं श्रेष्ठं जीवा जीवितकाङ्क्षिणः । तस्मात् समस्तदानेभ्योऽभयदानं प्रशस्यते ॥ २ ॥
 यो दद्यात् काञ्चनं मेरुं कृत्स्नां चैव वसुन्धराम् । एकस्य जीवितं दद्याद् न च तुल्यं युधिष्ठिर ! ॥ ३ ॥
 अहिंसा सर्वजीवानां सर्वज्ञैः परिभाषितम् । इदं हि मूलं धर्मस्य शेषस्तस्यैव विस्तरः ॥ ४ ॥

कृष्णद्वैपायनेनोक्तम्—न विद्यया केनलया तपसाऽपि च पात्रता । यत्र विद्याचरित्रे च तच्छि पात्र प्रचक्षते ॥४९॥
अत एव पात्रे धनवितरण श्रेयस्करम् । यदुक्तम्—

सा लक्ष्मीर्या धर्मकर्मोपयुक्ता सा लक्ष्मीर्या बन्धुवर्गोपभोग्या ।

सा लक्ष्मीर्या स्वाङ्गभोगप्रसङ्गा याऽन्या मान्या सा तु लक्ष्मीरलक्ष्मी । ॥ ५० ॥

पात्रे न्यायार्जित क्षेत्रकालभावैरदृषितम् । देय धर्मास्थिना दान विना कीर्त्यादिकारणम् ॥ ५१ ॥

प्रायो दान सकारण भवति । यत —

दयसङ्गदभयकारणियलज्जागारवधधम्मधम्से य । काहिइ कयमणेण दाणमेय भवे दसहा ॥ ५२ ॥

सरोगाभिक्षाचरार्दीनाम्, सहायादीनाम्, दुर्जनानाम्, पुत्रादिवियोगे, लोकलज्जया, भट्टचारणादीनाम्, हिंसाणाम्, साध्यादिसकलसङ्घस्य, प्रत्युपकारवाञ्छया, प्राग्नेन बहूपकृतम्, इति दान दशप्रकारम् । तत्र च त्रयसैहलौकिकम् । यत —

भय लोभस्तथा स्नेहस्त्रयो दानस्य हेतव । ये दातारस्त्रय मुक्त्वा धन्यास्ते मुक्तिगामिन । ॥ ५३ ॥

किं बहुना ? दानाभरण सुपात्रम् । यत—

आम्ने निम्बे सुतीर्थे कचवरनिचये शुक्तिमध्येऽहिवक्त्रे औषध्यादौ विषद्रौ गुरुसरसि गिरौ पाण्डुभृक्कृष्णभूर्योः ।
इधुक्षेत्रे कषायदुभवनगहने मेघमुक्तं यथाऋभस्तद्वत् पात्रे कुपात्रे नयजनिजधनं दत्तमायाति पाकम् ॥ ४४ ॥

पात्रमपि तदेव भव्यं यन्नामानुरूपपरिणामम्, नान्यत् । यदुक्तम्—

भौमे मङ्गलनाम विष्टिविषये भद्रा कणानां क्षये वृद्धिः शीतलिकेति तीव्रपिटके राजा रजःपर्वाणि ।

मिष्टत्वं लवणे विषे च मधुरं रैकपिटकाद्यं यथा पात्रत्वं च पणाङ्गनासु रुचिरं नात्रा तथा नार्थतः ॥ ४५ ॥

पात्रं तदुच्यते यत्तरणतारणप्रवणम् । यथा—मज्जनशीलं ताम्रं पात्रीभूतं स्वयं तरति, तारयति च स्वाशि-

तवरतुजातम् । पात्रपरिक्षायामप्येवं प्रोक्तमस्ति, यथा—युधिष्ठिरभीमसंवादे हस्तिनागपुरे युधिष्ठिरनृपे सदासि

सिंहासनोपविष्टे द्वारस्थभीमेनागत्य विज्ञप्तम्—

मूर्खस्तपस्वी राजेन्द्र ! विद्वांश्च वृषलीपतिः । उभौ तौ तिष्ठतो द्वारे कस्य दानं प्रदीयते ? ॥४६॥

युधिष्ठिर उवाच—सुखासेव्यं तपो भीम ! विद्या कष्टदुराचरी । विद्वांसं पूजायिष्यामि तपोभिः किं प्रयोजनम् ? ॥४७॥

भीमेनोक्तम्—श्वानचर्मगता गङ्गा क्षीरं मद्यघटस्थितम् । कुपात्रे पतिता विद्या किं करोति युधिष्ठिर ! ? ॥४८॥

पात्रे धर्मनिबन्धन तदितरे प्रोचद्वयाख्यापक मित्रे प्रीतिविवर्द्धक रिपुजने वैरापहारक्षमम् ।

श्रुत्ये भक्तिभरावह नरपतौ सम्मानपूजाप्रद भट्टादौ च यश्चास्कर वितरण न काप्यहो ! निष्कलम् ॥ ३७ ॥

तदपि दानाभरण सुपात्रसयोग एव, सुपात्रे यद्वत्त तदेव श्रेय.शान्तिकरम् । यदुक्त नैपथकाव्ये—
सुपात्राणि कमलार्पणमासा तासु शान्तिकविधिर्विधिदृष्ट ॥ ३८ ॥

पूर्वपुण्यविभवव्यवस्था. सम्पदो विपद एव विमृष्टा. पात्रपाणिकमलार्पणमासा तासु शान्तिकविधिर्विधिदृष्ट ॥ ३८ ॥

पात्रे स्तोकमपि दत्त बहुफल भवति । यत्.—

जले तैल खले गुह्य पात्रे दानं मनागपि । प्राज्ञे शास्त्र सता प्रीतिर्विस्तार यालनेकधा ॥ ३९ ॥

व्याजे स्याद् द्विगुण विच्य व्यवसाये चतुर्गुणम् । क्षेत्रे ज्ञातगुण प्रोक्त पात्रेऽनन्तगुण पुन ॥ ४० ॥

पात्रे दत्त बहुफलम्, कृपात्रे दत्त तु विपरीतमेव दृश्यते । केनचिदुक्तम्—पात्रापात्रविचार कृपण एव करोति,

न पुनरुदार. । यत्.—

पत्त परिक्रवह किं करह दिज्जइ मगंताइ । कि वरिसन्तो अभ्युहर जोइ समविसमाइ ॥ ४१ ॥

तदुत्तरम्—वरिसउ वरिसउ अभ्युहर वरसीडा फल जोइ । धचूरइ विस इक्खुरस एवड अन्तर होइ ॥ ४२ ॥

ससाईत पि जल पत्तविसेसेण अन्तर गुरुअ । अहिमुहपडिअ गारल सिप्पडडे मुत्तिअ होइ ॥ ४३ ॥

(१३)

सारं तदेव सारं नियोज्यते यज्जिनेन्द्रभवनादौ । अपरं पुनरपरधनं पृथ्वीमलखण्डपिण्डं वा ॥ ३४ ॥

दानालङ्कारभावे लक्ष्मीः पाषाणमलरूपैव । यथा-पाटलीपुरे नवनन्दनरेन्द्राणां कृपणतयाऽऽदीयमाननिज-
पातकमात्राणां लोककरपीडनोपाजितनवकनकपर्वता अथ्यभाग्ययोगात् पाषाणमयाः संजाताः । ते च संप्रत्यपि
पाटलीपुरे गङ्गातीरे पीतोपलमया दृश्यन्ते । तथा रङ्गश्रेष्ठिनः परिपूर्णकमला पाताले लीना । राजगृहे श्रेष्ठिम-
म्भणस्यापि मणिमयबलीवर्दीत्मिका लक्ष्मीर्दानाद्यभावाद् मुधैव महीतले विनाशं प्राप्ता । तथा श्रेष्ठिसंकुलस्यापि
कल्ये भोजनं दास्याभ्येवं पण्मासविप्रतारितकपिलबटुना उपवासत्रयाराधितकालिकादेवीदत्तरूपपरावर्त्तविद्या-
बलात् संकुलरूपमङ्गीकृत्य सकललक्ष्मीर्विलसिता । पश्चाच्चिजरूपं प्रकटीकृत्य तेन तस्येदमुपदिष्टम् । यथा—
दातव्यं भोक्तव्यं सति विभवे संचयो न कर्तव्यः । यदि संचयं करिष्यसि संकुल ! पुनरागमिष्यासि ॥३५॥
किं बहुना ? लक्ष्म्याभरणं केवलं दानमेव, न तु भोगादिसामग्री । यतः—

आरोहन्ति सुखासनान्यपटवो नागान् हयांस्तज्जुषस्ताम्बूलाद्युपभुञ्जते नटविटाः खादन्ति हस्त्यादयः ।
प्रासादे चटकादयोऽपि निवसन्त्येते न पात्रं स्तुतेः स स्तुत्यो भुवने प्रयच्छति कृती लोकाय यः कामितम् ॥३६॥
यद्यपि दानं दत्तं कापि निष्फलं न भवति । यतः—

काव्येनेव कविधिषेव सचिवो न्यायेन भूमीधव शौर्षेणेव भटो द्वियेव कुलज सत्येव गोत्रस्थिति ।
 शील्लिनेव तपस्त्वियेव सविता वित्त्येव चाध्यात्मवान् वेगेनेव हयो दृशेव वदन दानेन लक्ष्मीस्तथा ॥२७॥
 दानेन विना लक्ष्मीविनाशोऽपि श्रूयते । यथा—

श्रीवृद्धिर्नखवच्छेद्या न धार्यैव कदाचन । प्रमादात् स्वलिते कापि समूलाऽपि विनश्यति ॥२८॥

दानात्रप्येकवर्गस्थौ प्रवर्त्तकनिवर्त्तकौ । एक स्ववर्गमध्यस्थ पर पर्यन्तभूरभूत् ॥२९॥

दान भोगो नाशस्तस्यो गतयो भवन्ति वित्तस्य । यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥३०॥

आयासशतलब्धस्य प्राणभ्योऽपि गरीयस । गतिरेकैत्र वित्तस्य दानमन्या विपत्तय ॥३१॥

दातव्य भोक्तव्य सति विभवे सच्चयो न कर्त्तव्य । पश्येह मधुकरीणा सञ्चितमर्ध हरत्वन्ये ॥ ३२ ॥

यथा—

देय भोज ! धन धन सुकृतिना ना सञ्चितव्य कदा श्रीकर्णस्य बलेश्च निरुमनृपस्याद्यापि कीर्त्तिर्यत ।

अस्माक मधु दानभोगरहित कष्ट चिरात् सञ्चित तेनेय निजपाणिपादरसना वर्षत्यहो । मक्षिका ॥ ३३ ॥

इत्यादि सर्वप्रकारैर्विचार्यमाण लक्ष्म्या. शोभाकर दानमेव । यत्—

तदुक्तम्--

अन्यायसम्भवाश्रितन्यायेनैव याति सा नियतम् । अर्जनहानिहेशः केवलमवशिष्यते कुधियाम् ॥ २३ ॥

अन्यायोपाजितं त्रिचं दश वर्षाणि तिष्ठति । प्राप्ते तु षोडशे वर्षे समूलं च विनश्यति ॥ २४ ॥

किञ्च--कमलाविकलनराणां कुलशीललावण्यरूपविधादयोऽपि गुणा दूषणतां भजन्ति ।

यदुक्तम्-

साकारोऽपि सविवोऽपि निर्द्रव्यः क्वापि नाभ्यते । व्यक्ताक्षरः सुवृत्तोऽपि द्रुमः कृद्रो विवर्ज्यते ॥ २५ ॥

वरं रेणुर्वरं भस्म नष्टश्रीर्न पुनर्नरः । सुकल्पेनं दृश्यते पूजा क्वापि पर्वाणि पूर्वयोः ॥ २६ ॥

निर्धनो यद्युच्चस्तदा सति स्तम्भः, यदि स्वर्वस्तदा वामनः, यदि गौरस्तदाऽऽमवाती, यदि कृष्णस्तदा वने-
चरभिल्लः, अल्पाहारस्तदा मन्दः, वहाहारस्तदा च्छारकृत् उदरे शनैश्चरो लग्नः, यथाङ्गभरी तदा धिदः,
यदि विनयी तदा भिक्षाचरो याचकः, यदि भितभापी तदा मूको मूर्खश्च, यदि वार्षी वालुलः, बहुभापी
भषलः प्रत्यापी, यदि क्षमी तदा भीरु रङ्गश्च, यदि शूरस्तदा धाटीवाहकः । किं बहुना ? निर्धनः कुत्रापि
न पूजनीयः । अत एव पुरुषाभरणं प्रधानतरलक्ष्मीः । लक्ष्म्याभरणं दानमेव ।

पुरुषस्य जनैर्गुणरूपतया प्रतिपद्यन्ते । तदुक्तम्—

विगुणमविगुणद्दृढं स्वर्हाणं च रम्म जडमवि मद्मन्त मदसत्त पि सूर ।

अकुलमविकुलीणं त पयपन्ति लोभा ननकमलदलच्छी ज पलोद्दृ लच्छी ॥१७॥

वयोवृद्धास्तपोवृद्धा ये च वृद्धा बहुश्रुता । सर्वे ते धनवृद्धस्य द्वारे तिष्ठन्ति किङ्करा ॥ १८ ॥

वन्द्यते यद्वन्द्योऽपि यदपूज्योऽपि पूज्यते । गम्यते यद्गम्योऽपि स प्रभावो धनस्य तु ॥ १९ ॥

यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः स पण्डितः स श्रुतवान् गुणज्ञः ।

स एव वक्ता स च दर्शनीयः सर्वे गुणा काञ्चनमाश्रयन्ति ॥२०॥

आलस्य स्थिरतामुपैति भजते चापल्यमुख्योगिता मूकत्व मितभाषिता वितनुते मौग्ध्य भवेदार्जवम् ।

पात्रापात्रविचारसारविरहो यच्छत्युदारात्मता मातर्लक्ष्मिः । तव प्रसादवशतो दोषा अपि स्युर्गुणा ॥ २१ ॥

बुभुक्षितैर्व्याकरणं न भुज्यते पिपासितैः काव्यरसो न पीयते ।

न च्छन्दसा केनचिद्वृद्धत कुल हिरण्यभेवार्जय निष्फला कला ॥२२॥

किं बहुना ?, सर्वप्रकारैः पुरुषाणामाभरणं लक्ष्मीरेव, साऽपि प्रधानतरा न्यायोपात्ता, न चान्यायाऽजिता ।

अहंपदज्ञानाशियाद्वैभिश्च मानुष्यकं जन्म वरं सुरेभ्यः ॥ १५ ॥
तेषां पुरपाणाभाभरणं कमलैव, न तु रूपकलादिगुणाः । यदुक्तम्—
जाद्विज्जारुवं तिवि वि निवडंतु कन्दरे विचरे । अस्तुच्चिश्च परिवड्डत जेण गुणा पायडा हुन्ति ॥ १६ ॥
यतः—अकुलीनोऽपि उत्तमकुलीन उभयकुलविशुद्ध एकोत्तरशतकुलोद्घातकारक उभयपक्षनिर्मलराज-

हंसावतारइति, निष्कलोऽपि पट्टिकाष्टपत्रीटिप्पनकः, तृतीयात्रयोदश्यादिविभेदमजानन्नापि भर्त्या कुण्डलाय-
मानपद्मगस्थाने गणयन्नापि लक्ष्मीवान् लोकोत्कृष्टार्चालसरस्वतीचतुर्दशविद्यानिधानप्रज्ञावृहस्पतिप्रमुखविरुद्धधारी
देवावतारः, उच्चले आजानुवाहुः, गौरवर्णः लम्बकर्णश्चम्पकच्छोटसमानः, अत्रुच्चशरीरत्वे कृष्णावतारः, अनुच्चशरीरत्वे
सुरकमले, बहुभाषणे वामनी चतुरचाणाय्यचकोरः, अल्पाहारे देवांशशुकाहारः, ब्रह्माहारे परिपूर्णं पूर्वभवे दत्त्वा-
ऽऽगतः स्वेच्छया पूर्णं भुङ्क्ते, आलस्ये सामहणीसुरचाणः, चापल्ये उद्यमी साहसिकसीमा एकाङ्गवरीरः, स्वस्त्रत्वे
लालामदकलकलभगतिगामी, अदायकत्वे प्रच्छन्नदाता गुप्तचिन्तामणिः, पात्रापात्रविचारविकलत्वे उदारचारित-
आपादभाभजलधरवदुच्चनीचस्थानकवितरणशीलः; इत्याद्यनेकदृषणगणा अपि लक्ष्मीलीलावतीसमांलिङ्गित-

नवाशुद्धमस्ति । तथा सीतामहासतीविहितगोमयमयश्रीसुपार्श्वविम्ब तच्छीरमाहात्म्यवज्रीभूत महातीर्थमद्यापि मण्डपाचलमण्डनोद्दण्डविहारहार विराजते । किं बहुना, श्रीजीरापत्तिलफल्गर्दिकलिकुण्डकुन्देश्वरपावकाऽऽसासणसहृश्वरचारूपरावणपार्श्वीणादीश्वरचित्रकूटाऽऽघाटश्रीपुरस्तम्भनपार्श्वराणपुरचतुर्मुखविहारराधनेकतीर्थानि यानि जगतीतले वर्त्तमानानि, यानि चाऽतीतानागतानि, तानि सर्वाण्यपि तत्कालप्रधानचतुरनरशिरोरत्न-पुरुषपुरन्दरप्रवर्त्तितान्येव, न तु स्वयं समुत्पन्नानि । परं कापि तत्तीर्थं न श्रूयते न दृश्यते, यस्मात् पुरुषा सम्पनीषद्यन्ते, अत एव वसुधाभरण पुरुष एव । यदुक्तम्—

हस्ती भ्राति मदेन कं जलरुहै पूर्णेन्दुना शर्वरी वाणी व्याकरणेन हसमिथुनैर्नद्य सभा पण्डितै ।
शीलेन प्रमदा जवेन तुरगो नित्योत्सवैर्मन्दिर सत्युत्रेण कुल नृपेण नगर लोकत्रय धार्मिकै ॥ १३ ॥

अपिच—

क्षीराब्धावसृत धने वितरण वाणीविलासे ऋत देहेऽन्योपकृति फल वरतरौ वशे च मुक्ताफलम् ।
सुत्वाया कनक सुमे परिमल, पङ्के पयोज यथा ससारे पुरुषायुष निगादित सार तथा कोविदै ॥ १४ ॥

गत्याऽप्यहत्या श्रुतसयमाभ्या सद्दानसद्द्वयानतपरिक्वयाभि ।

तथा नागहृदन्वखण्डपार्थनाथतीर्थमपि चित्रकूटाधिपश्रीचित्राङ्गदन्तुषेणाघाटपुरपत्तनप्रोक्षणाथार्गतेन विदुममुत्ताफलस्वास्तिकसमलङ्कृतान्तरालनागनामहृदमध्ये श्रीपार्थनाथप्रतिमाऽस्तीति निशालब्धस्वमानुसारेण प्रातस्तस्तां समाहुष्य नागहृदन्गरे प्रौढप्रासादं निर्माप्याऽस्थापि । तदनु तत्रैकदा तद्वंश्यमेमन्तुषे राज्यं कुर्वति योगिनीपुरतः शहाबुदीनसुरत्राणसैन्यं समागतम् । ततस्तेन पार्थप्रतिमां पूजयित्वा संग्रामाङ्गणमागतेन सकलमपि यवनसैन्यं प्रतिमाधिधायकाधिष्ठितशरीरेण निर्घाटितम् । परं स्वशरीरे नव खड्गवाता लम्भाः, ततः पश्चादागतः स्वमक्षताङ्गं मूर्त्तिं च नवशकलां ददर्श । तत उपवासत्रयाराधितदेवदत्तस्वमानुसारेण नव शकलानि संयोष्य प्रतिमां सज्जामकारयत् । तदनु महामहिमगेहं सर्वोपद्रवहरं नवखण्डश्रीपार्थतीर्थं जातम् । तथाष्टापदतीर्थं श्रीभरतचक्रवर्त्तिप्रवर्त्तितम् । यथा—

अष्टापदाद्रिशिखरे निजनिजसंस्थानमानवर्णधराः । भरतेश्वरन्मृपरचित्ताः सद्गतमया जयन्ति जिनाः ॥ १२ ॥

तथा सेरीसकतीर्थं देवचन्द्रक्षुल्लकेनाराधितचक्रेश्वरीदत्तसर्वकार्यसिद्धिवरणत्रिभूमिमयगुरुचतुर्वर्षाति-
कायोत्सर्गिशीपाथार्दिप्रतिमासुन्दरः प्रासाद एकरात्रिमध्ये कृतः । तस्तीर्थं कलिकालेऽपि निरतुल्यप्रभावं दृश्यते ।
तारणदुर्गतीर्थं श्रीकुमारपालभूपालकारितगुरुस्तरश्रीअजितनाथप्रासादतः सकललोकलोचनानन्दकन्दकन्दलन-

तथा रैवततीर्थमपि अनन्ततीर्थेङ्करकल्याणकत्रयभवेन प्रसिद्धिं प्राप्तम् । यदुक्तम्—

दीक्षाकेवलनिर्वृतिकल्याणत्रिकमनन्ततीर्थकृताम् । युगपदैकमभवत् स जयाति गिरिनारगिरिराज ॥ ९ ॥
श्रीनेमीश्वरत्रिकल्याणोत्पत्तिस्थानश्रीकृष्णकारितकल्याणत्रयप्रासादादिनानावदातराजमितीशान्प्रद्युम्नासि-
द्धिस्तात्रजलगलनोत्पन्नलेप्यमयपूर्वप्रतिमाभङ्गस्त्रिभारक्षसुश्रावकाराधिताऽभिनकाप्रदक्षश्रीब्रह्मेन्द्रनिर्मितवज्रमयश्री-
नेमिनाथमूर्त्तिसंस्थापनाद्यनेकविदितावदातकारकर्पुर्नप्रधानपुरषेभ्यः प्रभावप्रसिद्धिसमृद्धिसुन्दर सर्वदर्शनपूज्य-
मासीज्जगति । यत —

सार सिद्धगिरेर्यदैव विदित यज्ञेभिन स्वाभिन कन्दर्पद्विपदर्पमर्दनहरेर्वीरानदातास्पदम् ।

यज्ञि सख्यमहर्षिकेवलरमारयोगसङ्केतभूस्तीर्थ श्रीगिरिनारनाम तदिद दिष्ट्या नमस्कृर्महे ॥ १० ॥

तथाऽर्बुदाचलतीर्थ भरतेश्वरनिर्मापितश्रीयुगादिप्रासादाबिम्बश्रीनागेन्द्राद्याचार्यप्रतिष्ठितप्रौढदादाभिषयश्री-
आदीश्वरप्रतिमास्थापनाश्रीनिमलवस्तुपालादिकारापितश्रीयुगादिनेमीश्वरप्रासादादिदुष्यकरणीयपरम्परात पृथ्वी-
प्रतीतमभूत् । यत —

नागेन्द्रचन्द्रनिर्वृतिविद्याधरप्रमुखसकलसङ्घेन । अर्बुदकृतप्रतिष्ठो युगादिजिनपुङ्गवो जयाति ॥ ११ ॥

सिद्धपदप्राप्त्या श्रीसिद्धक्षेत्रतीर्थमिति प्रसिद्धिर्जाता । यतः--

उरसाधिपणीद् पदमं सिद्धो इह पदमचक्रिपदमसुओ । पदमजिणस्स य पदमो गणहारी जत्थ पुण्डरीओ ॥४॥
चित्तस्स पुत्तिमाए समणाणं पञ्चकोटिपरिवरिओ । निम्मलजसपुण्डरिअं जयउ तयं पुण्डरीअतित्थं ॥ ५ ॥

अत एव साम्प्रतमपि श्रीशत्रुञ्जयसोपारकवृद्धनगरादिषु नानास्थानगतैः श्रीसङ्घैश्चैत्रपूर्णमायाम्-
दसवीसतीसचत्तापन्नासासुष्फदामदाणेणं । लहइ चउत्थच्छट्टुमदसमदुचालसफलाइं ॥ ६ ॥

इत्यादिसिद्धान्तोक्तविधिना पूजाध्वजप्रदानधृतधारापूर्वकप्रदक्षिणापुण्डरीकोद्यापनादिमहोत्सवा वि-
धीयन्ते । किञ्च--

यदधः समवासार्षीद्देवो नाभिनरेन्द्रसूः । तेनाऽसौ वन्द्यतां प्राप्तो राजादनमहीरुहः ॥ ७ ॥

एकोनसप्ततिः कोटाकोटयः पञ्चाशतिः कोटिलक्षाश्चतुश्चत्वारिंशत्कोटिसहस्राः एतावद्धारान् श्रीयुगादिदेवः
समवासार्षीत् श्रीशत्रुञ्जये इति सारावलीप्रकीर्णके प्रोक्तमस्ति । यथा—नवनवइपुव्वाइं उसहो सिचुञ्जए
समोसरिओ इत्यादि ।

वासासु चउम्मासं जत्थ द्विआ अजिअसन्तिजिणनाहा । वियसोलधम्मचक्की जयउ तयं पुण्डरिअतित्थं ॥८॥

श्रीनिन्दरराशिव्येण रत्नमन्दिरसाधुना । धर्मोपदेशमधुना शीष्यन्ते प्राणिनोऽधुना ॥ ६ ॥

तद्यथा—

वसुधाभरण पुरुष पुरुषाभरण प्रधानतरलक्ष्मी । लक्ष्म्याभरण दान दानाभरण सुपात्र च ॥ १ ॥

भेदिनीमण्डन पुरुषा एव प्रकीर्त्तिताः परमार्थतः पुराणचतुरनरैः । यतो जगति ये दे भव्या भानास्ते सर्वे सत्पुरुषावतारसम्भवा , यथा—पुरुषसिंहे श्रीतीर्थङ्करे विहरमाण इय भूमिर्मणिसुवर्णरजतमयप्राकारत्रयचतुर्द्वारिसमवसरणसुरकृतनवहेमकमलजातुदक्षसुरभिपुष्पप्रकराऽशोकवृक्षसर्वकालपट्टुननरपतीकुसुमफलसम्भारभूमिपिता, तथा मारिदुर्भिक्षडमरेतिवैरोगाद्युपह्वयरहिता सम्पनीपद्यते, तथा चक्रवर्त्तिवासुदेवादिशालाकापुर्ये राज्य कुर्वति सति नानाविधनगरस्थापनामहाधवलगृहवनवापीधूपतटाकप्राकारपरिखादीर्घिकाप्रणामठभासादसुन्दरा चौरघाटीकुल्लुण्टाकेपेटकाद्युत्कटदुष्टकष्टपरम्पराविरहिता महीमनोहरा च स्यात् । तथाच—

पुरिसेहि रइअतित्थ नहु पुरिसा हुन्ति तित्थरइआ वि । इत्तो पवर तित्थ पुरिस पभणन्ति सव्वन्नु ॥२॥

पुरिसाउ होइ तित्थ न हुन्ति तित्थाउ तित्थअणे पुरिसा । सलिलाउ हवइ धन्न नो नीर होइ धन्नाउ ॥३॥

एव तीर्थान्यपि पुरुषप्रवर्त्तितान्येव, यत श्रीशशुञ्जयतीर्थस्थाऽतीतानागतवर्त्तमानानेकसिद्धाना

अहम्
श्रीविजयधर्मस्यारिभ्यो नमः ।
श्रीरत्नमन्दिरगणिविरचिता--

उपदेशतरङ्गिणी ।

प्रथमस्तरङ्गः ।

श्रीनारभ्यः स वो दैयादमेयाः परमा रमाः । यन्नामध्यानतः सर्वासिद्धयः स्युः स्वयंवराः ॥ १ ॥
स श्रीपार्श्वप्रभुर्भ्याद् भक्तानां भूरिभूतये । यस्य प्रभावप्राग्भारैः शेषोऽभूद् भोगिपुङ्गवः ॥ २ ॥
श्रीसोमसुन्दरयशःपूरपूरितभूतलम् । श्रीवर्द्धमानमानौसि शिवश्रीरत्नशेखरम् ॥ ३ ॥
जियाच्चिरं सुधादेह्यदेशनारसपेशला । माननीया मुनीशानामुपदेशतरङ्गिणी ॥ ४ ॥
माननीया मुनीशानामुपदेशतरङ्गिणी ॥ ५ ॥

४	प	विषय ।
१६	१२	अभयदाने धीशान्तिनाथ-मोक्षमतरा ३५२सिरादानां दद्यान्त ।
२१	१०	जीवहिसायां भाषयगोपालदद्यान्त ।
२२	९	सुपाप्रशान्दार्थ ।
२३	८	सुपाप्रदाने शालिभद्र-मूलदेव धम्दनवालादीनां दद्यान्त ।
३३	६	राजसादिवानां कृपाणम् ।
३४	२	सदाने परिहायाणि पञ्च दृषणाणि ।
३५	५	दानभूषणाणि ।
३५	९	शृणुष्यन्निष्कृता ।
३६	६	निरपेक्षदाने भगवतदद्यान्त ।
३७	३	मुषानीषिदद्यान्त ।
३८	४	अनुकम्पादाने पापपान्नापिचारराहित्यम् ।
३९	३	साधु धीसम्पत्तिभूषदद्यान्त ।
३९	०	अन्नदानं धीरामप-दद्यान्त ।
४०	११	अन्नदानप्रप-दे सां-गादृष्टान्त ।
४२	३	सां-गादृष्टप्रतिसुधिदीसलदेवदद्यान्त ।
४३	२	धीभीमसाधुदद्यान्त ।
४३	५	अन्नदाने धीभोगराजदेवरायो सपाद् ।

४	प	विषय ।
४४	१	सद्य धीचित्रमादिसुभूषालदद्यान्त ।
४५	१	उचितदानम् ।
४५	८	महासन्निष्कृत्यादीं धीयामनटमन्त्रिभूषणदद्यान्त ।
४६	५	पृथ्वाप्रियवृभकार-रवाहनभूषणोदद्यान्त ।
४६	९	उचितदाने सुन्दररा-गोपालनायकभद्रया सपाद् ।
४७	११	सिद्धभूषालधीपाह-न-चारदद्यान्त ।
४८	२	उचितदाने कृष्णारवृषोदाहरणम् ।
४८	६	र्थासिद्धयैरिगापालनाथभद्रयो कथा ।
४९	२	सिद्धसनाचार्यधीचित्रमादिसनर-त्रया सपाद् ।
५०	४	धाचिदमाकेयमाधिकारिणा सपाद् ।
५२	४	पीतिदानम् ।
५२	८	दायिधिरदानि ।
५२	१२	भोगिषिरदानि ।
५३	१	नृपतिधिरदानि ।
५३	९	इययदारिम-शिशिरदानि ।
५४	१	सामान्यधिरदानि ।
५४	४	कीर्तिदानादाहरण धीचित्रमादिसुयैलाटिकया सुन्दरो दृषान्त ।

उपदेशतरङ्गिण्या विषयानुक्रमः ।

प्रथमस्तस्रङ्गः ।

६.	पं.	विषयः ।
१	१	मङ्गलारम्भः ।
२	१	अन्धारम्भप्रतिज्ञा ।
२	३	सामान्यविशेषपुरुषयोः प्रशंसा ।
२	३२	सिद्धपुरुषत. शशुञ्जयस्य श्रीसिद्धक्षेत्रमिति संज्ञा ।
४	१	रैवत (गिरिनार) तीर्थमहिमा ।
४	९	अर्जुदाचलतीर्थप्रशंसा ।
५	१	नागहृदनवखण्डपार्थनाथतीर्थप्रशंसा ।
५	७	अष्टापदतीर्थमहिमा ।
५	१०	सेरीसकतीर्थश्रृत्तान्त. ।
५	१२	तारणदुर्गातीर्थप्रशंसा ।
६	२	जीरापट्टिफलवर्धिकासिद्धादादीनां वहुना तीर्थानां नामोद्धेयः ।

६.	पं.	विषय. ।
६	४	पुरुषप्रवर्तितानि तीर्थानि न तु तीर्थप्रवर्तिता पुरुषास्त्वो वसु- धामरण पुरुष एव ।
७	२	लक्ष्म्या माहात्म्यम् ।
८	१२	अन्यायोपाजितवित्तनिन्द्या ।
९	१२	दानप्रशंसा ।
११	२	कार्पण्ये नवनन्दनेन्द्राणां मम्मणश्रीठिनश्च दद्यान्तौ ।
१२	३	दाने सुपात्रप्रशंसा ।
१३	४	सुपात्रस्वरूपम् ।
१३	८	सुपात्रदाने शुधिष्ठिरदृष्टान्तः ।
१४	७	दानस्य दशधा स्वरूपम् ।
१५	६	असयदानप्रशंसा ।

३४२	८	श्रीहिमाचायकुमारपालयोर्दद्यात् ।
३४५	३	संशाभूकथा ।
३४८	४	संधाराकदद्यात् ।

—०—

३५२	१०	धमापद्वयस्वरूपम् ।
३५८	१०	धमापदेवामभावकथनम् ।
३७४	९	सौख्यायादिव सुखादेव ।

दृ. पं. विषयः ।

तृतीयस्तरङ्गः ।

- १६७ ३ जिनपूजाभाहिम्ना ।
१६७ ५ तत्र श्रीभोजधनपालयोर्दद्यान्तः ।
१६८ १ तत्र श्रीश्रेणिक-नाचण-कुमारपालादीनां दद्यान्तः ।
१६० ६ मदीपपूजार्थं स्वयंभूदद्यान्तः ।
१८१ ५ धनसेनेनस्मोदिदिकादद्यान्तः ।
१८३ ११ जिणहृत्कादद्यान्तः ।
१८६ ११ जिनपूजार्थं मातङ्गकुले सुदन्तसुतदद्यान्तः ।
१८८ १ दम्भयन्तीदद्यान्तः ।
१८९ ७ पेशददेसाहुदद्यान्तः ।
१९० ५ देवपालकथा ।
१९१ ४ सुखिन्द-सुखिन्दीदद्यान्तः ।
१९२ २ भावतः स्वल्पाऽपि भक्ति. फलदा, बहुलाऽपि न त्वन्या ।
१९५ ३ भद्रोक्तमालिदद्यान्तः ।
१९७ १ सुन्दरकुमारदद्यान्तः ।
१९८ ६ परमारपालहणकथा ।

दृ. पं. विषयः ।

- २०१ ३ चाराणस्य दैपालदद्यान्तः ।
२०५ १ गजपुरे श्रीधरवणिगदद्यान्तः ।
२०७ ५ भामसुपदद्यान्तः ।
२०९ ६ काकन्दीपुर्यां द्वादिस्यविरादद्यान्तः ।
२११ ४ जौणोदरे श्रीसंमतिश्रीकुमारपालादिदद्यान्तः ।
२१३ १ छिल्ल्या सांसाजणार्त्तहकथा ।
२१५ ७ परोपकारे कुसुमसुरीयधनसारश्रेष्ठिकथा ।
२१७ ३ दशपुरस्यचन्द्रकर्णनृपदद्यान्तः ।
२२३ २ श्रीचिक्रमदद्यान्तः ।
२२४ ८ श्रीचिमलदण्डनायककथा ।
२२७ १० भानन्दकामदेवकथा ।
२२९ ३ भावविधौ श्रीकृष्णदद्यान्तः ।
२३३ ७ जिनदासश्रेष्ठिदद्यान्तः ।
२३९ १० क्षाण्डगणदेदद्यान्तः ।

—X•X—

चतुर्थस्तरङ्गः ।

२४१ ८ तीर्थयात्रोपदेशः ।

(५)

५५	४ राजकीट्टान्त ।
५५	८ श्रीसिद्धसेनदिपाकरचिन्मगादिलयोद्गृहस्तथाद् ।
५८	६ चिन्मगादिलकीर्तिदानप्रबन्धसमाप्ति ।
५८	६ शातवाहननृपट्टान्त ।
५८	१० श्रीभोजराट्टान्त ।
५८	१२ धनपाटकथा ।
६२	१० श्रीभणारजरासमचन्द्रयो सवाद् ।
६३	८ सिद्धराजकर्णनम् ।
६५	३ जयसिंहनृपदानव्यथस्तसमाप्ति ।
६५	३ श्रीकुमारपाटकीर्तिदानप्रबन्ध ।
६९	७ धीसलदेवकीर्तिदानम् ।
६९	१२ उदयसिंहकीर्तिदानप्रबन्ध ।
७०	९ भगवद्देवट्टान्त ।
७२	३ श्रीविमलमिन्द्रकीर्तिदानप्रबन्ध ।
७२	१० श्रीवस्तुपाटकीर्तिदानप्रबन्ध ।
८०	१ साष्टशाडिगकीर्तिदानम् ।
८०	९ सा०समराकीर्तिदानम् ।

८१	७ धीलोपदश ।
८२	६ श्रीनिन्दार्चणनम् ।
८५	१ प्रचारान्तरेण धीलोपदश ।
८५	७ सतिट्टान्त ।
८६	६ श्रीसिद्धराजसभायां श्रीहेमसूरि श्रीद्वयोधिप्रभृतीनां सवाद् ।
८८	९ रथनमिरागिमतीषिदासट्टान्ता ।
९०	७ तप उपदश ।
९४	५ पादलिप्तसूरिनाराजुंनट्टान्त ।
९६	१ तामलितपास्त्रट्टान्त ।
९९	१ पथङ्गदेवसाधुट्टान्त ।
९९	५ भावनोपदेश ।
९९	९ भावनोपदेश मरुदेवाद्दुर्गस्थपिण्डट्टान्ता ।

—o—
द्वितीयस्तरम् ।

१०२	६ िापासादोपदश युद्धश्रीदेवसूरिट्टान्त ।
१०३	११ भामराग-कुमारपाल-सप्तसादीनां ट्टान्ता ।
१०९	१ जणिद्वार सञ्चारदण्डनायकट्टान्त ।

सू. सं.	शिवः ।
११०	२ शंभानन्दरथान्तः ।
११०	१२ श्रीमिनाङ्गनाथरथान्तः ।
११२	० त्रिलोकेश्वरं चतुर्भुजांशुं त्र्यम्बकं च ।
११८	४ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१२१	१ श्रीमिनाङ्गनाथरथान्तः ।
१२२	५ श्रीवशिष्ठं श्रीमिनाङ्गनाथरथान्तः ।
१२५	७ ध्यानार्थनाथरथान्तः ।
१२७	२ श्रीवशिष्ठं त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१२८	९ स्वस्त्यङ्गनाथरथान्तः ।
१२९	५ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१३०	२ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१३१	८ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१३२	१ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१३३	१२ श्रीवशिष्ठं त्र्यम्बकं ।
१३५	५ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१३५	१० श्रीवशिष्ठं त्र्यम्बकं ।
१३६	९ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।

सू. सं.	शिवः ।
१३७	११ श्रीवशिष्ठं त्र्यम्बकं ।
१३९	११ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४०	७ श्रीवशिष्ठं त्र्यम्बकं ।
१४५	६ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४६	२ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४६	११ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४७	४ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४८	११ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१४९	११ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१६१	२ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१६१	१० त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१६२	७ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१६४	५ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।
१६५	७ त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ।

(४)

अस्य सुदर्णे यान्यादनापुस्तकान्युपयुक्तानि तानि, तदर्थाधिगुणा महाशायानां धन्यवादपुरस्सर नामानि च प्रकटीक्रियन्ते—

१ पुण्यपत्तानस्य राजकीयपुस्तकभाण्डागार (बैकनकोर) स्त ।

२ ” यस्मिन् नान्तऽयमुद्धरेत् समुपलभ्यते—“सप्तत् १५१९ पर्यं वै० शु० २ दिने प्र० ३५००” ।

३ अत्रत्ययतिवपक्षीनेमिचन्द्रस्व, मान्यभागे “सप्तत् १६६६ चप चैत्रमासे शुभपक्षे चतुर्थातिथा सुरवासेरे त्रिखितम्, मह० काहनवीसुतगोपधेनगा, मन्थमा० ३९१५” इत्युद्देशितसमुल्लसितम् ।

एव च पुस्तकप्रदाधारेण महता प्रयासेन द्रोणितशुद्धित पुस्तकेऽस्मिन् दृष्टिदारेण यानि सखलानि जातानि स्वभावसुन्दरा सज्जनास्कारि पृथया विरोधयिष्यन्ति

इत्याशासमर्ह—

यशोविजयप्रथमात्ताव्यपस्थापय ।

प्रस्तावना ।

अस्यापदेनात्तरद्विषयाण्यस्याऽन्वयं नाम सद्यश्चरतां प्रत्यक्ष कर्तारः श्रीमन्दिश्यागणपिदिव्यप्रदराः पण्डितसमण्डनाः श्रीरत्नमन्दिश्यागणयोऽभूदम् । यद्यप्ये-
भिर्प्रत्यक्षकर्तुभिः स्वसत्तासमयो नाशोषनिषेधः, तथापि तैरेव विरचितस्य आशोऽप्रयत्नस्य प्रदानेन

“नातः श्रीगुरयोऽसुन्दरगुरः श्रीमत्तयागपट्टपन्थाग्राह्युत्पादपदां विजयते आशोऽन्दिश्यागणो गणिकः ।

सादृश्योऽतिर घ रतामन्दिश्यागणोऽप्रयत्नयो नयन्तेनादत्तं मुनिभूमिभूतदादादृश्यवत्सरे निर्मितः” ॥

एतेन पद्येन विद्वत्कार्यात् पोटदादनादयोऽशोषा विद्यमानता स्फुटतयावतीकरोते ।

प्रत्यक्षकर्तुभिः प्रायः प्रत्ये दानादि-प्रत्यक्षैश्च विचरिता-पूजापञ्चासक-तीर्थयात्रा-धर्मोपदेशात्मकाः पद्य तददृशा उपनयना, येष्वतिशुभसाभिधैचनरच-
नानि. संक्षिप्तैरपि तत्तद्विषयपरिपोषकरत्ने कर्तव्यान्वयिष्यन्तीति, अनन्तंश्च पूर्वमेवाकीर्तयित्वा कर्तव्योपदेशपर्यायि व्यावर्णितानि, विषयाशुक्रमपया
पयाशुक्रमणिकया चेतत् स्वय सादृश्यं अयथास्त्यन्ते, इति नाऽप्रातिवक्तव्यमसत्ताकम् ।

एभिर्प्रत्यक्षकर्तुभिः तेषाम्प्रबन्धव्यतिरेकेणाऽन्वे श्रियन्त. किं विषयवाद्य प्रत्या प्रथिताः ? इति नात्रापि निश्चयपयमवतीर्णम् ।

उपदेशविषयेऽनन्यतमन्याऽस्त्युपकारिणः प्रायः प्रत्यक्ष नाथाप्यपि सुदृढं जातम्, अस्यावश्यकं च तद् विज्ञाप्य प्रत्योऽयमस्माभिः प्रसिद्धं नीत. । अस्
प्रत्यक्ष च गृह्येणनायायामनुवाद विद्ययता जामनगरनिवासिना पण्डितश्रीराध्यालयेन तु घट्टुपु स्थलीयु विरच्योऽशोषवाग्निहितम्, अनेवत्र गद्याशोऽपि न विहित,
अनर्यानि पद्यान्वयपि परित्यक्तानि, किं घट्टुना ? यत्र न जात. स्वसत्तिप्रवेदाः सर्वत्रापि तत्र पण्डितसम्मान्यत्वेन किञ्चिदर्थ्यनालोच्य, अपरिगुण्डय च घट्टुशुताम्
पद्यापल्याप पद्य विहितः, पद्य च अस्त्य पद्याऽदं विषयः स्तौक्यपरणास् इति भाषु सत्यापितम्, इति सुस्पष्टमेव साद्विद्यति प्रथमेत सुविचारं दृष्टव्या सन्नानताम्

आगरानिवासी

श्रीजैनश्वेताम्बर मूर्तिपूजक श्रीसंघ की तरफ से
भेद.

अद्वैतम्

श्रीविजयधर्मश्रिरिगुरुभ्यां नमः ।

श्रीरत्नमन्दिरगणिनिर्मिता

उपदेशतरङ्गिणी ।

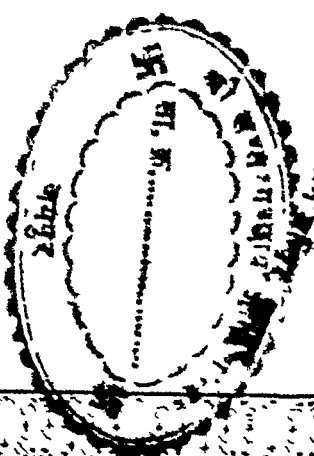
वाराणस्यां

श्रद्धिभूमाहृतनुजहर्षचन्द्रेण निजधर्माभ्युदययन्शालयं

मुद्रिता प्रकाशिता च ।

धीर संवत् २४३७ ।

२ ३१ (२)

मुद्रयम ३) कल्पकाः ।

